

αντί

Περίοδος Β', τεύχος 321, Παρασκευή 4 Ιουλίου 1986

2 - 18λ. 1999 Δρχ. 100

Τι θα φορέσει η Αριστερά τον Οκτώβρη;...

**ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΙΚΟ:
«ΥΠΟΘΕΣΗ
ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΥ»**

**«ΓΟΥΩΤΕΡΓΚΑΙΗΤ»:
ΕΦΟΠΛΙΣΤΕΣ ΚΑΙ ΤΥΠΟΣ**

**Τα έγγραφα - φιάσκο είναι
περισσότερα...**

Επώνυμο και ονοματεπώνυμο	Επώνυμο και ονοματεπώνυμο	Επώνυμο και ονοματεπώνυμο
Επώνυμο και ονοματεπώνυμο	Επώνυμο και ονοματεπώνυμο	Επώνυμο και ονοματεπώνυμο

Επώνυμο και ονοματεπώνυμο	Επώνυμο και ονοματεπώνυμο	Επώνυμο και ονοματεπώνυμο
Επώνυμο και ονοματεπώνυμο	Επώνυμο και ονοματεπώνυμο	Επώνυμο και ονοματεπώνυμο

**ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ
ΜΕ ΤΟΝ Α. ΚΥΡΚΟ**

Γράφουν
**Γ. ΔΑΛΑΚΟΥΡΑΣ
Δ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΣ
Μ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
Π. ΠΙΖΑΝΙΑΣ**

Βασίλειος Παπαδόπουλος '86

Βιβλία που καλύπτουν τα ενδιαφέροντα και τους προβληματισμούς του σύγχρονου πολίτη

ΣΕΙΡΑ: «ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ»

- CHARLES KAHN:
Ο Αναξιμανδρος και οι απαρχές της ελληνικής κοσμολογίας
- ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ: Περί μυστικής θεολογίας
- G.S. KIRK:
Ηράκλειτος: τα κοσμολογικά αποσπάσματα
- ΠΡΟΚΛΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ: Στοιχειώσεις Θεολογική

ΣΕΙΡΑ: «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ»

- ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ:
Για τον Γκράμσι. Μεταξύ Σαρτρ και Αλτουσέρ
Παρεμβάσεις
- ΛΟΥΪ' ΑΛΤΟΥΣΕΡ:
Στοιχεία αυτοκριτικής
- ΡΑΛΦ ΜΙΛΙΜΠΑΝΤ:
Το Κράτος στην καπιταλιστική κοινωνία
- ΤΣ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ — Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ — Α. ΤΟΖΕΛ:
Η κριτική της πολιτικής στον Μαρξ
- ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ:
Η κρίση και ο τρίτος δρόμος

ΣΕΙΡΑ: «ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ»

- Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ:
«ΑΡΙΑΔΝΗ». Μία σπουδή στον ερωτικό Σεφέρη
- ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ:
«Εις την οδόν των Φιλελλήνων»
- ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΙΟΡΗΣ:
Ο γλωσσικός αφελληνισμός
Πέραν του μισοξενισμού και της υποτέλειας
- ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ:
«Ο έρωτας στα χιόνια» του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη
- ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ:
Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη
- ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ — ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
— ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ — ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
Επτά κείμενα για τον Καββαδία

ΔΟΚΙΜΙΑ • ΜΕΛΕΤΕΣ

- Γ. Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ:
Πολιτικό σύστημα και Πολιτική
- ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ ΜΑΡΤΕΝ:
Λαμπράκηδες. Ιστορία μιας γενιάς
- ΥΓΕΙΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΠΟΛΙΤΙΚΗ:
Το συμπόσιο για το ΕΣΥ
- ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ:
Δημοκρατική διοίκηση επιχειρήσεων
- ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ:
Η Αδιαχώρητη Κοινωνία
- ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ:
Μια συνάντηση. Σεφέρης - Μακρυγιάννης
- ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ:
Συνηγορία της παραλογοτεχνίας
- ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ:
Ο Κόσμος του Ελληνικού χορού

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

- ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ:
Μεροληπτική κατάθεση
- ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ:
Φύλλα - φτερά
- ΣΠΥΡΟΣ ΚΑΒΟΥΝΙΔΗΣ:
Λεπτομέρειες
- ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ:
Η εργασία στην ποίηση

ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ

- «ΚΑΤΙ ΤΟ ΩΡΑΙΟΝ»
Το βιβλίο που εντόπισε και ανέλυσε ένα φαινόμενο:
το κιτς στη σύγχρονη Ελλάδα:
- ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ:
Τα παλιά αθηναϊκά σπίτια
- ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ:
Ο Τρίτος Δρόμος
- ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΑΪΤΖΗΣ:
Τσιγγάνικη Ορχήστρα
- Ν. ΣΗΦΟΥΝΑΚΗΣ — ΝΤ. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ:
Τα λιθόστρωτα της Λέσβου

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

- ΜΙΛΤΟΣ ΣΚΟΥΡΑΣ: Ιστορία μιας γραμμής
Ένα ευρηματικό, παιδαγωγικό βιβλίο για παιδιά προσχολικής ηλικίας με ωραία σχέδια - αφετηρίες για την περιπέτεια της φαντασίας.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΡΕΠΟΡΤΕΡ

Κρυστάλλη ζεις! _____ 10

ΣΤ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ

Ποιος φοβάται την «επόμενη μέρα» των
δημοτικών εκλογών; _____ 14

Α. ΚΥΡΚΟΣ

Συνέντευξη στο ΑΝΤΙ _____ 16

Γ. ΔΑΛΑΚΟΥΡΑΣ

Ποιον συμφέρει η διάσταση στην Αρι-
στερά _____ 19

Δ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΣ

Δημοτικές εκλογές και Αριστερά _____ 20

Π. ΠΙΖΑΝΙΑΣ

Η αυτόνομη κάθοδος του ΚΚΕ Εσ. _____ 22

Μ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

Ενιαία κάθοδος προς τα πού;... _____ 23

ΑΚΗΣ ΚΟΣΩΝΑΣ

Μετ' εμποδίων _____ 24

Δ. ΜΙΧΑΗΛ

Συνένωση συνεταιρισμών και διαστά-
σεις εξουσιών _____ 25

Μ. ΠΕΔΙΝΟΣ

Τι υποκρύπτει μια «πρόσκληση» σε πα-
ραίτηση _____ 26

ΚΡΙΣΤΟΦΕΡ ΧΙΤΣΕΝΣ

«Γουωτεργκέτ»: Η ελληνική διασύνδε-
ση _____ 28

Ν. ΧΕΙΛΑΣ

Ο Μεταμοντέρνος Αντισημιτισμός _____ 36

Μ. Ν. ΡΑΠΤΗΣ

Οι Πυραμίδες των Φαραώ της Αποκάλυ-
ψης _____ 38

ΡΟΛΦ ΠΟΛΕ

Η περίπτωση Φλίκ _____ 40

ΜΑΡΙΑ ΠΙΝΙΟΥ — ΚΑΛΛΗ

Οι βασιανιστές δεν γεννιούνται... _____ 42

Κ. ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΗΛΣ

Τοπική αυτοδιοίκηση και αγορά εργα-
σίας _____ 46

Δ. ΔΗΜΗΡΟΥΛΗΣ

Η κρυφή γοητεία του Τ. Πίντσον _____ 48

J. L. BORGES

Η Καμπάλα _____ 51

GERARD GENETTE

Η λογοτεχνική ουτοπία _____ 53

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΑΝΤΗΝΩΡ

Χάγη, Οζάλ και Δημοτικές _____ 4

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ _____ 6

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ _____ 9

ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΕΣ

Δοκίμιο περί «ηδονής και δόξας» _____ 33

ΑΝΤ. ΦΡΑΓΚΟΥΔΑΚΗΣ

Ιστορίες για θαύματα _____ 34

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ _____ 44

ΔΙΑΛΟΓΟΣ _____ 55

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ της δικηγόρου Κατερίνας Ιατροπούλου δεν είναι μια απλή περίπτωση του αστυνομικού δελτίου. Ούτε απλώς ένα θέμα που αφήνει να διαφανούν οι εντεινόμενες τάσεις αυταρχισμού. Είναι ένα σύμπτωμα που αποδεικνύει ότι σε τμήματα των κατασταλτικών μηχανισμών του κράτους η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ επιτρέπει να αναπτυχθεί μια αντίληψη ανάλογη με αυτή που τους οργάνωνε κατά τις πιο ανελεύθερες περιόδους της ιστορίας μας.

ΠΡΟΦΑΝΩΣ, το συμπέρασμα αυτό είναι εξαιρετικά ισχυρό και ως εκ τούτου απαιτεί τις ανάλογες προτάσεις. Όμως, τα περιστατικά, δηλαδή τα γεγονότα, είναι επίμονα. Και πριν από όλα η πολιτική ευθύνη του αρμόδιου υπουργού, αλλά και συνολικά της κυβέρνησης, οι οποίοι αναλαμβάνουν με τις δηλώσεις τους να προσφέρουν την ιδεολογική και πολιτική κάλυψη που επιτρέπει στους μηχανισμούς της ΕΛ.ΑΣ να δράσουν με τη γνωστή άνεση και την εξίσου γνωστή αναποτελεσματικότητα. Η «θεωρία» του νόμου, της τάξης και της ασφάλειας, που πέφτει σαν το λεπίδι της λαιμητόμου επί δικαίων και αδίκων στα Εξάρχεια, η επίκληση απαράδεκτων για τη συνείδηση των πολιτών κατοχικών νόμων για να δικαιολογηθεί η άμεση και άκριτη προσφυγή των «οργάνων της τάξεως» στο τριανταοχτάρι που κρέμεται από τη ζώνη τους, όπως και οι αρχικοί κομπασμοί για την εξάρθρωση τρομοκρατικών πυρήνων, δεν παραγράφονται με την όψιμη γνώση που επιδιώκει, μπαλώνοντας την κατάσταση, να ρευστοποιήσει τον ογκόλιθο των παρανομιών.

ΕΙΝΑΙ ΜΑΛΛΟΝ φανερό ότι μέσα σ' αυτό το ιδεολογικό και πολιτικό κλίμα, η ΕΛ.ΑΣ και ιδιαίτερα οι πιο συγκεντρωτικοί και μυστικοί μηχανισμοί της, οι οποίοι από τη φύση της αποστολής τους ρέπουν ακατάσχετα —και όχι μόνον στην Ελλάδα— προς πρακτικές γυμνής και απροκάλυπτης βίας, τις οποίες νομιμοποιούν επικαλούμενοι τις δυσχέρειες του έργου τους, εύκολα θα καταλήγουν σε παραβιάσεις της νομιμότητας, σε κατασκευές ενόχων και σε εξυφάνσεις σκευωριών. Εύκολα θα αντιλαμβάνονται την αποστολή τους όχι ως περιφρούρηση της νομιμότητας και των δημοκρατικών δικαιωμάτων των πολιτών, αλλά ως σύγκρουση μηχανισμών χωρίς κανόνες. Η πρόδηλη πικρία του αρμόδιου υπουργού για τη στάση του Τύπου μετά το ξέσπασμα του σκανδάλου —αφού ήδη λησμονήθηκε η εμμονή με την οποία ζήτησαν τα πρωτοσέλιδα και η εποπτεία που ασκήθηκε σε μερίδα του Τύπου— υποδηλώνει ακριβώς τη δυσφορία που αισθάνονται οι υφιστάμενοί του —ίσως και ο ίδιος— όταν δεν τους αναγνωρίζεται κανένα ελαφρυντικό. Λησμονούν, όμως, ότι δεν είναι η ΕΛ.ΑΣ μια κλειστή οργάνωση εκδικητών που παίρνουν το νόμο στα χέρια τους. Και λησμονούν επίσης ότι δεν είναι διόλου αρμόδιοι για να ορίσουν τις ιδεολογικές στάσεις και τους κανόνες συμπεριφοράς των πολιτών με γνώμονα τις δικές τους συντεταγμένες.

ΑΠΟ ΑΥΤΗ τη σκοπιά λοιπόν, η περίπτωση της Κατερίνας Ιατροπούλου είναι ένα εξαιρετικά ανησυχητικό σύμπτωμα σε μια ήδη μακριά σειρά παρόμοιων περιπτώσεων. Και προφανώς θέτει το απλό ερώτημα: η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ θα συνεχίσει να προσδίδει ευθέως πολιτικές λειτουργίες στους κατασταλτικούς μηχανισμούς αδιαφορώντας για τις συνέπειες —ήδη ο Αρκουδέας είναι διάσημος— ή θα επιχειρήσει να ανοίξει διάλογο με τις κοινωνικές δυνάμεις; Η απάντηση είναι δύσκολη, μιας και τα εγχειρίδια ακόμα των πολιτικών επιστημών επισημαίνουν ότι μια δεξιά στροφή συνοδεύεται με επίταση του αυταρχισμού.

Χάγη, Οζάλ και δημοτικές

ΤΕΛΙΚΑ, ούτε η δήλωση της υφυπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ, Ροζάνας Ριτζουαίη, ούτε η δήλωση - αποδοκιμασία του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ, Ξαβιέ Περέζ ντε Κουεγιάρ απέτρεψαν την επίσκεψη του Τουργκούτ Οζάλ στην κατεχόμενη Βόρεια Κύπρο. Και, φυσικά, δεν την απέτρεψαν ούτε οι «σκληρές ερωτήσεις» που υπέβαλαν στον Τούρκο πρωθυπουργό —δέκα μέρες πριν— ορισμένοι Έλληνες δημοσιογράφοι (και ανταποκριτές ξένου Τύπου) που επισκέφθηκαν την Άγκυρα, ύστερα από πρόσκληση της εδώ τουρκικής πρεσβείας: «*Διακηρύσσετε —του είπαν— ότι θέλετε καλές σχέσεις με την Ελλάδα... Πιστεύετε ότι η επίσκεψή σας στη Βόρεια Κύπρο θα συμβάλει στη βελτίωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων*».

Ο ΟΖΑΛ, ωστόσο, δεν φαίνεται να ενοχλήθηκε ούτε από τις αντιδράσεις της Ριτζουαίη («*πρόκειται για μια unwise —μη σώφρονα— ενέργεια*»), ούτε από την αποκήρυξη της επίσκεψης από τον γενικό γραμματέα («*για τα Ηνωμένα Έθνη υπάρχει μόνο ένα κράτος και μια κυβέρνηση στην Κύπρο*»), ούτε από τις εκδηλώσεις διαμαρτυρίας της Λευκωσίας και της Αθήνας. Για την τουρκική διπλωματία ο στόχος της επίσκεψης Οζάλ ήταν διπλός. Πρώτος στόχος: Να προωθήσει την αναγνώριση της λεγόμενης «*Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου*» από ορισμένες ισλαμικές χώρες, αρχής γενομένης από το Πακιστάν. (Ήδη ο πρωθυπουργός του Πακιστάν, που θα επισκεφθεί την Άγκυρα την ερχόμενη Παρασκευή, έσπευσε να δηλώσει: *Προσβλέπουμε προς την αναγνώριση της ΤΔΒΚ: Και ευελπιστούμε ότι όλοι οι φίλοι της Τουρκίας συμμερίζονται την άποψή μας αυτή*). Δεύτερος στόχος: Να «εμπεδώσει» την τουρκική επιχειρηματολογία ότι, αυτή τη στιγμή, υπάρχουν στην Κύπρο δύο χωριστά κράτη και ότι, οποιαδήποτε συμφωνία για την επίλυση του κυπριακού, θα πρέπει να στηριχθεί στην αρχή της ισοτιμίας, ανεξάρτητα από μεγέθη ή πληθυσμιακά δεδομένα.

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, ο Οζάλ επιχείρησε να συνδέσει την επίσκεψή του στην κατεχόμενη Κύπρο, με τη διαφορά βιοτικού επιπέδου, μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων: *Ξέρετε —είπε στους Έλληνες δημοσιογράφους— το κατά κεφαλήν εισόδημα των Ελληνοκυπρίων είναι περίπου 4.500 δολάρια, ενώ το αντίστοιχο εισόδημα των Τουρκοκυπρίων είναι μόνο 2.000 δολάρια. Συνεπώς, έχουμε κάποια υποχρέωση να βοηθήσουμε τους ομοεθνείς μας, κλπ...*

Η χρήση ενός «φόρουμ»

ΑΛΛΑ ΤΟ κυπριακό —όπως και οι γενικότερες ελληνοτουρκικές σχέσεις— απασχόλησαν, την περασμένη εβδομάδα, τη σύνοδο κορυφής της Χάγης. Το «*απασχολώ*» ίσως να μην είναι η κατάλληλη λέξη, εφόσον οι «ΙΙ» περιορίστηκαν ν' ακούσουν τις επισημάνσεις του πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου (ή να αναγνώσουν το αντίστοιχο γραπτό κείμενο), χωρίς ν' ανοίξουν συζήτηση και, προπαντός, χωρίς να επανέλθουν στην απόφασή τους να συγκαλέσουν —με ελληνική συναίνεση— το συμβούλιο σύνδεσης ΕΟΚ - Τουρκίας, στις 16 προσεχούς Σεπτεμβρίου.

ΚΑΤΑ ΚΟΙΝΗ παραδοχή, η ενημέρωση του πρωθυπουργού για τα διαδραματιζόμενα «*εντός Τουρκίας*» ή «*εντός Κύπρου*» ή σε επίπεδο ελληνοτουρκικών σχέσεων, υπήρξε και «*θετική*» και «*πλήρης*». Και αν ακόμα υποτεθεί ότι οι «ΙΙ» δεν χρειάζον-

ταν την ενημέρωση αυτή (και ποιος δεν γνωρίζει ότι, υπό τον αστερισμό των Εβρέν - Οζάλ, συνεχίζεται η κατοχή του 37% του κυπριακού εδάφους ή ότι συνεχίζεται το καταπιεστικό καθεστώς μέσα στην Τουρκία;), γεγονός παραμένει ότι ο Έλληνας πρωθυπουργός χρησιμοποίησε το φόρουμ της συνόδου, για να μεταφέρει, στη διεθνή κοινή γνώμη, ένα μήνυμα: Ότι ο τουρκικός επεκτατισμός —και κατά συνέπεια η τουρκική απειλή κατά της Ελλάδος— δεν είναι σχήμα λόγου. Και ότι θέση μέσα στην ΕΟΚ δεν μπορεί να έχει ένα καθεστώς που περνά τους πολιτικούς αντιπάλους του —είτε είναι ποιητές, είτε συνδικαλιστές, είτε δημοσιογράφοι— μέσα από το καμίνι των στρατοδικείων και βασανιστηρίων... Το μήνυμα —εκτός των άλλων— περιέκλειε και μια προειδοποίηση: *Και η παραμικρή επέκταση της τουρκικής κατοχής στην Κύπρο —είπε ο πρωθυπουργός— ένα λάθος, μια ακρισία των Τούρκων στρατηγών, θα οδηγήσει αναπόφευκτα σε ένα πόλεμο μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας. Και, φυσικά, θα οδηγήσει —μοιραία— σε διάσπαση της συνοχής της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και του ΝΑΤΟ... Συμπέρασμα: «Η αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων κατοχής από την Κύπρο δεν είναι μόνον προς το συμφέρον του τουρκικού λαού, αλλά και ολόκληρης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας».*

Διάσταση «θριάμβου»;

ΟΠΩΣ, ANAMENOTAN, η ενημέρωση αυτή του πρωθυπουργού, πήρε, από τις στήλες του φιλοκυβερνητικού Τύπου διάσταση «*θριάμβου*»! Κατά την πρωινή έκφραση, μάλιστα, του «*αυριανισμού*», ό,τι έγινε στη Χάγη δεν ήταν τίποτε άλλο παρά ένα τρομακτικό, «*Βατερλώ για την Τουρκία!*» Σε πλέον μετριοπαθείς τόνους κινήθηκε ο αρθρογράφος του «*Βήματος*» Αντώνης Στρατής (κανείς δεν ξέρει αν διατηρεί ή όχι τον τίτλο του «*πολιτικού συμβούλου του πρωθυπουργού*»), ο οποίος επιμένει ότι «*μετά τη Χάγη, τα πράγματα γίνονται πολύ πιο δύσκολα για τους Τούρκους και τις επεκτατικές τους βλέψεις*» —κάτι, βέβαια, που απομένει ν' αποδειχθεί.

ΣΤΗ ΣΥΝΟΔΟ της Χάγης έμελλαν να δώσουν συνέχεια και όλα σχεδόν τα πολιτικά κόμματα ή οι εφημερίδες τους. Για τον αρχηγό της Νέας Δημοκρατίας, Κ. Μητσοτάκη, λ.χ., το προέχον, αυτή τη στιγμή, είναι η έναρξη του διαλόγου με την Τουρκία («*που αποτελεί την αχίλλειο πτέρνα της εξωτερικής μας πολιτικής*») και η επίγνωση, από κυβερνητικής πλευράς ότι «*στηριγμα, στα θέματα του Αιγαίου και της Κύπρου, η Ελλάδα μπορεί να βρει, κατά κύριο λόγο, στη Δύση και, ειδικότερα, στην Ευρώπη*».

ΕΚΠΕΜΠΟΝΤΑΣ σε άλλο μήκος κύματος ο «*Ριζοσπάστης*» όχι μόνο μνημονεύει τον «*θρίαμβο των ελληνικών θέσεων*» στη Χάγη, αλλά και καταφέρεται κατά του πρωθυπουργού για την «*ασυνέπεια*» την οποία δείχνει απέναντι στην ΕΟΚ: Έτσι, ενώ παλαιότερα ο Α. Παπανδρέου διεκδικούσε μια «*ειδική σχέση τύπου Νορβηγίας*», σήμερα, έφθασε —φευ!— να εμφανίζεται σαν «*συνεπής κοινοτικός εταίρος*» και να προσυπογράφει κείμενα για την προώθηση των αποφάσεων του Λουξεμβούργου, που προβλέπουν, μεταξύ άλλων, τη δημιουργία, μέχρι το 1992, ενιαίας εσωτερικής αγοράς! (Στον «*Ρ*» φαίνεται να μην έφθασαν ακόμα τα «*ανοίγματα*» και οι προσεγγίσεις Γκορμπατσώφ, προς τη Δύση και, ειδικότερα, προς την Ευρώπη).

ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗ υπήρξε η κριτική του ΚΚΕ Εσωτερικού, καθώς ο Λεωνίδας Κύρκος, μιλώντας, την περασμένη Κυριακή, στα Γιάννενα, επέκρινε τόσο το κυβερνητικό ΠΑΣΟΚ, όσο και το ΚΚΕ, για την εχθρότητα με την οποία αντιμετώπισαν, όλα αυτά τα χρόνια, την ευρωπαϊκή πολιτική. Σε αντίθεση με το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ, είπε ο Λ. Κύρκος, το ΚΚΕ Εσωτερικού είχε καταθέσει, με αφορμή το «σχέδιο Σπινέλι» τροπολογία που πρόβλεπε την εγγύηση των συνόρων (χερσαίων, υδάτινων και ενάერიων) όλων των χωρών μελών της Κοινότητας —κάτι που τα δύο αυτά κόμματα αρνήθηκαν να υποστηρίξουν. Και το επιμύθιο: Το ΚΚΕ δεν πρέπει ν' απορεί για το ότι δεν συγκροτήσαμε «αντιπασοκικό μέτωπο» μαζί του. Πρώτο, γιατί το ΚΚΕ Εσωτερικού πιστεύει στην προοπτική μιας δημοκρατικής διεξόδου μέσα από μια νέα δημοκρατική πλειοψηφία (και όχι στις ευκαιριακές συνεργασίες) και, δεύτερο, γιατί το ΚΚΕ επιμένει πάντοτε σε μια στεία αντιευρωπαϊκή πολιτική που εμποδίζει, εκ των πραγμάτων, τη σύγκλιση αριστερών και προοδευτικών δυνάμεων.

Η υποψηφιότητα Στ. Νέστορα

Η ΣΥΝΟΔΟΣ της Χάγης δεν εμπόδισε, βέβαια, τις ζυμώσεις διεργασίες ή διαβουλεύσεις, στο χώρο των πολιτικών κομμάτων, ενόψει των δημοτικών εκλογών. Και ως προς την Αθήνα, διαμορφώνεται, πράγματι μια ευρύτατη συνάντηση αριστερών δυνάμεων —με εξαίρεση το ΚΚΕ Εσωτερικού— γύρω από την υποψηφιότητα του Θόδωρου Κατριβάνου, γραμματέα της ΕΔΑ. Με τη συσπείρωση αυτή, όμως, διαφώνησε ο πρόεδρος της ΕΔΑ Μανώλης Γλέζος, ο οποίος αποφάσισε να εκθέσει υποψηφιότητα ως «πρόεδρος κοινότητας» στην ιδιαίτερη πατρίδα του (Απεράθου Νάξου). Αλλά υπάρχουν πληροφορίες ότι με την υποψηφιότητα Κατριβάνου διαφωνούν και ορισμένα στελέχη του ΚΚΕ, που υποστηρίζουν ότι «το κόμμα ατύχησε στην επιλογή του αυτή»: «Με ποιον υποψήφιο δήμαρχο —λένε— θα δώσουμε «μάθημα» στο ΠΑΣΟΚ; Με τον πρώην νομάρχη του ΠΑΣΟΚ, ο οποίος τότε μόνον ανακάλυψε το ΚΚΕ, όταν το ΠΑΣΟΚ τον απέκλεισε ως δικό του υποψήφιο δήμαρχο;». Προβλήματα, όμως, αντιμετωπίζει στην Αθήνα και το ΚΚΕ Εσωτερικού, καθώς όλοι οι πιθανοί σύμμαχοί του —ΕΔΑ, ΣΣΕΚ, ΔΑΚ, Αρσένης κ.ά.— προέκριναν, τελικά, την κάθοδο με το ΚΚΕ, με εξαίρεση μια ομάδα ανέντακτων, το εύρος της οποίας δεν είναι, μέχρι στιγμής, γνωστό.

ΑΛΛΑ ΑΝ στην Αθήνα δεν «ευδοκίμησε» η συνεργασία όλων των αριστερών (πλην ΠΑΣΟΚ) δυνάμεων, η συνεργασία αυτή επιτεύχθηκε στη Θεσσαλονίκη, όπου την υποψηφιότητα του Στέλιου Νέστορα υποστηρίζουν το ΚΚΕ, το ΚΚΕ Εσωτερικού, η ΕΔΑ, η ΣΣΕΚ και άλλες αριστερές δυνάμεις, όπως η Ε-ΣΠΕ, η ΛΑΕ κ.ά. Τη «συμπύκνωση» αυτή χαιρέτησε ο «Ριζοσπάστης» κάτω από ένα ολοσέλιδο τίτλο που έλεγε «Θεσσαλονίκη: Ναι» και με πλαγιότιτλο: «Η συμπρωτεύουσα δείχνει το δρόμο της συμπαρατάξης». Από την πλευρά της η «Αυγή» σημείωσε ότι η συμφωνία της Θεσσαλονίκης εντάσσεται στη γενική εκλογική τακτική που αποφάσισε η 2η σύνοδος της ΚΕ του ΚΚΕ Εσωτερικού, για ανοικτή αντιπαράθεση στην Αθήνα και τον Πειραιά («εκεί όπου η μάχη δίνεται εφ'ολοκλήρου του μετώπου») και για συνεργασίες με το ΚΚΕ ή το ΠΑΣΟΚ ή και τους δύο με βάση συμφωνίες πάνω σε προγράμματα για την τοπική αυτοδιοίκηση.

ΚΑΙ ΕΝΩ τα πολιτικά κόμματα ή οι διάφορες δημοτικές κινήσεις διαμορφώνουν τους συνδυασμούς, η κυβέρνηση προετοιμάζει το δεύτερο «κύμα λιτότητας» αμέσως μετά τις εκλογές του Οκτωβρίου. Τα νέα μέτρα φαίνεται να προβλέπουν —μεταξύ άλλων— και την άρση των περιορισμών που ισχύουν μέχρι σήμερα σε ό,τι αφορά τις απολύσεις εργατών και υπαλ-

λήλων. Ήδη ο ΣΕΒ, με προτάσεις που υπέβαλλε στο ΕΣΑΠ, ζητεί, ουσιαστικά, την «απελευθέρωση της αγοράς εργασίας», κάτω από ένα σκεπτικό που δίνει τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις «να προσαρμόζουν το εργατικό τους δυναμικό στις εκάστοτε παραγωγικές τους ανάγκες» —θέση την οποία η κυβέρνηση δεν έσπευσε ν' απορρίψει, διότι, όπως δήλωσε ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας κ. Κ. Σημίτης, «δεν απορρίπτουμε εκ των προτέρων καμία πρόταση».

ΑΛΛΑ ΑΝ στην οικονομία η κυβέρνηση το παίζει... πολυφωνικά («μελετούμε τα πάντα, τίποτε δεν απορρίπτουμε εκ προοιμίου»...) στον ευαίσθητο τομέα των υπηρεσιών ασφαλείας, η κυβέρνηση —και ειδικότερα ο υπουργός Δημόσιας Τάξης κ. Α. Δροσογιάννης— θεωρεί «εκ προοιμίου ένοχο» κάθε πολίτη που θα πέσει στο δόκανο του οποιουδήποτε Μπίκα —σκευωρού ή μη. Από την πλευρά αυτή, η περίπτωση της δικηγόρου Κατερίνας Ιατροπούλου είναι πολύ κραυγαλέα. (Λεπτομέρειες σε άλλη στήλη). Αλλά ο Α. Δροσογιάννης, και αν ακόμα υποτεθεί ότι εμφορείται από τις καλύτερες προθέσεις, θα πρέπει ν' αντιληφθεί, κάποτε, ότι δεν έχει λόγο να ταυτίζεται με μηχανισμούς που ο ίδιος δεν μπορεί να ελέγξει. Και, φυσικά, δεν τον σώζει η «δήλωση μετανοίας» της περασμένης Τρίτης («η κ. Κατερίνα Ιατροπούλου δεν είναι, δεν μπορεί να είναι ούτε χρήστης, ούτε έμπορος ναρκωτικών...»), όταν ο ίδιος είχε φροντίσει να μας προϊδεάσει ότι «η υπόθεση αυτή έχει πολύ βάθος και δεν ξέρουμε πού θα φτάσουμε»!

ΟΤΑΝ ΟΜΩΣ το «βάθος» το ορίζουν οι λογής Αλεξάκηδες ή Κρυστάλληδες ή Μπίκοι —και ο αρμόδιος υπουργός απλώς συναινεί ή κανοναρχεί ή «πρωτοπορεί» τότε το «πού θα φθάσουμε» είναι νομοτελειακά προκαθορισμένο: Στο αστυνομικό κράτος! Να είναι αυτός ο στόχος του πασοκικού «σοσιαλιστικού μετασχηματισμού»;

ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ

ΟΙ ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ ΣΤΟ ΣΤΡΑΤΟ

Διακόπτουμε γι' αυτό το τεύχος τη συνέχεια της έρευνας για το περιβόητο, πλέον, «σκάνδαλο των λεοπαρδάλων», για να επιβεβαιώσουμε ορισμένα νέα στοιχεία και περιμένοντας πάντα, το πόρισμα της Ένορκης Διοικητικής Εξέτασης που διέταξε κάποτε ο τόσο ταλαιπωρούμενος αυτές τις ημέρες με τους «αναρχικούς» κ. Αντ. Δροσογιάννης. Ελπίζουμε, μόνο, ότι η δημοσίευση του πορίσματος, θα μας προλάβει στην Αθήνα, πριν οδεύσουμε μαζί με τις μυριάδες των Ελλήνων σε τόπους πιο δροσερούς.

Ωστόσο, καλά πληροφορημένες πηγές του υπουργείου Άμυνας μας είπαν ότι δεν πρέπει να περιμένουμε καμία επίσημη αντίδραση στις αποκαλύψεις του ANTI για το σκάνδαλο, πριν ολοκληρωθεί η αξιολόγηση των αρμάτων μάχης που συμμετέχουν στο νέο διαγωνισμό (που γίνεται πέντε μόνο χρόνια μετά την αγορά των Λεοπαρντ) για την αγορά και άλλων 100 τακνς. Κι αυτό, γιατί, υποστηρίζουν οι ίδιες πηγές, ο κ. Χαραλαμπίδης δεν θέλει, η οποιαδήποτε παρέμβαση του υπουργείου του, να θεωρηθεί και ως ευνοϊκή ή δυσμενής για τον ένα ή τον άλλο τύπο αρμάτων που αξιολογούν αυτή τη στιγμή οι επιτελείς του. Υπάρχει, άλλωστε, κι εκείνη η «οψιόν» για άλλα 100 «Λεοπαρντ» που δέχθηκαν να συμπεριληφθεί στη συμφωνία του 1981 οι κ. Αβέρωφ, Μητσοτάκης και Έβερτ.

Αν, όντως, αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο ο κ. Χαραλαμπίδης δεν διατάζει να ολοκληρωθεί η έρευνα της στρατιωτικής δικαιοσύνης για το σκάνδαλο, τότε έχουμε και άλλους μερικούς σοβαρούς λόγους για να διαφωνούμε μαζί του.

Οι εταιρείες που κατασκευάζουν τακνς είναι ως γνωστόν μετρημένες στα δάκτυλα. Αυτό σημαίνει ότι όλες οι γνωστές από το σκάνδαλο του 1981 θα έχουν υποβάλει προσφορές και θα έχουν κινήσει τους «αντιπροσώπους» ή «συμβούλους» τους προς πάσαν κατεύθυνση, για να προωθήσουν το δικό τους τεθωρακισμένο προϊόν. Με άλλα λόγια, ενόψει της νέας προμήθειας έχουν κινήσει οι γνωστοί μεσολαβητικοί μηχανισμοί, η δράση των οποίων είναι γνωστή.

Πώς λοιπόν, ο κ. Χαραλαμπίδης είναι σίγουρος ότι θα εξασφαλισθεί η τήρηση της νόμιμης διαδικασίας, χωρίς να ξηλω-

θούν οι μηχανισμοί των εμπορών όπλων; Πώς μπορεί να αισθάνεται βέβαιος ο κ. Χαραλαμπίδης ότι το υπουργείο του θα επιλέξει τελικά σωστά, όταν δεν έχει φροντίσει να παραδοθούν πρώτα στη δικαιοσύνη όσοι έκλεψαν από το ημετάγωνο αόρρητα έγγραφα και όσοι δωροδόκησαν αξιωματικούς;

Πιστεύουμε, λοιπόν, ότι απαραίτητη προϋπόθεση για τη διαφάνεια της νέας αγοράς είναι πρώτον η δημοσίευση της ΕΔΕ για τα «Λεοπαρντ» και δεύτερον η παραπομπή των ενόχων στη δικαιοσύνη. Αν δεν γίνουν αυτά, τότε φοβόμαστε ότι οι γνωστοί έμποροι όπλων που τολμούν να ισχυρίζονται ότι «λυμαίνονται» το υπουργείο Άμυνας, θα είναι αυτοί που θα καθορίζουν σε τελευταία ανάλυση, την έκβαση κάθε αξιολόγησης.

Οι δίκες του «ANTI»: Νεότερα

Θύμωσαν κάποιοι «κυνηγοί» και με τον πρόεδρο μιας ομοσπονδίας τους μήνυσαν το ANTI γιατί φιλοξένησε γράμμα του αναγνώστη κ. Γούσια (τχ. 300) ο οποίος κατήγγειλε τη λαθροθηρία και επεσήμανε τους κινδύνους που υπάρχουν για την εξαφάνιση σπάνιων πουλιών και την καταστροφή βιότοπων. Το δικαστήριο αθώωσε το περιοδικό. Συνήγορος υπεράσπισης ήταν ο δικηγόρος Νίκος Κωνσταντόπουλος ο οποίος τόνισε ότι το «ANTI» υπηρέτησε τη μαχόμενη δημοσιογραφία που ενημερώνει χωρίς συγκalύψεις ή περιστροφές και ασκεί έλεγχο χωρίς συμβιβασμούς και σκοπιμότητες. Το πρόβλημα της προστασίας του περιβάλλοντος δεν είναι θέμα φιλολογικών αναπτύξεων αλλά ζήτημα άμεσης δράσης σε σύγκρουση με τον τεχνοκρατικό εφθυσμασμό και τις καταναλωτικές ευκολίες της α-πολιτικής συνείδησης. Στην απολογία του «ANTI» ο εκδότης του τόνισε ότι είχε δημοσιογραφικό καθήκον να καταχωρήσει την επιστολή, αλλά και πολιτικό καθήκον ενημέρωσης της κοινής γνώμης σε ένα τόσο σοβαρό θέμα για το οποίο όλες οι χώρες της ΕΟΚ εφαρμόζουν τις οδηγίες της Κοινότητας προκειμένου να περισώσουν το ζωικό και φυτικό πλούτο του περιβάλλοντος.

Τη σύνθεση του δικαστηρίου που είχε πρόεδρο τον κ. Αντ. Παπαθεοδώρου αποτελούσαν ο κ. Ηλ. Παναγάκος και η κ. Ελένη Μπερτσιά. Εισαγγελέας ήταν ο κ. Παν. Μαντζούνης.

Μηνυτής ήταν ο Σπύρος Παπασπύρου* και πολιτική Αγωγή ο δικηγόρος Οικονομόπουλος**.

Εντωμεταξύ για μια από τις μηνύσεις που είχε υποβάλει ο Γ. Κουρής εναντίον του ANTI δεν έχει εκδοθεί ακόμη η απόφαση, ενώ για την άλλη ο μηνυτής ματαίωσε την αγωγή.

Επόμενη δίκη το Νοέμβριο για το «Ράδιο-Αντίλαος».

*Ο κ. Σπ. Παπασπύρου ήταν συνήγορος του Γ. Παπαδόπουλου στη δίκη των πρωταίων του Απριλιανού πραξικοπήματος.

**Ο δικηγόρος Οικονομόπουλος Πρόεδρος της αλήστου μνήμης Συμβουλευτικής του αρχιπραξικοπηματία Γ. Παπαδόπουλου.

Αλλά είπαμε. Υπάρχουν «κυνηγοί» και κυνηγοί...

ΘΑ ΣΥΜΦΩΝΗΣΕΙ ΤΩΡΑ Ο ΚΥΡΙΟΣ ΚΟΥΛΟΥΜΠΗΣ;

Γιατί το 1984 δεν συμφωνούσε, όπως προκύπτει από σχετικό έγγραφο του ΥΧΟΠ, που φέρει την υπογραφή του. Όπως δεν συμφωνούν ούτε η Διεύθυνση Βιομηχανίας του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, ούτε η Διεύθυνση Προστασίας Περιβάλλοντος του αρμόδιου υπουργείου, ούτε το Συμβούλιο Χωροταξίας του Νομού μαζί με τις Επιτροπές Παρακολούθησης των πολεοδομικών μελετών της πόλης όπου συμμετέχουν το ΤΕΕ, ο Δήμος, κτλ., ούτε η Διοικούσα Επιτροπή του Πανεπιστημίου Κρήτης, όπως επίσης σημειώνεται σε σχετικά έγγραφά τους.

Ποιοι λοιπόν συνηγορούν; Η Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών Ρεθύμνης μαζί με την Νομάρχη κυρία Μόσιαλου, που έχει αποποιηθεί πλήρως την επαγγελματική της ιδιότητα —είναι αρχιτέκτων— καθώς και την κομματική της ταυτότητα, μέλος του ΠΑΣΟΚ, που

φαίνεται ότι τώρα δεν θα της χρειάζεται.

Σε τι συνηγορούν; Σε δυο πράγματα.

Το πρώτο έχει ήδη τελεσθεί. Στην λεγόμενη περιοχή Νέα Σφαγεία του Ρεθύμνου, στον κόμβο προς το Ατσιδόπουλο, με απόφασή της —που σύμφωνα με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο αρκεί— οριοθετήθηκε οικισμός (!) και μπορούν πλέον να εκδίδονται οικοδομικές άδειες σε ζώνη όπου έχουν μετεγκατασταθεί από την πόλη αποκλειστικά βιοτεχνίες και μάντρες οικοδομικών υλικών. Νομοθετήθηκε δηλαδή Σχέδιο Πόλης δίχως πολεοδομική και δίχως υποχρέωση των ιδιοκτητών γης να μετέχουν στη δημιουργία κοινόχρηστων χώρων με καταβολή εισφοράς σε γη και σε χρήμα. Με το «κόλπο» της αναγνώρισης της υπάρχουσας κατάστασης σε οικισμούς κάτω των 2.000 κατοίκων καταστράφηται ο νόμος 1337 και η περιήρημη διαφοροποιημένη —ανάλογα με το μέγεθος της

ιδιοκτησίας— ισοπολιτεία του. Η κυρία Νομάρχης μάλιστα προωθεί τις απαραίτητες διαδικασίες γιατί σκέπτεται να παρέμβει δραστικά, εν όψει των δημοτικών εκλογών και να «αναγνωρίσει» τέτοιους οικισμούς σε όλη την έκταση του Νομού. Ας σημειωθεί ότι ο «οικισμός των βιοτεχνιών» βρίσκεται στην ευρύτερη περιοχή του χώρου όπου προβλέπεται η δημιουργία Βιομηχανικής Περιοχής του Νομού, την οποία η ΕΤΒΑ είναι έτοιμη να οριοθετήσει, όπως δηλώθηκε από εκπρόσωπό της σε σχετική σύσκεψη. Αρκεί βέβαια να περισσέψουν βιομηχανικές μονάδες που να θέλουν να εγκατασταθούν.

Και ερχόμαστε στο δεύτερο θέμα. Η Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών Ρεθύμνης, ο μόνος ισχυρός φορέας βιομηχανικής ανάπτυξης του Νομού που αναλαμβάνει επιδοτήσεις κατά ποσοστό 45% από τον Νόμο 1262/82 και κατά ποσοστό 70% από το Κοινοτικό

ΤΕΛΟΣ ΚΑΛΟ; ΟΛΑ ΚΑΛΑ;

Η απεργία τέλειωσε, τ' αεροπλάνα πετούν, οι πιλότοι υποτάχθηκαν. Ο κ. Τζουμάκας κατέλυσε το «φεουδαρχικό καθεστώς» των πιλότων που αντιδρούσαν στον εκσυγχρονισμό της *Ολυμπιακής* και δηλώνει πως τώρα πλέον θα γίνει πράγματι δημόσια επιχείρηση. Θύματα της σύγκρουσης εκσυγχρονιστών - φεουδαρχών 63 πιλότοι, το επιβατικό κοινό που ταλαιπωρήθηκε, η ίδια η *Ολυμπιακή* που έχασε μερικά δισεκατομμύρια, η εργατική νομοθεσία και τα συνταγματικά δικαιώματα που ταλαιπωρήθηκαν περισσότερο απ' όλους. Το θέαμα (συλλήψεις, φυλακισμοί, Αρκουδέας) ικανοποίησε το διψασμένο κοινό της *Αυριανής* — και όχι μόνο αυτής. Δεν έλειψε παρά μια γκιλοτίνα στην πλατεία Συντάγματος για να τονιστεί η αντιστοιχία με την εκπόρθηση της Βασιλίσσης.

Οι επαναστάσεις δεν έχουν κανόνες, θ' αντιτάξει ο κ. Τζουμάκας. Σημασία έχει το αποτέλεσμα, η εξυγίανση της *Ολυμπιακής*. Κι αν ακόμα ξεχάσουμε πως ο σκοπός δεν αγιάζει τα μέσα, αξίζει να θυμηθούμε πως ένα αντίστοιχο θέαμα παρακολούθησαμε πριν λίγα χρόνια με πρωταγωνιστές τότε χονδρέμπορους —Κεδικογλου. Τα αποτελέσματα είναι γνωστά —ανύπαρκτα δηλαδή. Και πρέπει ακόμη να υπενθυμίσουμε πως τη φεουδαρχία την αντικατέστησε ο καπιταλισμός κι όχι ο σοσιαλισμός. Ο εκσυγχρονισμός λοιπόν που μας υπόσχεται ο κ. Τζουμάκας, και που για χάρη του έγιναν όσα έγιναν, μπορεί να είναι πολύ πιο πίσω από τις απαιτήσεις του καιρού μας, όπως και τόσοι άλλοι «εκσυγχρονισμοί» του ΠΑΣΟΚ. Και το μόνο αποτέλεσμα της σύγκρουσης θα είναι μια φοβερή φθορά προσώπων και θεσμών. Δύσκολο λοιπόν να δεχθούμε ότι το έργο είχε καλό τέλος κι ακόμα δυσκολότερο πως όλα πάνε καλά.

Κοκτέιλ Μολότωφ εναντίον πένας

Μετά τον εμπρησμό της φωτοσύνθεσης της *Εξόρμησης* ήρθε η σειρά των γραφείων του *Αγωνιστή*. Ο πρώτος στόχος της *Αναρχικής Δράσης*, που διεκδίκησε τις δύο ενέργειες, απείχε 50 μέτρα από το Ε' αστυνομικό τμήμα: για να φτάσουν στο δεύτερο, οι εμπρηστές χρειάστηκε να κάνουν επικίνδυνες ακροβασίες σε τάρτσες γειτονικών σπιτιών. Οι συγκεκριμένοι στόχοι λοιπόν δεν επελέγησαν για λόγους «επιχειρησιακής ευκολίας» αλλά με κριτήρια πολιτικά: στόχος ήταν να τιμωρηθούν και, ει δυνατόν, να σιωπήσουν τα δημοσιογραφικά όργανα του κυβερνώντος κόμματος. Η *Αναρχική Δράση* αντιτάσσει στο λόγο τη βία, στην πένα το κοκτέιλ Μολότωφ. Δεν πρόκειται καν για «βία στη βία της εξουσίας»: πρόκειται για προσπάθεια βίαιης φίμωσης των αντιπάλων.

Το πολιτικό όραμα της *Αναρχικής Δράσης* δεν μοιάζει καθόλου

Ταμείο για τις νέες επενδύσεις του, έχει αγοράσει έκταση σε άλλη από την προβλεπόμενη θέση, σε τελείως ακατάλληλη περιοχή, ακριβώς νότια από την πόλη και σε 500, περίπου μέτρα από τις δημιουργούμενες πανεπιστημιακές εγκαταστάσεις. Στη θέση Τρία Μοναστήρια λοιπόν θέλει να χωροθετήσει τα κτίρια για το πλήρες πρόγραμμα ανάπτυξης της, το μόνο στον Νομό, που θα καλύψει πάνω από το 50% της όλης βιομηχανικής του δραστηριότητας για τα επόμενα τριάντα χρόνια. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει εκτός των άλλων, και ραφιναρία ελαίου, δυναμικότητας 7.000 τόνων, πυρηνελαιουργείο δυναμικότητας 10.000 τόνων και εργοστάσιο γάλακτος δυναμικότητας 5.000 τόνων. Σε όλα τα έγγραφα των αρμοδίων υπηρεσιών, που αναφέρθηκαν παραπάνω, οι *αρνητικές απαντήσεις* για την εγκατάσταση τέτοιων μονάδων εκεί αιτιολογούνται με το σκεπτικό ότι:

- στην περιοχή επικρατούν κατά την άνοιξη και το φθινόπωρο ισχυροί νότιοι άνεμοι και η δυσσομία που εκλύεται κυρίως κατά τη φάση

ξήρανσης του καρπού θα οχλεί σημαντικά την πόλη και το Πανεπιστήμιο. Το δε πρόβλημα θα βαινει οξυνόμενο γιατί ο καρπός περιέχει όσο πάει μεγαλύτερη υγρασία και δεν υπάρχει στη διεθνή βιβλιογραφία τρόπος αντιμετώπισης του φαινομένου αποτελεσματικός και οικονομικά αποδεκτός.

- Πρέπει να έχει εξασφαλιστεί εκ των προτέρων κατάλληλος αποδέκτης για τα υγρά απόβλητα, που θα παράγονται σε αξιόλογη ποσότητα και υψηλά φορτία ρύπανσης από την ραφιναρία και ιδιαίτερα από το εργοστάσιο γάλακτος. Τέτοιες συνθήκες δεν είναι δυνατό να δημιουργηθούν στην περιοχή δεδομένου ότι τα απόβλητα θα διοχετεύονται φυσικά στο Γαλλικό φαράγγι και από εκεί στον κεντρικό αγωγό της πόλης.

- θα υπάρξει δευτερογενής ρύπανση από μεταφορά και απαγωγή πρώτων υλών για τέτοιας κλίμακας εγκαταστάσεις, που από την συγκεκριμένη θέση δεν είναι δυνατόν να ελεγχθεί εξαιτίας και των μεγάλων κλίσεων εδάφους.

Και ενώ ύστερα από όλες αυτές τις τριχρόνες διαβουλεύσεις και τις αρνήσεις όλων των φορέων να καλύψουν τη δραστηριότητα του Συνεταιρισμού φαινόταν ότι το θέμα έχει οριστικά διευθετηθεί, μαθαίνουμε πως ετέθη εκ νέου από την κυρία Μόσιαλου. Με διαφορετική χρονική προτεραιότητα ως προς την κατασκευή των εγκαταστάσεων: τώρα ζητείται κατ' αρχήν άδεια για την εγκατάσταση της Ραφιναρίας, ώστε, εάν δοθεί το πυρηνελαιουργείο, που διατηρούσε έως τώρα την πρώτη θέση, να μπει σε επόμενη φάση από το παράθυρο. Και μετά το εργοστάσιο Γάλακτος, και στη συνέχεια τα υπόλοιπα.

Θα συμφωνήσει λοιπόν ή θα αντισταθεί ο υπουργός Χωροταξίας, Περιβάλλοντος και Δημοσίων Έργων στις νέες πιέσεις; Γιατί απ' ό,τι μαθαίνουμε οι υπηρεσίες του υπουργείου του έχουν αρχίσει να κουράζονται (άραγε δική του εντολή;) και προσπαθούν να μεταφέρουν την ευθύνη των αποφάσεων σε άλλους.

απελευθερωτικό. Η αντιεξουσιαστικότητα της δεν αποτελεί παρά απαίτηση της δικής της εξουσίας, ο αναρχισμός της δεν είναι παρά διεκδίκηση του δικού της άρχειν — και μάλιστα μέσω της χειροπιαστής, υλικής βίας. Δικαιολογημένα λοιπόν βγήκαν 15 οργανώσεις και περιοδικά του αναρχικού χώρου να καταγγείλουν τη συγκεκριμένη οργάνωση. Ας αναζητήσει σε άλλους χώρους, πολύ πιο αυταρχικούς, την πολιτική της ιδεολογία η νεότευκτη τρομοκρατική ομάδα. Η αριστερά δεν τη χωρά.

Βαθειές είναι οι ρίζες...

Η υπόθεση Ιατροπούλου έφερε ξανά στο προσκήνιο τις φυλακές της Κέρκυρας και τις συνθήκες που επικρατούν σ' αυτό το ευαγές «σωφρονιστικό» ίδρυμα. Οι καταγγελίες του Πετρόπουλου έρχονται να συμπληρώσουν τις συγκλονιστικές περιγραφές του Χρόνη Μίσιου και να θυμίσουν ανάλογες καταγγελίες των αντιστασιακών που είχαν φιλοξενηθεί επί χούντας στο μεσαιωνικό κάτεργο.

Πρέπει όμως να θυμηθούμε ακόμη πως ήταν δεδηλωμένη πρόθεση του κ. Μαγκάκη, όταν ανέλαβε υπουργός Δικαιοσύνης, να κλείσει τις φυλακές — αντέδρασαν όμως κάποιοι Κερκυραίοι και το κάτεργο παρέμεινε στη θέση του. Οι σύγχρονοι Φαίακες δεν ήθελαν να στερηθούν τα έσοδα που αφήνει στο νησί η κίνηση που δημιουργούν οι φυλακές και η παρουσία μερικών δεκάδων δημοσίων υπαλλήλων που ασκούν το ευγενές λειτούργημα του δεσμοφύλακα και άλλα συναφή — για να μην πούμε και για το κοινωνικό πρόβλημα που θα δημιουργούσε η μετάθεση όσων από τους λειτουργούς είναι ντόπιοι.

Τα παραπάνω ευγενή κίνητρα υπερίσχυαν της θελήσεως του υπουργού και οι φυλακές της Κέρκυρας συνεχίζουν πάντα να λειτουργούν, προς δόξαν του νεοελληνικού πολιτισμού και της συμφεροντολογικής νοοτροπίας των νεοελλήνων. Ο αυταρχισμός του κράτους, που εκφράζεται και στη συμπεριφορά που επιφυλάσσει στους έγκλειστους, έχει βαθιές ρίζες μέσα στην καθημερινή συμπεριφορά όλων μας. Αν το ΠΑΣΟΚ θέλει πραγματικά να χτυπήσει τον διάχυτο, τον έρποντα φασισμό, για τον οποίο μιλούν οι ανακοινώσεις του με την ευκαιρία κάθε εκδήλωσης που στρέφεται εναντίον του ή εναντίον της «έννομης τάξης», ας κλείσει τις φυλακές της Κέρκυρας — δίνοντας έτσι ένα μάθημα σε όσους ταυτίζουν το ατομικό τους συμφέρον με τη διαιώνιση μεσαιωνικών «σωφρονιστικών» πρακτικών.

Καθ' εξίν και υποτροπήν λωποδύτης

Κατάπληξη και θλίψη προκαλεί το φαινόμενο των 200 τόσων αντιστασιακών που έσπευσαν να υπερασπιστούν τον Στέφανο Τζουμάκα και έφθασαν στο σημείο ν' απαιτούν την άρση της ασυλίας των 3 βουλευτών της ΝΔ που τον κατήγγειλαν ως κοινό λωποδύτη. Η αφέλεια και η ευπιστία αποτελεί τη μόνη δυνατή ερμηνεία της συμπεριφοράς τους αφού το ποινικό μητρώο του εν λόγω υφυπουργού βαρύνεται με διακεκριμένες και καθ' υποτροπήν κλοπές:

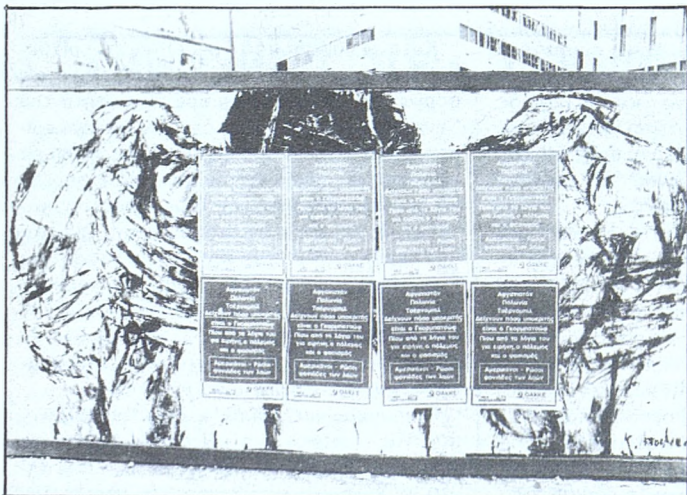
- Έκλεψε την παράσταση από την προϊστάμενό του υπουργό κ. Παπαδημητρίου στην υπόθεση της Ολυμπιακής.
- Έκλεψε την παράσταση και από τους τρεις εντιμότατους βουλευτές, ανατρέποντάς τους μάλιστα το σκηνικό που είχαν στήσει.
- Έκλεψε τη μπάλα από εσωκομματικούς αντιπάλους και παραμένει και μέλος της κυβέρνησης και μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ.
- Έκλεψε τη μπουκιά από το στόμα 63 υψηλόμισθων φεουδαρχών - πιλότων. Εμείς από τη μεριά μας συντασσόμεθα με τους 3 βουλευτές της ΝΔ και στο εξής θα υπερασπιζόμαστε αμείλικτα τα δικαιώματα των χαμηλόμισθων που «3,60 παίρνουν και τον κόσμο δέρουν».

... και τα παρακλάδια πολλά

Όμως τις συνθήκες που επικρατούν στις φυλακές της Κέρκυρας δεν τις επιβάλλει ούτε το κλίμα ούτε η γεωλογική σύσταση του εδάφους. Γιατί αντίστοιχα φαινόμενα παρατηρούνται σ' όλα τα παρακλάδια του συστήματος. Παράδειγμα αποτελεί η συμπεριφορά απέναντι σ' αυτούς που συνελήφθησαν στην Ομόνοια κατά την αντιπυρηνική διαδήλωση της 13ης Μαΐου και στη συνέχεια προφυλακίστηκαν για να δικαστούν. Πρόκειται για 13 νεαρούς από τους οποίους μόνο 5 κρατούνται στον Κορυδαλλό, ενώ οι άλλοι στάλθηκαν σε περιφερειακές φυλακές — παρόλο που ως προφυλακισμένοι έπρεπε να μείνουν στον Κορυδαλλό. Απ' αυτούς τους 5, οι Γ. Μπαλλής και Β. Μαγγαναβίλης κήρυξαν απεργία πείνας στις 15.6. Η απάντηση της διεύθυνσης των φυλακών ήταν να τους βάλει σε πλήρη απομόνωση μέχρι τις 30.6 — οπότε μεταφέρθηκαν σε κακή κατάσταση στο νοσοκομείο Κορυδαλλού.

Το υπουργείο Δικαιοσύνης κέρδισε έναν πόντο στο κοινό αίσημα με το χειρισμό της «υπόθεσης Ιατροπούλου». Ίσως τον χάσει αν τελικά επιβεβαιωθεί, για μια ακόμη φορά, πως οι άσημοι και άγνωστοι είναι τα εύκολα θύματα των κατασταλτικών μηχανισμών.

ΚΟΨΤΕ ΤΑ ΔΕΝΤΡΑ ΓΙΑΤΙ ΚΡΥΒΟΥΝ ΤΑ... ΝΤΟΥΒΑΡΙΑ

Για την πρωτότυπη έκθεση ζωγραφικής σε διαφημιστικά πανώ στους δρόμους, που οργάνωσε ο εικαστικός χώρος «Καλλιδρόμιο», γράφουμε στη στήλη των ειδήσεων. Πριν προλάβουν όμως να αρχίσουν, κάποιοι φρόντισαν να καταστρέφουν. Τα πανώ διαλύθηκαν και πάνω σε όσα είχαν φτιαχθεί, άρχισαν να κολλούνται αφίσες της ΟΑΚΚΕ. Στη συνέχεια και μια βδο-

μάδα πριν τελειώσει η έκθεση οι διαφημιστικές εταιρείες κάλυψαν με αφίσες τους τα έργα. Ας σημειωθεί ότι τα ταμπλώ ήταν νοίκιασμένα. Τι να πρωθαυμάσει κανείς!... Και είναι η πρώτη φορά που γίνεται μια τέτοια προσπάθεια στην Ελλάδα.

ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ
ΚΑΤΕΒΑΙΝΕΙ ΜΟΝΟ ΤΟΥ
ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ,
Ο ΓΛΕΖΟΣ ΚΑΤΕΒΑΙΝΕΙ
ΜΟΝΟΣ ΤΟΥ ΣΤΗ
ΝΑΞΟ.....

..... ΕΜΑΣ ΠΙΑ,
ΚΑΝΕΙΣ ΔΕ ΜΑΣ
ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ...

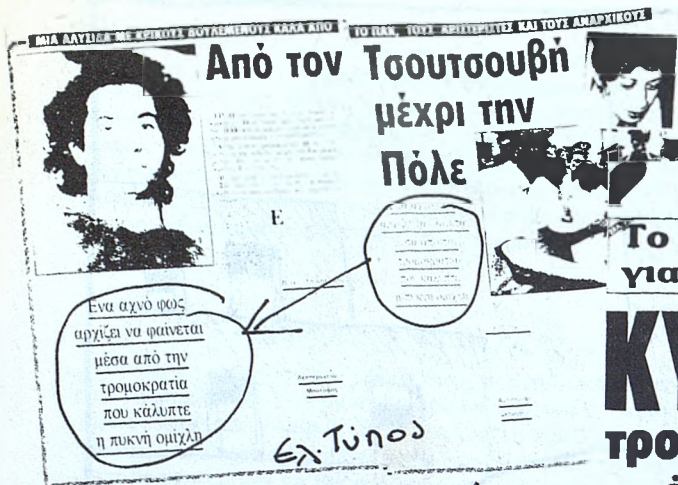
ΕΚΛΟΓΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

του Γιάννη Ιωάννου

1.7.86
ΤΟ ΔΗΜΟΤ

Κρυστάλλη ζεις!

ΕΘΝΟΣ

Το ΚΚΕ συμφωνεί για Κατριβάνο

ΚΥΚΛΩΜΑ ΑΡΧΙΖΕΙ ΗΛΩΜΑ

τρομοκρατών πίσω από τους δραπέτες

ΜΥΣΤΙΚΟ ΚΥΚΛΩΜΑ

1. «Καίριο πλήγμα στις τρομοκρατικές οργανώσεις που δρουν στη χώρα μας φαίνεται να πέτυχε η κυβέρνηση... με αποτέλεσμα από χθες... να έχουν συλληφθεί εγκέφαλοι τρομοκρατικής ομάδας».

2. «Πολύ κοντά στην εξάρθρωση ολόκληρου του τρομοκρατικού δικτύου βρίσκονται οι υπηρεσίες ασφαλείας...».

3. «Τρομοκρατική οργάνωση που φέρεται ότι βαρύνεται με εκτελέσεις, βομβιστικές ενέργειες και άλλες σοβαρότατες εγκληματικές πράξεις, δέχτηκε σημαντικό πλήγμα...».

4. «Δόθηκε ένα πρώτο μεγάλο πλήγμα στο χώρο της τρομοκρατίας».

5. «Οδηγούνται λοιπόν οι αρχές Ασφάλειας της χώρας στη διαλεύκανση μιας σειράς τρομοκρατικών ενεργειών των τελευταίων ετών και έτσι η κυβέρνηση θα αποδείξει, όπως δια στόματος πρωθυπουργού έχει τονίσει, ότι έχει τη θέληση αλλά και τη δύναμη να τσακίσει τους υπονομευτές της γαλήνης και της Ασφάλειας του ελληνικού λαού... Το κράτος έχει αγγίξει τις παρυφές της τρομοκρατίας και πολύ σύντομα θα καταφέρει το τελειωτικό χτύπημα στο κύκλωμα της εγχώριας τρομοκρατίας...».

6. «... από στιγμή σε στιγμή αναμένεται ν' αρχίσει το ξήλωμα του δικτύου ατόμων, που έχουν σχέση με τις τρομοκρατικές ενέργειες, που συγκλόνισαν τα τελευταία χρόνια την Ελλάδα».

7. «Οι αξιωματικοί της Ασφάλειας Αττικής... ψάχνουν να βρουν αν υπάρχουν συνδετικοί κρίκοι... με το κύκλωμα Τσουτσουβή, Λεσπέρου, Μπαλάφα».

8. «Υπάρχουν πολλά στοιχεία που δείχνουν ότι η υπόθεση έχει μεγάλο βάθος».

Τα παραπάνω 8 αποσπάσματα διαφέρουν και χωρίζονται σε δύο ομάδες: από το 1 έως το 4 χρονολογούνται 9 μήνες πριν από το 5 έως το 8 έχουν γραφεί αυτές τις ημέρες.

Τα παραπάνω 8 αποσπάσματα διαφέρουν και χωρίζονται σε δύο ομάδες: από το 1 έως το 4 αναφέρονται σε μια «ιστορία» από το 5 έως το 8 αναφέρονται σε άλλη «ιστορία».

Τα παραπάνω 8 αποσπάσματα δεν διαφέρουν και αποτελούν μια ενιαία ομάδα γιατί,

- είναι ομοιότροπα ως προς το ύψος τους: υπηρετούν ένα συγκεκριμένο στίλ πολιτικού ρεπορτάζ που υπακούει στον κανόνα και την επιταγή: «μια μεγάλη, καθότι συνήθως αποκλειστική, είδηση - λαυράκι που πάει πλάι πλάι με μια μεγάλη επιτυχία - λαυράκι των προσπαθειών μας από τους "κακούς"».

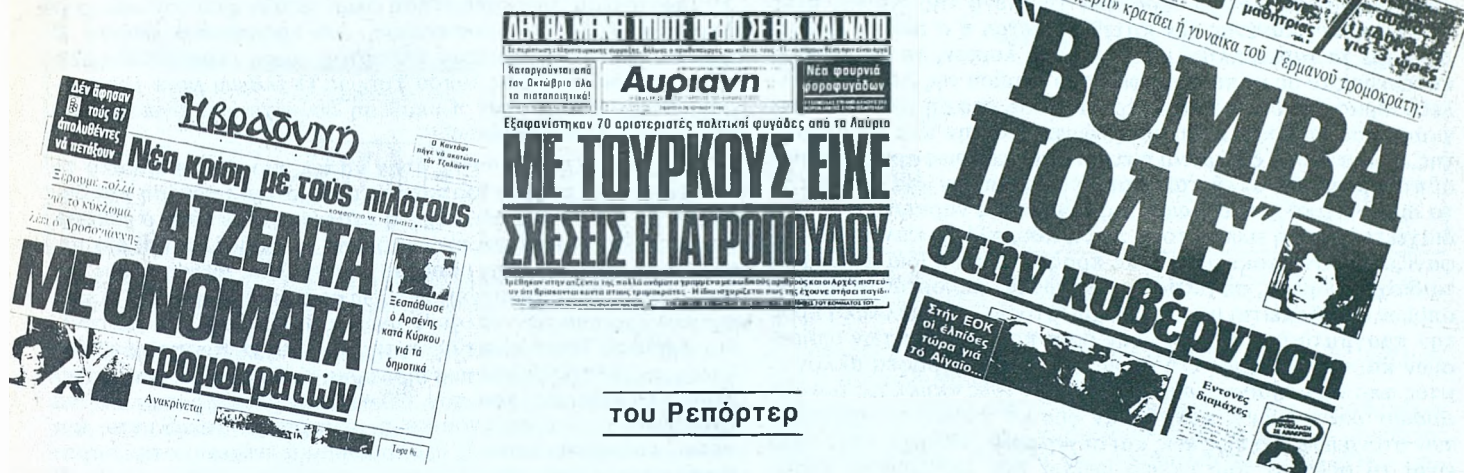
- Εκπορεύονται από δύο συγκεκριμένους πολιτικούς χώρους: το 1 και 2 από την «Αυριανή» της 14ης και 15ης Σεπτεμβρίου 1985· το 3 από το «Εθνος» της 14ης Σεπτεμβρίου 1985· το 5 από την «Αυριανή» της 26ης Ιουνίου 1986· το 6 από την πρωινή αδελφή της, το «Δημοκρατικό Λόγο», επίσης της 26ης Ιουνίου 1986· το 7 από το «Εθνος» της 25ης Ιουνίου 1986· το 4 από τον πάλα ποτέ υπουργό Αναπληρωτή Δημόσιας Τάξης Αθ. Τσούρα (16 Σεπτεμβρίου 1985) και το 8 από τον νυν υπουργό Δημόσιας Τάξης Α. Δροσogiάννη (24 Ιουνίου 1986).

- Και τα 8 αποσπάσματα παραπέμπουν το ένα στο άλλο γιατί υπηρετούν μια συγκεκριμένη πολιτική λογική: τη λογική της

δια του Τύπου στήριξης ορισμένων αμφισβητούμενης νομιμότητας και αποτελεσματικότητας πράξεων που προέρχονται από κατ' εξοχήν κατασταλτικούς, αυταρχικούς και πολιτικά ανεξέλεγκτους μηχανισμούς του Κράτους. Η στήριξη αυτή που παρέχει συνεπώς και συνεχώς, πλέον, συγκεκριμένη μερίδα του Τύπου στους επικεφαλής των «δικωτικών αρχών», πραγματοποιείται μόνο με έναν τρόπο: την κατασκευή αποδιοπομπαίων τράγων με την αναγωγή διαφόρων «περιθωριακών» ή όχι ατόμων στην κατηγορία του «τρομοκράτη». Αυτή η δια του Τύπου «τρομοκρατική αναγωγή» εξασφαλίζει μια προσωρινή και τραγελαφική ανακούφιση στους εκάστοτε πολιτικούς προϊστάμενους της «δημόσιας τάξης»: ανακούφιση από τη δυσανασχέτηση της «κοινής γνώμης» για την αναποτελεσματικότητα των προσπαθειών - αστυνομικών μας - προσωρινή ανακούφιση διότι τα περί μεγάλων τρομοκρατικών δικτύων αποδεικνύονται, μετ' ολίγον, ψάσκο· τραγελαφική ανακούφιση, διότι αυτή η ίδια κοινή γνώμη μειδιά ειρωνικώς, πλέον, άμα εξαγγέλλεται καμιά «διάλυση δικτύου», ενώ οι πολιτικοί προϊστάμενοι του υπουργείου Δημόσιας Τάξης ψάχνουν κάθε φορά να βρουν τους βλάκες του μηχανισμού που τους χάλασαν τα μεγαλύτερα σχέδια.

Από τα παραπάνω 8 αποσπάσματα τα 4 πρώτα αφορούν την «υπόθεση Κρυστάλλη» και τα υπόλοιπα την πρόσφατη — «υπόθεση» κι αυτή — αστυνομική ιστορία (κακέκτυπο των ιστοριών του Γιάννη Μαρή) που ξεκίνησε με αφορμή την απόδραση δύο

Εσύ μας οδηγείς!...

βαρυνοιτών από τις φυλακές της Κέρκυρας και κατέληξε στη σύλληψη της δικηγόρου Κατερίνας Ιατροπούλου, για την οποία όλος ο κόσμος πλέον έμαθε ότι είναι και σύζυγος του Ρολφ Πόλε, υπαίτιου για την αλλεργία πολλών «νοικοκυρτών», εντός και εκτός του «κράτους».

Αντιδημοκρατικότητα και μαζοχισμός...

Οι δύο αυτές υποθέσεις όμως διασταυρώθηκαν κατά τρόπο τελείως ατυχή για τους ηγετικούς κύκλους της ΕΛ.ΑΣ. και του υπουργείου Δημόσιας Τάξης: δεν είχαν περάσει τρεις μέρες από τη σύλληψη της «ναρκομανούς», «αριστεριστριάς», «τρομοκρατίσσας» δικηγόρου, δεν είχαν προλάβει οι «συνεπείς εφημερίδες της Αλλαγής» και άλλες της συντήρησης να κλιμακώσουν την επιχείρηση κατασκευής ενόχων και να τελεσφορήσουν στις υπηρεσίες που πρόσφεραν στον «καθοδηγητή της πάταξης των τρομοκρατών» κ. Α. Δροσογιάννη, και ο Εισαγγελέας που ασχολείτο με την υπόθεση Κρυστάλλη υπέβαλε την πρότασή του στο Συμβούλιο Πλημμελειοδικών: απαλλαγή για τους Μπεχράκη - Σιτσιλιάνο, πρόταση παραπομπής για τον Κρυστάλλη για «κατοχή εκρηκτικών υλών». Αναδρομική η πολιτική ισχύς αυτής της εισαγγελικής πρότασης, καθότι το «πρώτο μεγάλο πλήγμα κατά της τρομοκρατίας», αποδείχτηκε φιάσκο.

Ο κ. Τσούρας, βεβαίως, είχε στο μεταξύ οδεύσει την οδό η οποία οδηγεί από τον υπουργικό θώκο στον υφυπουργικό θώκο, όπου είναι και υπεύθυνος για την ελληνοποίηση του Στεργάκου. Όμως, η «υπόθεση Κρυστάλλη» είχε αποφέρει κάποιους απαραίτητους για την κυβέρνηση καρπούς, με τη βοήθεια και του άλλου φιάσκου, της μεγαλύτερης «ιστορίας κατασκοπείας» μετά τον πόλεμο, της «υπόθεσης Μποχάν»: και οι δύο αυτές κακοτέχνες, ρυπαρές και ρακενδυτές αστυνομικές μεθοδεύσεις, συνιστούσαν ένα μάθημα που η κυβέρνηση πέρασε με «λιάν καλώς» και με κουτοπόνηρη αντιγραφή, προκειμένου να βελτιωθούν οι σχέσεις με τις ΗΠΑ στον τομέα της «αντιτρομοκρατικής συνεργασίας» — τομέας / πρόκριμα και για τα «ήρεμα νερά». Κάποιους μήνες αργότερα ο κ. Σουλτς εκστόμισε, επιτέλους, την πολυπόθητη φράση: «Το αεροδρόμιο του Ελληνικού είναι από τα ασφαλέστερα στον κόσμο»: τουλάχιστον από αυτή την άποψη, ο κ. Παπανδρέου δεν θα είχε πλέον τον πονοκέφαλο άλλης μιας «ταξιδιωτικής οδηγίας Ρήγκαν» για φέτος το καλοκαίρι: δηλαδή θα είχε ξεπεράσει άλλο ένα πρόσχημα / εμπόδιο που έφερναν οι Αμερικανοί στην ποθούμενη πρόοδο «βήμα προς βήμα» των ελληνοαμερικανικών σχέσεων.

Φαίνεται όμως πως ένα ιδιότυπο κράμμα αντιδημοκρατικότητας, διαμεσολαβημένου στρατοκρατισμού και αμιγούς μα-

ζοχισμού, έχει επισωρευθεί στη συνείδηση και στην πρακτική ενός τμήματος των υπηρεσιών ασφαλείας που από το 1976 έως σήμερα επιδιέχεται κωμικά και αυτουπονομευτικά σε ασκήσεις τύπου «στακαμάν», αλλά με πραγματικούς αντιπάλους και στόχους: με το σύνθημα «Κρυστάλλη! Ζεις! Εσύ μας οδηγείς!» ή «ο Σερίφης ήταν! Μόνον η αρχή!», και έχοντας προηγουμένως χάσει στο «φτου ξελευτερία» των φυλακών της Κέρκυρας και στον τριπλό διαγωνισμό φωτιάς που πραγματοποιήθηκε στα γραφεία της «Εξόρμησης», του «Αγωνιστή» και του τομέα Τοπικής Αυτοδιοίκησης του ΠΑΣΟΚ, εφώρμησαν στο σπίτι της Ιατροπούλου, έχοντας κατά νου τη δοξασμένη συνταγή «χτύπα, χτύπα... κάτι θα βγει στο τέλος» (να, σαν να πούμε τέσσερα γκαζάκια που βρέθηκαν στο σπίτι του διατελέσαντος επ' ολίγον «τρομοκράτη του ΕΛΑ» Θ. Μπεχράκη).

Οι στόχοι των ανεγκέφαλων και η αποποίηση ευθυνών

Η Ιατροπούλου ήταν επιλεγμένος στόχος στη βάση ενός χονδροειδούς σεναρίου, τέτοιου που θα 'γραφαν οι φωστήρες του «Πρόσκληση σε γεύμα για υποψήφιο δολοφόνο»: με βάση αυτό το σενάριο (που έχει διοχετευθεί αναίμικα μεν στον «Ελευθερο Τύπο» της 26-6-1986, άκομψα και κραυγαλέα δε στη «Βραδυνή της Κυριακής» 29-6-1986) υπάρχει ένα διπλό κύκλωμα τρομοκρατών και κατάδικων ποινικού δικαίου που κάπου «τέμνεται» και αλληλοτροφοδοτείται: οι τρομοκράτες βοηθάνε τους κατάδικους να αποδρούν και αυτοί σαν «εκτελεστικά όργανα» («εκτελεστικά» γιατί είναι κατώτερης διανοητικής στάθμης... ο φασισμός βλέπετε...) ανταποδίδουν τις υπηρεσίες των τρομοκρατών: «τρώνε» κανέναν Αγγελόπουλο, «μπουκάρουν» σε καμιά Τράπεζα, κ.ύ. Οπότε, «αν χτυπήσουμε την Ιατροπούλου θα 'χουμε μ' ένα σμπάρο δυο τρυγόνια», άσε που «πολλά χρόνια μας καθόταν στο στομάχι και της τα μαζεύαμε».

Βέβαια, χονδροειδές σεναριοίς ίσον χονδροειδείς εγκέφαλοι, ή σκέτα ανεγκέφαλοι. Δεν είχε προλάβει η κοινή γνώμη να συνέλθει από την αναφορά εισαγγελέα για την υπόθεση - φιάσκο Κρυστάλλη, δεν είχαν καν διασκεδασθεί οι επιφυλάξεις γι' άλλη μια ιστορία τύπου Κρυστάλλη στο πρόσωπο της Ιατροπούλου, και η νέα επιχείρηση «άρχιζε να μπάξει»: τι ότι πήγαν να συλλάβουν μια δικηγόρο για υπόθαλψη δραπετή και είχαν διανθίσει το «συνεργείο» της σύλληψης με άνδρες από την υπηρεσία... Διώξης Ναρκωτικών: τι ότι οι ηρωίνες και τα χασίσια δεν βρέθηκαν κάτω από τη «φυσική εποπτεία», τουλάχιστον του εισαγγελέα, αλλά όταν αυτός βρισκόταν σε άλλο δωμάτιο: τι ότι βρέθηκε σύριγγα, αλλά... χωρίς βελόνα, που την είχε η Ιατροπούλου για να δίνει φάρμακα στις γάτες της (έχει πολλές γάτες, κι αυτός που έχει πολλές γάτες, εκτός από ευαισθησία,

σημαίνει πως διαθέτει και οξεία αίσθηση και αντίληψη αστυνομικών σεναρίων: σωστών αστυνομικών σεναρίων... δείτε την Αγκάθα Κρίστι).

Και υπάρχει και συνέχεια στα λάθη που προκύπτουν από ανεγκέφαλους δράστες χονδροειδών ιστοριών: σε λίγο, η επιχείρηση άρχισε να μπάζει νερά από τη στέγη της, καθώς στην προανάκριση κανένας δεν κατέθεσε «εγώ, ή ο τάδε, ή ο δείνα βρήκαμε τα ναρκωτικά»· μυστηριωδώς λοιπόν, τα ναρκωτικά κατατέθηκαν σε κάποιο γραφείο του κτιρίου της Λεωφόρου Αλεξάνδρας από ένα αόρατο χέρι. Φυσικά, όταν η εξουσία κάνει γκάφες σε ιστορίες πολύ επικίνδυνες για την ίδια τη συνοχή της, φροντίζει να διαχέεται η ευθύνη για κάποιες πράξεις αμφισβητούμενες μεν αλλά και απαραίτητες για την ίδια (όπως π.χ. το συντριπτικό «πειστήριο» της ανεύρεσης ναρκωτικών). Και διαχέεται αυτή η ευθύνη τόσο πολύ, που, πλέον, κανείς δεν εμφανίζεται σαν υποκείμενο μιας πράξης· είναι η ίδια λογική με τα διοχετευόμενα, σε τέτοιες περιπτώσεις, ρεπορτάζ μέσω των οποίων οικοδομείται μια ολόκληρη ιστορία —παράλληλη προς την πραγματική που γνωρίζουν όσοι προϊστανται των υπηρεσιών και των διώξεων— η οποία δεν έχει συγγραφέα άλλον εκτός από τις «δημοσιογραφικές πηγές», τους «κύκλους των αρμοδίων υπηρεσιών», κτλ. Όταν φυσικά κάνεις το «μοντάζ» των στοιχείων, βλέπεις πως και συγγραφέας υπάρχει και ενιαίο είναι το σενάριο του· εκείνο βέβαια που ελπίζουν οι κατασκευαστές αυτών των ιστοριών, είναι ότι η «κοινή γνώμη» λειτουργεί αποσπασματικά και κατακερματισμένα και ουδέποτε κάνει «μοντάζ». Αν έκανε όμως κάτι τέτοιο θα έβλεπε ότι εκτός από τις ιδεολογικές συμπορεύσεις των δεξιών εφημερίδων και των «συνεπών» της Αλλαγής σε τέτοιες ιστορίες, υπάρχει και συμπόρευση επί της λεπτομέρειας: π.χ. η «Αυριανή» της 26-6-1986 γράφει ότι μια μερίδα του Τύπου λειτουργεί αποπροσανατολιστικά στην «υπόθεση Ιατροπούλου», προβάλλοντας την είδηση ότι εντοπίστηκε ο Μπόλαρης· «τυχαίνει» το ίδιο ακριβώς να γράφει και η «Βραδυνή της Κυριακής» 29-6-1986...

«Εγώ ξέρω πολλά» ή πως καταργούνται συντάγματα

Και ενώ η «υπόθεση Ιατροπούλου» είχε αρχίσει να αποσυντίθεται σε ορισμένα τμήματά της, από τα «λάθη», τις αντιφάσεις και τις ασυνέπειες που υπήρχαν ήδη εγγεγραμμένες στο χονδροειδές σενάριο, σε μια άλλη πλευρά της διαδικασίας, στη σχέση κατηγορούμενης - διωκτικών αρχών εμφανίσθηκαν και πάλι οι γνωστές πρακτικές· αυτές που σαν αρχή τους έχουν την κατά το δυνατόν πληρέστερη ακύρωση της οποιασδήποτε παρεμβολής μεταξύ ανακριτή και κρατούμενου και σαν άμεσο και αβίαστο αποτέλεσμα τους την κατάργηση κανόνων κριτηρίων και θεσμών του κράτους δικαίου. Έτσι, με βάση αυτές τις πρακτικές, οι διωκτικές αρχές, όπως και στην περίπτωση Κρυστάλλη, και με αυτονόητη την κάλυψή τους εκ μέρους του κ. Δροσογιάννη, παίρνουν ανωμοτί καταθέσεις (υπό μορφή «καταθέσεως μάρτυρος») από τους Πετρόπουλο και Τεπερεκίδη, αντί να παίρνουν —όπως είναι υποχρεωμένες— κανονικές απολογίες, έτσι ώστε να μην παρεμβληθεί το δικαίωμα του κατηγορούμενου να αρνηθεί πράξεις που μπορεί να τον ενοχοποιούν —δικαίωμα που του παρέχεται όταν κάνει κανονική απολογία. Στην περίπτωση της Ιατροπούλου οι διωκτικές αρχές κάνουν ό,τι μπορούν, ώστε να μην παρεμβληθούν στο έργο τους, δηλαδή στη σχέση τους με την κρατούμενη, συνήγορο, συγγενείς της κτλ. Είναι χαρακτηριστικό ότι ένας από τους συνηγόρους της αναγκάστηκε να κάνει φασαρία για να του δώσουν μια καρέκλα, ενώ κατά τις επαφές των συνήγορων με την κρατούμενη η παρουσία «οργάνων» ήταν έως και αφόρητη. Και υπάρχουν και άλλα μέσα στη λογική αυτών των πρακτικών: όπως το να σε πηγαίνουν σηκωτή τέσσερις άνδρες στην τουαλέτα, σε σημείο που κάποιοι, παριστάμενοι σ' αυτή τη σκηνή, να αναγκαστούν να κλείσουν την πόρτα από όπου φαινόταν το «θέαμα», προφανώς γιατί είχαν πλέον και κάποιο ηθικό πρόβλημα. Ας αφήσουμε δε τις συνθήκες μεταγωγής της Ιατροπούλου και των δύο συγκαταδικηθέντων της από την ασφάλεια στον Εισαγγελέα, συνθήκες για τις οποίες διαμαρτυρήθηκαν δημοσίως οι τέσσερις συνήγοροι της «αριστερίστριας δικηγόρου».

Επιστέγασμα, βέβαια, όλου αυτού του πλέγματος των πρακτικών, που έρχονται σε ευθεία αντίθεση με τη συνταγματική κατοχύρωση δικαιωμάτων μέσω του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, είναι η υποκατάσταση του ανακριτή, του εισαγγελέα και της δικαιοσύνης συλλήβδην από τις αστυνομικές αρχές. Ή, σωστότερα, υποκατάσταση όλων αυτών από τον υπουργό Δημόσιας Τάξης κ. Δροσογιάννη. Δεν πρωτοτυπεί, φυσικά, ο νεότευκτος επί της Τάξεως υπουργός, αφού περισεύουν από το παρελθόν δηλώσεις τύπου Τσούρα («πλήγμα κατά της δημοκρατίας» κτλ.), όταν η υπόθεση δεν είχε καν βγει από το στάδιο της προανάκρισης.

Ίσως ο κ. Δροσογιάννης ήταν κάπως πιο έξυπνος, κατά το ότι χειρίστηκε με περισσότερη οικονομία την υπόθεσή και δεν βγήκε να πει ο ίδιος ότι, π.χ., η «Ιατροπούλου είναι ο εγκέφαλος της 17ης Νοέμβρη», ενώ μπόρεσε να επιβάλλει και μια μεγαλύτερη, από ότι στην υπόθεση Κρυστάλλη, σιωπή στους άνδρες του, συγκεντροποιώντας γύρω από έναν στενότερο κύκλο την κυκλοφορία των «πληροφοριών». Ίσως όμως και για τον ίδιο ακριβώς λόγο, εξαιτίας αυτής της συγκεντροποίησης δηλαδή, να ελέγχεται και αυστηρότερα: ακόμα κι αν δεν ευσταθούν πληροφορίες που τον θέλουν τον ίδιο προσωπικά να τηλεφωνεί στους αστυνομικούς συντάκτες «μεσάνυχτα και κάτι», παραμένει γεγονός ότι προσωπικά ενέχεται στην παραβίαση όρων προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων. Γιατί, είναι ο ίδιος που δήλωσε, ήδη από την Τρίτη 24-6-1986 και χωρίς η Ιατροπούλου να έχει δώσει την παραμικρή κατάθεση, ότι «Η Ιατροπούλου είχε τον πρώτο λόγο στο δίκτυο αυτό, που υπέθαλπε τους δραπετές...» (καταργεί δηλαδή ο «στρατηγός» το λόγο ύπαρξης του ανακριτή, ή μάλλον τον «προσανατολίζει»). Και, κυρίως, είναι ο ίδιος που έδειξε με τόση καθαρότητα (δυστυχώς γι' αυτόν) όση ταιριάζει σ' έναν άνθρωπο των δόγματων «ο τολμών νικά», ότι είναι πολύ απλή η λογική που οδηγεί στο στήσιμο μιας υπόθεσης πέραν και άνω των νομικών της προϋποθέσεων, και πιο συγκεκριμένα των συνταγματικών της προαπαιτούμενων. Και αυτή τη λογική τη διατύπωσε με σαφήνεια, πάλι στις 24-6-1986, σε μια πολύ περιεκτική φράση, απευθυνόμενος σ'τους δημοσιογράφους σχετικά με το περιεχόμενο ενός μυστηριώδους, μυθικού έως και φετιχιστικού «ιδιόγραφου σημειώματος» της Ιατροπούλου:

«Δεν μπορώ να σας αποκαλύψω το περιεχόμενο του σημειώματος. Γιατί να σας το πω; Είναι πολλά που δεν ξέρετε. Και που δεν ξέρει η ίδια. Αλλοίμονο να της τα πούμε όλα για να οργανώσει καλύτερα την άμυνά της... Κάποτε θα τα μάθει. Δεν ξέρω όμως πότε. Δεν είναι θέμα που ρυθμίζει ο νόμος».

Αναρωτιέται κανείς αν ο κ. Δροσογιάννης ξέχασε τι του είχαν κάποιον, κάποτε, στη Δικτατορία. Αν ξέχασε το γνωστό: «έχω πολλά ράματα για τη γούνα σου... σ' έχω τυλίξει σε μια κόλλα που δεν ξεμπερδεύεις με τίποτα». Το ξέχασε, ή απλώς το θυμάται μεν αλλά πιστεύει ακράδαντα ότι «το Κράτος είναι Κράτος κι εμείς θα βάλουμε τάξη»; Διότι από πού και ως πού ο υπουργός Δημόσιας Τάξης δηλώνει ευθέως, εν δημοκρατία, ότι αυτός θα κρίνει τι στοιχεία θα δώσει στον κατηγορούμενο, πότε θα τα δώσει, ή ακόμα αν θα τα δώσει καν και δεν θα τα κρατήσει μέχρι και το δικαστήριο (!), ούτως ώστε τότε πια, αν κάτι δεν έχει πάει «καλά», να βγάλει τον άσσο από το μανίκι και να «καταπληξεί» τους πάντες; Από πότε ένας υπουργός Δημόσιας Τάξης θα αρνηθεί να δώσει όλα τα στοιχεία στους συνηγόρους υπεράσπισης ενός κατηγορούμενου; Διότι δεν θα τα 'δινε σ' αυτήν, αλλά στους δικηγόρους της που τυγχάνει να εκπροσωπούν δικαιώματα και ελευθερίες πολιτών. Εκτός κι αν ο κ. Δροσογιάννης αρέσκεται να μιλάει δημοσίως, ή να σκέφτεται, με βάση το ότι (καλό θα ήταν να) υπάρχει μόνον «Κράτος» και «κατηγορούμενοι», χωρίς περιττούς διάμεσους, όπως π.χ. δικηγόροι, Ποινική Δικονομία, Σύνταγμα. Κι αν είναι έτσι, τότε ως πού μπορεί να φτάσει αυτή η λογική;

Το βάθος ο πάτος και η δημοκρατία

Φαίνεται τελικά ότι η υπόθεση που είχε «μεγάλο βάθος και δεν ξέρουμε ως πού θα φτάσουμε», έπιασε, μετ' ολίγας ημέρας, πάτο. Βάρυνε άραγε πολύ το καράβι, έτσι όπως έμπαζε πια από παντού, και κάθισε, ή ήταν στις ξέρες απ' την πρώτη μέρα

ΑΝΩΝΥΜΟΣ
 ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: ΣΑΒΒΑΤΙΟΥ
 ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 1986
 ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ: ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
 ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ

Κατηγορία και τα Παραγόμενα	Στοιχεία και των πρώτων Αναγκών Υψηλότερη	Υψηλότερη Δ-3
Υψηλότερη = Έκδοση Έκτακτη Εξέτασης (Κ.Π.Α.)		

Κατηγορία και τα Παραγόμενα	Στοιχεία και των πρώτων Αναγκών Υψηλότερη	Υψηλότερη Δ-3
Υψηλότερη = Έκδοση Έκτακτη Εξέτασης (Κ.Π.Α.)		

ΕΚΔΟΣΗ ΕΚΤΑΚΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΜΑΡΤΙΟΥ (Κ.Π.Α.)

ΑΝΩΝΥΜΟΣ
 ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: ΣΑΒΒΑΤΙΟΥ
 ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 1986
 ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ: ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
 ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ

Κατηγορία και τα Παραγόμενα	Στοιχεία και των πρώτων Αναγκών Υψηλότερη	Υψηλότερη Δ-3
Υψηλότερη = Έκδοση Έκτακτη Εξέτασης (Κ.Π.Α.)		

Κατηγορία και τα Παραγόμενα	Στοιχεία και των πρώτων Αναγκών Υψηλότερη	Υψηλότερη Δ-3
Υψηλότερη = Έκδοση Έκτακτη Εξέτασης (Κ.Π.Α.)		

που ξεμπάρκαρε; Στους μύχιους πόθους πολλών το ταξίδι θα ήταν «μακρύν» απ' την αρχή όμως το καράβι δεν μπορούσε να κινηθεί: χωρίς κάρτη, χωρίς πυξίδα, χωρίς πλοηγό, χωρίς πλήρωμα που να επισκευάζει τα ρήγματα (λίγα μόλις μέτρα έξω από το λιμάνι), ήταν μοιραίο να κάνει μόνο δυο βήματα πορεία.

● Και εκείνος ο δικηγόρος, ποινικολόγος, που εκτελεί τώρα και κάτι μήνες χρέη κυβερνητικού εκπροσώπου, δεν έχει μάθει ότι ένα δημόσιο έγγραφο —όπως η εν λόγω κατάθεση— πρέπει να είναι τυπικός άσος, διότι διαφορετικά είναι ανίσχυρο; Τι το ήθελε να πει ότι «*από το παρόν της κατάθεσης καμία δεν αφήνεται αμφιβολία για τον πραγματικό χρόνο λήψης της*»? Δεν καταλαβαίνει ότι έτσι, έστω κι αν τον έβαλαν να τα πει αυτά, κατατάσσεται κι αυτός στις ατυχείς περιπτώσεις των, ε-
πικεικώς, αδόκιμων κρατικών λειτουργών; Ως εκεί φθάνει άραγε η φιλοδοξία του; Δεν το πιστεύουμε.

Πέρα από το ότι αυτά είναι μόνο για κατανάλωση κάποιας φυλής Ζουλού — που ούτως ή άλλως διαφέρει από τα μέλη πολιτικά συντεταγμένων κοινωνιών — υπάρχουν και κάποια άλλα δεδομένα.

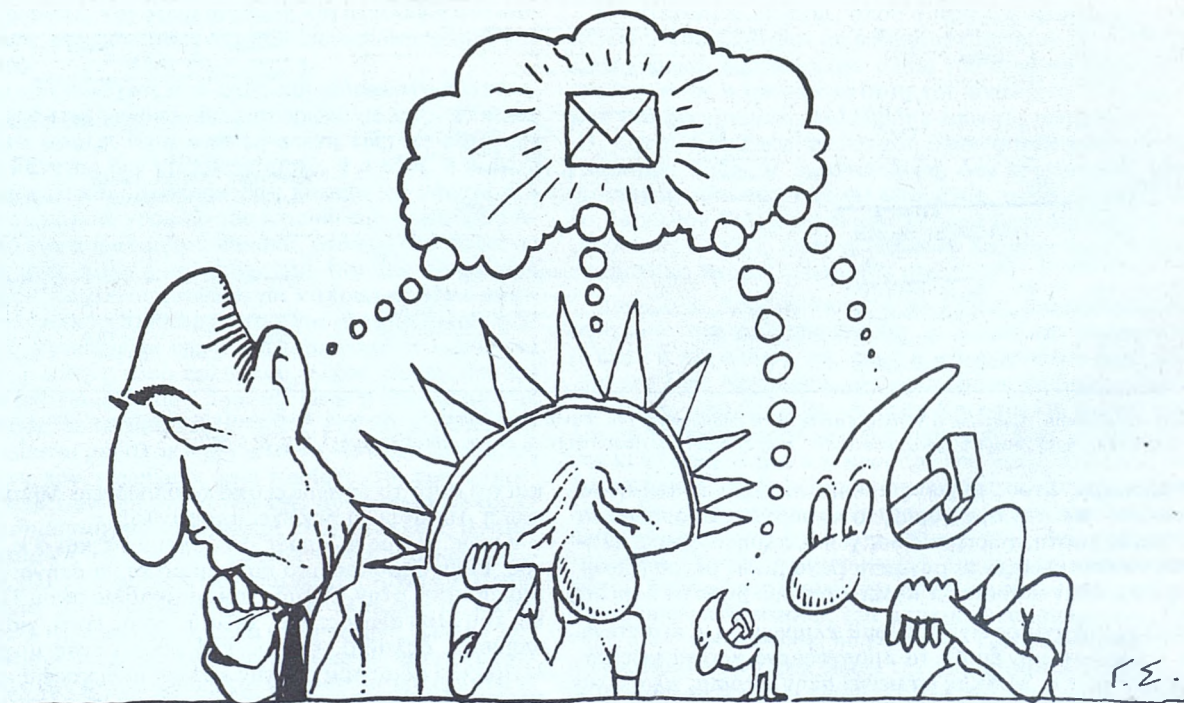
Του κ. Παπαϊωάννου, βέβαια, δεν του τα 'παν αυτά, κι εκεί που είδαν να πατώνει η υπόθεση, τον έστειλαν κι αυτόν στον πάτο. Ίσως πράγματι αυτό να είναι και η τελική φιλοδοξία του κ. Παπαϊωάννου: δεν είχαν περάσει δύο ημέρες από την αποκάλυψη του φιάσκου και ο κυβερνητικός εκπρόσωπος βοήθησε τον εαυτό του να πατώσει χαρακτηρίζοντας κουτοπόνηρα τη χονδροειδή αυτή ιστορία ως «επιτυχία του κ. Δροσογιάννη» ενώ τα πειστήρια της σκευωρίας τα αποκαλεί δημοσιεύματα «αποπροσανατολισμού της κοινής γνώμης». Και δεν φτάνουν αυτά επαναλαμβάνει ότι είναι απλώς «λάθος» η ημερομηνία

Όμως, τι φρονεί άραγε ο κ. υπουργός και ο κ. Πρωθυπουργός; Είναι δημοκρατικό και νόμιμο το να στήνονται υποθέσεις Μανιαδάκη στην Ελλάδα του «σοσιαλιστικού ΠΑΣΟΚ» ενόψει του 21ου αιώνας; Και, τελικά, ποιος είναι, γιατί υπάρχει (τι υπηρετεί, δηλαδή), και ως πού θάνει ένας μηχανισμός που λειτουργεί αδιατάρακτα την τελευταία δεκαετία και που, τώρα πλέον, αξιοποιείται τόσο πολύ ώστε να μην διατάζει να μετέρχεται μεθόδους που οδηγούν σε πλείστες όσες εκτροπές; Διότι ο μηχανισμός αυτός, που έχει στο ενεργητικό του πολλές ιστορίες παρόμοιου τύπου με της Ιατροπούλου, δεν χρησιμεύει μόνο για να βγάξει κάθε τόσο «λαυράκια» προς τέρψιν της ανησυχούσης κοινής γνώμης. Ο μηχανισμός αυτός φαίνεται να έχει αποκτήσει την απαραίτητη αυτονομία, ώστε να λειτουργεί και για τα δικά του συμφέροντα, που «συμπίπτουν» με αυτά του «κράτους»: π.χ. κάτι «δοκιμές» που έγιναν το '83 και το '84 με έμπνευση Αλεξάκη. Τον τελευταίο στην Κύπρο τον θέλανε αλλά, τελικά, μετείχε σε σύσκεψη υπό τον κ. Δροσογιάννη, Πέμπτη βράδυ 26-6-1986, όπου εξετάστηκε η υπόθεση της Ιατροπούλου και του Πετρόπουλου.

Ύστερα, είναι και το ότι βρισκόμαστε εν μέσω οικονομικής κρίσης, με μια κυβέρνηση που εγκαταλείπει τον μετασχηματιστικό της λόγο και φροντίζει για το «νοικοκυρέμα» *προβάλλοντας* ολοένα και περισσότερο τα σενάρια περί «αποσταθεροποίησης» και, συγχρόνως, αξιοποιώντας την άθικτη *επί δεκαετίες* κατασταλακτικού *μηχανισμού* «νοικοκυρέματος».

Όμως, υπάρχει και η δημοκρατία. Αν δεν ξέρουν ορισμένοι έστω και να διαχειριστούν την κρίση, καλό θα είναι να το κα-
ταθέσουν ευθέως να αξιολογήσουν όχι *κυκλώματα αδιαφο-
ρής και επικινδύνου*, αλλά τους μηχανισμούς της *λαϊκής ετυμηγο-
ρίας*. Αυτή είναι πάνω από το συμφέρον των κρατούντων να
διατηρηθούν, πάση θυσία, στην εξουσία επειδή, τάχα, εκπρο-
σωπούν το «καλό».

Το πρόβλημα αρχίζει όταν οι σημερινοί «σωτήρες» βρίσκονταν κάποτε στην αντίπερα όχθη...

Ποιος φοβάται την «επόμενη μέρα» των δημοτικών εκλογών;

του Στέλιου Κούλογλου

Ένας από τους σημερινούς ηγέτες της Αριστεράς, θύμιζε αυτές τις μέρες στο ΑΝΤΙ, την προσωρινή διάλυση που προκαλούσαν στην προδικτατορική ΕΔΑ, οι δημοτικές εκλογές. Τρεις μήνες πριν κάθε δημοτική αναμέτρηση, και επί τρεις μήνες μετά, παρέλυαν όλοι οι μηχανισμοί. Τρεις μήνες πριν από τις δημοτικές του 1986, η κατάσταση της Αριστεράς, δεν παρουσιάζει μεγάλες διαφορές. Οι μηχανισμοί δεν έχουν μεν παραλύσει, αλλά μονόπλευρα στραμμένοι προς την επερχόμενη μάχη, φαίνονται να αγνοούν —ας ελπίσουμε μόνο γι' αυτό τον λόγο—, μείζονα προβλήματα, όπως η σκευωρία Ιατροπούλου ή η διάκεψη της Χάγης. Οι εσωκομματικές αντιθέσεις, ξεκινώντας από τις Νομαρχιακές του ΠΑΣΟΚ, έως τις έντονες συζητήσεις στο εσωτερικό του ΚΚΕ Εσ. καταναλώνουν ήδη τις δυνάμεις που θα δώσουν τη μάχη της αφίσας, και το κυριότερο, πολλοί έχουν αρχίσει να σκέφτονται τους «τρεις μήνες» μετά τις εκλογές.

ΑΓΩΝΙΑ ΣΤΟ ΠΑΣΟΚ

Η «επόμενη μέρα» των δημοτικών, έχει ήδη προκαλέσει σοβαρότατους προβληματισμούς στο ΠΑΣΟΚ. Ο ίδιος ο πρόεδρος του κινήματος δεν έκρυβε από τα μέλη του Εκτελεστικού Γραφείου την αγωνία του για την ενδεχόμενη συμπαράταξη ΚΚΕ - ΚΚΕ Εσ. στην Αθήνα, αλλά και την απογοήτευση του όταν μετά το «κλείσιμο» της υποψηφιότητας του κ. **Στ. Νέστορα**, «χάνονταν η Θεσσαλονίκη». Μία αγωνία, που οξυνόταν από την ιδιότυπη σχέση του πρωθυπουργού με το ΚΚΕ Εσ., το οποίο θεωρεί και πιο επικίνδυνο —σε επίπεδο μελλοντικών εκλογικών ανακατατάξεων— από το ΚΚΕ: το ΠΑΣΟΚ θα έπρεπε να διαπραγματευθεί και να περιμένει την απόφαση των «σαλονιών» έστω και αν ο Πρόεδρος του δεν είχε καμία διάθεση να κάνει ούτε το ένα, ούτε το άλλο.

Κατά τα άλλα, ο κ. Α. Παπανδρέου φρόντισε να δώσει μια καλή εικόνα των σχέσεων του με το ΚΚΕ, στην εσωκομματική ενημέρωση για τη συνάντησή του με τον κ. Φλωράκη. Συζήτηση βέβαια για τις δημοτικές δεν έγινε, αλλά σύμφωνα με τον κ. Παπανδρέου, ο γραμματέας του ΚΚΕ «έδειξε κατανόηση για τις δυσκολίες στα εθνικά θέματα», τόνισε ότι «το ΚΚΕ θα έπαιρνε πιο σκληρά μέτρα για την οικονομία, αλλά με ανακατανομή των βαρών που πέφτουν

σήμερα στις πλάτες των εργαζομένων» και δεν αρνήθηκε την πραγματοποίηση κάποιων επαφών ανάμεσα στα δύο κόμματα.

Σύμφωνα πάντα με την ίδια ενημέρωση, στη συζήτηση έγιναν και κάποιες νύξεις για απλή αναλογική, που ο κ. Φλωράκης θεωρεί απαραίτητη, μεταξύ των άλλων, και «για να μην έρθει στην εξουσία η Δεξιά». Αλλά η όποια έκπληξη για την αναλογική, μαζί με τις άλλες εκπλήξεις για όσους χρεώθούν τις ενδεχόμενες ήττες των δημοτικών αναμετρήσεων, επιφυλάσσονται για την «επόμενη μέρα».

Η ΕΚΠΛΗΞΗ ΤΟΥ ΚΚΕ

Προς το παρόν, η μεγάλη «έκπληξη» των προεκλογικών ζυμώσεων, ήταν αναμφισβήτητο το ΚΚΕ. Χωρίς αυτό να σημαίνει και ευρύτερες ιδεολογικές ανακατατάξεις, το ΚΚΕ προώθησε με αρκετή ευλιγισία τη γραμμή του για το «μέτωπο της αριστεράς» και το «χαστούκι στο ΠΑΣΟΚ», τα οποία αναδιπλώθηκαν μετά την κριτική του ΚΚΕ Εσ. στην πολιτική της «συμπαρατάξης της Αριστεράς» για τις δημοτικές, ενώ η ίδια ευλιγισία διατηρήθηκε και στο θέμα των υποψηφίων στον κ. **Ν. Κωνσταντόπουλο**, του οποίου η υποψηφιότητα τελικώς εγκρίθηκε ομόφωνα από το Π.Γ. και την ΚΕ, προτάθηκε η κατάρτιση του προγράμματος από τον ίδιο, με τον περιορισμό «να μη θίγονται οι δυνάμεις του συνδυασμού», και αποφασιστικός ρόλος, τόσο στην σύνθεσή του, όσο και στην στρατηγική και την τακτική της προεκλογικής εκστρατείας.

Η εμμονή στην υποψηφιότητα του κ. Κωνσταντόπουλου, ήταν και ο λόγος που εμπόδιζε μέχρι την τελευταία στιγμή το ΚΚΕ, να ανακοινώσει την υποστήριξη της υποψηφιότητας του κ. **Θ. Κατριβάνου** καθήκον που ανατέθηκε στην ΣΣΕΚ. Η τελεσίδικη άρνηση του πρώτου, που θεωρούσε απαραίτητη τη συμμετοχή και του ΚΚΕ Εσ., ίσως αποτελέσει μία πηγή προβλημάτων για το ΚΚΕ, αφού ο γραμματέας της ΕΔΑ θεωρείται ευάλωτος στις ενδεχόμενες κριτικές, επειδή διετέλεσε νομάρχης του ΠΑΣΟΚ και διαπραγματεύονταν μαζί την υποψηφιότητά του στην Αθήνα. Σε κάθε περίπτωση, η «επίθεση ενότητας» που εξαπέλυσε το ΚΚΕ, του απέφερε μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα πολλαπλά αποτελέσματα: μετά από μία περίοδο, κατά την οποία το ΚΚΕ Εσ. ήταν στο

κέντρο της δημοσιότητας και στο επίκεντρο των διεργασιών, το ΚΚΕ κατάφερε να συσπειρώσει ίσως προσωρινά, ή να αποσυσπειρώσει από τον «μικρό αδελφό», πασοκογενείς ή «εσωτερικογενείς» δυνάμεις που πρόσκεινται περισσότερο προς το ΚΚΕ Εσ., όπως είναι όχι μόνο η ΣΣΕΚ και η ΔΑΚ, αλλά και η ΕΔΑ, η λεγόμενη «κίνηση των 16» παλαιών στελεχών του ΠΑΣΟΚ, και ακόμη ο Γερ. Αρσένης, που διαφοροποιήθηκε από τη γραμμή της αυτόνομης καθόδου.

Επιπλέον με την πρόταση ενότητας, και τη μερική συσπείρωση που επιτεύχθηκε γύρω απ' αυτήν, το ΚΚΕ διασκέδαζε τους φόβους μιας ακόμη μεγαλύτερης πτώσης στα αστικά κέντρα, προκαλούσε αντιθέσεις στο εσωτερικό του ΚΚΕ Εσ. και τελευταίο αλλά όχι λιγότερο σημαντικό, ξεπερνούσε και τα εσωτερικά του προβλήματα: είναι γεγονός ότι πριν ακόμη η «επίθεση» ξεδιπλωθεί σε όλη της τη μεγαλοπρέπεια, αντιθέσεις ή σκεπτικισμοί για τον τρόπο χειρισμού, εκδηλώθηκαν και στο ΠΓ, και στην Επιτροπή Πόλης Θεσσαλονίκης με αφορμή την υποψηφιότητα του Νέστορα (οι αντιρρήσεις ξεπεράστηκαν μετά από παρέμβαση της Αθήνας) ενώ η ΚΝΕ σε μία ανακοίνωσή της σχετικά με τη συνεργασία των νεολαίων διαφοροποιόταν αισθητά από τις επίσημες κομματικές ανακοινώσεις.

Τα μέχρι στιγμής θετικά αποτελέσματα του εγχειρήματος, όχι μόνον ενοποίησαν τις διαφορετικές προσεγγίσεις, αλλά κάνουν το ΚΚΕ να φοβάται λιγότερο απ' όλες τις άλλες δυνάμεις την μετα - Οκτωβριανή περίοδο. Εάν μία επιτυχία θα χρεωθεί φυσικά στο ΚΚΕ, μία μερική αποτυχία θα χρεωθεί στην «ανθενωτική πολιτική του ΚΚΕ Εσ». Εκτός κι αν το σύνδρομο του Τσερνομπίλ, αποδειχθεί ισχυρότερο απ' ό,τι παρουσιάζεται μέχρι σήμερα...

ΚΚΕ ΕΣ: ΚΑΙ ΛΑΘΗ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Ανεξάρτητα από την ορθότητα ή μη της αυτόνομης καθόδου, το ΚΚΕ Εσ., δεν φαίνεται να αξιοποίησε ολοκληρωμένα την προνομιακή του θέση, απέναντι σε όλα τα κόμματα, κατά την περίοδο των διαπραγματεύσεων: η αποφασιστική τοποθέτηση υπέρ της αυτόνομης καθόδου, χωρίς έστω και με προαποφασισμένου τέλους διαπραγματεύσεις, το εμφάνισε ως ανθενωτικό σε όφελος του ΚΚΕ, ενώ πρόωρη ανακοίνωση της απόφασης του στέρησε το περιθώριο ελιγμών απέναντι στο ΠΑΣΟΚ. Έτσι το τελευταίο, μπορεί τελικά —υπό το πρόσχημα των εσωκομματικών προβλημάτων— να μην υποστηρίξει όπως είχε αρχικά δεχθεί, τους υποψήφιους του ΚΚΕ Εσ., στα Ιωάννινα, τα Χανιά και τον Πύργο.

Ένα ακόμη πρόβλημα που πρέπει να επιλυθεί, είναι και η επιλογή του υποψηφίου Δημάρχου για την Αθήνα, μετά την άρνηση του κ. Κατριβάνου να εκτεθεί ως υποψήφιος «των ανανεωτικών δυνάμεων»: η κ. Μ. Ρεζάν προς την οποία έγινε μία βολιδοσκόπηση απέρριψε την ιδέα, ενώ προς το παρόν μάλλον αρνητική παραμένει και η στάση του κ. Μ. Παπαγιαννάκη, με αποτέλεσμα τα προγνωστικά να κλείνουν προσωρινά προς την πλευρά του κ. Φιλίππη.

Η άρνηση του ΚΚΕ Εσ. για συνεργασία στην Αθήνα, έβαλε προσωρινά σε κίνδυνο την υποψηφιότητα του κ. Σ. Νέστορα στη Θεσσαλονίκη, όχι όμως και τη συνεργασία, αφού είχε ήδη συμφωνηθεί ότι σε άλλη περίπτωση θα ήταν δήμαρχοι εκ περιτροπής οι κκ. Γιαννοπούλης από το ΚΚΕ και Τριανταφυλλίδης από το ΚΚΕ Εσ. Τελικώς ο κ. Νέστωρ, που είπε ότι: «αν η συνεργασία δεν έχει μία κοινή λογική, εγώ δεν μπορώ να υποστηρίξω ότι θα μαζεύω πιο γρήγορα τα σκουπίδια από τον Μαναβή», δέχθηκε, μετά από διαβουλεύσεις και στην Αθήνα, την υποψηφιότητα, διεκδικώντας έτσι με αρκετές αξιώσεις μια θέση στον δεύτερο γύρο και την ίδια τη δημαρχία.

Η ηγεσία του ΚΚΕ Εσ., φαίνεται να εκτιμούσε απίθανη μία παρόμοια επιτυχία στην Αθήνα, και αυτός ήταν ένας από τους λόγους της επιλογής για την αυτόνομη κάθοδο. Ασφαλώς ρόλο πρέπει να έπαιξαν και τα εσωτερικά προβλήματα στο ΚΚΕ Εσ., αφού οι ζυμώσεις για τις εκλογές είχαν ήδη αρχίσει, όταν τελειώνει το Συνέδριο με τις λεπτές ισορροπίες του. Σε κάθε περίπτωση η τύχη του ενιαίου φορέα δεν κρίνεται απλά και μόνο από τα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών. Αν όμως η εκλογική βάση του ΚΚΕ Εσ., δεν αποδειχθεί τόσο ομοιογενής, όσο τη δείχνουν δημοσκοπήσεις και κοινωνικές έρευνες, τότε στα προβλήματα που θα αντιμετωπίσει ο νέος φορέας της Αριστεράς, θα προστεθεί και ένα ακόμη. □

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

Επιμέλεια σειράς:
Τάκης Καφετζής

Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ
Τ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ
Α. ΤΟΖΕΛ

Η Κριτική της Πολιτικής στον Μαρξ

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ • ΑΘΗΝΑ 1984

Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ - Τ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ - Α. ΤΟΖΕΛ
Η κριτική της πολιτικής στον Μαρξ

Τρεις ξεχωριστές μελέτες, που συγκλίνουν στην προσπαθειά τους να δώσουν μίαν απάντηση στο κεντρικότερο πρόβλημα της λεγόμενης κρίσης του μαρξισμού: υπάρχει στον Μαρξ μια κριτική θεωρία της πολιτικής, ισοδύναμη και ισάξια με την επιστημονική θεωρία του της κριτικής της πολιτικής οικονομίας, που να μπορεί να χρησιμεύσει σαν σημείο σύνδεσης της γενικής θεωρίας και της πρακτικής του εργατικού κινήματος; Ποια είναι τα κοινωνικά στάδια της ιστορίας του εργατικού κινήματος που παρήγαγαν τις διαφορετικές φάσεις στην ανάπτυξη της φιλοσοφίας και της θεωρητικής εννοιολογίας του Μαρξ για την πολιτική;

Ποια είναι η αφετηρία και ποιο είναι το θεωρητικό «στάτους» εννοιών όπως «κοινωνία —των— ιδιωτών», «εποικοδόμημα», «προλεταριακό κόμμα», «δικτατορία του προλεταριάτου»; Αυτά είναι μερικά από τα κεντρικά ζητήματα που πραγματεύονται στα δοκίμιά τους οι συγγραφείς του συλλογικού αυτού τόμου, στα σημεία συνάντησης της «φιλοσοφίας», της «πολιτικής επιστήμης» και της «κοινωνιολογίας».

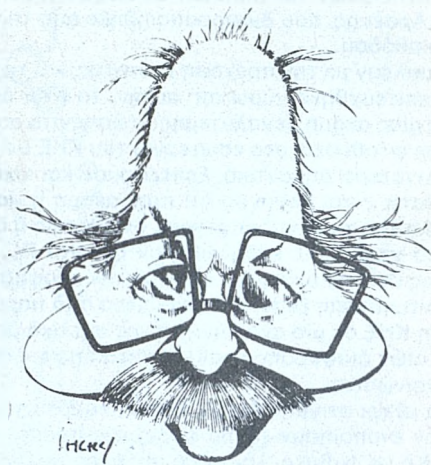
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία», Τσιμισκή 78

Οι ευκαιριακοί συνδυασμοί δεν αποτελούν διέξοδο...

**Ο ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΚΥΡΚΟΣ μιλάει
στο συνεργάτη του «ΑΝΤΙ»
ΣΤ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ για:**

- την απόφαση του ΚΚΕ Εσ. για τις δημοτικές εκλογές
- την πρόταση του ΚΚΕ για συνεργασία
- τη θέση για συμπαράταξη της Αριστεράς
- την προοπτική του «νέου κόμματος»

ΑΝΤΙ: Να ξεκινήσουμε με κάποια είδηση. Τι γίνεται με τον υποψήφιό σας για την Αθήνα, καταλήξατε σε κάποια πρόσωπο;
Λ. ΚΥΡΚΟΣ: Δεν έχουμε καταλήξει, έχουμε πληθώρα από προ-
σφορές.

ΕΡ.: Μάλλον το αντίθετο θα έλεγα... Ξέρω ότι ήδη κάποιοι αρνήθηκαν.

ΑΠ.: Κοιτάξτε... δεν έχουμε υποβάλλει σε κανέναν συγκεκριμένη πρόταση.

ΕΡ.: Νομίζω ότι στις μέχρι τώρα διαπραγματεύσεις για τις δημοτικές εκλογές το ΚΚΕ έχει πετύχει κάποιους πόντους εις βάρος του ΚΚΕ Εσωτερικού. Πρώτον ότι κατάφερε και συσπείρωσε γύρω του, ή αν θέλετε, αποσυσπείρωσε από το ΚΚΕ Εσ. μια σειρά από ανθρώπους, είτε οργανώσεως, οι οποίες κατά τεκμήριον θεωρούνταν φιλικά προσκείμενες προς το κόμμα σας· είτε αυτές είναι πασοκογενείς (π.χ. οι «16») είτε της δημοκρατικής αριστεράς, π.χ. ο κ. Κατριβάνος και η ΕΔΑ, είτε είναι η ΣΣΕΚ, είτε είναι η ΔΑΚ· ύστερα το ΚΚΕ προκάλεσε κάποιο ρήγμα, σίγουρα όχι σοβαρό, στο δικό σας χώρο, στο ΚΚΕ Εσ.

ΑΠ.: Οι κρίσεις σας είναι πολύ βιαστικές. Είμαστε ένα κόμμα που έχει μάθει να ζει με διαφορετικές απόψεις. Δεν ξέρω βεβαίως τι διαφορές υπάρχουν ακριβώς στο ΚΚΕ, αλλά μπορώ να σας διαβεβαιώσω ότι τα προβλήματα είναι τόσο έντονα, ώστε, επειδή δεν υπάρχει η διέξοδος της δημοκρατίας, το κόμμα αυτό θα οδηγηθεί σε μια κρίση. Είναι ήδη κρίση, το γεγονός ότι η ελληνική αριστερά, βασικό κομμάτι της οποίας είναι το ΚΚΕ, βρίσκεται από πλευράς εκλογικού ποσοστού, στα επίπεδα του 1936. Και πιστεύουμε ότι αυτό το 10-12% θα είχε ανέβει αν ο βασικός πόλος της Αριστεράς, ήταν το ΚΚΕ Εσ. Κάποτε τα αδιέξοδα αυτής της πολιτικής θα διαφανούν.

Δεύτερον, το ΚΚΕ στη γραμμή του για τις δημοτικές, εγκατέλειψε αμέσως το αντι-ΠΑΣΟΚ μέτωπο, το οποίο ήταν όμως βασικό σημείο της πολιτικής του, και τώρα βρίσκεται μπλεδισμένο. Υποθέτω, παραδείγματος χάριν, ότι δεν είναι καθόλου ενθουσιασμένο με την υποψηφιότητα Κατριβάνου. Όχι γιατί ο τελευταίος δεν είναι ένας θαυμάσιος άνθρωπος, ένας παλιός αγωνιστής. Δύσκολα όμως μπορεί να πείσεις τις μάζες με τις οποίες, θέλεις να καταφέρεις ένα πλήγμα στο ΠΑΣΟΚ, ότι αυτό θα δοθεί με έναν διακεκριμένο μεν πολίτη, ο οποίος ήταν όμως μέχρι πρόσφατα Νομάρχης του ΠΑΣΟΚ.

**Η Αριστερά έχει ανάγκη πειστικής
εναλλακτικής πρότασης...**

ΕΡ.: Η άρνηση της συνεργασίας από την πλευρά σας, δεν

νομίζετε ότι τροφοδοτεί, στα πλαίσια του ΚΚΕ, τις πιο δογματικές και εσωστρεφείς απόψεις, σε βάρος αυτών που θα ήθελαν κάποια ανοίγματα, μια συζήτηση μαζί σας;

ΑΠ.: Πιθανόν. Αυτή είναι η μια πλευρά. Η άλλη πλευρά είναι ότι βρισκόμαστε σε μια μονιμότερη σύγκρουση, ανάμεσα στις προοδευτικές και τις συντηρητικές τάσεις αυτού του κόμματος. Στο βαθμό που κερδίζει η συντηρητική τάση, η οποία όμως βρίσκεται σε προφανή διάσταση με τις ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας, οι αντιθέσεις θα οξυνθούν. Η πολιτική μου πρόβλεψη είναι αντίστροφη: η ένταση ανάμεσα στις δύο τάσεις, που μπορούσε προς στιγμήν να μειωθεί, επειδή θα υπήρχε μια συμφωνία μεταξύ τους, θα δυναμώσει, τώρα που θα θεθούν στην Αθήνα, και με τη δική μας παρέμβαση, τα στρατηγικά προβλήματα, της διεξόδου. Είναι η διέξοδος απλώς η καταδίκη του ΠΑΣΟΚ; Ο λαός τότε θα προτιμήσει αυτούς που καταδικάζεις από το κενό, και αυτό έγινε και προχθές στην Ισπανία, γιατί η Αριστερά, που εμφανίστηκε με ετερόκλητα στοιχεία, δεν είχε να υποβάλει μια πειστική εναλλακτική πρόταση.

ΕΡ.: Θα μπορούσε κάποιος να αποδώσει τον χαρακτηρισμό «ετερόκλητο» και στη Θεσσαλονίκη...

ΑΠ.: Εκτιμήσαμε ότι η Αθήνα και ο Πειραιάς είναι τα πεδία για να δοθεί η πολιτική μάχη, και σε όλη την υπόλοιπη Ελλάδα, θα προσπαθήσουμε να δημιουργηθούν συνδυασμοί με ένα ριζοσπαστικό πρόγραμμα για την Τοπ. Αυτοδιοίκηση. Στην Αθήνα θέλαμε να καταδικαστεί η πολιτική του ΠΑΣΟΚ, όχι απλώς με μια «αντι» - πολιτική, αλλά να φανεί κυρίως με μία πρόταση διεξόδου.

Θα μου πεις, γιατί δεν κάναμε το ίδιο και στη Θεσσαλονίκη, ή τον Πειραιά, ή σ' όλα τα μεγάλα Αστικά κέντρα, ή και στο τελευταίο χωριό, αφού μπλέκεται παντού το πρόβλημα της Αυτοδιοίκησης, με αυτό των γενικότερων πολιτικών σχέσεων. Επειδή δεν είμαστε υπέρ του μαύρου ή άσπρου, κάναμε αυτή την επιλογή.

ΕΡ.: Δηλαδή η Θεσσαλονίκη δεν αποτελεί ένα δυνατό χαστούκι στο ΠΑΣΟΚ, που θα 'λεγε και ο κ. Φλωράκης, αλλά ένα χαστουκάκι...

ΑΠ.: Η Θεσσαλονίκη αποτελεί απόδειξη του τι μπορεί να δώσει ένας ριζοσπαστικός συνδυασμός, που θέτει προωθημένα προβλήματα Αυτοδιοίκησης και ταυτόχρονα καταλαμβάνει θέσεις στους θεσμούς, και ξέρεις καλά τη σημασία που δίνουμε στους θεσμούς, όπως φαίνεται και από το ολοκληρωμένο πρόγραμμα που έχουμε επεξεργασθεί για την ΤΑ. Στην Αθήνα εκτιμήσαμε ότι ήταν ευκαιρία να δοθεί η μάχη, όχι μόνο στον θεσμό, και τα καθημερινά προβλήματα του πολίτη, αλλά και στις γενικότερες πτυχές της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ. Αν όμως το τελευταίο επεκτείνον-

ταν σε κάθε χωριό, τότε δεν θα είχαμε πολιτικοποίηση, αλλά κομματικοποίηση των Δημοτικών.

Το ΚΚΕ κατόρθωσε να ακινητοποιήσει το λαϊκό κίνημα...

ΕΡ.: Σε τι θα έβλαπτε τη διαδικασία συγκρότησης του νέου φορέα αν μια προσωπικότητα που θεωρείται λίγο πολύ ως προσωπικότητα της ευρύτερης ανανεωτικής αριστεράς κατάφερνε να ηγηθεί κάποιου συνδυασμού, δεδομένου και του ότι το ΚΚΕ έκανε υποχωρήσεις σε πολλά σημεία: στην κατάρτιση και τη σύνθεση του συνδυασμού, το πρόγραμμά του και τη στρατηγική που θα ακολουθούσε στην προεκλογική εκστρατεία; αν φερ' ειπείν ο Κωνσταντόπουλος ήταν επικεφαλής ενός τέτοιου συνδυασμού, που ίσως κέρδιζε με δεδομένες τις σχέσεις του Κωνσταντόπουλου και με το ΚΚΕ και με το ΚΚΕ Εσ., αυτό δεν θα έδινε μια νέα ώθηση στον ενιαίο φορέα;

ΑΠ.: Ο Κωνσταντόπουλος είναι ένας θαυμάσιος φίλος μας, μια κοινωνική προσωπικότητα. Όμως το πρόβλημα είναι τι προωθείται: προωθείται μια πειστική προοπτική απ' αυτή τη συνάντηση, ή όπως το λέει το ΠΑΣΟΚ αυτό που γίνεται πάλι είναι μια συνάντηση της «παραδοσιακής αριστεράς» σε μια άρνηση...

ΕΡ.: Ένα παράδειγμα έφερα στο πρόσωπο του Κωνσταντόπουλου...

ΑΠ.: Σύμφωνα, ένα παράδειγμα κι εγώ βρήκα την ευκαιρία να κάνω τον ύμνο του προσώπου. Και σε παρακαλώ να το κρατήσεις. Απ' αυτή τη συνάντηση, λοιπόν, θα πρόκυπτε σαφώς μια ηγεμονία του ΚΚΕ, λόγω του όγκου του, των οργανωτικών του διαστάσεων: αυτή είναι η δύναμή του και ταυτόχρονα η αδυναμία της αριστεράς, κι εκεί είναι το μπλοκάρισμα. Λοιπόν, θα προωθούνταν απ' αυτή τη συνάντηση η γενική πολιτική του ΚΚΕ το οποίο λέει ότι χρειάζεται πόλος που θα σπάσει το δικομματικό παιχνίδι.

Κι αυτό θα ήταν μια παγίδα. Διότι επαναλαμβάνω ότι στο βαθμό που σε οποιαδήποτε συγκέντρωση λαϊκών δυνάμεων ηγεμονεύει το ΚΚΕ με τη σημερινή του αντίληψη — μπορεί να την αποβάλει, αλλά σήμερα τη διατηρεί — στον ίδιο βαθμό μεγάλες μάζες ελέγχονται από το ΚΚΕ και είναι γνωστό το αποτέλεσμα: το ΚΚΕ με τη μεγάλη επιρροή του κατόρθωσε να ακινητοποιήσει το αριστερό κίνημα. Σ' αυτό το πρόβλημα χρειάζεται μια απόκριση...

Μιλάμε για ανάγκη δημιουργίας νέου πόλου...

ΕΡ.: Αυτό είναι λίγο πολύ το ανέκδοτο του Μοσχοβίτη με τον Αμερικανό, όπου ο πρώτος δεν είχε να απαντήσει τίποτα στο δεύτερο για την καθυστέρηση του «μετρώ» και τον ρώτησε: «κι εσείς γιατί καταπιέζετε τους νέγρους στην Αμερική»; Δεν μιλάω από θέσεις ΚΚΕ...

ΑΠ.: Ναι, αλλά εγώ θέλω να σου διευκρινίσω ότι σήμερα δεν μιλάς από θέσεις ΚΚΕ, και λες θαυμάσια τα πάντα: αλλά την άλλη στιγμή θα βρεθείς σε μια λογική, «αν παίζεις σκάκι», που σε οδηγεί forcé στο αποτέλεσμα. Π.χ. μιλάνε σήμερα πολλοί και καλοί σύντροφοι μας και λένε πως αυτό που επιχειρείται σήμερα θα είναι μια απαρχή της ανασυγκρότησης της Αριστεράς. Ξέρεις τι σημαίνει αυτό; Σημαίνει ότι αυτή η ανασυγκρότηση θα γίνει με ισχυρότατο πόλο έλξης το ΚΚΕ: μια ανασυγκρότηση, δηλαδή, που θα κρατήσει την Αριστερά πάλι στο περιθώριο. Διότι επαναλαμβάνω ότι το ΚΚΕ βρίσκεται μπροστά σ' ένα τρομερό πρόβλημα στο οποίο πρέπει να απαντήσει: πώς βλέπει την πορεία προς το σοσιαλισμό μέσα από τη δημοκρατία. Εκεί έσπασε τα μούτρα του το ΠΑΣΟΚ, που μας μίλησε περί των πάντων, και τελικά από όλα απέμεινε το μοντέλο ενός κόμματος το οποίο είναι αυταρχικό, κατέστρεψε τους δεσμούς που είχε με την οργανωμένη βάση του και, μέσα από την οργανωμένη βάση του, με τις ευρύτερες δυνάμεις, έφτασε να διχάσει το συνδικαλιστικό κίνημα γιατί ήθελε να το κάνει εξάρτημα της κυβερνητικής πολιτικής, κι όλα αυτά στο όνομα των καλύτερων προθέσεων. Αντέστρεψέ το όλο αυτό και βάλε αντί για σοσιαλιστική κομμουνιστική φρασεολογία, και θα δεις ότι εκεί που μιλάμε για κυβερνητικό συνδικαλισμό, εκεί που μιλάμε για αυτονομία, το ΚΚΕ μιλάει ουσιαστικά για κρατισμό και εξάρτηση: εκεί που μιλάμε για συμμετοχή, εννοούν τη «δική τους» συμμετοχή: εκεί που μιλάμε για την ελευθερία της διακίνησης των ιδεών, εννοούν των «δικών τους» ιδεών. Απόδειξη ότι εκεί που αρχίζει η διαφωνία «μας», εκεί που είμασταν οι περίπου «εγκάρδιοι» συνομιλητές, καταλήξαμε και πάλι να είμαστε «δια-

σπαστές», πιθανόν οι «προδότες», κτλ.: όλη αυτή η γκάμα των χαρακτηρισμών θα ξανάρθει στο προσκήνιο, γιατί αυτοί σκέφτονται μόνο με τους όρους της δικής τους λογικής. Εμείς σ' αυτά δεν συμφωνούμε γιατί λέμε ότι η δημοκρατία δεν είναι φράση αλλά τρόπος ζωής, κι αυτό συνεπώς οφείλουν και εκείνοι να το αντιληφθούν και να το εφαρμόσουν αν θέλουν να συναντηθούν με κάποιες ευρύτερες μάζες: διαφορετικά αυτές οι ευρύτερες μάζες θα στέλνονται στα δύο μεγάλα κόμματα — και σ' αυτό φταίμε κι εμείς, εξαιτίας της ανικανότητάς μας να προσαρμοσθούμε, και δεν φταίει μόνο ο δικομματισμός. Αντί λοιπόν να μιλάμε ευκαιριακά για τη δημιουργία ενός τρίτου πόλου, εμείς μιλάμε για την ανάγκη δημιουργίας ενός νέου πόλου: κι αυτός ο νέος πόλος θα 'χει όλη την ελκτική δύναμη: με τις ιδέες του σοσιαλισμού με κοινωνική αποδοχή και αυτοδιαχείριση και με την εγγύηση που παρέχουν τα πρόσωπα που τις εξαγγέλλουν και οι δομές που τις προωθούν: εμείς κάναμε δημόσια τη συνεδρίαση της ΚΕ και καλέσαμε τους αντιπροσώπους του Τύπου για να ρίξουν όλοι τη ματιά τους στις εσωτερικές μας δυσχέρειες, αλλά και να αντιληφθούν πως, μέσα από τη διαφωνία καταλήγουμε σε συνθέσεις. Αυτό είναι ένα μάθημα δημοκρατίας...

ΕΡ.: Δεν ξέρω αν είναι μάθημα δημοκρατίας το γεγονός ότι η πλειοψηφία των οργανώσεων του ΚΚΕ Εσ. στην Αθήνα είναι υπέρ της συμπάραταξης...

ΑΠ.: Είναι επίσης μάθημα δημοκρατίας: διότι δημοκρατία δεν είναι αναρχία: δημοκρατία είναι και αποτελεσματικότητα. Η ΚΕ που είναι το όργανο εκείνο του κόμματος που εκφράζει όλα τα μέλη του κι έχει βγει από ένα συνέδριο, πήρε την απόφαση για την Αθήνα και τον Πειραιά μέσα από μια βασανιστική και σε βάθος συζήτηση όπου εκτέθηκαν όλες οι απόψεις και οι εκδοχές γύρω από τα δεδομένα του προβλήματος. Κι αν θέλεις, αυτή η συνεδρίαση ήταν ένα νέο μάθημα για το πώς είναι δυνατόν να λειτουργεί η δημοκρατία. Απ' αυτό το μάθημα θα πρέπει να επωφεληθεί και το ΚΚΕ.

Θέλω, λοιπόν, να πω ότι κάποιος θα πρέπει να βροντοφωνάξει σ' αυτό τον τόπο ότι «ο βασιλιάς είναι γυμνός», και για τη δεξιά και για το ΠΑΣΟΚ και για το ΚΚΕ. Ο βασιλιάς είναι ημίγυμνος, αν θες, σε ό,τι αφορά εμάς. Κι ας αφήσουμε τη θεωρία, ότι η μεγάλη απειλή προέρχεται εξ Ανατολών, κι ας πούμε την πραγματική αλήθεια ότι η μεγαλύτερη απειλή προέρχεται από εμάς τους ίδιους. Και πως θα τα πεις αυτά; Κρυμμένος πίσω από ευκαιριακούς συνδυασμούς που υπαγορεύουν μια συγκεκριμένη γλώσσα, για να μπορείς να απευθυνθείς σ' ένα ετερόκλητο ακροατήριο; Ή αυτά θα τα πεις με μια καθαρή και τολμηρή γλώσσα η οποία επιβάλλει μια απόφαση που προς στιγμήν κρίνεται δύσκολη ή μη κατανοητή;

Η απόφαση για την Αθήνα είναι πολιτική επιλογή...

ΕΡ.: Εδώ όμως τίθεται ένα πρόβλημα και πάλι για τη διαδικασία συγκρότησης του ενιαίου φορέα. Πολλοί σας προσάπτουν ότι δεν επιθυμείτε να προκύψει μέσα από μια ανοιχτή σύγκρουση και διαπάλη, σας προσάπτουν ότι επιλέγετε κάπως γραφειοκρατικές διαδικασίες, με την έννοια ότι πάντα θα ελέγχονται από τον πυρήνα του ΚΚΕ Εσ. Και μάλιστα δεν μιλάω για εσάς που έχετε μια ανοιχτή αντίληψη, αλλά για κάποια άλλα στελέχη του ΚΚΕ Εσ. που δεν επιθυμούν να χάσουν τον έλεγχο στη διαδικασία συγκρότησης του φορέα.

ΑΠ.: Πρώτον, θα σε παρακαλούσα να μην με ξεχωρίζεις. Δεύτερον, η απόφασή μας για τις δημοτικές εκλογές στην Αθήνα και τον Πειραιά δεν ήταν ένα ανακλαστικό φόβου, επιφύλαξης, επιθυμίας καταγραφής και όλα αυτά. Ήταν μια σαφέστατη πολιτική επιλογή, που, βεβαίως, οι λόγοι της είναι δεκτικοί κριτικής. Εμείς προτείναμε τους δικούς μας τρεις άξονες για τη συνάντηση στο νέο φορέα ευρύτερων ανανεωτικών δυνάμεων. Όποιος συμφωνεί σ' αυτούς τους άξονες, βάζοντας και τα δικά του στοιχεία, μπορεί ισότιμα και ουσιαστικά να μετάσχει στη διαδικασία συγκρότησης του νέου φορέα, χωρίς από μέρους μας να υπάρχουν προθέσεις ελέγχων, γραφειοκρατικών μεθοδεύσεων κτλ. Γι' αυτό άλλωστε προτείναμε και τη συγκρότηση της Πολιτικής και Οργανωτικής Επιτροπής όπου ο καθένας θα μπορεί να συμβάλει στην πορεία προς το συνέδριο: γι' αυτό προτείναμε την ατζέντα ανοιχτή ώστε και άλλα ζητήματα να έρθουν και να θεθούν. Και δεν ξεχωρίσαμε την καθημερινή μάχη στα κοινωνικά μέτωπα από

τη διαδικασία που θα οδηγήσει στη συγκρότηση του νέου φορέα. Τώρα βεβαίως, υπάρχουν διαφωνίες, όπως με τους φίλους της ΣΣΕΚ στο θέμα της ΕΟΚ, της Ευρώπης, όπου έχουν αρνητική θέση τη στιγμή που η Ισπανία και η Πορτογαλία έκαναν πλέον 12 τα κράτη που συναποτελούν την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, όταν ο γραμματέας του Κ.Κ. Κίνας καλεί την Ευρώπη να βοηθήσει τη χώρα του και όταν τίθεται, πλέον, το ζήτημα της συγκρότησης μιας ευρωπαϊκής αριστεράς. Είναι ερωτήματα, αν θες, που απευθύνω στους φίλους της ΣΣΕΚ. Και, εντέλει, τι θα επιλέξουμε; Τον απομονωτισμό, την νέου τύπου εξάρτηση; Εδώ υπάρχει ένα τεράστιο πεδίο κριτικής. Και εμείς θέλουμε να μιλήσουμε καθαρή γλώσσα...

ΕΡ.: Κάτι για το επιχείρημα της «πώλωσης». Είναι το ίδιο το ΠΑΣΟΚ που και πολιτικά και θεσμικά την προωθεί και, συγχρόνως, την αξιοποιεί. Είναι το ίδιο το ΠΑΣΟΚ που ορίζει τι είναι και τι δεν είναι πώλωση.

ΑΠ.: Το ΠΑΣΟΚ ευθύνεται για την πώλωση και η Αριστερά είναι υποχρεωμένη να βρει τον τρόπο που θα σπάσει αυτή την πώλωση, και φυσικά όχι λειτουργώντας μ' έναν τρόπο που ενισχύει την πώλωση. Ο τρόπος λοιπόν που μπορείς να υπονομεύσεις την πώλωση είναι να ενισχύσεις και τις δυνάμεις εκείνες που στο ΠΑΣΟΚ αλλά και στη δεξιά έχουν αντιληφθεί τι ζημιά μπορεί να προκαλέσει το δικομματικό παιχνίδι. Π.χ. υπάρχουν αρκετοί στο ΠΑΣΟΚ που αναρωτιούνται για το «ποια είναι η δική μας θέση, διότι αν συνεχίσουμε έτσι θα τη φέρουμε τη Δεξιά».

ΕΡ.: Υπήρχαν και στελέχη και υπουργοί μέσα στο ΠΑΣΟΚ που επιθυμούσαν τη συνεργασία ΚΚΕ - ΚΚΕ Εσ.

ΑΠ.: Τα στελέχη μέσα στο ΠΑΣΟΚ που επιθυμούσαν αυτή τη συνεργασία, την επιθυμούσαν για δικούς τους λόγους, στους οποίους δεν θα ήθελα να μπω... Πως, λοιπόν, θα εννοήσεις ανακατατάξεις, πώς θα υπονομεύσεις την πώλωση, στο εσωτερικό του ΠΑΣΟΚ; Κάνοντας μια τέτοια επίθεση, που να υποχρεώνει τους βουλευτές του σε αναδίπλωση με στρατιωτική πειθαρχία και να στέλνει τις μάζες πάλι μέσα στο οχυρωμένο φρούριο; 'Η επιλέγοντας μια πολιτική που να διευρύνει συνέχεια τους δρόμους και την εμβέλεια της επικοινωνίας. Πολιτική, που ταυτόχρονα θα υποδεικνύει και κάποιες διεξόδους. Μια μέθοδος «πειστικής αντιπαράθεσης» ώστε να υπηρετεί τη λογική της δημοκρατίας, που είναι μαχητική, ή αν θες και πολεμική ακόμα, και συγχρόνως δίνει το πλαίσιο για τη συνάντηση των ευρύτερων δυνάμεων της Αριστεράς στηριγμένη πάνω σε προγραμματικές συμφωνίες και στην ωριμότητα και την άνοδο του μαζικού κινήματος. Είναι μια δύσκολη διαδικασία, προτιμότερη από την απατηλή αισιοδοξία που κάποτε προκαλεί την κατακόρυφη αισιοδοξία. Προειδοποιώντας όμως για τη δυσκολία που έχει η άλλη, η μακροπρόθεσμη προσπάθεια, αποτρέπουμε τους όποιους αιφνιδισμούς, προσανατολιζόμαστε στη συλλογική προσπάθεια και κοινωνική αναζήτηση, ενώ συγχρόνως αντιπαλεύουμε την απάθεια, την αδιαφορία, την απαισιοδοξία του «ωχαδερφισμού». Όχι, δεν προσυπογράφουμε τη χρεωκοπημένη πρακτική της αναζήτησης νέων ειδώλων στη θέση των παλιών. Πρέπει να βροντοφωνάξουμε ότι «ο βασιλιάς είναι γυμνός», να παλέψουμε για μια νέα προοπτική της Ελλάδας.

Δεν μπαίνουμε στη λογική των ανταλλαγμάτων...

ΕΡ.: Όπως δείχναν οι διαπραγματεύσεις για τις δημοτικές, το ΚΚΕ Εσ., παρά τις μικρές του δυνάμεις, είναι σε θέση, λόγω της συγκυρίας και της ταυτότητάς του, να παίξει ένα ρυθμιστικό ρόλο στα πολιτικά πράγματα. Δεν είναι τυχαίο, ότι σε κάποια φάση, όλα εξαρτήθηκαν από την απόφαση του ΚΚΕ Εσ. Υπάρχει η άποψη ότι δεν εκμεταλλευτήκατε πλήρως αυτό το ρόλο. Βιαστήκατε να πάρετε απόφαση για την Αθήνα, τη στιγμή που θα μπορούσατε να τη διαπραγματευτείτε με τα Γιάννενα, τα Χανιά και τον Πύργο. Η ανακοίνωση και της υποψηφιότητας του κ. Νέστωρα στη Θεσσαλονίκη, σας στερεί

τα διαπραγματευτικά όπλα στις σχέσεις με το ΠΑΣΟΚ.

ΑΠ.: Δεν μπαίνουμε στη λογική των ανταλλαγμάτων, γιατί κάτι τέτοιο θα μπορούσε να μας αποδοθεί και για την Αθήνα. Καθορίζουμε τη στάση μας αυτόνομα. Δεν ετεροκαθορίζομαστε. Αν θέλαμε να συνεργαστούμε με το ΠΑΣΟΚ, θα το λέγαμε καθαρά. Δεν είμαστε Ιανός με δύο πρόσωπα.

Από και μετά, αν μετά τη συζήτηση με το ΠΑΣΟΚ, το τελευταίο θα τηρήσει όσα συμφωνήσαμε, θα εξαρτηθεί από το αν το ΠΑΣΟΚ θα θελήσει να διατηρήσει τη φερεγγυότητα και την αξιοπιστία του.

ΕΡ.: Δεν είναι αυτό που απασχολεί κυρίως το ΠΑΣΟΚ.

ΑΠ.: Σύμφωνοι. Ξέρει όμως το ΠΑΣΟΚ ότι το ΚΚΕ Εσ. έχει ένα βάρος, μια εμβέλεια. Αν θελήσει να αθετήσει ορισμένα πράγματα, που για λόγους συμπτώσεων αποφασίστηκαν, τότε θα του κοστίσει.

Ευρύτερα όμως, εμείς θέλουμε να κατοχυρώσουμε άλλες σχέσεις της πολιτικής με το λαό, καινούργιους κανόνες. Ο λαός λέει ότι η πολιτική είναι βρώμικη. Πρέπει να φωνάξουμε τις αλήθειες που πιστεύουμε και να προσπαθήσουμε να τις υλοποιήσουμε μαζί με το λαό.

Θα μπορούσε κανείς να με κατηγορήσει ως αιθεροβάμονα, σ' έναν κόσμο που τρώγεται σαν τα σκυλιά. Τελικά όμως, ο κόσμος διψάει για κάτι καινούργιο, και εκεί αποσκοπεί μεταξύ των άλλων, και το νέο κόμμα.

Θα συμπαραταχθούμε και με συντρόφους που σήμερα διαφωνούμε...

ΕΡ.: Επειδή σας προσάπτουν μια αντικειμενική βοήθεια προς το ΠΑΣΟΚ, ενώ το τελευταίο ίσως τραβήξει μια συντηρητική στροφή μετά τις δημοτικές. Το ΚΚΕ Εσ. θα συμμετείχε, και με ποιους όρους σε μια κυβέρνηση συνασπισμού.

ΑΠ.: Δεν θα μετείχαμε ποτέ σαν πρόσοψη ενός κατεστραμμένου κτιρίου, σαν διακοσμητικό στοιχείο και δεν θ' αφήσουμε κανένα να μας χρησιμοποιήσει. Γι' αυτό ζητάμε από το λαό να μας ενισχύσει.

Από εκεί και πέρα, ο τόπος έχει ανάγκη διεξόδου. Μιλήσαμε πρώτοι για την ανάγκη μιας νέας δημοκρατικής πλειοψηφίας. Αυτή η νέα δημοκρατική πλειοψηφία, πολύ περισσότερο αν υπάρξει η αναλογική σε κάποια στιγμή, θα πρέπει να δώσει και να στηρίξει μια κυβέρνηση. Άρα θα πρέπει να υπάρξει μια προγραμματική συμφωνία, και όχι μια ευκαιριακή συμμαχία, όπως έγινε τελικά στη Γαλλία, όπου το κοινό πρόγραμμα μετατράπηκε σε κοινή καταστροφή. Μια προγραμματική συμφωνία που θα θέλει την αλήθεια όσο σκληρή κι αν είναι, θα κατακτά την εμπιστοσύνη του λαού δεν θα είναι συμφωνία κορυφής, αλλά στηριγμένη στα μαζικά κινήματα.

Κι ήθελα εδώ να τονίσω, ότι το συνδικαλιστικό κίνημα είναι μια τεράστια συνιστώσα των κοινωνικών δυνάμεων που παλεύουν για την αλλαγή, και οφείλει να έχει μία πολιτική προοπτική, να μην εξαντλείται στο θέλω περισσότερο, όταν μάλιστα δεν υπάρχουν. Να είναι σε θέση, απέναντι στο πρόβλημα της ανεργίας, να διατυπώσει προτάσεις αναπτυξιακές, που να παίρνουν υπόψη τους τη νέα τεχνολογία, τις αλλαγές, την παραγωγή.

Βλέπεις ότι υπάρχει ένας λόγος να αρθρωθεί. Ο Κατριβάνος θα τον αρθρώσει; Είναι ένας θαυμαστος φίλος, το επαναλαμβάνω και γνώστης της Αυτοδιοίκησης. Αλλά φτάνει αυτό;

ΕΡ.: Εκτός όμως από την πολιτική προπαγάνδα, ο ενιαίος φορέας χρειάζεται και επιτυχίες για να προχωρήσει. Δεν νομίζετε ότι μια αποτυχία θα έθετε πρόβλημα;

ΑΠ.: Θεωρητικά, μπορούμε να περιμένουμε κάθε αποτέλεσμα. Εμείς πιστεύουμε ότι θα κερδίσουμε.

Για μας όμως το μεγάλο γεγονός είναι η προσπάθεια που έχουμε αναλάβει για το νέο κόμμα. Αυτή είναι η διεξόδος, για τη χώρα, και σ' αυτήν τη μάχη καλούμε και θα συμπαραταχθούμε ακόμη και με συντρόφους που σήμερα διαφωνούμε.

**Κυκλοφορεί ο 22ος τόμος του ΑΝΤΙ
που περιλαμβάνει τα τεύχη του Α' εξαμήνου 1985 (278-293).**

Σε μια περίοδο, ιδιαίτερα αποφασιστική, για την προσπάθεια του μη δογματικού Κομμουνιστικού Κόμματος του Εσωτερικού, να μετεξελιχθεί σε ένα νέο, εκσυγχρονισμένο, πολιτικό φορέα, η απόφασή του να μη συμπαταχθεί με τα άλλα κόμματα της ευρύτερης Αριστεράς, τουλάχιστον στους τρεις μεγάλους Δήμους με την ιδιαίτερη πολιτική σημασία, θα μπορούσε να ερμηνευθεί από τους εκτός των τειχών, ως ένας εσφαλμένος τακτικός ελιγμός. Το ολιγότερο. Βεβαίως, η πολιτική μου καταγωγή, θα μπορούσε να ληφθεί ως βάση για να ερμηνευθεί ο «ιδιοτελής λόγος», για τον οποίο εκφράζω αυτή την άποψη, που —γιατί να κρυβόμαστε, αποτελεί και επιθυμητό στόχο της ευρύτερης συντηρητικής παράταξης. Το κοινό μέτωπο της Αριστεράς δηλαδή. Όμως πιστεύω ότι η απόφαση για την αυτόνομη κάθοδο του ΚΚΕ Εσωτ., για τους λόγους που θα εκθέσω ευθύς αμέσως, περισσότερο «ρίχνει νερό στο αυλάκι του ΠΑΣΟΚ», παρά αποτελεί μια γενναία πρωτοβουλία που θα εξασφαλίσει στο κόμμα αυτό, προσεχώς, βαρύτερο πολιτικό λόγο.

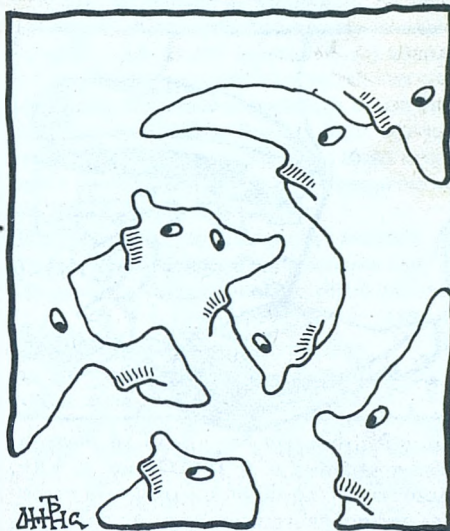
Πρώτα απ' όλα, μετά την απόφαση της ευρύτερης Αριστεράς (πρωτοστατούντος βέβαια του ΚΚΕ) να υπάρξει κοινός υποψήφιος στην Αθήνα, τα επιχειρήματα του ΚΚΕ Εσωτ. ή τουλάχιστον όσων υπεστήριξαν την αυτόνομη κάθοδο, για την αντίκρουση της κατηγορίας για «διάσπαση των Αριστερών δυνάμεων», είναι πλέον εξασθενημένα. Πολύ περισσότερο μάλιστα όταν το επιχείρημα για τυχόν καπέλλωμα από το ΚΚΕ, δρα και προς την κατεύθυνση του ΠΑΣΟΚ, το οποίο μάλιστα στις πρόσφατες βουλευτικές εκλογές, απέδειξε ότι την τεχνική αυτή τη γνωρίζει κάλλιον παντός άλλου.

Θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς, ότι η αυτόνομη κάθοδος επιδιώκει έναν πολύ ουσιαστικό στόχο, ενόψει των μετεξελικτικών προοπτικών στο ΚΚΕ Εσωτ. Και ο στόχος αυτός δεν είναι άλλος παρά η εξακρίβωση της πραγματικής δύναμης του κόμματος, που θα επέτρεπε όχι μόνο την εξαγωγή των αναγκαίων συμπερασμάτων, αλλά και θα «καθοδηγούσε» την τακτική για τον μετασχηματισμό. Όμως πόσο θα μπορούσε να έχει στέρεη βάση το επιχείρημα αυτό, όταν η αυτονομία, περιορίζεται σε τρεις ή τέσσερις μεγάλους Δήμους και στους υπόλοιπους το ΚΚΕ Εσωτ. είναι ανοικτό και προς τη μία πλευρά και προς την άλλη;

Επιπλέον αυτών, πιστεύω ότι η απόφαση του ΚΚΕ Εσωτ., στην εξέλιξη των πραγμάτων, μπορεί να έχει δύο επιπτώσεις, σοβαρές στο μέτρο που στόχος του κόμματος είναι ένας νέος πολιτικός φορέας, απηλλαγμένος των αμαρτιών του παρελθόντος.

Πρώτα από όλα, το ίδιο το εκλογικό σύστημα των δύο Κυριακών, αποστερεί το ΚΚΕ Εσωτ. του επιχειρήματος ότι η απόφασή του δεν δρα θετικά, τη δεύτερη Κυριακή υπέρ του ΠΑΣΟΚ και του υποψηφίου του. Είναι πέρα από κάθε αμφισβήτηση ότι στο δεύτερο γύρο οι ψηφοφόροι

Ποιον συμφέρει η διάσπαση στην Αριστερά του Γιώργου Δαλακούρα

«Εκτός των τειχών» όπως σημειώνει ο ίδιος ο Γιώργος Δαλακούρας, πρώην βουλευτής της «Νέας Δημοκρατίας» μας έστειλε το άρθρο που ακολουθεί και αναφέρεται στην πολιτική του ΚΚΕ Εσωτ. για τις δημοτικές εκλογές.

του Εσωτερικού θα προτιμήσουν να υποστηρίξουν τον κυβερνητικό υποψήφιο έναντι αυτού της ΝΔ., αφού δεν θα έχουν και άλλο δίλημμα. Αντίθετα, μια συμπαράταξη όλων των δυνάμεων της Αριστεράς, είναι αμφίβολο —υπό καθεστώς πλήρως πολιτικοποιημένων εκλογών αφ' εαυτών— αν θα εξασφάλιζε με άνεση τη συμμετοχή του κυβερνητικού υποψηφίου στο δεύτερο γύρο. Κάτι που φοβόταν η κυβέρνηση και που το ΚΚΕ Εσωτ. την απαλλάσσει τώρα από το φόβο αυτό.

Αν οι περίπου βέβαιες αυτές εξελίξεις, μεταφραστούν κατά την πρόοδο των πολιτικών μας πραγμάτων σε δυνατότητες ευρύτερης —έστω και χαλαρής— πολιτικής συνεργασίας με το ΠΑΣΟΚ, οι κίνδυνοι είναι προφανείς. Η απορρόφηση —όχι βέβαια με την κυριολεκτική του όρου έννοια— ως καπέλλωμα θα είναι συνεχώς απειλή ως δαμόκλειος σπάθη επί του ΚΚΕ Εσωτ., ενώ, το σπουδαιότερο, το κόμμα αυτό στη συνείδηση των οπαδών της ευρύτερης Αριστεράς, θα έχει, θέλοντας και μη, επιμεριστεί το πολιτικό κόστος ενός αποτυχημένου κυβερνητικού έργου, για

το οποίο σαφώς και δεν ευθύνεται κανένας άλλος εκτός από την ίδια την κυβέρνηση. Ούτε, πιστεύω, είναι επαρκείς ή πολύ πειστικές οι καταγγελίες κατά την προεκλογική περίοδο μέχρι του πρώτου γύρου των δημοτικών εκλογών, για να μεταβάλλουν την εντύπωση που θα δημιουργηθεί εκ των υστέρων...

Απομένει να δούμε, αν με βάση τα παραπάνω υπάρχει κάποιο πολιτικό όφελος το οποίο δεν έχει αξιολογηθεί. Γεννάται όμως το ερώτημα, πόσο πειστικά θα μπορούσαν να είναι τα επιχειρήματα του ΚΚΕ Εσωτ. προς τις άλλες Αριστερές δυνάμεις που θα έχουν ήδη συνεργασθεί με το ΚΚΕ, όταν ωριμάσει ο χρόνος και βεβαίως οι συνθήκες για τη μετεξέλιξη. Όταν, αντίθετα, θα υπάρχει μια νωπή συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ, ανοικτή και αυτή στις βολές που θα ξεκινούν από τη βάση ενός συνεχώς αυξανόμενου αυταρχισμού, που μεγεθύνει στα μάτια του εκλογικού σώματος το μέγεθος της κυβερνητικής αποτυχίας.

Στην περίπτωση αυτή είναι που πράγματι το ΚΚΕ Εσωτ. αφήνει βορά στο δογματικό ΚΚ τις αριστερές δυνάμεις, εγκαταλείποντάς τις σε μία κρίσιμη περίοδο. Και το χειρότερο. Η αποστροφή στην ευρύτερη Αριστερά, της δυνατότητας να δείξει τη συνολική της δύναμη στους Δήμους με την πολιτική σημασία, αποτελεί ένα ουσιαστικό μειονέκτημα, στην προσπάθεια που θα αναληφθεί, εντονότερη κατά τους προσεχείς μήνες, για τη συσπείρωση κάτω από ένα προοδευτικό πολιτικό φορέα —ανάχωμα προς την αρτηριοσκληρωτική πολιτική σκέψη, του τμήματος αυτού του εκλογικού σώματος, που πιστεύει σ' ένα προοδευτικό σοσιαλισμό, και σε πολιτικές συμμαχίες, που χάριν του εθνικού συμφέροντος, δεν θα κωλύονται από «ιδεολογική δυσκοιλιότητα».

Εύλογα θα διερωτηθεί κανείς, όπως επεσήμανα και στην αρχή, για το ενδιαφέρον αυτό προς την Αριστερά, από έναν πολιτικό, οι ιδεολογικές αρχές του οποίου είναι περίπου εκ διαμέτρου αντίθετες προς εκείνες του αριστερού χώρου. Απλά πιστεύω ότι σε μια πολιτικά προηγμένη κοινωνία, υπάρχει πολύς χώρος για ένα φορέα που θα παρεμβληθεί μεταξύ του κίβδηλου όσο και ιδιοτελούς «σοσιαλισμού» του ΠΑΣΟΚ και του κομμουνισμού του ΚΚΕ, για το οποίο υπάρχουν δύο χρώματα μόνο, το άσπρο και το μαύρο, και το οποίο θεωρεί ως κοινωνική δικαιοσύνη, την με κάθε μέσο εξίσωση προς το κάτω. Και η Ελλάδα νομίζω ότι χρειάζεται ένα σοσιαλιστικό κόμμα με αρχές, με ευρωπαϊκό προσανατολισμό και με ανοικτή αντίληψη που θα του επιτρέψει να ξεφεύγει από τις ξεπερασμένες και σκόπιμες ταμπέλες που δίχασαν τη χώρα και έφεραν τον τόπο πίσω.

Συνεχίζω όμως να αμφιβάλλω για την αποτελεσματικότητα της στρατηγικής του ΚΚΕ Εσωτ., η οποία, επιπλέον δείχνει πολιτική ανασφάλεια, σε μια κρίσιμη γ' αυτό καμπή. Και πολύ φοβούμαι ότι έτσι, το κυοφορούμενο είτε θα αποβληθεί είτε θα πέσει θύμα αναγκαστικής αμβλώσεως.

□

SMALL IS BEAUTIFUL

Το ΚΚΕ Εσ. και η αυτόνομη καθόδος στις δημοτικές εκλογές

του Δ. Δημητράκου

Πολλές ήταν —και αναμένονται ακόμη να είναι— οι αντιδράσεις κατά της απόφασης της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ Εσ. για αυτόνομη καθόδο στις δημοτικές εκλογές το φθινόπωρο. Η απόφαση αυτή ερμηνεύθηκε από πολλούς σαν μια αλλαγή πορείας εφόσον στην πράξη εγκαταλείπεται η αριστερή συμπαράταξη υπέρ της σύμπλευσης με το ΠΑΣΟΚ με το οποίο έγινε —υποτίθεται— κάποιο παζάρι.

Είναι αναγκαίο, κατόπιν αυτού, να γίνει μια ανάλυση με σκοπό να εξακριβωθεί:

- Κατά πόσον ευσταθεί η υπόθεση ότι πίσω από τις επίσημες αιτιολογήσεις της ανεξάρτητης καθόδου βρίσκεται κάποιο ανομολόγητο «παζάρι».

- Αν το τελευταίο αληθεύει —ή αποτελεί βάσιμη εικασία— κατά πόσον είναι σύμφωνο για το ΚΚΕ Εσ.

Στην εξέταση της πολιτικής αυτής επιλογής της ηγεσίας του ΚΚΕ Εσ., κάνω πρώτα μία παρουσίαση και αποτίμηση της επιχειρηματολογίας που προβάλλεται από την ηγεσία του ΚΚΕ Εσ.

Σ' ένα δεύτερο στάδιο θα εξετάσω αν η ίδια η απόφαση για αυτόνομη καθόδο είναι σύμφωνη στο ΚΚΕ Εσ., ανεξάρτητα από την αξιοπιστία και την εγκυρότητα της προβαλλόμενης επιχειρηματολογίας.

Η επιχειρηματολογία υπέρ της αυτόνομης καθόδου

Ας έρθουμε, όμως, στο προκείμενο. Ποιά είναι η επιχειρηματολογία που προβάλλει η ηγεσία του ΚΚΕ Εσ., και κυρίως ο Λεωνίδας Κύρκος, υπέρ της αυτόνομης καθόδου του ΚΚΕ Εσ. στις δημοτικές εκλογές; Λέω κυρίως τον Λεωνίδα Κύρκο, Γραμματέα της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ Εσ., διότι αυτός είναι σήμερα ο ηγέτης του κόμματος και ήταν ο διαπρύσιος κήρυκας της αυτόνομης καθόδου προτού πάρει την απόφασή της η Κ.Ε.

Η επιχειρηματολογία του Α. Κύρκου —που την υιοθέτησαν και τα περισσότερα μέλη της Κ.Ε. μπορεί να συνοψισθεί σε τρία σημεία.

- Η αύξηση της πώλησης σε μια συμπαράταξη της Αριστεράς πλην ΠΑΣΟΚ θα ζημιώσει την Αριστερά στο σύνολό της και θα δημιουργήσει πρόσφορο έδαφος για το ψευδοδιλημμα «ΠΑΣΟΚ ή Δεξιά» και για την κατηγορία περί «παραδοσιακής» Αριστεράς.

- Η αυτόνομη καθόδος είναι η πιο τελέσφορος μέθοδος για τον τονισμό και τη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας του νέου «μετεξελικτικού» φορέα που επιδιώκει να σχηματίσει το ΚΚΕ Εσ.

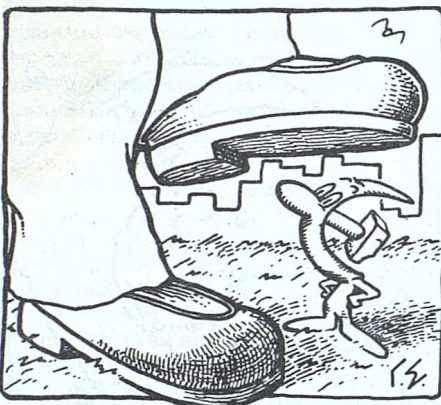
- Η αυτόνομη καθόδος δεν σημαίνει ότι υπάρχουν «συμφωνίες πακέτο» είτε με το ΠΑΣΟΚ είτε με το ΚΚΕ. Αποφασίζεται μία μορφή σύμπραξης είτε με τους μεν είτε με τους δε, σε διαφορετικές περιοχές.

Τηρείται, επομένως, μία πολιτική ίσων αποστάσεων ή ομότιμης σύμπραξης όσον αφορά τόσο το ΠΑΣΟΚ όσο και το ΚΚΕ

Αποτίμηση της επιχειρηματολογίας

Ας εξετάσουμε τα επιχειρήματα αυτά ένα ένα, αρχίζοντας από το πρώτο, δηλαδή τη φροντίδα του ΚΚΕ Εσ. να μη δημιουργηθεί ρήγμα στον ευρύτερο αριστερό χώρο που περιλαμβάνει και το ΠΑΣΟΚ.

- Η αδυναμία της επιχειρηματολογίας αυτής συνίσταται στο ότι το ρήγμα έχει δημιουργηθεί ήδη, ότι αυτό είναι πασιφανές και όπως φαίνεται, αγεφύρωτο. Το ΚΚΕ Εσ. ασφαλώς δεν μπορεί να παίζει ρόλο γέφυρας

και κατά συνέπεια δεν μπορεί να συνεργασθεί *συγχρόνως* με το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο και στερείται οποιασδήποτε πειστικότητας είτε το διλημμα «ΠΑΣΟΚ ή Δεξιά» είτε η κατηγορία περί απαρχαιωμένης αριστεράς.

- Όσον αφορά το δεύτερο επιχείρημα υπέρ της αυτόνομης καθόδου σύμφωνα με το οποίο η ανάγκη δημιουργίας νέου φορέα του ΚΚΕ Εσ. επιτάσσει την αυτόνομη καθόδο, «μπάζει από παντού», όπως γράφει ο Σπ. Καβουνίδης (βλ. «Ο νέος φορέας θα αυτοκτονήσει πριν γεννηθεί;» ANTI 20.6.86), εφόσον δεν συνδέεται με κανένα κίνημα τοπικής αυτοδιοίκησης. Άλλωστε σημαντικά στελέχη του ΚΚΕ Εσ. όπως ο Π. Γκάσγκας και η Έλλη Παπακωνσταντίνου που είναι υπεύθυνοι για θέματα τοπικής αυτοδιοίκησης αντιτίθενται στην αυτόνομη καθόδο.

- Το τρίτο επιχείρημα που προβλήθηκε υπέρ της αυτόνομης καθόδου είναι η ανάγκη τήρησης μιας πολιτικής «ίσων αποστάσεων» εκ μέρους του ΚΚΕ Εσ. προς το ΚΚΕ και προς το ΠΑΣΟΚ. Αν και τυπικά ορθό, δεν μπορεί να πείσει τον εκτός ΠΑΣΟΚ αριστερό χώρο. «Να δούμε λέει ο Α. Κύρκος —τις αλλαγές που γίνονται μέσα στο ΠΑΣΟΚ και μέσα στο ΚΚΕ. Και να δοκιμάσουμε συγκλίσεις, προγραμματικές συμπράξεις σε όλη την Ελλάδα χωρίς συμφωνίες "πακέτο"».

Δεν ξέρω πόσο σοβαρά μπορεί να πάρει κανείς αυτή τη δήλωση από τη στιγμή που είναι γνωστό στον καθένα ότι εδώ και πολύ καιρό το ΚΚΕ κηρύσσει σταυροφορία εναντίον του ΠΑΣΟΚ και συσπειρώνει γύρω του αρκετές εκτός ΚΚΕ αριστερές πολιτικές δυνάμεις. Δεν μπορεί, επομένως το ΚΚΕ να αψηχθεί «συγκλίσεις και συμπράξεις» με εκεί-

νους που συνεργάζονται με τον αντίπαλό του. Η πολιτική ίσων αποστάσεων και ίσης συνεργασίας με το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ είναι επομένως ανέφικτη για το ΚΚΕ Εσ., και η προβολή της σαν προγραμματικής αρχής είναι ανειλικρινής.

Το πραγματικό νόημα της αυτόνομης καθόδου

Η επίσημα προσβαλλόμενη επιχειρηματολογία δεν πείθει, επομένως κανέναν. Το χειρότερο είναι ότι εξοργίζει πολλούς μέσα και έξω από το ΚΚΕ Εσ. η υποκρισία της με αποτέλεσμα να ματαιώνεται, όπως τόνιζε ο Σπ. Καβουνίδης στο άρθρο του στο προηγούμενο ANTI, η γένεση του «νέου φορέα». Το ερώτημα που τίθεται είναι αν υπάρχουν καθόλου «κρυφές παράμετροι» στις συμφωνίες ΚΚΕ Εσ. και ΠΑΣΟΚ, εφόσον η επίσημη επιχειρηματολογία είναι τόσο αδύναμη. Η οξυδερκής και πεπειραμένη ηγεσία του ΚΚΕ Εσ. μπορεί να πάρει μία τέτοια απόφαση χωρίς να λογαριάσει τα συν και τα πλην; Και αν τα πλην φαίνονται τόσο πολλά και η επιχειρηματολογία υπέρ των συν είναι τόσο αδύναμη, τότε, λένε ορισμένοι, πρέπει να υπάρχουν άγνωστες περάμετροι ή «συμφωνίες πακέτο» που δεν έχουν έρθει στο φως. Ας εξετάσουμε κατά πόσον ευσταθεί μία τέτοια υπόθεση.

Υπάρχουν «κρυφές παράμετροι» στην απόφαση για αυτόνομη καθόδο;

Είναι ασφαλώς άδικη η κατηγορία που απευθύνθηκε στην ηγεσία του ΚΚΕ Εσ. ότι η αναστροφή συμμαχιών που πραγματοποιεί με την απόφασή της για αυτόνομη καθόδο έγινε «για μια χούφτα δήμους». Στο κάτω της γραφής, το ΚΚΕ Εσ. για τους ψηφοφόρους του, αλλά και πολλούς άλλους, είναι ένα «κόμμα ήθους», που ιδιαίτερα στο πρόσωπο του Λεωνίδα Κύρκου βρίσκει το σύμβολο αυτού του ήθους ο «απλός άνθρωπος» που συχνά —πυκνά επικαλείται ο Γραμματέας της ΚΕ του κόμματος αυτού. Λίγοι θα πιστέψουν ότι ο δημοφιλής Λεωνίδας αντίστρεψε την πολιτική του κόμματος του οποίου ηγείται χάριν ενός μικροπολιτικού παζαριού. Δεν οφείλεται ένας άνθρωπος να θυσιάσει την ψυχή του για τον κόσμο ολόκληρο. Αλλά για πέντε δήμους;

Κάτι άλλο πρέπει να συμβαίνει.

Μήπως ο φόβος ότι η σύμπραξη σε μια ευρύτερη συμμαχία χωρίς το ΚΚΕ Εσ. σαν κύριο πόλο έλξης, το κάνει να ξεπεραστεί από τα γεγονότα και κυρίως να αλλοιωθεί η σύνθεσή του και ο χαρακτήρας του;

Είναι γνωστό ότι το ΚΚΕ Εσ. περνάει σαν «μικρό και συμπαθητικό» κόμμα. Small is beautiful.

Το ΚΚΕ Εσ. παρουσιάζει μια εικόνα του εαυτού του όπου υπάρχει και το στοιχείο της «ηθικής δύναμης» αλλά και της δυναμικής παρουσίας στην πολιτική παρά το μικρό του μέγεθος, ή μάλλον εξαιτίας αυτού.

Το μικρό κόμμα, που είναι συγχρόνως ζιζάνιο σύμφωνα με τον Α. Κύρκο, επωφελείται από το μικρό του μπόι για να χώνεται

παντού, να ταράζει τα λιμνάζοντα νερά κτλ. Όσοι δεν καταλαβαίνουν ότι είναι ωραίο πράγμα να είσαι μικρό κόμμα (Small is Beautiful) δεν το ψηφίζουν. Το ΚΚΕ Εσ. το ψηφίζουν λίγοι επειδή είναι μικρό κόμμα (Δήλωση Λεωνίδα Κύρκου στο περιοδικό «Ένα», 12.6.86).

Τα πλεονεκτήματα των «μικρών»

Κατά παράδοξο τρόπο, η απόφαση της ηγεσίας του ΚΚΕ Εσ. έχει ομοιότητες με τη στροφή του Γαλλικού Κ.Κ. το 1978. Το «σύνδρομο Μαρσαί» ήταν η άρνηση σύμπραξης με ένα μεγαλύτερο κόμμα σε συνθήκες όπου η «δυναμική της ενότητας» ήταν υπό διαμόρφωση και έμοιαζε να ευνοεί τον μεγαλύτερο από τους δύο κύριους συνεταιρούς.

Η ουσιαστική αναίρεση της συμφωνίας με

το Σοσιαλιστικό Κόμμα με σχεδόν απροσχημάτιστο τρόπο ματαιώσε, όπως είναι γνωστό τη νίκη της «Ένωσης της Αριστεράς» τη χρονιά εκείνη. Δεν σημαίνει αυτό ότι «η ιστορία επαναλαμβάνει τον εαυτό της», ότι ο Λεωνίδας Κύρκος είναι ο Μαρσαί της Ελλάδας ή ότι το ΚΚΕ Εσ. έχει πολλά κοινά με το Γ.Κ.Κ. Αλλά κοινός είναι μεταξύ τους ο δισταγμός μπρος στην υλοποίηση (όχι απλώς τη σύλληψη) μιας συμφωνίας που μπορεί να μεγαλώσει και συγχρόνως να αλλοιώσει τη σύνθεση του κόμματος και να του επιβάλει νέους ρόλους που δεν μπορεί εύκολα να παίξει, κατά την εκτίμηση των ιθυνόντων.

Επιπλέον, με μια «συμφωνία κυρίων» με το ΠΑΣΟΚ μπορεί το ΚΚΕ Εσ. να αντλήσει σημαντικά οφέλη. Το κυριότερο είναι η εξέλιξη του σ' ένα κόμμα στην περιφέρεια του ΠΑΣΟΚ και συγχρόνως σε γνήσιο προτεκτοράτο του τελευταίου. Ο όρος μπορεί να φαίνεται σκληρός. Κανένας δεν θέλει συνειδητά να γίνει προτεκτοράτο του άλλου διότι η ιδιότητα αυτή είναι ταπεινωτική. Πλην όμως όταν ένας υποτελής έχει το στάτους του προτεκτοράτου (όχι του δορυφόρου ή της αποικίας) έχει αρκετά να κερδίσει και πριν απ' όλα την ησυχία του. Για να μη γίνει δορυφόρος της Κίνας, η Εξωτερική Μογγολία έγινε οικειοθελώς προτεκτοράτο της ΕΣΣΔ. Και έχει την ησυχία της. Κανείς δεν την απειλεί, κανείς δεν την κακολογεί και αν έχει ανάγκη από τίποτε, η Ρωσία είναι από δίπλα. Ούτε ξεπούλημα έκανε, ούτε εδαφιαία προσκύνηση.

Ανάλογο πλεονεκτήματα μπορεί να αντλήσει το ΚΚΕ Εσ. από μια συμφωνία του με το ΠΑΣΟΚ, ιδίως αν δεν έχει και πολλή όρεξη να μεγαλώσει. Τη σιγουριά που του προσφέρει αυτή η συμφωνία δεν μπορεί να του την

προσφέρει η αριστερή συμπαράταξη.

Η τέχνη της πολιτικής

Δεν μπορούμε να ξέρουμε αν το ΚΚΕ υποπευδύταν από την αρχή τις προθέσεις της ηγεσίας του ΚΚΕ Εσ. Γεγονός είναι ότι το ΚΚΕ υπό την ηγεσία του Χαρίλαου Φλωράκη, δεν έθεσε σκληρούς όρους, δεν έκανε καμιά υπαναχώρηση στο άνοιγμα που έκανε προς το ΚΚΕ Εσ. προφανώς διότι η ανάδειξη ενός κοινού υποψηφίου ευρύτερης αποδοχής ίσως και να έφερνε την αριστερή παράταξη στην πρώτη θέση στην Αθήνα, και γενικότερα άνοιγε δρόμο για ευρύτερες μετατοπίσεις προς τα αριστερά.

Αλλά ο Λεωνίδας Κύρκος γρήγορα παραμέρισε τη δελεαστική αυτή προοπτική. Το στάτους του προτεκτοράτου του φάνηκε πιο σύμφωρο. Καλύτερα να παραμείνει το ΚΚΕ Εσ. μικρό και συμπαθητικό κόμμα, να επαιτεί ψήφους σαν μικρό (και ακίνδυνο) κόμμα της Αριστεράς, να προβάλλει την εικόνα του αδικημένου που ούτε γραφείο στη Βουλή δεν του δίνουν. Καθόλου δεν την θέλει την ευκαιρία να «ρίξει μπόνι». Προς τι; Small is beautiful. Να θυμηθεί κανείς τη «Δυσσάρεσκεια του Σελευκίδου» του Καβάφη;

Αλλ' ο Λαγίδης που ήρθε για την επαιτεία, ήξερε τη δουλειά του και τα αρνήθηκε όλα, διόλου δεν του χρειαζόνταν αυτές οι πολυτέλειες...

Και παρουσιάστηκε σαν κακομοίρης και σαν πτωχάνθρωπος στη Σύγκλητο, έτσι με πιο αποτέλεσμα να ζητιανέψει.

Η στάση αυτή δεν είναι κατ' ανάγκην επιλήψιμη. Πολλές φορές, η προτίμηση για το μικρό - πολιτικό παιχνίδι είναι ενδεδειγμένη — και κάθε κατάσταση δεν προσφέρεται για «μεγάλη» πολιτική. Άλλωστε αυτή η στάση συμβαδίζει και με τα προσωπικά γούστα του Λεωνίδα Κύρκου: η μικρή και ταπεινή ύπαρξη είναι όχι μόνο λιγότερο επώδυνη από τη μεγάλη, αλλά και ηθικά και αισθητικά ανώτερη. Αυτό το τόνισε στην συνέντευξή του στο «Ένα» στην οποία αναφέρθηκα πιο πάνω. Η συνέντευξη αυτή κλείνει με την εξής κορώνα:

«Μπροστά στο φάσμα μιας υδρογονικής καταστροφής, αν δεν συναντηθούν οι δυνάμεις που θέλουν να σώσουν την ανθρωπότητα, η ανθρωπότητα θα καταστραφεί. Αναρωτήθηκα πολλές φορές: τι έχει ωραιότερη μυρωδιά, ένα λουλούδι ή η μυρωδιά εκατομμυρίων θυμάτων!».

Μα σαφώς, κύριε Κύρκο, ένα λουλούδι... Το συζητάτε;».

Δεν θα σχολιάσουμε τη λυρικότητα της εικόνας στην οποία παρέσυρε το Λεωνίδα Κύρκο η υψιφόρητος ευγλωττία του, ή την ασυμμετρία του «διλήμματος» του τύπου «πλούσιος και υγιής ή πτωχός και άρρωστος». Εκείνο που προκύπτει σαφώς είναι μια εικόνα αρετής και ομορφιάς που συνδέεται με το μικρό και ταπεινό λουλούδι. Ακόμα μια φορά, Small is beautiful, για τον Λεωνίδα Κύρκο ο οποίος και προτιμά ως ασφαλέστερη τη θέση που του προσφέρει το κυβερνών κόμμα κάτω από την ομπρέλα του.

Η τέχνη της πολιτικής δεν είναι πάντα και παντού ο παλικάρισμός. Η τέχνη της πολιτικής σημαίνει δυνατότητα πολλαπλών παιχνιδιών συγχρόνως:

από την καταγγελία του καθεστώτος του Γιαρουζέλσκι με ντουντούκες στα προπύλαια του Πανεπιστημίου έως την αποχή στη σχετική ψηφοφορία στην Ευρωβουλή την ίδια μέρα. Από την επαιτεία των ψήφων από τα μέλη της «Β' Πανελλαδικής» τον Οκτώβριο του 1981 έως το φετινό αίτημα για μετεξέλιξη του κόμματος σε νέο φορέα που θα είναι κομμουνιστικός (όπως το... Πολωνικό Κόμμα) αλλά συγχρόνως... δεν θα είναι, για να μπορούν να εισέλθουν και οι μη κομμουνιστές. Και από τις μελirρητες εξάρσεις υπέρ του «σοσιαλισμού σαν τρόπου ζωής» και τη δημιουργία «άλλου τύπου εξουσίας» έως την πρόσφατη αναστροφή συμμαχιών για τις δημοτικές.

Με άλλα λόγια, η τέχνη της πολιτικής σημαίνει να μπορείς να παίζεις την πολιτική φουσαρμόνικα σε όλη της τη γκάμα, όσο μικρή και αν είναι αυτή.

Θα εισπράξει άραγε το ΚΚΕ Εσ. τα επιχειρήματα της απόφασης αυτής που τόσο έχει δυσχεράσει τους φίλους και τους οπαδούς του;

Δεν μπορεί κανείς στο σημείο αυτό να κάνει προβλέψεις. Γεγονός όμως είναι ότι δεν υπάρχει τίποτα στην απόφαση αυτή που να αντίκειται στις αρχές, στις παραδόσεις και στη νοοτροπία της ηγεσίας του κόμματος αυτού. Είναι μάλιστα απόλυτα ευθυγραμμισμένη με τις προσωπικές προτιμήσεις του αρχηγού της που υπέδειξε αυτόν το δρόμο. Ακολουθώντας τον το ΚΚΕ Εσ. πηγαίνει στην τιμή και στην πεποίθησή του. Για τους «μέσα», όλα είναι για το καλύτερο στον καλύτερο δυνατό κόσμο. Οι «έξω» μπορούν να τους ερχηθούν «καλό κατευόδιο».

MARTIN HEIDEGGER

ΤΙ ΕΙΝΑΙ
Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ;

—
WAS IST DAS-
DIE PHILOSOPHIE?

Διγλωσσή έκδοση

Είσαγωγή, μετάφραση και σχόλια

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΜΠΙΤΣΩΡΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ - 1986

Η αυτόνομη κάθοδος στις δημοτικές εκλογές

του Πέτρου Πιζάνια

Στα δώδεκα χρόνια νόμιμης παρουσίας του στην πολιτική δράση, το ΚΚΕ Εσ., λίγες φορές διεκδίκησε την πολιτική αυτονομία του στις εκλογικές αναμετρήσεις. Ακόμη και στις βουλευτικές εκλογές, όταν παρουσιαζόταν αυτόνομο, πολιτευόταν για λογαριασμό τρίτων: γαλάζια και πράσινη ΕΑΔΕ ακύρωναν την πολιτική αυτονομία του. Ωστόσο το προβληματικό παρελθόν δεν εμποδίζει σήμερα το ΚΚΕ Εσ. να τροφοδοτεί τις ελπίδες των αριστερών. Γιατί με την απόφαση του 4ου συνεδρίου του απέδειξε έμπρακτα ότι έχει τη σπάνια ικανότητα να κρίνει την πολιτεία του και να επιδιώκει την υπέρβασή της. Βέβαια η μακροχρόνια πολιτική υπέρ τρίτων (και ας διεκδικούσε πάντα την ισοτιμία) αφενός έχει αμβλύνει τις ιδεολογικές αντιστάσεις των αριστερών της ανανέωσης, αφαιτέρου έχει προσβάλει την πολιτική αυτονομία της ανανεωτικής αριστεράς. Ιδεολογική άμβλυνση και περιορισμός της αυτονομίας έχουν οδηγήσει το ΚΚΕ Εσ. να εμφανίζεται συχνά σαν συμπληρωματικό κόμμα στην πολιτική μας ζωή.

Σήμερα, ευτυχώς, η αυτόνομη κάθοδος στις δημοτικές εκλογές είναι δεδομένη. Και φυσικά είναι η πρώτη πολιτική επιλογή που σηματοδοτεί την πορεία για την ίδρυση του νέου κόμματος της αριστεράς.

Η επιλογή του ΚΚΕ Εσ. για την αυτόνομη κάθοδο προκάλεσε μία πολυμέτρη επιθεση ενόθητας, με ποικίλα κίνητρα και επιδιώξεις. Οι «16» με τη διακήρυξή τους και ξεχωριστά ο κ. Γ. Αρσένης, όλοι στο όνομα του λαού, ζήτησαν συμμαχία με το ΚΚΕ. Και μάλιστα χωρίς ούτε έναν υπαινιγμό για τους δικούς τους όρους συμμαχίας, την οποία πρόβαλλαν, στην κατεύθυνση της αριστερής εναλλακτικής προοπτικής!

Με τούτο εύκολα μας άφησαν να καταλάβουμε ότι το νέο κόμμα της αριστεράς δεν εννοούν ως ένα συμπλήρωμα κομμάτων. Οι ίδιοι που επικαλούνται την αριστερά

παραχωρούν στο ΚΚΕ το ρόλο του αριστερού κόμματος και δέχονται για τον εαυτό τους τον κλασικό ρόλο του λοιπού δημοκράτη των μετώπων. Ίσως, όμως, αυτός ο μειωτικός ρόλος να αντισταθμίζεται από τον τίτλο του παράγοντα που τους προσφέρει το ΚΚΕ. Η επίθεση ενόθητας της ΣΣΕΚ απορρέει από μια πασοκικής προέλευσης αντίθεση στην ΕΟΚ και το ΝΑΤΟ απόψεις που διευκολύνουν τη συμμαχία της με το ΚΚΕ.

Επίσης διαβλέπει προς μία υποστήριξη από το ΚΚΕ στις επερχόμενες εκλογές διαφόρων ομοσπονδιών όπου βρίσκονται επικεφαλής ηγετικά στελέχη. Μαθήματα ενόθητας μας δίνει και η δεξιά, αλλά εδώ η κουτοπονηριά είναι προφανής.

Το ΚΚΕ, που ενορχοτρώνει την ενόθητα μετά από τη χρόνια ιδεολογική γυμναστική στην οποία υποβάλλει για λογαριασμό της ΕΣΣΔ μέλη και οπαδούς του, μετά το μορατόριουμ με το ΠΑΣΟΚ, τις απροκάλυπτες παρωδίες για το Τσέρνομπελ, επισπράττει τα πρώτα μηνύματα μείωσης της εκλογικής του επιρροής και θέλει να κρύψει το αποτέλεσμα σε ένα μέτωπο μέσω του οποίου θα στοχεύει συγχρόνως τη μείωση της επιρροής του νέου κόμματος της αριστεράς. Έτσι εξαπολύει επίθεση ενόθητας, που δεν έχει τέλος ούτε όμως αρχές, ούτε καν προγραμματικές. Όλοι οι επιτιθέμενοι προβάλλουν ως δικαιολογία την ανάγκη να δοθεί ένα μάθημα στο ΠΑΣΟΚ. Αλλά τα κίνητρα είναι μάλλον πιο σύνθετα.

Αν η απόφαση του ΚΚΕ Εσ. εμφανίζεται ευάλωτη στις επιθέσεις ενόθητας αυτό οφείλεται στην αντιφατικότητα που τη χαρακτηρίζει. Αντίθετα με όσα δηλώνονται στην απόφαση, η αυτόνομη κάθοδος, ως σταθμός στην πορεία προς το νέο κόμμα, οφείλει να προβάλει τη διαφοροποίηση από το ΠΑΣΟΚ, τόσο στα γενικά πολιτικά όσο και στα δημοτικά ζητήματα.

Αν οι τερσάστιες διαφορές με το ΚΚΕ απέκλειαν τη συμμαχία μαζί του, οι διαφο-

ρές με το ΠΑΣΟΚ δεν είναι μικρότερες. Πόσο μάλλον που αυτό έχει τις ευθύνες της ως τώρα διακυβέρνησης στα σοβαρότερα από τα τρέχοντα προβλήματα που αναγκαστικά θα προβληθούν στην προεκλογική εκστρατεία.

Για τη λιτότητα η κριτική στο ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί παρά να είναι καταλυτική, παίρνοντας συγχρόνως αποστάσεις από τη δημαγωγία του ΚΚΕ. Για την αστυνομοκρατία και τον αυταρχισμό της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ ισχύει ακριβώς το ίδιο, ενώ τι θα μπορούσε να πει το ΚΚΕ για αυτό το ζήτημα με δεδομένα τα κομματικά ήθη του και τις αστυνομικές πρακτικές της ΚΝΕ; Για τη συρρίκνωση των δημοκρατικών θεσμών και την καταπάτηση των δικαιωμάτων των πολιτών η κριτική πρέπει να είναι απόλυτη. Επειδή για την ανανεωτική Αριστερά η δημοκρατία είναι απαραίτητη αρχή, ενώ για το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ είναι ζήτημα χωρίς σημασία. Στα δημοτικά ζητήματα η υπεροχή του ΚΚΕ Εσ. είναι σαφής. Αντίθετα η πρακτική του ΚΚΕ και η κυβερνητική πολιτική του ΠΑΣΟΚ, οδηγούν τους δήμους σε μια ασφυκτική εξάρτηση από το κόμμα ή το κράτος αντίστοιχως. Αν η συνολική πολιτεία του ΚΚΕ απέκλειε εξ αρχής κάθε συνεργασία, η υποστήριξη του υποψηφίου του ΠΑΣΟΚ στο δεύτερο γύρω με δεδομένη την πολιτική της κυβέρνησης θα εμφανίζει την κριτική της ανανεωτικής αριστεράς σαν αναξιοπύστη και τον υποψήφιο δήμαρχο μας ανακόλουθο.

Ωστόσο, το βασικό είναι η πλήρης διαφοροποίηση από το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ επί της ουσίας των προβλημάτων. Επιλογή που σημαίνει ριζοσπαστική κριτική χωρίς επιφυλάξεις. Με αυτό τον τρόπο διαμορφώνουμε τη δυνατότητα να σηματοδοτήσουμε το προφίλ του νέου κόμματος. Ανοίγοντας πολλαπλά μέτωπα ας τολμήσουμε, επιτέλους, να προβάλλουμε την πολιτική και ιδεολογική μας φυσιογνωμία και με τον ριζοσπαστικότερο τρόπο. Θα είναι το καλύτερο ξεκίνημα του νέου κόμματος της αριστεράς. □

ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΑΘΗΝΑΤΙΚΑ ΣΗΠΤΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΤΟΥ
ΕΛΤΕ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

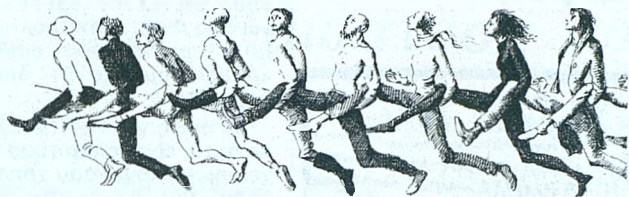
ΑΘΗΝΑ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Δεινοκράτους 131, τηλ. 72 29 237

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»

Ταϊμίσκη 78, τηλ. 279 720

Ενιαία κάθοδος προς τα πού...;

του Μ. Παπαγιαννάκη

Με τους «16 επώνυμους παράγοντες του αντιδικτατορικού αγώνα και της Αριστεράς» (ΡΙ-ζοσπάτης 20/6/86) ή τουλάχιστον με τους περισσότερους απ' αυτούς έχουμε βρεθεί αμέτρητες φορές σε ταυτόσημες ή παράλληλες τροχιές μέσα στις γενικότερες πολιτικές εξελίξεις της χώρας. Τόσο που στα θέματα που μας διχάζουν σήμερα δεν ενδείκνυται καταρχήν η σκέτη πολεμική. Όμως η υπόθεση της Αριστεράς της χθεσινής, της σημερινής και κυρίως της μελλοντικής, αυτής δηλαδή που υποτίθεται ότι όλοι αγωνιούμε για το πώς θα την ανασυντάξουμε, απαιτεί διαφάνεια και ξεκάθαρη αντιπαράθεση εμπειριών, επιχειρημάτων και προτάσεων ή επιδιώξεων.

Πιστεύουν οι «16» ότι «στο λαό μας» σήμερα «δεν απευθύνονται προτάσεις πολιτικής προοπτικής» αλλά «παγιδευτικά διλήμματα». Κι ακόμη ότι «η Αριστερά δεν μπορεί να λεηλατείται απ' τις εύκολες δημαγωγίες», δεν πρέπει να υποκύπτει «στους εκβιαστικούς χειρισμούς αυτών που τραγικά περιγέλασαν τη λαχτάρα του κόσμου για αλλαγή». Η Αριστερά πρέπει, πάντα κατά τους «16», οφείλει «να μιλήσει τη γλώσσα της αλήθειας».

Και με βάση αυτό το σκεπτικό θεωρούν ότι η Αριστερά «πρέπει να αντιτάξει τις ανασυνταγμένες δυνάμεις της» για να δείξει ότι η «Δεξιά δεν αποτελεί εναλλακτική λύση» και για να «δοθεί η απάντηση της δημοκρατικής διεξόδου» στα διλήμματα που θέτει το ΠΑΣΟΚ, το οποίο προσπαθεί να καλύψει «τη χρεοκοπία του». Αυτό σημαίνει «ενιαία κάθοδος των αριστερών και προοδευτικών δυνάμεων στους μεγάλους δήμους», τουλάχιστον στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Αυτή η ενέργεια θα μπορέσει «να φωτίσει τις πολιτικές προοπτικές του τόπου» και μέσω αυτής «θα δοθεί η δυνατότητα στον προοδευτικό πολίτη να εκφράσει τη θέλησή του για δημοκρατική διεξόδο (...) παλεύοντας στην κατεύθυνση της αριστερής εναλλακτικής πολιτικής».

Πράγματι η Αριστερά δεν μπορεί να «λεηλατείται» και να «υποκύπτει». Όμως κάτι τέτοιο υφίσταται εδώ και πολύ καιρό, τουλάχιστον μετά την πτώση της χούντας. «Λεηλατήθηκε» από το ΠΑΣΟΚ, αφού πρώτα ένα σημαντικό τμήμα της υπέκυψε σε κάποιαν αντίληψη συγκυριακής αποτελεσματικότητας και σύρθηκε στην ιδρυση του ΠΑΣΟΚ χωρίς καμία προεργασία, χωρίς εξασφάλιση της δυνατότητάς της να αντιταχθεί σε όσα επακολούθησαν. Ο λόγος, βέβαια, για την απόφαση της «Δημοκρατικής Αμυνας» (σχεδόν παμφηφεί!) τον μοιραίο εκείνο Αύγουστο του 1974.

Πράγματι κάποιοι «περιγέλασαν τη λαχτάρα του κόσμου για αλλαγή», αφού όμως πρώτα η Αριστερά είχε ουσιαστικά δεχτεί και είχε προπαγανδίσει και νομιμοποιήσει με το κύρος της μιαν αντίληψη για την «αλλαγή» που σήκωνε κάθε είδους αυθαιρεσία απέναντι στην ιστορία, στην πραγματικότητα, στις προοπτικές του γίνεσθαι. Να θυμίσουμε παραδείγματα;

Δεν μίλησε η Αριστερά τη γλώσσα της αλήθειας, και το ξέρουν πάρα πολύ καλά και οι φίλοι «16». Και δεν θα τη μιλήσει ούτε και σήμερα αν δεν δεχτεί ότι άλλη ήταν η «αλλαγή» που παλιότερα εκκρεμούσε και πάντοτε, σήμερα, εκκρεμεί. Και φυσικά δεν ήταν μόνο το ΠΑΣΟΚ και το εκεί εγκλωβισμένο τμήμα της Αριστεράς, αλλά και, πρωταγωνιστικά το ΚΚΕ που διέδωσαν και κατοχύρωσαν στην καθημερινή κουβέντα τις «αλλαγές» και την «αλλαγή» που ήταν «αριστερές» και που αποδείχθηκαν το λιγότερο ανενεργές προς πάσα κατεύθυνση, συχνά δε απλώς και μόνον συντηρητικές της δομικής ακινησίας του νεοελληνικού μικρομεσαίωνα.

Ποιον, λοιπόν, καλείτε φίλοι, να «συνταχθεί» ξανά (αυτό σημαίνει «ανασυνταγμένες δυνάμεις») με ποιον; Αυτούς που, οργανωμένα ή ανοργάνωτα, προσπαθούν να απαλλαγούν από αυτήν την παραλυτική κληρονομιά, όσους επιδιώκουν με πείσμα να ανακτήσουν την αυτονομία και το άνοιγμα της προοπτικής της σκέψης και της δράσης τους, να απαλλαγούν από τα «αυτονόητα» πρότυπα του συγκεντρωτισμού, του κρατισμού, του χαζοχαρούμενου απομονωτισμού του μοναχοκαλογερικού αντιευρωπαϊσμού, του επιλεκτικού «φιλειρηνισμού», της «συνδικαλιστικής» ταύτισης με οποιοδήποτε αίτημα που αφού υποστηριχτεί βαφτίζεται, ως εκ τούτου, «λαϊκό», της αδιατάρακτης εθνικής ομοψυχίας απέναντι στις «200 οικογένειες» και του τα πάντα κινούντα «ξένο δάκτυλο», της ενοχοποίησης του διαφορετικού και της αθώωσης παντός του συμμορφωμένου με την πραγματική καθεστηκία τάξη της μικρομεσαίας μετριότητας;

Είναι βέβαιο ότι έχουν όλοι οι αριστεροί την ίδια αντίληψη για το νόημα και τις αιτίες της «χρεοκοπίας του ΠΑΣΟΚ»; Και είναι άσχετο με αυτήν το ΚΚΕ; Γιατί; Επειδή στην «αλλαγή» πρόσθεσε το επίθετο «πραγματική»; Πόσο μεγάλη ήταν η διαφορά, φάνηκε όταν σε μια σπάνια στιγμή θετικής έκφρασης, πέρα δηλαδή από την εύκολη τακτική της καταγγελίας και της «αποκάλυψης», το ΚΚΕ εν αγαστή συμπνοία με το ΠΑΣΟΚ ψήφισαν μια «ιστορική» συνταγματική αναθεώ-

ρηση που ήδη λησμονήθηκε, χωρίς να διαταραχθεί η σύμπραξη της ούτε από την απλή αναλογική (ο κ. Φλωράκης, λέει, δεν την έθεσε ως όρο, γιατί το ΠΑΣΟΚ θα... αρνιόταν) ούτε από τις «μεθοδεύσεις» για την εκλογή του νέου Προέδρου.

Όλες αυτές και άλλες εξελίξεις έχουν από καιρό σηματοδοτήσει διαφορετικές τροχιές και εκδοχές για το μέλλον της Αριστεράς. Η έκκληση των «16» δεν τις λαμβάνει υπόψη της. Δεν αισθάνεται, άραγε, να την αφορούν; Τις θεωρεί δευτερεύουσες ή ασήμαντες; Θεωρεί ότι είναι δυνατόν να υπάρξουν νέες συνθέσεις; Σε ποια βάση; Φτάνει μόνο η διακαής επιθυμία για ένα «χαστούκι στο ΠΑΣΟΚ»; Με ποιες διαδικασίες; Φτάνει η εκτόξευση εκλήσεων χωρίς καμιά άλλη έστω και χρονοβόρα συζήτηση με κανέναν; Δεν υπάρχουν ίσως συνομιλήτες; Αρκεί μήπως η παρέμβαση κάποιων «εκτός γηπέδου» που αποφασίζουν στην «κρίσιμη στιγμή» να διεκδικήσουν το ρόλο του διαιτητή;

Όμως οι «16» δεν διεκδικούν ασφαλώς τέτοιο ρόλο. Εξάλλου η επιλογή τους είναι φανερή: «ενιαία κάθοδος» με το ΚΚΕ, στις δημοτικές εκλογές. Και όχι μόνο σ' αυτές, μετά και η εν λόγω σύμπραξη θα «φωτίσει τις πολιτικές προοπτικές του τόπου», άλλο τώρα αν το ΚΚΕ διαρρήγνυι τα ιμάτιά του ότι πρόκειται μόνο για κατάκτηση των δήμων. Είναι αλήθεια, ότι, άλλα έλεγε λίγες μέρες πριν.

Δεν ξέρω ποια εκδοχή τελικά υποστηρίζει η έκκληση των «16», τη μακροχρόνια προοπτική της σύμπραξης με το ΚΚΕ ή τη συγκυριακή από κοινού προσπάθεια για την ανάδειξη δημάρχων.

Ακόμα κι αν πρόκειται τελικά για τη δεύτερη, τα προβλήματα παραμένουν. Θα συμπαραταχθούν οι «16» με δυνάμεις και αντιλήψεις που ισχυρίζονται ότι οι δήμοι σήμερα «ξεζουμίζουν» φορολογικά τους πολίτες, «καταπιέζουν» τους αφισοκολλητές, εμποδίζονται στην ανάπτυξη τους από την ...ΕΟΚ (ακόμη κι απ' το ΝΑΤΟ), πρέπει να διεκδικούν τα πάντα (και ιδίως τους πόρους τους) από το κεντρικό κράτος και να υπόσχονται τα πάντα (χωρίς καμία συμμετοχή τους) στους δημότες τους, και άλλα ανάλογα που αποτελούν την πεμπτούσια του δημοτικού προγράμματος π.χ. του ΚΚΕ; Εκεί θα βασιστεί η νέα αντίληψη περί Αριστεράς και της «αλήθειας που πρέπει να λείι στο λαό»;

Είμαι έτοιμος να δεχτώ ότι οι «16» δεν έχουν ακριβή γνώση της κατάστασης, ότι δεν τους έτυχε να διαβάσουν σχετικά κείμενα ή να παρακολουθήσουν σχετικές υποθέσεις στην πρωτεύουσα ή στην επαρχία. Κι ότι αν μουν στο σχετικό κόπο ούτε και η συγκυριακή σύμπραξη σε «ενιαία κάθοδο» θα τους φανεί ιδιαίτερα χρήσιμη για να μπορέσει ο «προοδευτικός πολίτης» να παλέψει «στην κατεύθυνση της Αριστερής εναλλακτικής πολιτικής».

Αυτή η κατεύθυνση δεν χαράσσεται με επικλήσεις, ούτε με στιγμιαίες παρεμβάσεις και συζητήσεις. Ούτε με την ισοπέδωση των διεργασιών και αναζητήσεων της Αριστεράς. Μάλλον είναι αναπόφευκτο για τους ενδιαφερόμενους να συμμετάσχουν ουσιαστικά σ' αυτές.

«ΚΑΝΑΛΙ-15»

Μετ' εμποδίων...

του Άκη Κοσώνα

Όχι, τελικά η κυβέρνηση δεν άκουσε την παραινесь του εγκυρότερου δημοσιογραφικού της οργάνου, της «Αυριανής» («Κλείστε τους όλους μέσα σήμερα» συμβουλεύει «η μεγαλύτερη και τιμιότερη εφημερίδα στη χώρα», τη Δευτέρα 30 Ιουνίου) και δεν έκλεισε μέσα τους συντελεστές του «Καναλιού 15». Ύστερα από ώριμη σκέψη (πρόσφατα άλλωστε είναι τα παθήματα στην περίπτωση Ιατροπούλου και τα Δροσογιαννικά φιλιά στον πρωθυπουργό κατά την άφιξη του από τη Χάγη σε μια ύστατη προσπάθεια συννώμης) στάλθηκε απλώς ένας εισαγγελέας, ένας τεχνικός του Υπουργείου Συγκοινωνικών και κάποιιο αστυνομικοί με πολιτικά που διέκοψαν τη λειτουργία του σταθμού. Για την επιλογή της συγκεκριμένης πρακτικής αντιμετώπισης του ζητήματος που προέκυπτε από την εμφάνιση του Κ-15 χρειάστηκε συνεδρίαση διυπουργικού οργάνου στο οποίο μετείχαν μεταξύ των άλλων ο υπουργός Δημόσιας Τάξης Αντώνης Δροσογιάννης, ο υφυπουργός Προεδρίας Μιλτιάδης Παπαϊωάννου και ο υφυπουργός Μεταφορών - Επικοινωνιών Στέφανος Τζουμάκας. Το όργανο έκρινε ότι «δεν είναι πρόσφορη η χρήση οποιασδήποτε μορφής βίας» για μια σειρά από λόγους που πιθανότατα θα λειτουργούσαν κατά της κυβέρνησης σε επίπεδο άσκησης καθημερινής δημοκρατίας. Έτσι, αν και οι λειτουργούντες στο σταθμό επανειλημμένα διατύπωσαν το αίτημα να εμφανιστεί ο κ. Αρκουδέας τονίζοντας ότι «εκπομπή δεν γίνεται χωρίς τον Αρκουδέα», ο αττίκάρχης δεν φάνηκε. Η κυβέρνηση και το όργανο που ασχολήθηκε με την περίπτωση του Κ-15 έκρινε ότι «αρκοῦν οι εκπρόσωποι του οικείου αστυνομικού τμήματος», αφού «όσο λιγότερο φασαρία τόσο το καλύτερο». Η κινητοποίηση άλλωστε περισσότερων δυνάμεων θα ήταν και άχρηστη, μια και η ασφάλεια που παρακολουθούσε από μέρες τα περισσότερα μέλη της επιτροπής πρωτοβουλίας του «Καναλιού 15», είχε μάθει τον τόπο εκπομπής.

Η αντιμετώπιση του Κ-15 τόσο από την κυβέρνηση όσο και από τον Τύπο ήταν η αναμενόμενη. Η κυβέρνηση προσπάθησε να ξεπεράσει τον σκόπελο με το μικρότερο δυνατό πολιτικό κόστος —στο βαθμό μάλιστα που το ΠΑΣΟΚ μελετά σοβαρά την πιθανότητα νομιμοποίησης των ελεύθερων ραδιοσταθμών, ίσως και μέσα στο 1986— και ο Τύπος στάθηκε απέναντι σε

όλη την προσπάθεια πιο φιλικά απ' ό,τι 13 μήνες πριν, όταν ο υπογράφων με τον Στέλιο Κούλογλου είχαν αναγκαστεί στο τχ. 291 του ΑΝΤ1 να βάλουν στη θέση τους κάποια πράγματα: «Είλικρινά, παρ' όλες τις προσπάθειές μας δεν μπορέσαμε ν' αντιμετωπίσουμε με διαφορετικό τρόπο αυτή την ημιπληγία της ελληνικής πολιτικής ζωής: αν για παράδειγμα ήταν στην εξουσία η ΝΔ κι εμείς βάζαμε μπροστά (και ασφαλώς θα το κάναμε) ένα άλλο «Κανάλι 15» όλοι οι «συνεπείς», αριστεροί θα χειροκροτούσαν την πρωτοβουλία. Τώρα που κυβερνά το ΠΑΣΟΚ, το οποίο εφαρμόζει την ίδια ακριβώς πολιτική με τη δεξιά στον τομέα της ραδιοτηλεόρασης, το πράγμα είναι «ύποπτο», ή γίνεται σε κακή περίοδο, ή τέλος πάντων οι άνθρωποι που συμμετέχουν στην προσπάθεια είναι πιθανότατα ύποπτοι, μια και δεν διαθέτουν το ήθος ενός Μένιου Κουτσόγιωργα ή την ειλικρίνεια του ανεπανάληπτου ειδικού mass mediόλογου Δ. Μαρούδα».

Σήμερα, κανένα μέλος της Επιτροπής δεν βρέθηκε στη δυσάρεστη θέση να απολογείται για ο,τιδήποτε, αφού στο βλακώδες κι ανθυγιεινό επιχείρημα «το κανάλι 15 είναι της δεξιάς» επιμένουν μόνον μικρονοϊκοί και στενόμυαλοι στυλοβάτες της σημερινής πολιτικής εξουσίας. Έτσι, την Τρίτη 1 Ιουλίου, η «Αυριανή» τιτλοφόρησε το σχετικό της ρεπορτάζ με το γραφικό «Ο Μητσotάκης είναι πίσω από το κανάλι 15» ενώ χρησιμοποίησε και γκάλοπ σε «αγανακτισμένους πολίτες» προκειμένου ν' αποδείξει ότι πρόκειται για «προπαγάνδα της δεξιάς». Την πρώτη γεύση είχε δώσει το πρωινό φύλλο του συγκροτήματος Κουρή, ο «Δημοκρατικός Λόγος» που είχε το όλο ζήτημα πρώτο θέμα: «ΤΣΑΚΙΣΤΗΚΕ Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ» με διευκρινιστικό υπότιτλο «Για αναβίωση του δεξιού μονόλογου» και υπέρτιτλο «Αναρχοφιλελεύθερο αντι-ΠΑΣΟΚ μέτωπο». Περιέργη (;) εξαίρεση συνεκτίμησης των πραγμάτων με το συγκρότημα του Ταύρου, τα ΝΕΑ, που σε σχόλιό τους στη 2η σελίδα ταυτίζουν το «Κανάλι 15» με τη ΝΔ χρησιμοποιώντας για απόδειξη λογική του τύπου: «Είναι —τουλάχιστον— παράδοξο να εμφανίζονται σήμερα σαν πρωταγωνιστές του αγώνα για μια «ανεξάρτητη» ραδιοφωνία εκείνοι που όταν κατείχαν την εξουσία και είχαν καταλάβει τη διοίκηση της ΕΡΤ φρόντισαν να στομώσουν (σ.σ.) κάθε άλλη φωνή έξω από τη

δική τους απαγορεύοντας και την ειδησεογραφική ακόμη κάλυψη των εκδηλώσεων της αντιπολίτευσης με την πρωτότυπη μάλιστα θεωρία πως όσα κάνει η κυβέρνηση αποτελούν «έργο» και άρα ειδηση, ενώ όσα κάνει η αντιπολίτευση αποτελούν μόνο «προπαγάνδα» επιβάλλοντας λογοκρισία ακόμη και στις διαφημίσεις των εφημερίδων ...»

Αν όμως για τα ΝΕΑ είναι παράδοξο όλα αυτά, είναι άλλο τόσο παράδοξη η επιχειρηματολογία που χρησιμοποιείται, στο βαθμό που ένα ή έστω δύο από τα μέλη της επιτροπής του Κ-15 είχαν ενεργή σχέση στο παρελθόν με τη ΝΔ, ενώ όλα τα υπόλοιπα μέλη προέρχονται από διαφορετικούς πολιτικούς χώρους και φυσικά καμιά δεν έχουν ευθύνη για το χάλι των μέσων ενημέρωσης. Αλλά παράδοξη είναι και η στάση του συγκροτήματος Λαμπράκη (εκπορεύεται άραγε από διάθεση «προστασίας» για το ΠΑΣΟΚ;) το οποίο επιδιώκει εδώ και χρόνια να είναι αυτό που θ' αναλάβει τον πρώτο ιδιωτικό τηλεοπτικό σταθμό στη χώρα...

Όμως, πέρα από τις θέσεις κάθε κόμματος και κάθε εφημερίδας, γίνεται ολοένα και πιο φανερό ότι η ιδέα της ελεύθερης ραδιοφωνίας κερδίζει έδαφος, όχι μόνο επειδή η Ελλάδα είναι η μόνη δυτική χώρα χωρίς ελεύθερους ραδιοσταθμούς. Αλλά κυρίως, γιατί τα κοινωνικά κινήματα και τα προωθημένα αιτήματα που προβάλλονται από τη σύγχρονη καθημερινή δυναμική ζητούν άλλη δημόσια έκφραση από εκείνη της κρατικομονοπωλιακής ραδιοτηλεόρασης. Και φαίνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος του καθημερινού και περιοδικού Τύπου τείνει ν' αντιμετωπίζει το «Κανάλι 15» σαν τέτοιο...

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΠΟΥΣ

Μεροληπτική κατάθεση

ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΤΙΜΟ
ΑΘΗΝΑ 1982

Η συνένωση των συνεταιρισμών και η διάσταση των εξουσιών

του Δ. Μιχαήλ

Μπορεί ο κ. Μιλτιάδης Παπαϊωάννου να διεκδικεί το βραβείο του φιλότιμου υπερασπιστή των «αρμονικών σχέσεων» ανάμεσα στην προεδρία της Δημοκρατίας και την Κυβέρνηση, αλλά η πραγματικότητα τον υπερβαίνει.

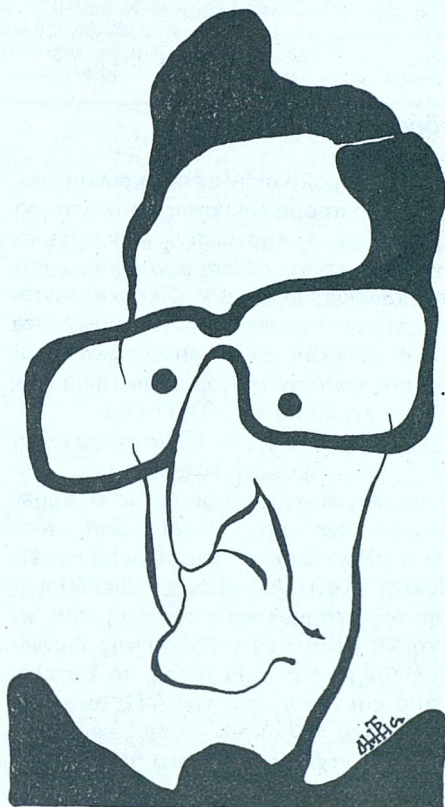
Δεν θα αναφερθούμε φυσικά στις επιθυμίες της Προεδρίας της Δημοκρατίας για τις «αξιοκρατικές» νέες επιλογές στον Άρειο Πάγο, οι οποίες και πέρυσιν τέτοιο καιρό είχαν εκφραστεί με συγκεκριμένες υποδείξεις για συγκεκριμένα πρόσωπα.

Υποδείξεις γραπτές, που απαιτήσαν επίσης γραπτές (όσο και ανυπόγραφες) αντιρρήσεις από άλλα «κυβερνητικά κέντρα» προκειμένου οι τελικές κυβερνητικές επιλογές —που πράγματι ήταν ανεξάρτητες και αδέσμευτες— για ορισμένα πρόσωπα του Αρείου Πάγου να μη θεωρηθούν ως «εχθρικές». Κάτι άλλοστε γνωρίζει περί όλων αυτών και ο τότε υπουργός Δικαιοσύνης κ. Μ. Παπαϊωάννου.

Η πρόκληση όμως στις φιλότιμες προσπάθειες του σημερινού κυβερνητικού εκπροσώπου έρχεται σήμερα με μια αποκάλυψη του «Αντί», το οποίο παρακαλεί τον κ. Παπαϊωάννου να μη σπείρει να την διαψεύσει. Γιατί, είναι αναμφισβήτητο ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Χρήστος Σαρτζετάκης (ή έστω οι νομικές υπηρεσίες της Προεδρίας) αρνήθηκε να υπογράψει στις 18 Ιουνίου, ημέρα Τετάρτη ένα ειδικό προεδρικό διάταγμα, που είχε σταλεί στο Προεδρικό Μέγαρο από το Μέγαρο Μαξίμου.

Το διάταγμα, που είχαν συντάξει οι αρμόδιες υπηρεσίες του υπουργείου Γεωργίας αφορούσε την ανανέωση της θητείας των διοικητικών συμβουλίων στους γεωργικούς συνεταιρισμούς της χώρας (που έληγε στις 30 Ιουνίου 1986) και την τροποποίηση των διατάξεων του νόμου 1541/84 ώστε να μη χρειάζεται η απόλυτη πλειοψηφία των μελών του συνεταιρισμού προκειμένου να ληφθούν ορισμένες αποφάσεις στα πλαίσια του νόμου.

Η άποψη της Προεδρίας της Δημοκρατίας ήταν ότι το Διάταγμα δεν ερχόταν να αντιμετωπίσει έκτακτες και απρόβλεπτες ανάγκες στον χώρο των συνεταιρισμών (όπως όριζε ο νόμος) και ότι

δεν μπορούσε να υπογραφεί από τον κ. Σαρτζετάκη. Η ίδια απάντηση, με τις αυτονόητες αιχμές εναντίον της Κυβέρνησης, δόθηκε και σε παράγοντα του Πολιτικού Γραφείου του Πρωθυπουργού, που επικοινωνήσε την Παρασκευή 20 Ιουνίου με τον ερίτιμο γενικό γραμματέα της Προεδρίας κ. Λεωνίδα Παπακαρυά.

Η άποψη στο περιβάλλον του Πρωθυπουργού ήταν ότι ο νόμος δεν μπορούσε να προβλέψει ότι ορισμένες γενικές συνελύξεις αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων δεν θα συγκέντρωναν την απόλυτη (αν και συχνά τυπική) πλειοψηφία των μελών τους, η οποία χρειαζόταν τώρα να μετατραπεί για ορισμένες αποφάσεις —όπως συμβαίνει και σε άλλους μαζικούς φορείς— σε σχετική πλειοψηφία.

Η Προεδρία της Δημοκρατίας αρνήθηκε σε δεύτερη επικοινωνία να συγκινηθεί από το εγχείρημα. Επίσης η Προεδρία απέρριψε και το άλλο εγχείρημα της κυβέρνησης ότι πρέπει να γίνει πα-

ράταση της θητείας στα συμβούλια των συνεταιρισμών, γιατί αφενός δεν μπορούν να γίνουν εκλογές μέσα στο καλοκαίρι και αφ' ετέρου γιατί η σχετική διάταξη για την παράταση που είχε καταρτίσει το υπουργείο Γεωργίας είχε περιληφθεί σε νομοσχέδιο, που δεν πρόλαβε να ψηφιστεί στη Βουλή. «Πρόκειται για θέμα τυπικό και διευκόλυνσης της Κυβέρνησης», ήταν το έσχατο εγχείρημα.

Η απάντηση από την Προεδρία της Δημοκρατίας —και μάλιστα σε επικοινωνία δύο κορυφαίων παραγόντων της κυβέρνησης και της Προεδρίας— ήταν ότι «έπρεπε τότε να ψηφιστεί έγκαιρα η διάταξη από τη Βουλή» και επίσης ότι «βάλτε στη θέση των διοικήσεων προσωρινές από δικαστικούς».

Το κυβερνητικό εγχείρημα ότι οι συνεταιρισμοί είναι 6.000 και τα μέλη των συμβουλίων τους πέντε και δέκα φορές περισσότερα, έπεσε επίσης στο κενό.

Έτσι, η κυβέρνηση αναγκάστηκε μετά την άρνηση του Προέδρου της Δημοκρατίας, να μεταχειρισθεί την φόρμουλα της «πράξεως του Υπουργικού Συμβουλίου», που βέβαια φέρεται ότι υπογράφηκε στις 20 Ιουνίου, μέρα συνεδριάσεως του Υπουργικού Συμβουλίου, όταν το θέμα δεν συζητήθηκε παρά μόνο παρασκηνιακά. Αυτονόητο ότι η υπογραφή έγινε με την μέθοδο της περιφοράς, από υπουργείο σε υπουργείο.

Βέβαια, ο μύθος δεν δηλοί απλώς τον τρόπο με τον οποίο νομοθετεί η Κυβέρνηση ή πως αντιμετωπίζει την εφαρμογή των θεσμικών νόμων όπως ο 1541/84. Κι αυτά είναι γνωστά από την εμπειρία του νόμου 1365/83 για την κοινωνικοποίηση των επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας.

Ο μύθος δηλοί ότι η Προεδρία της Δημοκρατίας —όπως έχει άλλωστε επισημάνει το «Αντί»— επιθυμεί να εκμεταλλεύεται κάθε νομότυπη ευκαιρία προκειμένου να γνωστοποιεί στην κυβέρνηση ότι αποτελεί «αυτόνομο κέντρο εξουσίας» (απόδειξη το δικαίωμα της υπογραφής για την παραίτηση του κ. Α. Παπακαρυά). Και περί αυτού υπάρχει, για τους καλά γνωρίζοντες, αποκαλυπτική στιχομυθία του Προέδρου της Δημοκρατίας και γνωστού αντιδεξιού υπουργού της κυβέρνησης για την διάρκεια της θητείας του κ. Σαρτζετάκη και εκείνης του Α. Παπακαρυά.

ΠΑΣΕΓΕΣ:

Τι υποκρύπτει μια «πρόσκληση» σε παραίτηση

του Μ. Πεδινού

Η διθυραμβική αναφορά στο πρόσωπο του κ. Α. Παπανδρέου και του μεξικανού επαναστάτη Εμιλιάνο Ζαπάτα από τον τότε πρόεδρο της ΠΑΣΕΓΕΣ κ. Νίκο Σκουλά στον φετινό γιορτασμό του Κίλελέρ δεν ήταν απλά προσωπολατρική. Ήταν το «αναγκαίο άνοιγμα - κάλυψη» του κ. Σκουλά προκειμένου να εκτοξεύσει τις (επίσης ενώπιον του πρωθυπουργού και προέδρου του ΠΑΣΟΚ) καταγγελίες του για την προβληματική κυβερνητική πολιτική στους συνεταιρισμούς, τα προβλήματα συνεργασίας με την ΑΤΕ και την αναβάθμιση του κοινωνικού ρόλου του αγροτικού κινήματος.

Διατυπώσεις και διακηρύξεις στις οποίες κανείς δεν θα μπορούσε να διαφωνήσει. Ούτε βεβαίως και τα μέλη του Εκτελεστικού Γραφείου με αρμοδιότητες τους κ. Α. Τσοχατζόπουλο και Βαγ. Μαμαλάκη οι οποίοι αμέσως μετά το Κίλελέρ ανέλαβαν να διερευνήσουν τις καταγγελίες του κ. Σκουλά.

Ένα υπόμνημα του διοικητή της Αγροτικής Τράπεζας κ. Βασίλη Καφίρη εναντίον της «συμπεριφοράς» του δικηγόρου κ. Νίκου Σκουλά ως μέλους του διοικητικού συμβουλίου της Τράπεζας έδωσε την ευκαιρία στα μέλη του ΕΓ, στα μέσα Απριλίου, να πληροφορηθούν τα «αληθινά κίνητρα» των επιθέσεων του κ. Σκουλά κατά της ηγεσίας της ΑΤΕ και πέρα από το συνθηματολογικό αίτημα για τη μετατροπή της ΑΤΕ σε «καθαρά συνεταιριστική Τράπεζα».

Το «Αντί» από καιρό έχει πληροφορηθεί το ακριβές περιεχόμενο του υπομνήματος αυτού, που αναφερόταν σε ορισμένες οικονομικές δοσοληψίες προσωπικά του κ. Σκουλά με την ΑΤΕ. Αν όμως το «υπόμνημα Καφίρη» μπορεί να αποτελούσε μια επιμέρους πτυχή των προβληματικών σχέσεων του προέδρου της ΠΑΣΕΓΕΣ με τον κρατικό μηχανισμό, οι απόψεις του υπουργείου Γεωργίας και για την «καθαρά διεκδικητική και όχι θεσμική» πολιτική του κ. Σκουλά στους συνεταιρισμούς έπαιξαν απο-

φασιστικό ρόλο στην απομάκρυνσή του. Γιατί περί απομακρύνσεως πρόκειται, κι ως αναφέρει η προχθεσινή κυβερνητική ανακοίνωση ότι «Μετά από πρόσκληση του πρωθυπουργού ο κ. Σκουλάς ανταποκρίθηκε να αναλάβει τα καθήκοντα του συμβούλου για συνεταιριστικά θέματα» και κατόπιν τούτου παραιτήθηκε από την προεδρία της ΠΑΣΕΓΕΣ.

Τα πράγματα έγιναν αντίστροφα και η θέση του συμβούλου είναι η γνωστή μεταχείριση ψυγείου (παράδειγμα το προηγούμενο των Μιχ. Δωρή, Σωτ. Κωστόπουλου, Γιάννη Μαντζουράνη, Π. Πολίτη κ.ά.). Ακριβώς η «διεκδικητική» συνεταιριστική αντίληψη του κ. Σκουλά ήταν το υπόβαθρο της διαφωνίας του με την κυβέρνηση, το Εκτελεστικό και την ηγεσία της ΑΤΕ σε μια εποχή κατά την οποία —όπως περιέγραψε τόσο παραστατικά στο γνωστό άρθρο του στο «Βήμα» ο υπουργός Γεωργίας κ. Γιάννης Ποττάκης— η πολιτική των επιδοτήσεων τελειώνει και πρέπει να δοθεί η μάχη της ανταγωνιστικότητας.

Δεν πρόκειται όμως απλώς για τη σύγκρουση δύο αντιλήψεων (ΠΑΣΕΓΕΣ - κυβέρνηση) και τη διαφωνία ποιος θα χρεωθεί το πολιτικό κόστος από την «αναγκαστική περίοδο λιτότητας» και των αγροτών, μετά την περίοδο επιδοτήσεων 1982-1985 της υπουργίας Κ. Σημίτη. Μια περίοδο που καθιέρωσε τον κ. Σκουλά ως ικανό εκπρόσωπο του κυβερνητικού συνδικαλισμού στο συνεταιριστικό χώρο.

Άλλωστε στην πανελλήνια συνδιάσκεψη συνεταιριστικών στελεχών του ΠΑΣΟΚ το περασμένο Σαββατοκύριακο στο «Παλαί Ντε Σπορ» ο κ. Σκουλάς γείσθηκε να αποσύρει την «παραίτηση γούστρου», μετά τη σφοδρή επίθεση «νοθεσίας», που έκανε ο υπουργός Εμπορίου κ. Γιώργος Κατσιφάρας για την αδυναμία των συνεταιρισμών να εκσυγχρονισθούν και να γίνουν παραγωγικοί.

Οι λόγοι της αναγκαστικής παραίτη-

σης του κ. Σκουλά είναι βαθύτεροι. Βρίσκονται στο γεγονός ότι όχι απλώς το ΠΑΣΟΚ γνωρίζει μείωση της επιρροής του στους αγροτικούς συλλόγους (αυτό είναι άλλωστε θέμα του επίσης αναγκασμένου σε παραίτηση προέδρου της ΓΕ-ΣΑΣΕ κ. Στ. Μπαζιάνα, μέλους της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ), αλλά στο ότι οι συνεταιρισμοί έχουν αποτελέσει αφενός το πεδίο ορισμένων οικονομικών «ατασθαλειών» και αφετέρου το χώρο από τον οποίο μεθοδεύονται οι επιθέσεις κατά του νόμου 1541/83.

Η κυβέρνηση πρόγραψε τον πρόεδρο της ΠΑΣΕΓΕΣ για τα πρώτα συμπεράσματα από τους οικονομικούς ελέγχους σε ορισμένους συνεταιρισμούς (που έκαναν ορισμένες νομαρχιακές υπηρεσίες) και για την πραγματικά παραλυτική κατάσταση «λειτουργίας» των περισσότερων συνεταιρισμών, με συνέπεια λ.χ. τα 3/4 των συνεταιρισμών να αποφασίσουν χωρίς απαρτία, να αδιαφορούν για την προώθηση των θεσμικών αλλαγών και εκσυγχρονισμών.

Η κυβέρνηση αποφάσισε την καρατόμηση του κ. Σκουλά (αλλά και άλλων κλιμακίων της ΠΑΣΕΓΕΣ και της ΓΕ-ΣΑΣΕ) γιατί «ο διεκδικητικός τους χαρακτήρας ήταν δήθεν θεσμικός, αλλά στην ουσία μόνο για ειδικές τιμές και επιδοτήσεις και με στόχο να αναλάβουν κρατικές αρμοδιότητες και να κάνουν μεγαλοβιομηχανίες», όπως υποστηρίζεται. Ποιος όμως ήταν ακριβώς ο λόγος, που έκανε πράξη την απόφαση εκτελέσεως;

Η «διά πρόσκλησεως», παραίτηση του κ. Σκουλά αποφασίσθηκε όταν εκείνοι, που αμφισβήτησαν δικαστικά την εφαρμογή του νόμου για τους συνεταιρισμούς του ΠΑΣΟΚ, ήταν οι 40 περίπου ελεγχόμενοι από το ΠΑΣΟΚ και από την ΠΑΣΕΓΕΣ. Για τον ίδιο λόγο η ηγεσία της κυβέρνησης φαίνεται να είναι εξαιρετικά δυσανεκτή με τη γνωμοδότηση (που πάντως, φαίνεται δικαιωμένη από τις πρώτες αποφάσεις δικαστηρίων) του καθηγητή κ. Δημήτρη Τσάτσου ως νομικού συμβούλου συνεταιρισμών, που ελέγχονται από το ΠΑΣΟΚ, ότι ο νόμος περιέχει αντισυνταγματικές διατάξεις (όπως το θέμα της υποχρεωτικής ενοποίησης). Ακριβώς γι' αυτό το λόγο της εσωκομματικής αμφισβήτησης (που δεν είναι απλώς ηθικός, πολιτικός, οικονομικός, παραγοντιστικός) αποφασίσθηκε η αναγκαστική παραίτηση του κ. Σκουλά. Παραίτηση, που υποκρύπτει μια κλιμακούμενη κοινωνική πλέον διάσταση ανάμεσα στη νέα κυβερνητική πολιτική και στους συνεταιριστές της επιρροής της. Η εξέλιξη είναι άγνωστη. Αλλά το κρίσιμο ερώτημα τίθεται από τώρα: Θα υποχωρήσουν τελικά οι «σοσιαλιστές» συνεταιριστές ή ο «σοσιαλιστικός» νόμος;

ΕΝΑ ΕΠΙΜΕΤΡΟ ΓΙΑ ΤΗ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΤΥΠΟ

Μ. ΧΑΙΡΕΤΑΚΗΣ

Προβλήματα της νέας τεχνολογίας

Η προηγούμενη ειδική έκδοση του ANTI με τα πρακτικά του συμποσίου για τη Ραδιοτηλεόραση και τον Τύπο δοκιμάστηκε —υπερβολικά θα λέγαμε— από τον «δαίμονα του τυπογραφείου». Ο «δαίμων» έκανε τέτοιες παρεμβάσεις ώστε τελικά να μην περιληφθεί στο τεύχος η παρέμβαση του Μανώλη Χαιρετάκη, την οποία δημοσιεύουμε σ' αυτό το τεύχος. Ακόμη απέδωσε στον κ. Μ. Δημητρίου παρέμβαση του κ. Ν. Κυριαζή στο διάλογο που ακολούθησε το θέμα «Λειτουργικά προβλήματα του Τύπου» (σελ. 55, τέλος σ' στήλης) πριν το τέλος της συνεδρίασης και το κλείσιμο του προέδρου. Τέλος στο θέμα «Διερεύνηση των δυνατοτήτων για πλουραλιστική επικοινωνία» η παρέμβαση του Β. Νόττα που τον εμφανίζει να αντιδικεί με την εισηγηση που έκανε προηγουμένως έγινε από τον Ν. Νόττα. Ελπίζουμε στην κατανόηση για τα λάθη, αν και οι επανορθώσεις δεν αρκούν πάντα.

Πρόεδρος Ο κ. Χαιρετάκης έχει το λόγο.

Μ. Χαιρετάκης: Για μια σειρά λόγων που δεν είναι του παρόντος, ένα θέμα που θα συζητιόταν το πρωί, συζητιέται αυτή τη στιγμή. Το γενικό πνεύμα είναι η νέα τεχνολογία. Και ειδικά τό τι γίνεται αυτή τη στιγμή κυρίως στην Ευρώπη, όπου παίζεται το πολύ μεγάλο παιχνίδι των νέων τεχνολογιών. Οι τεχνολογίες αυτές περιστρέφονται γύρω από την τηλεόραση και τις εφαρμογές της.

Το πρώτο είναι η γενίκευση της τηλεόρασης στην Ευρώπη. Αν φανταστούμε ότι η Ευρώπη είναι ένα σύνολο από 125.000.000 νοικοκυριά, τότε, βλέπουμε ότι η Σουηδία αυτή τη στιγμή έχει τον πιο μεγάλο αριθμό συσκευών τηλεόρασης ανά 1.000 κατοίκους, είχε το '73 336 ανά 1.000 κατοίκους, το '82 387 τηλεοράσεις ανά 1.000, κάθε δηλαδή 10 άτομα έχουν τηλεόραση.

Η διείσδυση της τηλεόρασης, είναι πολύ σημαντική στην Αγγλία, στη Δυτική Γερμανία, στη Δανία, στη Σουηδία, στη Φινλανδία, στην Ολλανδία, στην Ελβετία και κυρίως σ' αυτές τις χώρες.

Ποια είναι η εικόνα στην Ελλάδα:

Το 1966 είχαμε 12.500 συσκευές τηλεόρασης. Αυτά είναι παρμένα από τα δελτία εισαγωγών. Το '70 η κατάσταση αλλάζει στην Ελλάδα, η τηλεόραση γίνεται 305.000 που σημαίνει τα 100 των νοικοκυριών. Το '81 οι τηλεοράσεις γίνονται 2.200.000 που σημαίνει το 72% των νοικοκυριών και το 1984, οι συσκευές τηλεόρασης στην Ελλάδα είναι 2.200.000, που σημαίνει 94-95% των νοικοκυριών. Που σημαίνει ουσιαστικά κάτι ανάμεσα από 160-220.000 συσκευές τηλεόρασης αγοράζονται κάθε χρόνο.

Βέβαια, η φάση ανάπτυξης των συσκευών τηλεόρασης στην Ελλάδα, πέρασε από 3 στάδια χονδρικά: — Το πρώτο, είναι το στάδιο '70-'74, που ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης είναι 36%.

— Το δεύτερο στάδιο ανάπτυξης είναι το '74-'81, ο ρυθμός ετήσιας αύξησης ήταν 12%.

— Το τρίτο, είναι από το '81-'84, είναι 11%.

Βέβαια, αν το πάρουμε συγκεντρωτικά από το 1970-1984 η αύξηση του αριθμού των συσκευών αντιπροσωπεύει το 970% του 1970. Αυξήθηκαν δηλαδή, τεράστια, οι συσκευές.

Η διείσδυση αυτή της τηλεόρασης, φέρνει στη συνέχεια την εισβολή όλων των υπόλοιπων μέσων, με την προϋπόθεση ότι ο αριθμός των τηλεοράσεων, ανά οικογένεια αρχίζει ν' αυξάνεται. Δηλαδή στο σπίτι μπαίνει μια τηλεόραση που έχει μια μόνιμη θέση, μετά κάποια φορητή έγχρωμη, ίσως σε κάποιο άλλο δωμάτιο, μια φορητή ασπρόμαυρη, έτσι ώστε οι χρήστες αυξάνονται για να δοθεί η δυνατότητα στα νέα μέσα να διεισδύσουν με πιο μεγάλη ένταση.

Ο συσχετισμός της αύξησης του μεγέθους τηλεοράσεων ανά 1.000 κατοίκους, με τη μείωση των φύλλων των εφημερίδων, είναι πολύ ικανοποιητικός. Ας τον δούμε. Ο ρυθμός αύξησης του μεγέθους τηλεο-

ραση ανά 1.000 κάτοικοι στο διάστημα '73-'82, έχει: 1η την Πορτογαλία, 2η την Ελλάδα, 3η την Ισπανία, 4η τη Φινλανδία και 5η τη Γαλλία. Η μείωση των φύλλων ανά 1.000 κατοίκους, αναφέρομαι στις εφημερίδες: έχει: 1η την Πορτογαλία, 2η την Ιταλία, 3ο το Λουξεμβούργο 4ο το Βέλγιο και 5η τη Γαλλία.

Παράλληλα, οι χώρες στις οποίες σημειώνεται η μεγαλύτερη μεταβολή της διαφημιστικής δαπάνης, σ' ένα μικρότερο διάστημα, το 1980-83 είναι η Ισπανία, η Ελλάδα η Ιρλανδία, η Γαλλία και η Ιταλία.

Αυτός ο ρυθμός πολύ χονδρικά σημαίνει μια πτώση της διείσδυσης των εφημερίδων και μια συνακόλουθη αύξηση της διείσδυσης της τηλεόρασης. Σχετικά με την εξέλιξη των χρήσεων της τηλεόρασης, είχαμε πει το εξής: κατ' αρχάς, βέβαια, κατοχή περισσότερων τηλεοράσεων στο ίδιο νοικοκυριό, προεκτάσεις για τη δορυφορική τηλεόραση, για τα καλωδιακά συστήματα, για την τοπική τηλεόραση, όπως αυτή τη στιγμή υπάρχει στη Γαλλία, Νορβηγία, Δανία, Ελβετία και Αγγλία, πρόσθετα κανάλια, ενδεχόμενα τοπικά, βιντεοκασέτες και βιντεοδίσκοι και παιχνίδια μέσω της τηλεόρασης και των κομπιούτερ.

Πίσω από όλα αυτά υπάρχει ένα κυρίαρχο ερώτημα: αυτή τη στιγμή αν όλα αυτά τα κανάλια τα δορυφορικά, τα καλωδιακά, τα οποία αυτή τη στιγμή έχουν γίνει μοναδικότητα στην Ευρώπη, αρχίζουν και λειτουργούν, δηλαδή από το 1987-88 θα είναι σε μια ικανοποιητική φάση, αυτό σημαίνει ότι αυτά τα κανάλια θα χρειαστούν να απορροφούν σε ετήσια βάση, γύρω στις 500.000 ώρες τηλεοπτικού προγράμματος, όταν μέχρι τα μέσα του 1975, σύμφωνα με στοιχεία της ΟΥΝΕΣΚΟ, η ετήσια παραγωγή της Αμερικής ήταν 150.000 ώρες, της Αγγλίας ήταν 20.000 ώρες, της Γαλλίας 20.000 και της Γερμανίας 6.000 ώρες.

Ακόμη και αν υποθέσουμε ότι από τις 500.000 ώρες, τα 2/3 από αυτά καλύπτονται με εισαγωγές πράγματος που είναι απίθανο, μένουν άλλες 165.000 ώρες, για ζήτηση τηλεοπτικών προγραμμάτων. Θα πρέπει να καλυφθούν. Αλλά αυτές οι 165.000 ώρες προγραμμάτων, είναι 30 φορές η σημερινή παραγωγή προγραμμάτων στο σύνολο της Ευρώπης.

Αυτό είναι ένα πρόβλημα, που έχει δύο συνιστώσες κύριες: τεχνολογικές, γιατί πρόκειται για ένα ερώτημα τεχνολογικής φύσης και ένα δεύτερο, πολιτιστικές.

Σας ευχαριστώ.

Πρόεδρος: Ξέχασα να πω και με συγχωρείτε, δεν επενέβηκα καθόλου, γιατί ο κ. Χαιρετάκης, ήταν απών το πρωί, για λόγους ανεξάρτητους της θέλησής του και έκανε μια πολύ μεγάλη προσπάθεια να δώσει μια σούμα της εισήγησής του της πρωινής. Ελπίζω να μπορούμε στην καθορισμένη συζήτηση πια, όχι ότι δεν ήταν κανονική του κ. Χαιρετάκη, αλλά ήταν μια παρέμβαση κατ' εξαίρεση.

Υπενθυμίζουμε ότι η έκδοση του ANTI που περιλαμβάνει τα πρακτικά της διήμερης συνάντησης με θέμα «Τύπος και Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας», η οποία έγινε στην Πάντειο το Δεκέμβριο, παραμένει σε κυκλοφορία ως την Πέμπτη 24 Ιουλίου '86.

«Γουωτεργκαϊτ»: Η Ελληνική διασύνδεση

Για μια ακόμα φορά αποδείχθηκε ότι ο ελληνικός Τύπος «ελέγχει» —για να χρησιμοποιήσουμε την πιο ανώδυνη φράση— τις πληροφορίες που δημοσιεύει. Μιλάμε για την περίφημη Greek Connection στο σκάνδαλο Γουωτεργκαϊτ, που συγκλόνισε τις Ηνωμένες Πολιτείες και ξαναήλθε στην επικαιρότητα με αφορμή την επανεμφάνιση στο δημόσιο προσκήνιο του Ρίτσαρντ Νίξον. Το ANTI δημοσίευσε στο προηγούμενο τεύχος λεπτομέρειες για την εμπλοκή μεγαλόσχημων Ελλήνων, όπως ο Τομ Πάπας και ο Νίκος Βαρδινογιάννης, οι οποίοι χρηματοδότησαν την προεκλογική καμπάνια του Νίξον για να εξασφαλίσουν οικονομικά ανταλλάγματα.

Όπως αποκάλυψαν οι δημοσιογράφοι Κρίστοφερ Χίτσενς και Ηλίας Δημητράκοπουλος η εμπλοκή αυτών των επιχειρηματιών στην προεκλογική εκστρατεία του Νίξον είναι τόσο σημαντική —και παράνομη σύμφωνα με τους αμερικανικούς νόμους— ώστε προκάλεσε, όπως συμπεραίνεται σήμερα, τη διάρρηξη του επιτελείου του Δημοκρατικού Κόμματος των ΗΠΑ στο κτίριο Γουωτεργκαϊτ με αποτέλεσμα να προκληθούν αλλυσιδωτές αντιδράσεις που έφεραν τον Νίξον και τον Κίσινγκερ εκτός Λευκού Οίκου.

Θα περίμενε, λοιπόν, κανείς ότι οι αποκάλυψεις αυτές θα προκαλούσαν τουλάχιστον, το ενδιαφέρον του ελληνικού Τύπου. Κι όμως. Για μια ακόμα φορά τηρήθηκε «σιγή ισχύος». Εγκαινιάζεται όπως φαίνεται, μια νέα τακτική αποπληροφόρησης, όπως υπονοείται και από την αποσιώπιση

ενός άλλου σκανδάλου που αποκάλυψε το ANTI, εκείνο των Λέοπαρντ.

«Μην γράφετε τίποτα, έτσι κανείς δεν θα μάθει τίποτα».

Θα μπορούσαμε βέβαια να υποθέσουμε ότι το δημοσίευμα του περιοδικού «Νάτιον» που επανέφερε στο προσκήνιο την Greek Connection «ξέφυγε» από την προσοχή των ανταποκριτών των ελληνικών εφημερίδων στην Αμερική, των μεταφραστικών τμημάτων τους. Όμως με τις αποκάλυψεις του περιοδικού αυτού ασχολήθηκαν τουλάχιστον δύο διεθνή πρακτορεία ειδήσεων («Ηνωμένος Τύπος» και «Ασσοσιέιτεντ Πρες») με μακροσκελή τηλεγραφήματά τους και τουλάχιστον δέκα αμερικανικές εφημερίδες, με άρθρα γνώστων και έγκυρων δημοσιογράφων που τόνιζαν με τη σειρά τους ότι η εμπλοκή των Βαρδινογιάννηδων και του Τομ Πάπας και οι κίνδυνοι που εγκυμονούσε για το Νίξον η ανάμιξη των ονομάτων τους έδωσε το «πράσινο φως» για τη διάρρηξη του επιτελείου των Δημοκρατικών και την κλοπή των στοιχείων που ενοχοποιούσαν τον πρώην πρόεδρο των Ηνωμένων Πολιτειών. «Δεν είδαν» λοιπόν, ούτε αυτά τα δημοσιεύματα;

Μόνο με λόγους σκοπιμότητας μπορεί να δικαιολογηθεί η αποσιώπιση του θέματος από τον ελληνικό Τύπο. Αλλά και για τον ελληνοαμερικανικό. Ο τελευταίος ασχολήθηκε βέβαια με την Greek Connection, αλλά χωρίς να αναφερθεί καθόλου στην ανάμιξη του Ν. Βαρδινογιάννη. Διαβάσαμε τα σχετικά δημοσιεύματα στον

«Εθνικό Κήρυκα», τον «Ελληνικού Ταχυδρόμου» και το «Hellenic Post» της 26ης και 27ης Μαΐου, αλλά πουθενά δεν είδαμε το όνομα «Βαρδινογιάννης».

Οι διασυνδέσεις και η επιρροή των γνωστών μεγαλοεφοπλιστών είναι ως γνωστόν έως και υπερατλαντική. Το ερώτημα όμως που μας απασχολεί εδώ είναι αν, πως και γιατί επέβαλαν τη σιωπή στην υπόθεση αυτή. Και κάτι ακόμα πριν προχωρήσουμε στην αποκάλυψη κάποιων νέων στοιχείων.

Το «συγκρότημα Λαμπράκη» λ.χ. λέγεται ότι είχε αγοράσει έγκαιρα την αποκλειστικότητα της αναδημοσίευσης στην Ελλάδα των αποκαλύψεων του Χίτσενς στο «NATION». Αλλά τίποτα δεν δημοσιεύτηκε τουλάχιστον μέχρι τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές. Αμέλεια δημοσιογραφική; Ή μήπως έπαιξε άραγε ρόλο στην αποσιώπιση η «κουμπαριά» του κ. Δ. Λαμπράκη με τους γνωστούς μεγαλοπαραεργατίες;

Σήμερα το ANTI δημοσιεύει αυτό το αποκλειστικό άρθρο του Κρίστοφερ Χίτσενς, που δημοσιεύθηκε στο αμερικανικό περιοδικό «NATION» της 31 Μαΐου 1986.

Σ' αυτό πολλά και λίαν ενδιαφέροντα γράφονται, έστω κι αν έχουν συμπληρωθεί 14 χρόνια από τις 17 Ιουνίου 1972...

Το ANTI θα συνεχίσει βέβαια την έρευνα που άρχισε και θα επανέλθει στο επόμενο τεύχος με νέα αποκλειστικά και αποκλυπτικά στοιχεία.

Στις 17 Ιουνίου θα έχουν συμπληρωθεί 14 χρόνια από τότε που οι διαρρήκτες του Ρίτσαρντ Νίξον συνελλήφθησαν στα γραφεία της Εθνικής Επιτροπής του Δημοκρατικού Κόμματος, στο κτίριο Γουωτεργκαϊτ. Σε αυτά τα 14 χρόνια συνέβησαν πολλές αλλαγές, συμπεριλαμβανομένης και μιας ακατανόητης αποκατάστασης του ίδιου του Νίξον. Αλλά ακόμη μας λείπει μια απάντηση στη μια από τις πέντε βασικές ερωτήσεις του ανακριτή. Ξέρουμε ποιος, ξέρουμε τι, ξέρουμε πού και ξέρουμε πότε — αλλά δεν γνωρίζουμε γιατί. Τι είχαν βάλει στο μάτι οι διαρρήκτες; Τι ήλπιζαν ότι θα βρουν ο Πρόεδρος Νίξον και ο υπουργός Δικαιοσύνης Τζον Μίτσελ;

Ένα δακτυλικό αποτύπωμα εμφανίζεται σε κάθε στάδιο της εγκληματικής σταδιοδρομίας του Ρίτσαρντ Νίξον από την εκλογή του στην Προεδρία το 1968 ως το σκάνδαλο του Γουωτεργκαϊτ, ως τις ποικίλες απόπειρες συγκάλυψης του σκανδάλου. Αυτό το δακτυλικό αποτύπωμα ανήκει στον Τόμας Πάπας, έναν σούπερ αντιδραστικό Ελληνοαμερικανό μεγαλότανα που ζει τώρα εν τιμή στη Βοστώνη έχοντας αποχωρήσει από τον ενεργό βίο. Η πιο συνοπτική περίληψη της επιρροής του Πάπας στη διοίκηση του Νίξον παρουσιάζεται στο διδύο του Λούκας, *Επιάλτης*. Ο Λούκας αναφέρει μια συζήτηση της 9ης Φεβρουαρίου 1973 μεταξύ του προεδρικού συμβούλου Τζον Ντιν και του υπουργού Δικαιοσύνης Μίτσελ στην οποία συζητήθηκε το καυτό θέμα της κρυφής

συγκέντρωσης χρημάτων για την υπεράσπιση των διαρρηκτών. Ο Ντιν ρώτησε, «Μίλησες με τον Έλληνα;». Ο Μίτσελ απάντησε καταφατικά και ο Ντιν ρώτησε: «Φέρνει ο Έλληνας δώρα;». Ο Μίτσελ είπε: «Λοιπόν, θα σου τηλεφωνήσω αύριο γι' αυτό το ζήτημα».

Να πώς ο Λούκας διηγείται την ιστορία:

Ο «Έλληνας» ήταν ο Τόμας Α. Πάπας, ένας Έλληνας μετανάστης στις Ηνωμένες Πολιτείες που γύρισε το 1960 στη γενέτειρά του για να κατασκευάσει μια αυτοκρατορία πετρελαίου, ναυπηγικής και χημικής βιομηχανίας. Ο Πάπας υπήρξε ένας μεγάλος οικονομικός υποστηρικτής του συμπατριώτη του Σπύρου Άγκνιου, ενώ ο Άγκνιου ήταν ακόμη κυβερνήτης του Μέριλαντ, και του είχε αποδοθεί ο πρώτος ρόλος στην εκλογή του Άγκνιου ως «δεξιού χεριού» στην προεκλογική εκστρατεία του Νίξον.

Φιλικά προσκείμενος και προς την ελληνική χούντα, που ήταν τότε στην εξουσία, και προς τη CIA — «Δούλεψα για τη CIA κάθε φορά που μου ζητήθηκε βοήθεια», καυχήθηκε μια φορά — ο Πάπας έγινε στην πράξη ο επίσημος οικοδεσπότης όλων των επίσημων που προέρχονταν από τις Ηνωμένες Πολιτείες όταν επισκέπτονταν την Αθήνα γύρω στο 1970. Το 1972, το μεγαλύτερό του χρόνο τον πέρασε μεταξύ Ελλάδας και Ηνωμένων Πολιτειών, βοηθώντας να συγκεντρωθούν χρήματα για τον Νίξον και αυτός ο ίδιος διέθεσε περισσότερα από 100.000 δολάρια πριν

από την τελική προθεσμία της 7ης Απριλίου. Κάποια στιγμή το χειμώνα του 1973, ο Ντιν λέει ότι ο βοηθός του Μίτσελ, Φρέντερικ Λάρυ του είπε να ζητήσει από τον Πάπα 250-300.000 δολάρια ως αντιστάθμισμα, προκειμένου να τελεσφορήσει το σχέδιό του για την κατασκευή δυο μονάδων επεξεργασίας αργού πετρελαίου στις ΗΠΑ ή στον Καναδά. Στις 21 Μαρτίου ο Ντιν είπε στον Πρόεδρο: «Απ' ό,τι κατάλαβα από τον Μίτσελ, ο Πάπας δέχεται να κλείσει μ' ένα μόνο ποσό». (Αργότερα την άνοιξη ο Νίξον είπε «ο καλός γερο-Τομ μαζεύει λεφτά...» Αλλά ο Πάπας επιμένει ότι δεν έδωσε αυτά τα χρήματα και ότι δεν υπάρχει απόδειξη ότι πράγματι τα έδωσε).

Λοιπόν, τώρα υπάρχει η απόδειξη ότι το έκανε. Και αυτή η απόδειξη όταν τη δει κανείς στο σύνολο, επιτρέπει σε κάποιον να προσφέρει μια γενική θεωρία για την υπόθεση Γουστεργκέιτ. Ένας Έλληνας δημοσιογράφος ο Ηλίας Π. Δημητρακόπουλος ο οποίος περιγράφεται στα έγγραφα της CIA ως ένας «τυφλοπόντικας» και ο οποίος ήταν ένας δραστήριος εχθρός της δικτατορίας στην Αθήνα, απασχολήθηκε μ' αυτή την υπόθεση για πολλά χρόνια και έχει πρόσφατα φέρει στην επιφάνεια ορισμένα αδημοσίευτα υλικά από το σχετικό εισαγγελικό γραφείο που ασχολείται με την υπόθεση του Γουστεργκέιτ. Αυτά τα έγγραφα δείχνουν ότι στις 2 και 5 Φεβρουαρίου του 1974 ο Πάπας ανακρίθηκε, παρουσία του δικηγόρου του Τζον Δούκας, από τέσσερα μέλη της ειδικής ανακριτικής ομάδας. Ο ένας από αυτούς, ο Ρότζερ Μ. Γουίτεν, έγραψε ένα μνημόνιο για τις ανακρίσεις στις 7 Φεβρουαρίου του 1974. Αναφέρει:

Ο Πάπας συνάντησε τον Τζον και την Μάρθα Μίτσελ στο διαμέρισμά τους στη Νέα Υόρκη μετά την εκλογή. Ο Μίτσελ παρακολουθούσε τηλεόραση, ήταν αναστατωμένος, και κρατούσε σημειώσεις. Η κ. Μίτσελ ήταν επίσης πάρα πολύ αναστατωμένη. Ο Πάπας αναφέρει ότι ο Μίτσελ δεν του ζήτησε λεφτά, ούτε να μαζέψει χρήματα μετά τις εκλογές. Η ανάκριση συνεχίστηκε στις 5 Φεβρουαρίου με τους Μπενδενίστε, Βόλνερ, Κελτλ, Γουίτεν και Δούκας. Ο Πάπας ανέφερε ότι ο Μίτσελ του ζήτησε δάνειο 50.000 δολαρίων στα τέλη του 1972 τα οποία και του έδωσε. Ο Πάπας περαιτέρω ανέφερε ότι του ζητήθηκε να δώσει λεφτά στους κατηγορούμενους σε μια συζήτηση όπου ο Λάρυ και άλλοι ήταν παρόντες.

Οι «κατηγορούμενοι» αναγνωρίζονται σαφέστατα στο υπόλοιπο κείμενο ως οι συνωμότες της διάρρηξης του Γουστεργκέιτ. Το ίδιο πακέτο εγγράφων, από το γραφείο του Ειδικού Εισαγγελέα αποδείκνυε

- Ότι ο Πάπας ένα αποδεκτό «όργανο» της CIA και συναρχηγός στην επιτροπή οικονομικών της Επιτροπής για την Επανεκλογή του Προέδρου, ζητιάνευε χρήματα για την εκστρατεία, από εταιρείες και άτομα, συμπεριλαμβανομένων και ξένων υπηκόων, παραβιάζοντας σαφώς το νόμο των Ηνωμένων Πολιτειών που απαγορεύει τέτοιες δωρεές.

- Ότι ένας από τους ξένους που έδωσε χρήματα ανταμείφθηκε με ένα επικερδές κυβερνητικό συμβόλαιο. Σε ανταπόδοση για μια δωρεά 15.000 δολαρίων στην CREEP και μια πρόσθετη συμβολή περίπου 10.000 έως 12.500 δολαρίων ένας Έλληνας επιχειρηματίας ονομαζόμενος Νικόλαος Βαρθινογιάννης ανταμείφθηκε με το συμβόλαιο ανεφοδιασμού του Έκτου Στόλου στη Μεσόγειο. Το μνημόνιο του ειδικού ανακριτή μιλά για έξι πιθανές παραβιάσεις του αμερικανικού νόμου μόνο σε μια περίπτωση.

- Ότι αν και παραβίασε το νόμο, ο Πάπας δεν διώχθηκε. Ανάμεσα στους λόγους που ανέφερε ο Γουίτεν για την ανοχή αυτή απέναντι στον Πάπα, ήταν η ηλικία του τελευταίου. Ακόμη, μόνο μέσα στο 1972 ο Πάπας έκανε όχι λιγότερα από 24 ταξίδια στην Ελλάδα.

Για να εκτιμήσουμε την έκταση της «ελληνικής διασύνδεσης», είναι απαραίτητο να πάμε λίγο πιο πίσω:

Η ιστορία αρχίζει στις 31 Οκτωβρίου 1968, προς το τέλος της προεκλογικής εκστρατείας που έφερε για πρώτη φορά στην εξουσία τον Ρ. Νίξον και τον Σπ. Άγκνιου. Εκείνη την ημέρα, ο πρόεδρος των Δημοκρατικών Λόρενς Ο' Μπράιαν κάλεσε τον Νίξον και τον Άγκνιου να δώσουν εξηγήσεις για τη σχέση τους με τον Πάπα.

Εντόπιζε το ρόλο του Πάπα ως «κλειδί για τη συγκέντρωση οικονομικών πόρων για τους Ρεπουμπλικάνους, κινούμενο μεταξύ του Νίξον και Άγκνιου, και ως ανεπίσημο εκπρόσωπο της ελληνικής χούντας». Η δήλωση του Ο' Μπράιαν, που έγινε σχετικά με το Γουστεργκέιτ, τέλειωσε με τις λέξεις, «Πιστεύω ότι και ο Νίξον και ο Άγκνιου θα πρέπει να εξηγήσουν τις σχέσεις τους μ' αυτόν (τον Πάπα) και να ενημερώσουν τον αμερικανικό λαό για το τι έγινε».

Όπως αποδείχτηκε αργότερα, ο Ο' Μπράιαν είχε περισσότερο δίκιο απ' ό,τι και ο ίδιος πίστευε. Σε μυστική κατάθεσή του ενώπιον της επιτροπής Μυστικών Υπηρεσιών της Βουλής το 1976, ο Χένρι Τάσκα, πρόεδρος του Νίξον στην Ελλάδα, στα χρόνια της φασιστικής δικτατορίας, επιβεβαίωσε ότι, στα 1968, διοχετεύθηκαν χρήματα από την ελληνική χούντα στην προεκλογική εκστρατεία των Νίξον-Άγκνιου. Η πηγή των χρημάτων ήταν ο Μιχάλης Ρουφογάλης. Ο Ρουφογάλης, ο οποίος τώρα εκτίει ποινή ισόβιας κάθειρξης στην

Αθήνα για εσχάτη προδοσία για το ρόλο του στη δολοφονία διαφωνούντων με τη χούντα ήταν τότε ο ισχυρός ανήρ της ελληνικής υπηρεσίας πληροφοριών, που ήταν γνωστή και προκαλούσε τον τρόμο ως Κ.Υ.Π. Αυτή η υπερεξία ιδρύθηκε και επιχορηγήθηκε με μεγάλα ποσά από το Λάγκλει της Βιρτζίνια (Σ.Μ. έδρα της CIA). Ο διάμεσος για τα χρήματα ήταν ο Τομ Πάπας.

Με άλλα λόγια το στρατόπεδο Νίξον είχε ένα θρώμικο και επικίνδυνο μυστικό που το φύλαγαν λίγοι έμπιστοι και το οποίο χρονολογείται από το 1968. Ένας μηχανισμός της CIA ανακύκλωσε χρήματα της CIA από μια ιδιαίτερα καταπιεστική δικτατορία για να χρησιμοποιηθούν στον επηρεασμό αμερικανικών προεδρικών εκλογών.

Είναι συνεπώς εύλογο το συμπέρασμα ότι η έκκληση του Ο' Μπράιαν για περισσότερες πληροφορίες έθεσε σε κατάσταση συναγερμού τους ανθρώπους του Προέδρου.

Δεν γνωρίζουμε το ακριβές ποσό που οι Έλληνες δικτάτορες έδωσαν για την προεκλογική εκστρατεία του Νίξον. Αλλά ξέρουμε ότι πήραν το αντίτιμο των χρημάτων τους. Στις 27 Σεπτεμβρίου του 1968, 48 ώρες πριν από το πλαστό δημοψήφισμα στο οποίο κατέφυγε η χούντα των Αθηνών για να νομιμοποιήσει το καθεστώς της, ο Σπύρος Άγκνιου έδωσε συνέντευξη Τύπου, στη διάρκεια της οποίας, κατέ-

ριψε την έως τότε εκτεταμένη «ορδετερότητα» του σχετικά με το θέμα και έπλεξε το εγκώμιο των δικτατόρων, ως κινουμένων για την επαναφορά της δημοκρατίας. Μέσα στα επόμενα χρόνια της εξουσίας Νίξον - Άγκνιου η χούντα απομακρύνθηκε ακόμη περισσότερο από τη δημοκρατία, απολαμβάνοντας τη βοήθεια και την καλή θέληση της Ουάσιγκτον.

Η έκκληση του Ο' Μπράιαν για διαλεύκανση της διαμεσολάβησης του Πάπα θα μπορούσε να θεωρηθεί -ή όχι- «ένα χτύπημα στο σκοτάδι».

Κατέστη, όμως, άμεση ανάγκη για τους ανθρώπους του Προέδρου να βρουν τι γνώριζε ο Ο' Μπράιαν και παράλληλα να μπλοκάρουν όλους τους δρόμους της έρευνας.

Εδώ είναι που ο Δημητρακόπουλος μπαίνει στην ιστορία. Ήταν αυτός ο οποίος έδωσε τις πρώτες αποδείξεις στον Ο' Μπράιαν και αυτός ο οποίος συντήρησε την όλη εκστρατεία διαλεύκανσης της υπόθεσης. Τον Ιούλιο του 1971, εκλήθη να καταθέσει για τον Πάπα ενώπιον της Υποεπιτροπής Ευρώπης, υπό την προεδρία του βουλευτή Μπεν Ρόζενταλ.

Επιτυχημένες αγωγές του Δημητρακόπουλου με βάση τον νόμο για την ελεύθερη πληροφόρηση εναντίον του FBI και της CIA (με τις οποίες έφθασε στο απώγειο της δικαίωσής του, στις 16 Απριλίου αυτού του χρόνου, ύστερα από την παραδοχή της CIA ότι δεν κατείχε «δυσφημιστικές πληροφορίες» γι' αυτόν), έφεραν στο φως ντοκουμέντα τα οποία αποδείκνυαν ότι δρισκόταν κάτω από ιδιαίτερα στενή επιτήρηση κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Σε επιστολή υπογεγραμμένη από τον διευθυντή του FBI, Ουίλιαμ Γουέμπστερ, στον βουλευτή Ντον Έντουαρντς, γίνεται παραδεκτό ότι ο Δημητρακόπουλος δρισκόταν κάτω από «ιδιαίτερα εντατική» επιτήρηση, στα χρονικά διαστήματα μεταξύ 9 Νοεμβρίου 1967 και 2 Οκτωβρίου 1969, 25 Αυγούστου 1971 και 14 Μαρτίου 1973 και τέλος μεταξύ 19 Φεβρουαρίου 1974 και 24 Οκτωβρίου 1974.

Ο Δημητρακόπουλος δεν γνώριζε ότι δρισκόταν υπό παρακολούθηση, γνώριζε, όμως, ότι γινόταν ο στόχος ανεπιθύμητης προσοχής εξαιτίας των προσπαθειών του για διαφώτιση της μεσολάβησης Πάπα. Στις 7 Σεπτεμβρίου 1971, ο έμπιστος του Νίξον, Μάρετ Τσόντινερ, του είπε, σε απότομο τόνο, κατά τη διάρκεια γεύματος στο «Τζό-κεί Κλαμπ»: «Παράτησε τον Πάπα. Μπορεί να έχεις μπλέξιματα. Μπορεί να απελαθείς. Αυτό δεν είναι έξυπνη τακτική. Ξέρεις ότι ο Τομ Πάπας είναι φίλος του Προέδρου». Στις 27 Οκτωβρίου 1971,

τρώγοντας με τον Ρόμπερτ Νόβακ στο εστιατόριο «Σαν Σουσί», ο Δημητράκοπουλος απειλήθηκε από τον ίδιο τον Πάπας που σηκώθηκε από ένα γειτονικό τραπέζι για να δηλώσει σ' αυτόν και τον Νόβακ ότι ήξερε για ποιους εργάζονταν και ότι είχε αρκετή δύναμη για να κάνει τη ζωή δύσκολη σ' αυτούς που επιδίωκαν να γίνει έρευνα γύρω από το άτομό του.

Αυτά όμως, ήταν σποραδικοί «πυροβολισμοί» σε σχέση με τη δύναμη πυρός που εξαπολύθηκε από τον Γενικό Εισαγγελέα, Μίτσελ. Μάρτυράς μου εδώ είναι η Λουίζ Γκορ, που μπορεί να θεωρηθεί ως αξιόπιστη πηγή. Ήταν μέλος-κλειδί του Ρεπουμπλικάνικου κατεστημένου στο Μαίριλαντ, Γερουσιαστής, και ανήκε σ' αυτούς που ευθύνονταν άμεσα για την μετάδοσή του Σπύρου Άγκνιον στην εξουσία. (Ήταν ακόμα εκείνη η οποία τον έφερε σε επαφή με τον Νίξον). Ήταν στενή φίλη του Τζον και της Μάρθας Μίτσελ και, αυτή τη στιγμή που γράφω, επέστρεψε στην Ουάσινγκτον, ενώ είναι ακόμα η αντιπρόσωπος που έστειλε ο Ρίτσαρντ Νίξον στην ΟΥΝΕΣΚΟ. Στις 24 Ιανουαρίου 1972, έστειλε ένα ιδιόγραφο γράμμα στον Δημητράκοπουλο, του οποίου έχω αντίγραφο. Γράφει:

«Αγαπητέ Ηλία,

Χθες, πήγα στο γεύμα που παρέθεσε η Περγλ Μέστα προς τιμήν της Μάρθας Μίτσελ και κάθισα δίπλα στον Τζον. Είναι εξάλλος μαζί σου και με την κατάθεσή σου εναντίον του Πάπας. Απειλεί ότι θα σε απελάσει!

Στην αρχή προσπάθησα να τον ρωτήσω αν ήξερε καμιά αιτία για την οποία θα μπορούσες να απελαθείς, αλλά δεν απάντησε. Κατόπιν όμως, προσπάθησε να περάσει στην αντεπίθεση ρωτώντας με τι ήξερα για σένα και γιατί ήμασταν φίλοι.

Στ' αλήθεια το πράγμα προχώρησε πολύ. Αυτά ήταν όλα κι όλα που είπα για σένα κατά τη διάρκεια του γεύματος και όλοι στο τραπέζι άκουγαν...».

Στο τραπέζι κάθονταν ο Τζορτζ Μπους, τότε πρεσβευτής στα Ηνωμένα Έθνη, η Φράνσις Χάμφρεϊ Χόγουαντ, αδελφή του Χιούμπερτ Χάμφρεϊ, ο Γουίλαρντ Μάρριουτ και πολλοί άλλοι διπλωμάτες και επίσημοι. Ενώπιον όλων αυτών των ανθρώπων ο Γενικός Εισαγγελέας των Η.Π.Α. θεώρησε καθήκον του να εκτοξεύσει απειλές εναντίον κάποιου που αμφιβάλει και υποβάλλει ερωτήσεις σχετικά με την ακεραιότητα του «κουβαλιτή» του Προέδρου. Ο Δημητράκοπουλος, αγνοώντας την προειδοποίηση του Τσόνινερ, υπέβαλε το ζητούμενο υπόμνημα στην υποεπιτροπή του βουλευτή Ρόζενταλ, στις 17 Σεπτεμβρίου 1971. Έκλεισε την κατάθεσή του μ' αυτές τις λέξεις:

«Τέλος, έχω υποβάλει, ξεχωριστά, στην υποεπιτροπή, στοιχεία εγγράφων αποδείξεων τα οποία πιστεύω ότι θα είναι χρήσιμα. Οι λέξεις αυτές οι οποίες καταγράφηκαν στη μαγνητοταινία της ακροαματικής διαδικασίας προκάλεσαν αυτό το οποίο οι Ρόουλαντ Έδανς και Ρόμπερτ Νόβακ περιέγραψαν ως «εξαιρετική νευρική κατάσταση στο Λευκό Οίκο του Νίξον»».

Γιατί έφεραν αυτό το αποτέλεσμα; Οι άνθρωποι του Νίξον είχαν κάθε λόγο να φοβούνται την αποκάλυψη της επονειδιστής πράξης να πάρουν χρήματα από την ελληνική χούντα για τις εκλογές του 1968. Ποια ήταν η αντίδρασή τους; Να προσπαθήσουν να διαφθείρουν εξίσου, την προεκλογική εκστρατεία του 1972. Στις 17 Ιουνίου 1972, πέντε μήνες μετά την χυδαία δημόσια έκρηξη του εναντίον του Δημητράκοπουλου, στο σπίτι της Περγλ Μέστα, ο Τζον Μίτσελ διέταξε τους διαρρήκτες να μπουν στο κτίριο του Γουοτεργκέιτ.

Η μοναδικότητα της «Pappas Connection» (σύνδεση Πάπας, σ.τ.μ.) έγκειται στο γεγονός ότι επαναλαμβάνεται το 1968, το 1972 και στις επόμενες συγκαλύψεις. Εννοείται ότι η ευαισθησία του Λευκού Οίκου στην αναφορά του ονόματος του Πάπας φαίνεται να αυξάνεται όσο προχωρά η έρευνα για το Γουοτεργκέιτ.

Από μια εγγραφή των μαγνητοταινιών του Νίξον στις 26 Απριλίου 1973 (που έγινε γνωστή μόνο το 1977 από τους δημοσιογράφους της Ουάσινγκτον Ποστ Μπλουμ Γούντγουορντ και Σκοτ Άμστερνγκ) προκύπτει ότι ο Πρόεδρος ανησυχούσε σοβαρά. Φοβήθηκε μήπως στην επικείμενη κατάθεσή του στο Κογκρέσο ο Τζον Ντιν θυμόταν ότι ο Νίξον είχε ήδη παραδεχθεί ότι ο Πάπας είχε συγκεντρώσει κρυφά χρήματα για τους διαρρήκτες. Στην εξέταση συζήτησής του με τον επικεφαλής του γραφείου του, ο Νίξον αναφέρθηκε στον Πάπας 7 φορές. Κάποια στιγμή ο ηγέτης του «Ελεύθερου Κόσμου» είπε: «Νομίζω ότι, παρόλο που κάποιος είπε να μην ανησυχούμε, πρέπει να μιλήσουμε στον Πάπας, επειδή φάνηκε πολύ χρήσιμος στην ιστορία του Γουοτεργκέιτ».

Ο Νίξον δίκαια ανησυχούσε, η μνήμη του Ντιν αποδείχθηκε αρκετά καλή. Στις 27 Ιουνίου 1973 εμφανίστηκε στην Επιτροπή της Γερουσίας για το Γουοτεργκέιτ και απάντησε ως εξής σε ερώτηση του γεροισιαστή Έντουαρντ Γκάρντιν:

«Κάποια στιγμή, μετά την επίσκεψη του κ. Μουρ (Ρίτσαρντ Μουρ, σύμβουλος στο Λευκό Οίκο) και του κ. Μίτσελ στη Νέα Υόρκη, που

έγινε μετά τη συγκέντρωση της Λα Κόστα, υπήρξε μια προσπάθεια να αναλάβει ο κ. Λαρού να συγκεντρώσει χρήματα. Αυτό είχε συζητηθεί προηγουμένως και ο κ. Λαρού έκανε τέτοιον τύπου προσπάθειες. Ο κ. (Τζον) Έρλιχμαν (σύμβουλος του Νίξον για τις εσωτερικές υποθέσεις) μου απέδειξε ότι κάποιος έπρεπε να πάει στον κ. Πάπας, που από καιρό υποστήριζε τον Πρόεδρο, για να δει αν μπορούσε να δοθηθεί. Ο κ. Λαρού και ο κ. Πάπας είχαν προφανώς επιχειρηματικές δεσοληψίες και γι' αυτό το λόγο ο κ. Λαρού ενθαρρύνθηκε ότι ίσως κάτι μπορούσε να γίνει. Αλλά μου είπε ότι ο κ. Πάπας ίσως να ζητούσε να έχει ευμενή μεταχείριση από την κυβέρνηση σε ορισμένα πετρελαϊκά θέματα που είχαν προκύψει από την κοινή τους επιχειρηματική δραστηριότητα».

Η «συγκέντρωση της Λα Κόστα» ήταν μία συνάντηση που είχε γίνει στη βίλα του Χάλντεμαν στην Καλιφόρνια τον Φεβρουάριο του 1973. Σ' αυτή τη συγκέντρωση ο Έρλιχμαν έθεσε το ερώτημα που ο Ντιν αποκάλυψε «καθολοριστικό»: «Οι 7 κατηγορούμενοι θα σιωπήσουν κατά τη διάρκεια των ακροάσεων της Γερουσίας;» Η ερώτηση δεν ήταν καθόλου αβάσιμη. Όπως αναφέρει ο Λούκας «Όλοι συμφωνούσαν ότι η στρατηγική εξαρτιόταν από τη «συνεχή σιωπή», αλλά ο Ντιν ανέφερε ότι οι κατηγορούμενοι ζητούσαν ξανά λεφτά για να μη μιλήσουν». Ο Λούκας λέει επίσης ότι:

«Ένας απ' αυτούς με τους οποίους μίλησε ο Λαρού σχετικά με το απροσδιόριστο «σχέδιο του Λευκού Οίκου» ήταν ο Καρλ Χ. Λίντερ, πρόεδρος του Δ.Σ. της «Αμερικαν Φαινάνσιαλ Κορπορέισον» και εκδότης του Ερευνητή του Τσόνιντ. Ο Λίντερ ήταν διατεθειμένος να δώσει 50.000 έως 100.000 δολάρια, αλλά ήθελε να ξέρει πού θα πήγαιναν. Ο Λαρού συμβουλευθηκε τον Μίτσελ ο οποίος του απάντησε ότι προφανώς δεν μπορούσαν να του πουν. Έτσι κι αυτή η πηγή εγκαταλείφθηκε».

Ακριβώς ένα από τα πλεονεκτήματα της «υπόθεσης Πάπας» είναι ότι κανείς δεν χρειαζόταν να του εξηγήσει για το πού προοριζόνταν τα χρήματα. Ο Πάπας ήξερε ήδη σχετικά με τη φασιστική χρηματοδότηση του 1968, γνώριζε ότι η διασύνδεση κινδύνευε να δημοσιοποιηθεί, ότι οι διαρρήκτες γνώριζαν τι αναζητούσαν. Έτσι ο Μίτσελ πήγε σ' αυτόν για τα χρήματα.

Ο Τζον Ντιν, όπως και ο Λόρενς Ο' Μπράιαν, ήταν ευφυέστερος από όσο και ο ίδιος αντιλαμβάνονταν. Υπήρχαν πράγματι «πετρελαϊκά θέματα» και «ευμενείς μεταχειρίσεις» στη μέση που αφορούσαν τον Ν. Βαρδινονιάννη, την εξόφληση του συμβολαίου του έκτου στόλου και τη χρηματοδότηση του Creer από αναρμόδιους αλλοδαπούς. Αυτά όμως αποτελούσαν, για να μεταχειριστούμε την αρχή των Νίξον-Κίσινγκερ τον «κώνωπα» της πραγματικής «ελληνικής διασύνδεσης», της διοχέτευσης δηλαδή χρημάτων από τη χούντα μέσω του Πάπας. Και η συγκέντρωση της προσοχής στον «κώνωπα» επέτρεψε στον Πάπας να εμφανιστεί μπροστά στη μεγάλη Επιτροπή του Γουοτεργκέιτ και να αρνηθεί ότι είχε ποτέ δώσει χρήματα για τη συγκαλύψη. Επρόκειτο για ψευδορκία όπως απέδειξε ο ειδικός ανακριτής.

Υπήρξαν τρεις απόπειρες από επιτροπές του Κογκρέσου για να αποδειχθούν οι δραστηριότητες του Πάπα. Και όπως έγραψε ο Σέμουρ Χερς, στο «Η Τιμή της Δύναμης», έθεσαν το ερώτημα για το αν η CIA ήταν ενήμερη του γεγονότος ότι μερικά από τα χρήματα της επέστρεφαν στις Ηνωμένες Πολιτείες για να χρησιμοποιηθούν στις προεδρικές εκλογές. Και οι τρεις έρευνες του Κογκρέσου σταμάτησαν και να τι συνέβη με την κάθε μια από αυτές.

Η πρώτη ξεκίνησε από τον βουλευτή Ράιτ Πάτμαν, έναν μαχητικό δεξιό από το Τέξας, που ήταν πρόεδρος της Επιτροπής Τραπεζών της Βουλής των Αντιπροσώπων. Μέσα σε πέντε ημέρες από τη

διάρρηξη του Γουοτεργκέιτ, το επιτέλειο του εντόπισε την πορεία σημαδεμένων εκατονταδολάρων που δρέθηκαν στους διαρρήκτες από το Μεξικό και όλο το δρόμο πίσω μέχρι τον Μωρίς Στνας και το CREEP. (Επιτροπή για την Επαναεκλογή του Προέδρου). Ο Πάτμαν ετοίμαζε έναν κατάλογο ακροάσεων, αναγκάζοντας τον Ρίτσαρντ Νίξον να αρχίσει να μιλά για τη δική του πλευρά του δουνού και πάλι.

«Το παιχνίδι πρέπει να παιχτεί φοβερά σκληρά» είπε ο Πρόεδρος σε μια συνάντηση στο Οβάλ Γραφείο, με τους Χάλντεμαν και Ντην, στις 15 Σεπτεμβρίου 1972. «Πέστε στον Έρλιχμαν να φέρει τον Μπράουν (Γκάρντ Μπράουν, μέλος της Επιτροπής Τραπεζών) και τον (Τζέρελντ) Φορντ και τότε μπορούν όλοι μαζί να φτιάξουν κάτι. Αλλά πρέπει να σταματήσουν τις δλακείες και να διαστούν. Δεν χρειάζεται να αφήσουμε τον Πάτμαν να εξασφαλίσει ελεύθερη πρόσβαση εδώ».

Εννοείται ότι ασκήθηκε πολιτική πίεση στον Πάτμαν μέσω του ηγέτη της μειοψηφίας στην Βουλή των Αντιπροσώπων (και μελλοντικό ευεργετηθέντα από το Γουοτεργκέιτ) Τζέρελντ Φορντ. Αλλά η συνηθισμένη άσκηση πολιτικής δύναμης δεν θεωρήθηκε ικανοποιητική. Το FBI πήρε οδηγίες να διχοθετήσει δηλητηριώδεις πληροφορίες για τον Ηλία Δημητρακόπουλο στα μέλη της επιτροπής. Οι «πληροφορίες» αυτές, για τις οποίες το FBI παραδέχθηκε εκ των υστέρων ότι ήταν ψευδείς και συκοφαντικές, κατηγορούσαν τον Δημητρακόπουλο ότι ήταν ένας «επικίνδυνος κομμουνιστής». Τον κατηγορούσαν επίσης ότι κανόνισε στην Γουόλ Στρητ μια δουλειά για τον Πάτμαν έναντι 1.500 δολαρίων. Τα ψεύδη αυτά ελπώθηκαν «εμπιστευτικά» σε μέλη της επιτροπής και είχαν τον επιθυμητό αποτέλεσμα. Έξι Δημοκρατικοί ψήφισαν μαζί με τους Ρεπουμπλικάνους υπέρ της άρνησης στον Πάτμαν του δικαιώματος να προχωρήσει στην αποστολή των κλήσεων για ακρόαση. Όπως είπε (αργότερα) ο Τζων Ντην οι άνθρωποι του Λευκού Οίκου «ανακουφίστηκαν επειδή είχαν υπερπηδήσει άλλο ένα εμπόδιο στη συνεχιζόμενη συγκάλυψη». (Στις 6 Μαΐου αυτού του χρόνου το FBI έδωσε στον Δημητρακόπουλο έγγραφα που αποδείχνουν ότι «ύστερα από προσεκτικότερη έρευνα» το ποσό που δόθηκε στον Πάτμαν «αποδείχθηκε πολύ κατάλληλο». Πολύ αργά τα ίδια έγγραφα αποδείχνουν ότι στα αρχεία των γραφείων του FBI Νέα Υόρκη υπήρχαν δώδεκα ενδείξεις με θέμα τον Ράιτ Πάτμαν και ότι «δίπλα στην κάθε μια από αυτές τις ενδείξεις υπήρχε η λέξη καταστράφηκε».)

Διατάζοντας τη συγκέντρωση συκοφαντικών πληροφοριών για τον Δημητρακόπουλο, το Σταίιτ Ντηπάρτμεντ ζήτησε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης να «κάνει ότι ήταν δυνατό για να διαπιστώσει αν μπορούμε να στήσουμε μια υπόθεση Κατασκοπείας, η οποιαδήποτε άλλη παρόμοια υπόθεση» για αυτό το θέμα. Με ποιου αίτημα άρχισε αυτή η ψευδοέρευνα; Κανενός άλλου από τον Χένρυ Τάσκα, τον πρεσβευτή του Νίξον στην ελληνική χούντα και στενό προσωπικό φίλο του Τόμας Πάπας, ο οποίος γνώριζε το θρωμερό μυστικό για τα δρώμικα χρήματα από το 1968. Τον Ιούλιο του 1971, λίγες ημέρες ημέρες μετά την κατάθεση του Δημητρακόπουλου στην επιτροπή του δουλεντή Μπεν Ρόζενταλ, ο Τάσκα έστειλε από την Αθήνα ένα τετρασέλιδο απόρρητο τηλεγράφημα τονίζοντας ότι «πρέπει να βρεθεί κάποιος τρόπος για να ενταθεί η έρευνα κατά του Δημητρακόπουλου» το τηλεγράφημα στάλθηκε με τον κανονικό δρόμο στον Ουίλιαμ Ρότζερς, στο Σταίιτ Ντηπάρτμεντ, και πράγμα ασυνήθιστο, στον Γενικό Εισαγγελέα (υπουργό Δικαιοσύνης) Τζον Μίτσελ.

Η δεύτερη έρευνα πλαγιακοπήθηκε με ένα τρόπο που δεν ήταν και πολύ λιγότερο επονεϊδιστος. Υπό την προεδρία του Φρανκς Τσερτς, η Γερουσία ξεκίνησε μια έρευνα σχετικά με την υπονόμηση της δημοκρατικής διαδικασίας, από τους υποτιθέμενους φύλακες της στην CIA. Υπήρχε κάθε λόγος για να ερευνηθούν οι αιτίες που η CIA παρβιάσε το ίδιο της το καταστατικό, που απαγορεύει τις πολιτικές επιχειρήσεις στο εσωτερικό των ΗΠΑ, εφόσον όλοι οι διαρρήκτες του Γουοτεργκέιτ είχαν σχέση με την CIA. Αλλά, όπως λέει και ο Σένμουρ Χερς στην σχετική μελέτη του:

«Αυτό το θέμα (THE GREEK CONNECTION) δεν ερευνήθηκε ποτέ από την Επιτροπή Μυστικών Υπηρεσιών της Γερουσίας κατά τις έρευνες της για την CIA, το 1975 και 76. Πηγές στενά προσκείμενες στην επιτροπή δήλωσαν ότι η έρευνα της σταμάτησε απότομα, ύστερα από άμεση απαίτηση του Κίσιγκερ».

Έτσι, η επέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις των ΗΠΑ από ξένους δεσπότες που οι ίδιοι ήταν στενά συνδεδεμένοι με την CIA, εκτιμήθηκε ως πολύ «ευαίσθητη» από μια επιτροπή της Γερουσίας, που έχει συγκροτηθεί για αυτές ακριβώς τις καταχρήσεις.

Η τρίτη έρευνα προκλήθηκε από τον Τζωρτζ Μαγκκόδερεν. Αυτός, υποπτεύθηκε την ελληνική ανάμιξη από την αρχή και στις 29, Οκτωβρίου 1976 ζήτησε από τον Ντανιέλ Ινούνι τότε επικεφαλής της Επιτροπής Μυστικών Υπηρεσιών της Γερουσίας, να ερευνησει το θέμα. Σύμφωνα με τον Μαγκκόδερεν, ο Δημητρακόπουλος

«υπέστη το μίσος και της ελληνικής και της αμερικανικής κυβέρνησης. Στην Ουάσιγκτον ο Γενικός Εισαγγελέας, Τζον Μίτσελ, τον απείλησε με απέλαση, καταγγέλλθηκε σε ένα ανώνυμο μεμοράντο του Σταίιτ Ντηπάρτμεντ, οι εργοδότες του στην «Γουόλ Στρητ» δέχθηκαν την επίσκεψη πρακτόρων του FBI, ένας πρακτορας του υπουργείου Δικαιοσύνης επισκέφθηκε την επιτροπή του Κογκρέσου στην οποία κατέθεσε και συκοφαντικές πληροφορίες, όπως και παραπληροφόρηση για τον Δημητρακόπουλο δόθηκαν σε ρεπόρτερς και ελεύθερους δημοσιογράφους, όπως ο Ράσελ Χόουι και η Σάρα Τροτ».

Και προσθέτει ο Μαγκκόδερεν σε επιστολή του προς τον Ινούνι με ημερομηνία 7 Ιουνίου 1977.

«Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι στο υλικό που σας έδωσα στις 29 του περασμένου Οκτωβρίου, υπήρχαν υπαινιγμοί από μέρους ενός αριθμού ανώτατων αξιωματούχων, συμπεριλαμβανομένων του υπουργού Εξωτερικών Χένρυ Κίσιγκερ και του πρώην διευθυντού της CIA, Ουίλιαμ Κόλμπυ, ότι η σχέση της CIA με την ελληνική χούντα ήταν τέτοια που αν ερχόντουσαν στο φως, οι σχέσεις της κυβέρνησης των ΗΠΑ με την τωρινή δημοκρατική κυβέρνηση της Ελλάδας θα ημφισταντο βλάβη».

Όλοι αυτοί που στην Ουάσιγκτον ήλπιζαν για μια παρόμοια έκδοση έπρεπε να απογοητευθούν. Ο Ινούνι έπαψε να είναι πρόεδρος της επιτροπής μυστικών υπηρεσιών στα τέλη του 1977 και ο μετέπειτα πρόεδρος της επιτροπής Μάρντ Γκολντγουότερ εμπόδισε να κληθούν για κατάθεση μάρτυρες από την CIA. Σύμφωνα με τα λόγια ενός από τους υφιστάμενους του (το όνομά του είναι το μόνο όνομα που δεν αποκαλύπτω σε αυτήν την ιστορία) «Ο Γκολντγουότερ καταχώνιασε την έρευνα για τον Πάπας».

Τον Οκτώβριο του 1963, δημοσιεύθηκε μια συνέντευξη του Γκολντγουότερ στην «Αθηνς Νταϊήλυ Ποστ». Αυτός που πήρε τη συνέντευξη ήταν ο Ηλίας Δημητρακόπουλος. Στη μέση μιας έκκλησης για περισσότερες ιδιωτικές επενδύσεις στην Ελλάδα, ο Γκολντγουότερ είπε:

«Η πρόσφατα υπογραφείσα συμφωνία μεταξύ του Τομ Πάπας και της ελληνικής κυβέρνησης για την επένδυση αμερικανικών ιδιωτικών κεφαλαίων ύψους 160 εκατομμυρίων δολαρίων στην Ελλάδα αποτελεί μια καλή αρχή προς αυτήν την κατεύθυνση. Γνωρίζω τον Τομ Πάπας πολύ καλά. Είναι ένας από τους πιο στενούς μου φίλους».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

Η ΑΔΙΑΧΩΡΗΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΕΝΑΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ
ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ ΜΕ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥ
ΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1985

Ο συγγραφέας διερευνά τη μεταπολεμική ελληνική κοινωνία μέσα από ένα διάλογο με το μυθιστόρημα του Δ. Χατζή «Διπλό βιβλίο».

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

Παιδότοπος παιδικός σταθμός νηπιαγωγείο

“Ένας χώρος στην αποκλειστική διάθεση των παιδιών. Οι ανάγκες του παιδιού για επικοινωνία, παιδαγωγικό παιχνίδι, δημιουργική συλλογική δραστηριότητα, αντιμετωπίζονται με την αγάπη, τη ζεστασιά και με ξεχωριστή ευθύνη από ανθρώπους ειδικούς.

Ντίνα Καψάλη
Λεωφ. Πεντέλης 53 · Χαλάνδρι
Τηλ. 68.28.047

σωστά γερμανικά από καταξιωμένο επιτελείο καθηγητών

Το ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
FRANK - ΓΚΡΙΤΖΑΛΗ - ΛΙΜΠΕΡΜΑΙΣΤΕΡ - ΜΑΝΩΛΑ Ε.Π.Ε.
με τους καταξιωμένους Γερμανούς και
Ελληνες Φιλολόγους καθηγητές προσετοιμάζει
υπεύθυνα σε όλες τις βαθμίδες τους μαθητές
για τις ακόλουθες εξετάσεις του
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ GOETHE.
● GRUNDSTUFE ● MITTELSTUFE
● OBERSTUFE ● VORBEREITUNGSKURS
KLEINES UND GROSSES SPRACHDIPLOM.
ΕΓΓΡΑΦΕΣ:

από 1 Σεπτεμβρίου
ΣΟΛΩΝΟΣ 136 ΤΗΛ.: 3640078-79 - 3628646

Έρωτας - Χιούμορ - Ποίηση

● ΒΙΡΤΖΙΝΙΑ ΓΟΥΛΦ

Ορλάντο

Διαβάστε το αν θέλετε να γνωρίσετε μια πραγματικά «αλλιώτικη» Βιρτζίνια Γουλφ: Μια Βιρτζίνια Γουλφ όλο κέφι και χιούμορ, δεξιοτέχνιδα της παρωδίας και της σάτιρας, που διηγείται μ' έναν τρόπο εξαιρετικό την κάπως «σκαμπρόζικη» ιστορία του Ορλάντο, ενός πανέμορφου, αγέραστου πλάσματος που σε διάστημα τεσσάρων περίπου αιώνων δοκιμάζει όλες τις εμπειρίες... — αφού στη μέση περίπου του έργου από τέλειος άντρας γίνεται τέλεια γυναίκα.

ΑΣΤΑΡΤΗ πρωην «ΑΣΤΕΡΙ»
ΣΟΛΩΝΟΣ 121 - ΤΗΛ. 3606 597

Η διακεκριμένη φιλία, την οποία ένας νέος και πιο κυνικός κόσμος έμαθε να την αποκαλεί «σύγκρουση συμφερόντων» δεν εμπόδισε τον γερούσιαστή Γκλόντγουότερ από το να συνθλίψει την έρευνα για τον Πάπα, ούτε να τον αναγκάσουν να επαναλάβει την παλιά και θαθεία σχέση του με το θέμα. Χωρίς να λέμε πολλά, η έρευνα Ινούι στην υπόθεση Πάπας γέμισε, χωρίς πολλούς τύπους, τα κενά μνήμης όπου συνάντησε τις δύο πολλά υποσχόμενες προκατόχους της.

Και γιατί να μην θυμηθούμε για μια ακόμα φορά τι είπε ο Γκρόντον Λίντνι γι' αυτό: Είπε ότι ο σκοπός της διάρρηξης ήταν να βρεθεί τι δυσφημιστικά στοιχεία είχε ο Ο' Μπράιαν για μας και όχι για να πάρουμε κάτι εναντίον του ή εναντίον των Δημοκρατών.

Γνωρίζω ότι υπάρχουν και άλλες υποθέσεις για τα κίνητρα της διάρρηξης. Η πιο ευλογωφανής, που αναφέρθηκε από τον Μάικλ Ντρόζνιν στο «Πολίτης Χιουζ» είναι ότι ο Νίξον ήθελε να μάθει τι γνώριζαν οι Δημοκρατικοί για τον Χάουαρντ Χιουζ και τις πληρωμές του. Αλλά, ο Χιουζ πλήρωνε και τους Δημοκρατικούς και δεν υπάρχουν στοιχεία ότι οι τελευταίοι σχεδίαζαν να το κάνουν προεκλογικό θέμα.

Επαναλαμβάνουμε τους λόγους για τους οποίους οι Νίξον, Μίτσελ και Κίσινγκερ «μπήκαν σε τροχιά» και μόνο με την απλή αναφορά του ονόματος του Πάπας:

- Ο Πάπας εκμεταλλευόμενος τις σχέσεις της CIA, ήταν ο «κουδαλητής» μιας παρόνομης και επονειδιστής μεταβίβασης χρημάτων για την προεκλογική εκστρατεία, το 1968.
- Η έρευνα του Κογκρέσου για αυτήν την δράση του πλησίαζε πιο κοντά στην αλήθεια, στις αρχές του 1974.
- Αυτή η έρευνα παρεμποδίστηκε σε κάθε βήμα, με νόμιμα και παράνομα μέσα, όπως τους Νίξον και Μίτσελ. Ο πρεσβευτής των ΗΠΑ στην Ελλάδα, φίλος του Πάπας και γνώστης του ένοχου μυστικού του 1968, έβαλε ένα χεράκι σ' αυτήν την καταστροφική επιχείρηση. Όλοι οι διαρρήκτες είχαν σχέση με την CIA πράγμα το οποίο εξηγεί πως ήξεραν πού να ψάξουν και γιατί δεν μίλησαν.
- Ο Πάπας έδωσε τα μόνα χρήματα που γνωρίζουμε σχετικά στον Τζόν Μίτσελ για να μην αποκαλυφθεί η διάρρηξη.
- Και οι τρεις διαδοχικές έρευνες της Γερουσίας, και της Βουλής για την «υπόθεση Πάπας» πλαγιαιοπήθηκαν από ανθρώπους πιστούς στην CIA ή με σχέσεις με τον Τομ Πάπας, ή και τα δύο.

Πέρασαν δεκατέσσερα χρόνια. Θα ήταν πολύ ωραίο να ειπωθεί ότι ήταν «επτά παχιά» και «επτά ισχνά».

Αλλά να που φτάσαμε στο 1986 και αυτοί που «μάζεψαν πάχος» είναι οι Νίξον, Κίσινγκερ και Γκλόντγουότερ. Αυτοί που ύψωσαν διστακτικά τη σημαία ενός φιλελευθερισμού τύπου Μαγκδόβερν, είδαν την ιστορία να ξαναγράφεται και τα αγαπημένα τους ιδανικά να συκοφαντούνται.

Όπως έγραφα το «Νιουσ γουήκ» έκανε ένα χαιρέκακο αφιέρωμα στον Νίξον με τη φωτογραφία του στο εξώφυλλο και με τον ανόητο τίτλο «Επέστρεψε». Συμπλήρωνε τα υπόλοιπα μόνος σου. Αλλά πριν το κάνεις, δεβαιώσου ότι μπορείς να απαντήσεις στα ακόλουθα ερωτήματα:

- Γιατί ο Τομ Πάπας δεν παραπέμφθηκε σε δίκη για τις παραβιάσεις του νόμου των ΗΠΑ που διέπραξε;
- Γιατί ο Τζον Μίτσελ δεν απάντησε ποτέ για ποιο λόγο «ζητιάνεψε» 50.000 δολάρια από έναν άνθρωπο που ήταν γνωστός ως συνεργάτης τόσο της CIA όσο και μιας ξένης δικτατορίας και ποιος εκείνη την εποχή ήταν παραβάτης των νόμων, η τήρηση των οποίων ήταν καθήκον του Μίτσελ;
- Γιατί η Επιτροπή Γουότεργκεϊτ τις Γερουσίας δεν ενημερώθηκε ποτέ για την μεταβίβαση χρημάτων μεταξύ Πάπας - Μίτσελ που αποκάλυψε ο Ειδικός Εισαγγελέας;
- Ο Χένρι Κίσινγκερ, ο οποίος ήταν Πρόεδρος της Επιτροπής που επέδλεπε τις συγκαλυμμένες επιχειρήσεις και στις οποίες τα μέλη συμπεριλαμβάνονταν ο Τζον Μίτσελ.

Ο Πρώτος Γενικός Εισαγγελέας που χρημάτισε μέλος αυτής της Επιτροπής, γνώριζε αυτό το στοιχείο, όταν έπνιξε την έρευνα της επιτροπής Τσερτς;

- Ο Μπάρεν Γκλόντγουότερ «στενός» φίλος του πάπα, γνώριζε αυτό το στοιχείο, όταν απέρριψε την έρευνα του Ινούι, που ακολούθησε.

Αν αυτά τα ερωτήματα μπορούν να απαντηθούν αμερόληπτα τότε «τα περασμένα ξεχασμένα». Αλλά δεν υπάρχει ούτε καν μια συνωμοσία σιωπής για αυτά τα ερωτήματα. Πρόκειται, μάλλον, για μια συνωμοσία νεύρων και αρρωστημένης επιδοκμασίας. Και παραμένει το γεγονός ότι μια δημοφιλής κυβέρνηση των Ρεπουμπλικάνων πέτυχε να ανατρέψει το Σύνταγμα και τον χάρτη των Δικαιωμάτων, ότι έφυγε χωρίς καν να αναγκασθεί να εξηγήσει τις πράξεις της (ή να καταθέσει για τις πράξεις της) και ότι η διεφθαρμένη συμπαχία της με μια ξένη δικτατορία αποτέλεσε ένα κρίσιμο συστατικό στοιχείο της υπόθεσης. (...)

Δοκίμιο περί

«ηδονής και δόξας»

Αναγνώστης μας, που επιθυμεί να παραμείνει ανώνυμος μας έστειλε το παρακάτω κείμενο. Αναφέρεται σε σχετικό άρθρο για τη «17 Ν» του Μ. Σαμπατακάκη (ΑΝΤΙ ΤΧ. 316) στο οποίο διατυπώνει τις διαφορετικές απόψεις του.

Θα ήταν πραγματικά πολύ δύσκολο, σε οποιονδήποτε έχει κάποιο «κοινωνικό ένστικτο» που κάποτε εκλογίκευσε πολιτικά, να μην ένιωθε —τουλάχιστον στιγμιαία— κατάθλιψη, διαβάζοντας το σημείωμα του Μιχάλη Σαμπατακάκη στο «Αντί» της 9ης Μαρ. Και επειδή είναι δύσκολο στην εποχή μας —μετά από τόσες αλλεπάλληλες ροχάλες που έχουν αρπάξει τα όνειρα και οι ελπίδες μας για το «επιθυμητό»— να ξαναεπιθυμήσουμε, μας αρκεί η μία ανάγνωση και η επακόλουθη κατάθλιψη. Η κατάθλιψη —για να κάνουμε και λίγο πλάκα— πρέπει να είναι κάτι σαν τη ραδιενέργεια. Δεν εξαφανίζεται γρήγορα, συσσωρεύεται, αλλά και στην περίπτωση της μιας μόνο προσβολής επάνω μας, τα κύτταρα έχουν ένα είδος μνήμης που καθιστούν πιο επικίνδυνες τις επόμενες προσβολές. Εγώ είμαι μερικώς προσβεβλημένος και αυτό το σημείωμα είναι η φυσική μου αντίδραση.

Παρόλα αυτά, έχω ένα σοβαρό πρόβλημα. Πώς μπορεί να τοποθετηθεί κανείς σε υποκειμενικές περιγραφές - απεικονίσεις, ανακατεμένες με απόψεις που δεν εντάσσονται σε θεωρητικό σχήμα, αλλά πετιούνται σαν διαφημίσεις ξαφνικές στην τηλεόραση που παίζει το έργο της ζωής μας; Μπορώ να προσπαθήσω —στα μέτρα των δυνατοτήτων μου— να αρθρώσω τη διαφωνία μου «εν επιστήμη»; Δηλαδή αντιτάσσοντας το δικό μου σχήμα, μοντέλο για την κατανόηση της ζωής μου —που μπορεί να είναι περισσότερο κοινωνικό παρά πολιτικό αν αυτό εννοχεί— και κατ' επέκταση την ανθρωπινή σε ένα «λογικό» σύστημα θέλησής μου για ζωή; Όχι δεν μπορώ, την έχω πατήσει εντελώς εκ των προτέρων, λέει ο Μιχάλης στο άρθρο του γιατί, «όλες οι απόψεις (και οι αντιεξουσιαστικές και οι κομμουνιστικές και όποιες άλλες) έχουν ένα μεγάλο βαθμό αυθαιρεσίας. Και ακόμη ότι υπάρχει ένα πρόβλημα κριτηρίων, κοινά αποδεκτών για να τις συγκρίνουμε που δεν υπάρχουν». Γιατί τότε Μιχάλη δεν θέτεις το ζήτημα των δικών σου κριτηρίων, στο οποίο εντάσσονται οι απόψεις σου; Για να έχεις κάποια άποψη, θα έχεις και κάποιο τέτοιο σύστημα κριτηρίων. Αν κάνεις μια τέτοια προσπάθεια, μπορεί να συμφωνήσουμε, να διαφωνήσουμε, να μην μπορούμε να απαντήσουμε και οι δυο μας, όμως θα το ψάχναμε ΜΑΖΙ.

Έτσι όπως το πας εσύ, δεν μπορούμε παρά να θέτουμε ανέραστα κακότεχνα κοτρόνια το ένα δίπλα στο άλλο, χωρίς καμία δυνατότητα συγχρωτισμού. Ο

τρόπος που θέτεις την άποψή σου —το κοτρόνι σου— σ' αυτό το σημείωμα, με κάνει δισταπτό σ' αυτό που λες ότι «ρέπεις προς τις ηδονές χωρίς δόξα», γιατί για τη δόξα δεν ξέρω, για τις ηδονές όμως χρειάζεται βιοφιλία, χρειάζεται η αίσθηση του μαζί, η αίσθηση να νιώσεις διαμέσου των άλλων.

Είναι προφανές ότι τα λανθάνοντα στο κείμενο κριτήρια του Μιχάλη για τη ζωή του και κατ' επέκταση για τις σχέσεις των ανθρώπων, δεν απαιτούνται από τους περισσότερους, γιατί κρίνει τη βία σαν ατομική ή συλλογική εκδήλωση πράγμα που φαίνεται σχεδόν αυταπόδεικτο. Έτσι του αρκεί η επίκληση «και εδώ έχουμε την άρνηση κάποιας υποτιθέμενης πρωταρχικής αξίας της αριστεράς: του ανθρωπιστικού δηλαδή χαρακτήρα της».

Το κριτήριο εδώ κρύβεται στη λέξη «ανθρωπιστικός» είναι καταγραμμένο κοινωνικά, όταν δούμε σκοτωμένο τον λυπόμαστε και μας έρχεται να κάνουμε εμετό, όταν δούμε πληγμένο τον πάμε στο νοσοκομείο και όταν δούμε ζητιάνο έξω από την εκκλησία του δίνουμε από το περισευμά μας. Όπως καταλαβαίνει ο καθένας και εδώ χρησιμοποιείται η έννοια του καλού με την αναγωγή «ανθρωπιστικός» = καλός. Εδώ ίσως σκεφτεί κάποιος καλόπιστος, ότι «ανθρωπισμός» είναι μία μετεξέλιξη κάποιων βασικών ανθρωπινων ενστίκτων που καθορίζει και μία δυνατότητα όσον αφορά τις κοινωνικές σχέσεις. Ίσως τότε, —αν κατανοούσαμε το τρομακτικά δύσκολο ζήτημα του ενστίκτου— μπορούσαμε να αντιπαραθέσουμε στην κοινωνία του κέρδους και του θανάτου, μια κοινωνία που να ικανοποιεί και να αναπτύσσει κάποιες «βασικές» ενστικτώδεις ανάγκες, κάποιες «ριζικές» ανάγκες που λέει και ο Μαρξ, ένα εξωοικονομικό μοντέλο για τη ζωή μας. Ως εδώ καλά. Αλλά θα μπορούσαμε να ορίσουμε μια συγκεκριμένη πάλη ενάντια στο καπιταλιστικό σύστημα που είναι οικονομικό σύστημα, αντιπαραθέτοντας το «βιοτικό» ή τις «ριζικές ανάγκες» στο οικονομικό; Για παράδειγμα θα μπορούσε να αναπτυχθεί ένα «κίνημα για τη διατήρηση και ανάπτυξη της ευαισθησίας» που να απειλήσει το καπιταλιστικό σύστημα;

Στο κείμενο φαίνεται καθαρά μια απέχθεια απέναντι σε κριτικές που κατ' αρχήν είναι κριτικές του οικονομικού μοντέλου. Όμως δεν προτείνεται καν καμιά ιδέα για έναν άλλο τρόπο αντιμετώπισης του σημερινού συστήματος των εμπορευματικών ανθρωπινων σχέσεων, που στο κάτω κάτω θα μπορούσε να συμφωνήσει κανείς. Εκεί εντάσσεται και η οπτική του κειμένου του Μιχάλη για τη βία. Αν η κριτική στην όποια βία δεν επικαλείται τη θέληση για το στόχο της κοινωνίας της μη βίας, αν δεν προσπαθεί να περιγράψει αυτή την κοινωνία και αν ακολουθα δεν εξηγεί και το δρόμο χωρίς βία προς τα εκεί, τότε είναι άχρηστη η κραυγή κάτω η βία, γιατί ο Μιχάλης βιώνει και θα βιώνει κάθε μέρα πενήντα φασισμούς από τη μάνα του μέχρι το γαλάτι της γειτονιάς του χωρίς να κάνει τίποτα. Έτσι εξηγείται πολύ καλά να βλέπει φασισμό στο ΠΑΣΟΚ, το ΚΚΕ, το ΚΚΕ εσ., στη 17 Νοέμβρη στη 18 του Μαρ και σε κάθε ημερομηνία του χρόνου γενικά.

Αλλά στις παρατηρήσεις του κειμένου

υπάρχει κάτι υπαρκτό και δεδομένο που συνειδητοποιείται όλο και περισσότερο σήμερα. Η διάσταση μεταξύ του πολιτικού και του κοινωνικού. Μια σχετικά πολύ μεγάλη αυτονομία του πολιτικού λόγου από το λόγο της ζωής μας. Άρα η αποξένωση, η νέκρα του πολιτικού λόγου. Οι σημερινές κεντρικές συλλογικές εκφράσεις διαχειρίζονται την αγωνία και τη δυστυχία, την έλλειψη και τη μιζέρια. Όσον αφορά την αριστερά, αυτό δεν συνιστά μόνο κριτική στον «υπαρκτό σοσιαλισμό», αλλά και στα πολιτικά κινήματα της αριστεράς, στον τρόπο που οργανώνουν τη στρατηγική τους μέσα στο κίνημα, πράγμα που είναι πρόβλημα της ίδιας τους της στρατηγικής. Εδώ έχουμε να κάνουμε με ένα άλλο ζήτημα. Τη θέληση και τη δυνατότητα των πολιτικών υποκειμένων όσον αφορά τις στρατηγικές τους. Το «δεν μας παίρνει ο παγκόσμιος συσχετισμός δυνάμεων» π.χ., σημαίνει έλλειψη θέλησης στο να τεθεί το ζήτημα της αλλαγής των ανθρωπινων σχέσεων μέσα στο κίνημα. Το αποτέλεσμα ξεκινάει από τη στρατηγική του ΚΚΕ στο «περίμενε» μέχρι ν' αλλάξει ο παγκόσμιος συσχετισμός δυνάμεων και να δυναμώσει το «σοσιαλιστικό στρατόπεδο» ώστε να τεθεί το ζήτημα, μέχρι τη στρατηγική του Εσωτερικού και τώρα του ΠΑΣΟΚ για Ευρώπη κτλ., στη μέση των δυο πόλων, παίζοντας στην ενδοϊμπεριαλιστική αντίθεση, για να μην είμαστε μόνοι μας «ξυπόλητοι στ' αγκάθια» που 'λεγε και ο Καραμανλής.

Το αποτέλεσμα είναι η συναίνεση στη διαχείριση και αυτό φαίνεται στον ΤΡΟΠΟ που οργανώνονται όπως θα αναφερθεί και παρακάτω. Όσον αφορά το μπλα... μπλα... για το κίνημα για να κρατάνε κάποιο κόσμο, το παίζουν στα σίγουρα, γιατί ποτέ κανένας πολιτικός συσχετισμός δεν διαμορφώθηκε για ένα στόχο, χωρίς να τίθεται ο αντίστοιχος κοινωνικός στόχος άμεσα, που διαμόρφωνε την πολιτική δυνατότητα. Από την άλλη μεριά τα γκρουπούσκουλα είναι ανίκανα να θέσουν κατ' αρχήν έστω και προς κρίση τη δικιά τους θέληση στην κοινωνία, γιατί ο τρόπος που την οργανώνουν αντανάκλα την ίδια διαχειριστική άποψη για τις μάζες, που έχουν και τα μεγάλα κόμματα. Το επιπλέον εις βάρος της ανάπτυξής τους είναι, ότι εναντιώνονται και στην πολιτική συναίνεση και έτσι απαιτούν πολύ περισσότερα από το όποιο μέλος τους. Εμ να είναι υπάλληλος κάποιου αρχηγίσκου εμ και να τρώει από παντού σφαλιάρες. Έτσι καταλήγουν σε μικροαστικά πολιτικό - κοινωνικά γκέτο που τη «βρίσκουν» μόνα τους και ησυχάζουν.

Το ζήτημα για τους «σωτήρες» που μπαίνει στο σημείωμα του Μιχάλη, δεν πρέπει να καταλήγει στο ο «σώζων εαυτόν σωθήτω» γιατί δεν θα σωθεί κανένας έτσι. Πρέπει να βρεθεί ο τρόπος που μέσα από τη ζωή μας να θέσουμε το καινούργιο συλλογικό κοινωνικό, το καινούργιο ζωντανό πολιτικό. Τώρα είναι

δύσκολο κάποιος να κοροϊδεύει λέγοντας μπλα... μπλα... ιδεολογικό, μπλα... μπλα πολιτικό και το ίδιο και απαράλλακτο παλιό πρακτικό. Όχι. Αν οποιοςδήποτε νέος σήμερα καλεσθεί όχι κατ' αρχήν κοινωνικά, αλλά ιδεολογικοπολιτικά, μετά τη δέκατη αφίσα που θα κολλήσει, θα φύγει. Καπου θα του βρωμάει, έστω κι αν δεν συνειδητοποιεί το γιατί. Για να συνεχίσει να είναι στην όποια παρέα, πρέπει να δει τη συγκεκριμένη σχέση της ζωής του μ' αυτά που λέγονται και αυτό να το βλέπει πρακτικά - οργανωτικά. Πρέπει να έχει ΛΟΓΟ στην πράξη. Πες μου πώς οργανώνεσαι να σου πω ποιος είσαι. Αυτό κατά τη γνώμη μου πρέπει να είναι το παιχνίδι της ελπίδας σήμερα. Υπήρξε καμιά σοβαρή κουβέντα στο πώς αρθρώνεται μια άλλη σχέση κοινωνικού - πολιτικού; Ασφαλώς όχι, γιατί ίσως θα είχε παραχθεί θεωρία για τη συγκρότηση, ενώ οι πάντες έχουν μείνει σε μια κρισολογία του κερατά.

Από το ΠΑΣΟΚ μέχρι τα γκρουπούσκουλα, υπάρχει το ίδιο στην ουσία οργανωτικό σχήμα - καθρέφτης που λειτουργεί μονοδιάστατα από τα πάνω και άρα στρεβλωτικά προς την κοινωνία που είναι: πήγαινε να ψήσεις κόσμο να γίνουν πολλοί! Εγώ από το μεγάλο μπαλκόνι, εσύ από το μικρό, και θα λες ότι σου λέω εγώ. Η αναίρεση αυτού του πράγματος που είναι ο καθρέφτης της κρίσης δεν σημαίνει για μένα τις αποψεις του Νεγκρί.

Κάποιοι άλλοι καταγκιόζηδες πολύ χειρότεροι, λένε το εξής: παιδιά, εμείς είμαστε διανοούμενοι. Θα σας λύσουμε τα ιδεολογικά προβλήματα της παγκοσμίας ταξικής πάλης, θα σας δια φωτίσουμε και αυτή είναι η δική μας η δουλειά. Κάντε εσείς τα υπόλοιπα και ελάτε να μας βρείτε!

Η κατάληξη σ' όλα αυτά έχει και ιστορική διάσταση, δεν διαφωνώ. Το τριτοδιεθνιστικό μοντέλο οργάνωσης δεν είναι για την Ελλάδα του σήμερα. Δεν μπορεί όμως αυτό να σημαίνει έλλειψη θέλησης για ζωή.

Ποιοι είναι στη 17 Νοέμβρη ούτε ξέρω, ούτε με ενδιαφέρει. Αλλά παρατηρώντας την πορεία τους, δεν νομίζω ότι προσπαθούν να αναπτυχθούν σαν κόμμα, όπως οι Ερυθρές Ταξιαρχίες. Μάλλον εγκαλούν σε μια κατεύθυνση στρατηγική, κριτικάροντας από τα «μέσα» το σύστημα, άρα μαζικά και αποδεικτικά, ελπίζοντας σε μια πολιτική κινητικότητα στην κατεύθυνση αυτή και καλά κάνουν. Προτιμώ τη διάθεση για ζωή εκφραζόμενη έστω και με την πολιτική βία —δεν συμφωνώ για βόμβες σε ασχέτους και ανυποψίαστους ανθρώπους— παρά την ασπώνδυλη παθητική αποδοχή της ήττας και του θανάτου. Προτιμώ να υπάρχει το ρίσκο ενός ηρωικού θανάτου για τη ζωή, παρά αυτοκτονίες με ναρκωτικά ή με άλλους τρόπους από τα πιο ευαίσθητα στα κοινωνικά ερεθίσματα παιδιά. Και όταν λέω προτιμώ, εννοώ οπωσδήποτε όχι από την άποψη του θαύ-

ματος για μένα και τους μικροαστούληδες που τη «βρίσκουν» όπως στο σινεμά. Πάντως δεν είναι δικιά μου δουλειά να απαντήσω για λογαριασμό της 17N, του ΚΚΕ, του ΚΚΕ Εσ., του ΠΑΣΟΚ κτλ., απαντάω στην ουσία του σημειώματος του Μιχάλη Σαμπατακάκη.

Αυτά που έγραψα δεν ήταν τόσο για να κάνω κουβέντα για στρατηγικές και μίνιμουμ οπτικές για το κίνημα, όσο ήταν για να μιλήσω για τη θέληση και την έκφραση αυτής της θέλησης για ζωή, για «ταξί ηδοναίς χωρίς δόξαν» ίσως. Και όπως εξήγησα στην αρχή, το σημειώμα μου δεν θα μπορούσε παρά να κινείται σε ένα τέτοιο επίπεδο και ύψος.

Ιστορίες για θαύματα

ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ - ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΩΝ

Ο νόμος-πλαίσιο γνωστός σαν 1268 είναι ένας, θα ήθελα να το πιστεύω ακόμα, σταθμός στην πορεία των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της χώρας. Σταθμός αλλαγής προς το καλύτερο και όχι στάση περιμένοντας ένα νέο νόμο πλαίσιο που θα δώσει το καινούργιο ξεκίνημα. Σταθμός εκδημοκρατισμού της Ανώτατης Παιδείας και όχι στάση ταξικοποίησης περιμένοντας νέους θεσμούς που θα την κάνουν δημοκρατική. Σταθμός, ποιοτικής αναβάθμισης και όχι στάση υποβάθμισης περιμένοντας απ' αλλού επιφοίτηση πνεύματος. Σταθμός, εξέλιξης της ανθρωπιστικής και της τεχνολογικής μας γνώσης και όχι στάση αναμασήματος ξεπερασμένων ιδεών και μεθοδών περιμένοντας να την εισάγουμε έτοιμη. Σταθμός ανάπτυξης της έρευνας και όχι στάση αποδιοργάνωσης περιμένοντας να την κάνουν άλλοι για μας. Σταθμός δημιουργίας σύγχρονης βιομηχανίας βασισμένης στην έρευνα και όχι στάση αποσύνθεσης περιμένοντας απ' έξω έτοιμα πράγματα. Τον Αύγουστο του 1982 χαιρετίσαμε ένα γεγονός που θα δημιουργούσε, όπως πιστέψαμε, τις συνθήκες για ένα μεγάλο βήμα μπροστά.

Στη συνέχεια όμως άρχισαν να γίνονται πράγματα που θύμιζαν θαύματα σαν κι αυτά που μόνο στη χώρα μας μπορεί να συμβούν, θαύματα που διαδέχονται ακόμα το ένα το άλλο. Θαύμα δεν είναι τελικά να σπουδαίει διπλάσιος αριθμός φοιτητών με τους ίδιους λίγους δασκάλους; Θαύμα δεν είναι να χωράνε διπλάσιοι φοιτητές μέσα στις ίδιες στενόχω-

ρες αιθουσες; Θαύμα δεν είναι να λέμε ότι κάνουμε έρευνα με λίγες χιλιάδες δραχμές το χρόνο; Θαύμα δεν είναι να λέμε ότι εξοπλίζονται εργαστήρια με μερικές εκατοντάδες χιλιάδες δραχμές το χρόνο; Θαύμα δεν είναι να λέμε σ' ένα τμήμα ότι μπορεί να στείλει 55 από τα μέλη του σε πολλά συνέδρια στο εξωτερικό με εξήντα χιλιάδες δραχμές το χρόνο;

Αξίζει να σταθούμε λίγο περισσότερο στο τελευταίο θαύμα αυτό και να το αντιπαραθέσουμε με ό,τι γίνεται σε άλλες χώρες. Γιατί οι ξένοι, που δεν ξέρουν ούτε θα μάθουν από θαύματα όλοι εκτός από τους βρετανούς φίλους μας που ζουν σαν κι εμάς έναν άλλο αιώνα άλλων θαυμάτων, καταστρέφουν το δαιμόνιο των επιστημόνων τους παρέχοντας τους πλήρη κάλυψη για να συμμετέχουν σε συνέδρια στο εξωτερικό. Δηλαδή, καλύπτουν τη συμμετοχή, το εισιτήριο, το ξενοδοχείο και για να τους καταστρέψουν τελείως ηθικά τους δίνουν ακόμα και έξοδα κίνησης. Στο σύνολό τους όλες αυτές οι απάνθρωπες παροχές κυμαίνονται γύρω στις 100.000 με 200.000 δρχ. το άτομο για κάθε συνέδριο στην Ευρώπη και δεν θα μιλήσουμε για τις ηθελιμμένα εξεζητημένες πια παροχές που δίνονται για κάθε συμμετοχή σε συνέδρια σ' άλλες ηπείρους.

Είναι ν' αναρωτιέται κανείς τι ποιότητα δουλειάς μπορεί να περιμένει από αυτούς τους κυρίους που τους παρέχονται όλα αυτά τ' απαράδεκτα; Τι λογική να έχει η σπατάλη εκατομμυρίων δολαρίων, φράγκων ή μάρκων για να γίνουν και να εξοπλιστούν σύγχρονα εργαστήρια; Τι ποιότητα επιστήμης μπορεί να γίνει και να παρουσιαστεί από αυτούς που δουλεύουν μέσα σε εξοπλισμένα με τα πιο σύγχρονα όργανα εργαστήρια; Τι ποιότητα σκέψης μπορούν να μας δείξουν, αφού χάνουν τον καιρό τους σε βιβλιοθήκες με χιλιάδες βιβλία; Τι ποιότητα ασχολίας μπορεί να έχουν όταν χάσκουν διαβάζοντας δεκάδες επιστημονικά περιοδικά κάθε μήνα; Τι ποιότητα έρευνας άραγε μπορούν να δείξουν αφού περνούν τον καιρό τους συζητώντας σε καλοπληρωμένα συνέδρια και πέρνουν πληροφορίες ή ανταλλάσσουν απόψεις με όσους ερευνούν χρόνια την ίδια περιοχή; Τι ποιότητα εφαρμογών θα μας δείξουν στην υδροκέφαλη βιομηχανία τους; Τι ποιότητα ανθρώπων να είναι άραγε τα πλήθη των τεχνικών που τους βοηθάνε; Τι ποιότητα άνθρωποι να είναι οι ίδιοι αφού δεν είχαν ποτέ τους κίνητρα για να έχουν δαιμόνιο; Μπορούν δηλαδή επειδή πάνε στο φεγγάρι να σταθούν μπροστά σε μας τους σύγχρονους Έλληνες που μπορούμε να κάνουμε θαύματα; Αυτοί φυσικά δεν μπορούν,

δεν ξέρουν και δεν θα μπορέσουν ποτέ να μας φτάσουν στα θαύματα. Να τους πούμε λοιπόν για να μάθουν, να ζηλεύουν και να τρομάξουν με το πόσο απλά εμείς θαυματοποιούμε.

Το κακό είναι ότι οι συμμετοχές σε συνέδρια επιβάλλονται, όχι όμως γιατί πολλοί λένε ότι αυτές επιβάλλονται από το νόμο πλαίσιο. Επιβάλλονται για να μην αποτελματωθούμε και σταματήσουμε σ' εκείνα τα λίγα που μάθαμε όταν κάποτε σπουδάζαμε έξω. Επιβάλλονται για να προχωρήσει η έρευνα στη χώρα μας και να μην εισάγουμε τα πάντα. Επιβάλλονται για να μην αναμασάμε παλιές ιστορίες αντί να διδάσκουμε. Επιβάλλονται για να μην χορηγούμε διπλώματα με μοναδικό προορισμό το κάδρο. Επιβάλλονται για να μην εξισώνονται από την ΕΟΚ τα δικά μας πανεπιστημιακά διπλώματα μ' εκείνα των γερμανικών ΤΕΙ. Επιβάλλονται για να μην μείνουμε στους αιώνες οι αγράμματοι της Ευρώπης. Επιβάλλονται για να μην ντρεπόμαστε τελικά που υπάρχουμε. Θα αναρωτιέται κανείς αν είναι δυνατόν να σκεφτόμαστε έτσι, αν είναι δυνατό δηλαδή να περιμένουμε ακόμα να γίνουνε θαύματα;

Το δικό μας θαύμα βασίζεται στο πολύ γνωστό και συζητημένο δικό μας δαιμόνιο. Το δαιμόνιο που σημαίνει βολεύομαι όπως μπορώ και λέω πως κάτι κάνω κοροϊδεύοντας τους άλλους που είναι χαζοί. Σε τελική ανάλυση το δαιμόνιο που δεν είναι μοναδικό δικό μας προνόμιο (οι Γάλλοι σαν πιο μεσογειακοί απ' τους άλλους ανακάλυψαν το πιο ειλικρινές système D ή se demerder που σημαίνει αν το μεταφράσουμε χωρίς σεμνοτυφία σε καλά ελληνικά, ξεσκατώνομαι). Το δικό μας θαύμα αντιπαραθέτει σε όλες εκείνες τις πολλές παροχές των άλλων 60.000 για 55 διδάσκοντες του Τμή-

ματος Αρχιτεκτόνων της Πολυτεχνικής Σχολής του ΑΠΘ. Πενήνταπέντε μόνο από τους εκατό γιατί το ΥΠΕΘ χρηματοδοτεί μόνο τα μέλη ΔΕΠ για να πάνε σε συνέδρια, διαφορετικά τις 60.000 αυτές θα τις μοιράζονταν εκατό άτομα (για όσους δεν ξέρουν διαιρέση αυτό σημαίνει εξακόσιες δραχμές κάθε χρόνο ο καθένας μας κι αυτά για να πάμε πολλά ταξίδια στο εξωτερικό).

Η απλότητα των μεθόδων της σύγχρονης ντόπιας θαυματοποίησης είναι συγκινητική. Το θαύμα το πετυχαίνει κανείς τελικά με πολλές, εύκολες και πολύ απλές ειδικές συνταγές που όλες βασίζονται στο μοναδικό μας δαιμόνιο:

● **Συνταγή πρώτη:** Φροντίστε να είστε τόσο απαραίτητος στον τομέα σας ώστε η οργανωτική επιτροπή να σας καλεί αναλαμβάνοντας όλα τα έξοδα. Έτσι θα χρειαστείτε μόνο τα τσιγάρα σας και κανένα καφέ ή ταξί που σημαίνει εξασφαλίστε με πολύ μικρό κόστος. Είναι το μόνο εύκολο αφού εδώ όλα τα ηθικά κίνητρα σας παρέχονται.

● **Συνταγή δεύτερη:** Στέλνετε την ανακοίνωσή σας στο συνέδριο πληρώνοντας τη συμμετοχή και περιμένετε να μπει η ανακοίνωση στα πρακτικά χωρίς να πάτε ποτέ στο συνέδριο, γράφοντας στην καλύτερη περίπτωση ότι αρρωστήσατε την τελευταία στιγμή ή στη χειρότερη δεν δίνετε σημεία ζωής. Η συνταγή αυτή σας εξασφαλίζει τη συμμετοχή σε συνέδρια που γίνονται ακόμα και σε χώρες σαν την Ιαπωνία ή την Αυστραλία.

● **Συνταγή τρίτη:** Φροντίστε να βρείτε ένα συνάδελφο που θα λάβει μέρος στο ίδιο συνέδριο εφαρμόζοντας την εβδόμη συνταγή και του ζητάτε να παρουσιάσει και τη δική σας δουλειά. Το κόστος μένει έτσι στο ίδιο επίπεδο με τις δυο πρώτες συνταγές.

● **Συνταγή τέταρτη:** Φροντίζετε να υπάρχουν πολλοί ακόμα συνάδελφοι που θέλουν να συμμετέχουν σ' αυτό το συνέδριο. Ένας από όλους θα πάει να παρουσιάσει τις εργασίες όλων. Το κόστος έτσι είναι βέβαια μεγαλύτερο από τις δυο πρώτες γιατί εκτός από τη συμμετοχή σας πληρώνεται κι ένα μέρος από τα έξοδα του ταξιδιού.

● **Συνταγή πέμπτη:** Συμμετέχετε μόνο σε συνέδρια που γίνονται στις πόλεις εκείνες του εξωτερικού που ζουν και δουλεύουν συγγενείς ή φίλοι σας. Εξασφαλίζεται έτσι διατροφή, ύπνο και μετακινήσεις δωρεάν, δηλαδή το κόστος είναι η συμμετοχή και το εισιτήριο.

● **Συνταγή έκτη:** Στις πόλεις που δεν γνωρίζετε κανένα κι όμως πρέπει να πάτε ψάχνετε τα ξενοδοχεία κοντά στους σταθμούς που δεν κοστίζουν σχεδόν τίποτα, συχνά έχετε παρέα μικρά χαριτωμένα ζώδια που κατοικοεδρεύουν στα

σκεπάσματα και τρώτε κονσέρβες που φέρατε μαζί απ' το σπίτι σας.

● **Συνταγή εβδόμη:** πιθανόν η καλύτερη: Φροντίστε να έχετε σεβαστή προσωπική περιουσία και να μπορείτε να κάνετε ό,τι θέλετε, όπως το θέλετε όταν το θέλετε και επειδή το θέλετε.

Οι παραπάνω συνταγές εξηγούν λίγο μόνο το πώς γίνονται θαύματα γύρω μας. Αν βέβαια δεν μπορείτε να χρησιμοποιήσετε την εβδόμη τελευταία και καλύτερη συνταγή, αυτό θα σημαίνει ότι ζείτε μόνο με το μισθό που παίρνετε, ήσαστε δηλαδή άξιος της τύχης σας και θα πρέπει τώρα να καταλάβετε πιο καλά ότι:

— Οι τέσσερις πρώτες συνταγές έχουν κόστος 20.000 με 30.000 δρχ. την ανακοίνωση και αν ξεπεράσετε τις δυο-τρεις φορές το χρόνο αυτό θα σας κοστίσει συνολικά το 10% των αποδοχών μιας ολόκληρης χρονιάς ακόμα κι αν είστε στην πρώτη βαθμίδα. Το κακό είναι ότι η δεύτερη συνταγή παραχρησιμοποιήθηκε και σήμερα οι περισσότερες οργανωτικές επιτροπές συνεδρίων γράφουν στα Call of Papers ότι τα πρακτικά θα εκδοθούν μετά το συνέδριο και θα περιέχουν μόνο εκείνες τις ανακοινώσεις που παρουσιάστηκαν και συζητήθηκαν (τελευταία μάλιστα οι οργανωτές απαιτούν να γίνεται η παρουσίαση από αυτόν που έγραψε την ανακοίνωση).

— Η πέμπτη και η έκτη συνταγή κοστίζουν το 10% των ετήσιων ακαθάριστων αποδοχών σας από την πρώτη κιόλας φορά, δηλαδή μην ελπίζετε πάνω από μια ανακοίνωση το χρόνο, αν δεν αλλάξετε μυαλά.

— Η εβδόμη συνταγή δεν κοστίζει τελικά τίποτα γιατί έχετε φυσικά φροντίσει να έχετε και μια δική σας εταιρεία, έτσι όλα τα έξοδα θα μπουν στη φορολογική δήλωση της εταιρείας σαν επαγγελματικά.

Όλα τα παραπάνω φαντάζομαι δείχνανε σ' όλους πολύ καθαρά ότι σήμερα όχι μόνο εδώ γίνονται θαύματα, αλλά ακόμα ξεφεύγουμε εύκολα την απαράδεκτη ταξική επιστήμη του παρελθόντος παρέχοντας κίνητρα σε όλους, για να καταλάβουν αυτό που αρνιόντουσαν τόσα χρόνια. Δηλαδή πως ήρθε πια καιρός να φροντίσουν μόνοι τον εαυτό τους και να κάνουν προσωπική περιουσία, πράγμα τόσο απλό κι αυτονόητο στον καιρό και τον τόπο μας. Γιατί να είναι άραγε τόσο απρόθυμοι να φροντίσουν τον εαυτό τους οι περισσότεροι Έλληνες και να τα θέλουν όλα έτοιμα στο χέρι; Μήπως γιατί δεν τους λέει κανείς πως δεν διαθέτουμε πλέον πιστώσεις, για να κάνουν ό,τι μπορούν από μόνοι τους, δηλαδή αν χρειάζεται ακόμα και θαύματα.

Αντώνης Φραγκουδάκης

των ιδίων των θυμάτων» (Τζώνι Μπούντσλ).

Αυτές οι φαντασιώσεις, μαζικά αναπαραγόμενες, ήταν και η πρώτη ύλη για την επανασυγκρότηση του πολιτικού αντισημιτισμού. Την αρχή έκαναν τα μαζικά μέσα ενημέρωσης. Η μορφή της αρθρογραφίας τους δεν είναι η άμεση ενοχοποίηση των Εβραίων, αλλά η δαιμονοποίησή τους, δηλαδή η μεγιστοποίηση των θετικών και αρνητικών τους πλευρών. Κατ' αυτό τον τρόπο ερεθίζεται η φαντασία του συνήθως προκαταλειμμένου αναγνώστη, η οποία τελικά επιδοκιμάζει τη βία στα έτσι παραστημένα ανθρώπινα τέρατα. Σ' αυτή τη στάση απέναντι στους Εβραίους ο Γερμανός δημοσιογράφος Χένρικ Μπρόντερ δίνει τον εξής χαρακτηρισμό: «όποιος παραμυθολογεί σχετικά με την υπερδύναμη των Εβραίων και μ' αυτό τον τρόπο ξαναφρεσκάει κλασικά στερεότυπα περί της εβραϊκής συνωμοσίας, ή κάνει υπεύθυνους τους Εβραίους για την αναβίωση του αντισημιτισμού... αυτός είναι αντισημίτης, ανεξάρτητα αν αυτό είναι συνειδητό ή όχι».

Ο τύπος αυτός του προ-«πολιτικού» αντισημίτη είναι σήμερα στην Αυστρία πανταχού παρών. Η επαφή μαζί του είναι αναπόφευκτη. Το ίδιο, ντε φακτο τουλάχιστον, και η αποδοχή του. Ο Κράισκι, ο ίδιος εβραϊκής καταγωγής και πολέμιος της άποψης, ότι «η Αυστρία αποτελεί κατά πλειοψηφία μια αντισημιτική χώρα», αναγκάστηκε να παραδεχτεί τελευταία: «Αν έδινα σημασία στα αντιεβραϊκά αστεία, που διηγούνται οι πολιτικοί μου φίλοι, τότε θα είχα μείνει με πολύ λίγους φίλους». Οι φίλοι του υπολογίζονται κατά τ' άλλα και σήμερα σε χιλιάδες.

Η Αυστρία - το μεγάλο θύμα

Η ροπή για προσωπική απαλλαγή από ενοχές ενισχύθηκε όμως και από πολλούς πολιτικούς παράγοντες.

Σε πρώτη γραμμή —όχι μόνο χρονολογικά— βρίσκεται εδώ η απόφαση των συμμάχων στη διάσκεψη της Μόσχας το 1943 να θεωρήσουν την Αυστρία όχι *θύτη* -σύμμαχο, αλλά *θύμα* του Χίτλερ. Η απόφαση αυτή, που απέβλεπε στην προτροπή ενός κινήματος αντίστασης, αποδείχθηκε εκ των υστέρων μοιραία: Σαν αναγνωρισμένο «θύμα» το μεταπολεμικό αυστριακό κράτος δεν κατέλαβε καμιά προσπάθεια για μια οργανωμένη κριτική επεξεργασία και αφομοίωση του παρελθόντος. Η «αποναζικοποίηση» έληξε ουσιαστικά το 1949 με την τιμωρία μόνο μερικών χιλιάδων από τα συνολικά 600.000 μέλη του ναζιστικού κόμματος. Η πολιτική των μεγάλων πολιτικών κομμάτων, του Λαϊκού και του Σοσιαλιστικού, απέναντι στους πρώην ναζιστές, περιορίστηκε στην άγρια οπαδών, αποφεύγοντας κάθε νύξη για το παρελθόν ή ακόμα και επαινώντας την τότε αντίληψη περί «εκτελέσεως του καθήκοντος» κατά τη διάρκεια του πολέμου. Τα αίτια του πολέμου και οι διώξεις των Εβραίων, έμειναν για τα σχολεία θέματα - ταμπού. Κατ' αυτόν τον τρόπο μπόρεσε να διαχέυνται ανεξέλεγκτα ένα σημαντικό μέρος της ιδεολογίας της γενιάς του πολέμου στους μεταγενέστερους. Ο αντισημιτισμός, εκκαθαρισμένος από ναζιστικά στοιχεία, επιβλήθηκε έτσι και πάλι σαν μια από τις κυρίαρχες ιδεολογίες.

Αυτό επιβεβαιώνεται και από μια σειρά

Το κείμενο στην αφίσα γράφει:

«Ένας αυστριακός που τον εμπιστεύεται όλος ο κόσμος».

Ο Βάλντχαϊμ το 1938, μέλος της ναζιστικής φοιτητικής νεολαίας, στην πλατεία Heldplatz της Βιέννης. Ο ίδιος αρνείται ότι είναι το εικονιζόμενο πρόσωπο (Δεύτερος από αριστερά).

Ο νυν και ο τότες Γεν. Γραμματέας του ΟΗΕ.

γκάλοπ στο διάστημα των τελευταίων δεκαετιών. Σύμφωνα μ' αυτά, το ποσοστό των «βάνουσων», «αλλεργικών» ρατσιστών (δηλαδή εκείνων που εμφανίζουν αλλεργικά συμπτώματα στη θέα των Εβραίων), δεν ξεπερνά τα 12-15%. Το ποσοστό εκείνων όμως, που κάνουν λίγο ή πολύ χρήση αντισημιτικών στερεοτύπων —για παράδειγμα: ο διεθνής Τύπος κατευθύνεται από τους Εβραίους— ανέρχεται ήδη στα 85%.

Ο νέος ευρωκεντρικός αντισημιτισμός

Η αναβίωση του πολιτικού αντισημιτισμού δεν είναι μόνο αυστριακό φαινόμενο. Ανάλογες κινήσεις παρατηρούνται τα τελευταία χρόνια και στη Δυτική Γερμανία. Σε αντίθεση μ' αυτή τη χώρα όμως, όπου οι διακρίσεις εναντίον των ξένων έχουν πολλαπλούς διαύλους εκτόνωσης —μεταξύ των άλλων τους γκάσταρμπάιτερ, τους ξένους εργάτες—, στην Αυστρία η ξενοφοβία φαίνεται ότι παραμένει βασικά κονσερβρισμένη σαν αντισημιτισμός.

Σ' αυτό το «θεμελιακό» συμπέρασμα θα πρέπει να κατέληξαν και οι επιτελείς του Βάλντχαϊμ, όταν κατά τη διάρκεια του προεκλογικού αγώνα διερευνούσαν την επιτυχία των πρώτων αντιεβραϊκών συνθημάτων. Με τη νίκη του Βάλντχαϊμ στις εκλογές σηματοδοτείται η οριστική επάνοδος του πολιτικού αντισημιτισμού. Η πολιτική αυτή είναι κάτι άλλο από εκείνη της παλιάς σχολής, που ζητούσε αν όχι το κεφάλι, τουλάχιστον το πορτοφόλι των Εβραίων, επί πίνακι. Στόχος δεν είναι η άρνηση οποιουδήποτε πολιτικού ή οικονομικού δικαιώματος των Εβραίων, αλλά, μέσω της παραχάραξης της ιστορικής αλήθειας, ένα καινούριο, ακηλίδωτο πολιτικό προσώπειο.

Έτσι αναπροσαρμοσμένος, με τη γλώσσα του βαλντχαϊμικού διπλωμάτη, σαν λογικό απόβλητο της εποχής του «μετά το ολοκαύτωμα», ο «ποστ-μοντέρνος» αντισημιτισμός, δοκιμάζει επίτυχώς τα πρώτα του βήματα στην Κεντρική Ευρώπη.

Οι Πυραμίδες των Φαραώ της Αποκάλυψης

του Μ. Ν. Ράπτη

Οι ιστορικοί του μέλλοντος θα σημειώσουν πως ο κόσμος μας πέρασε τις μέρες μας μια ιδιαίτερα παρανοϊκή του στιγμή. Γιατί ενώ ο Ρήγκαν και το πανίσχυρο οικονομικό - στρατιωτικό λόμπι που εκπροσωπεί, καρδιά και νεύρο της άρχουσας αστικής τάξης των ΗΠΑ, συνεχίζει ακάθεκτα τη φιλοπολεμική του πολιτική, και απορρίπτει ανεύθυνα κάθε πρόταση συζήτησης για τον αφοπλισμό του Μ. Γκορμπατσόφ, αλληπάλληλα δυστυχήματα στον τομέα της πιο προχωρημένης τεχνολογίας δείχνουν σε ποιο βαθμό η τεχνολογία αυτή δεν ελέγχεται ικανοποιητικά.

Έτσι την ίδια στιγμή που δυναμώνει όσο ποτέ άλλοτε η κούρσα των ατομικών εξοπλισμών, διαστημόπλοια, πύραυλοι, και πυρηνικά εργοστάσια, καμάρι του νέου τεχνολογικού πολιτισμού που ανατέλλει, σκορπίζουν πανικό, και βαθύτερη, χρόνια αποσταθεροποίηση της διανοητικής και ψυχικής υγείας εκατομμυρίων ανθρώπων. Κανονικά, τα συμπεράσματα από τα γεγονότα που εξελίσσονται μπροστά στα μάτια μας έπρεπε να 'ναι τα ακόλουθα:

Όπως απέδειξαν τα δυστυχήματα του Challenger, των πυραύλων Titan και Ariane και η καταστροφή του αντιδραστήρα στο Τσερνομπίλ, η λεγόμενη προχωρημένη τεχνολογία, της ηλεκτρονικής, της αυτοματοποίησης, της πυρηνικής ενέργειας, είναι από τη φύση της, *πολύπλοκη* και δεν μπορεί ακόμα να ελέγχεται ικανοποιητικά. Είναι επομένως υποκείμενη σε αναπόφευκτα δυστυχήματα με απρόβλεπτες συνέπειες. Κι αυτό τόσο μάλλον όσο η τεχνολογία αυτή εφαρμόζεται σε πολύπλοκες κατασκευές, διαχειριζόμενες από κλειστά, γραφειοκρατικά κυκλώματα χρήματος και δύναμης, μη ελεγχόμενα από τους μαζικούς θεσμούς μιας πραγματικά δημοκρατικής κοινωνίας.

Αν επομένως ένα δυστύχημα της έκτασης του Τσερνομπίλ, έσπειρε τόσο πανικό και επέφερε τόσες απώλειες, πώς είναι δυνατόν να εξακολουθεί η κούρσα των ατομικών εξοπλισμών, και της πυρηνικής ενέργειας;

Δεν πρόκειται για καθαρά παρανοϊκή πορεία της ανθρωπότητας προς τον εξοντωτισμό της, από τον οργανικό συνδυασμό ατομικών όπλων, και κινδύνων του περιβάλλοντος; Όπλα, φορείς όπλων, πυρηνική ενέργεια που τροφοδοτεί και κινεί τα όπλα, αποτελούν ένα οργανικό σύνολο. Η τάχα «ειρηνική» πυρηνική ενέργεια αναπτύχθηκε κυρίως για τα όπλα, και καλύπτει ακόμα κυρίως τις ανάγκες των όπλων.

Η προχωρημένη τεχνολογία αναπτύχθηκε και αναπτύσσεται επίσης κυρίως για τα όπλα, έως το παρανοϊκό αποκορύφωμα αυτής της εξοντωτικής κούρσας που 'ναι ο «Πόλεμος των Άστρων» έτσι όπως τον έχουν προγραμματίσει και αρχίσει να την αναπτύσσουν οι τερατώδεις εγκέφαλοι διευθυντικών κύκλων του κόσμου μας.

Ας πιάσουμε τώρα ένα ένα από τα επιμέρους ζητήματα. Είναι αναμφισβήτητο πως η πιο ανεπτυγμένη τεχνολογία έχει ιστορική της αρχή και κινητήρια δύναμή της, την κατασκευή και τελειοποίηση των ατομικών όπλων. Γι' αυτό και καταντά αναγκαστικά ολοένα πιο πολύπλοκη. Το πολύπλοκο από τη φύση του δεν ελέγχεται ικανοποιητικά. Τέτοιο είναι το συμπέρασμα από μεγάλους ειδικούς σ' όλο τον κόσμο.

«Καθένα απ' αυτά τα τεχνολογικά συστήματα — πυρηνική ενέργεια και διαστημόπλοια — έσπρωξαν την ανάπτυξη της τεχνολογίας» γράφει ο καθηγητής της ιστορίας των Επιστημών στο Harvard E. Μέντελσον «σε μεγάλη, πολύ μεγάλη πολύπλοκη και τους ανθρώπους στο αποκορύφωμα των δυνατοτήτων τους». Φέρνοντας σαν παράδειγμα τον «Πόλεμο των Άστρων» ο Κουρτ Γκότφριντ καθηγητής της φυσικής στο Πανεπιστήμιο Cornell των ΗΠΑ και διευθυντής της Ένωσης «of concerned scientist» της χώρας αυτής προσθέτει: «Η τεχνολογία

του θα 'ναι ακόμα πιο πολύπλοκη απ' ό,τι έως τώρα επιχειρήθηκε... Η διοίκηση του Ρήγκαν σκοπεύει να γεμίσει το διάστημα μ' ένα δίκτυο από σταθμούς μαχης... Ένας αυτοματοποιημένος τέτοιος σταθμός με την πανοπλία του από λείζερ, κάτοπτρα, και εργαλεία σκοποβολής είναι τόσο πολύπλοκη κατασκευή όσο ένα πυρηνικό εργοστάσιο. Από άποψη πολύπλοκότητας ο «πόλεμος των Άστρων» θα 'ναι παρόμοιος μ' ένα στόλο από πυρηνικά εργοστάσια αιωρούμενα στο διάστημα που θα πρέπει να συνεργάζονται με την ακρίβεια μιας συμφωνικής ορχήστρας. Κι αυτό χωρίς καμιά δυνατή προηγούμενη δοκιμή τέτοιου συστήματος».

Ο Ε. Κουρτ Γκότφριντ καταλήγει στο συμπέρασμα πως «πολύπλοκα τεχνολογικά συστήματα που η διαχείρισή τους ασκείται από μεγάλες οργανώσεις υποκείνται αναπόφευκτα στον κίνδυνο βλάβης, δυστυχημάτων, καταστροφής. «Είναι τρέλα να νομίζει κανείς πως τόσο πολύπλοκα συστήματα μπορούν να λειτουργούν πάντα με την εντέλεια που σχεδίασαν οι δημιουργοί τους, ιδίως όταν είναι αδύνατο να δοκιμαστούν πριν».

«Οι μελλοντικοί ιστορικοί θ' αγωνιστούν να εξηγήσουν σε άπιστους αναγνώστες πώς έγινε δυνατόν κι ένας πρόεδρος των ΗΠΑ έσπρωξε τη χώρα του σε μια τόσο εξωφρενική περιπέτεια» όπως ο «Πόλεμος των Άστρων». Στον αμερικανικό Τύπο διαβάσει κανείς καθημερινά παρόμοιες κρίσεις ειδικών και επιστημόνων από τους πιο επιφανείς της χώρας αυτής. Αλλωστε θα πρέπει να ευχόμαστε την οργάνωση μιας παγκόσμιας Διεθνούς αγωνιζομένων επιστημόνων που θα συντελούσε στην έγκαιρη αφύπνιση της κοινής γνώμης.

Η πολύπλοκη τεχνολογία για τα ατομικά κυρίως όπλα, έχει οργανική ανάγκη από την πυρηνική ενέργεια. Καταλήγουμε έτσι σε τεράστιες εγκαταστάσεις, διαχειριζόμενες από κλειστές στο δημόσιο δημοκρατικό έλεγχο, οργανώσεις, που ενδιαφέρονται κυρίως για κέρδος ή δύναμη, ή και τα δύο μαζί.

Τερατώδη μνημεία, μιας προϊστορικής εποχής της Ανθρωπότητας, στην οποία βρισκόμαστε ακόμα είναι οι νέες Πυραμίδες των Φαραώ της Αποκάλυψης, τα σύγχρονα πυρηνικά εργοστάσια. Υπάρχουν σήμερα στον κόσμο 371 περίπου τέτοια εργοστάσια, που υπολογίζεται ότι περί το 1990 θα ανέρχονται σε 439. Πρόκειται για τεράστιες, πολύπλοκες εγκαταστάσεις, με μεγάλο αρχικό κόστος, που αυξάνεται εξαιτίας των κοινωνικών πιέσεων για ολοένα υψηλότερη ασφάλεια, άλλωστε ανέφικτη, που πολλαπλασιάστηκαν από τις αρχές των ετών 1970 όταν ξέσπασε ο πανικός του πετρελαίου.

Υψώνουν την αποτρόπαιη σιλουέτα τους στον ορίζοντα των τοπίων της γης μας, και αποτελούν μόνιμες εστίες μόλυνσης του προσωπικού και των κατοίκων της περιοχής, ακόμα και όταν λειτουργούν «κανονικά» χωρίς γνωστοποιούμενη βλάβη ή σοβαρότερο δυστύχημα.

Συμβάλλουν μόνο μ' ένα 4% στην παγκόσμια κατανάλωση ενέργειας μ' ένα 7% σ' εκείνη της παγκόσμιας κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς ευτυχώς μόνο 220.000 megawatts παράγονται σήμερα από τα 600.000 megawatts που 'χαν προβλεφθεί για το 1985 από τις ΟCDE το 1970.

Πολιτική σκοπιμότητα συγκέντρωσε το ενδιαφέρον στο Τσερνομπίλ. Αλλά σιγά σιγά είδαμε να ξετυλίγεται ένα μεγάλο μέρος της αλυσίδας των δυστυχημάτων που συνέβησαν και συμβαίνουν στις πιο διαφορετικές χώρες όπου έχουν εγκατασταθεί, πυρηνικά εργοστάσια. Εκτός από τη χρόνια ενδογενή μόλυνση που προκαλεί η λειτουργία τους, έστω και σε «χαμηλό επίπεδο» εκτός από τις σοβαρότερες βλάβες στις οποίες υποκείνται η ολοένα και πιο πολύπλοκη τεχνολογία τους, εκτός από το άλυτο πάντα πρόβλημα ικανοποιητικής προφύλαξης των ραδιενεργών αποβλήτων, που συσσωρεύονται, τα πυρηνικά εργοστάσια, αποτελούν ιδεώδη στόχο για οποιοδήποτε ε-

ξωτερικό ή εσωτερικό «εχθρό». Αρκεί να τα βομβαρδίσει ακόμα και με κάποιο σύγχρονο «συμβατικό» ισχυρό όπλο. Μπορεί τότε κάλλιστα να καταστραφούν και να προκληθεί στο πολλαπλούν και στο ακόμα χειρότερο η περίπτωση του Τσερνομπίλ.

Οι χώρες που τα εγκατέστησαν στο έδαφός τους, τοποθέτησαν δίκτυο από μακραιώνες εστίες θανατηφόρου ραδιενέργειας που αν τεθεί σε κίνηση από κάποια καταστροφή πυρηνικού εργοστασίου, θ' αρκέσει να σπείρει τέτοιον πανικό και όλεθρο ώστε η εισβολή οποιουδήποτε «εχθρού» να 'ναι απλή πορεία, χωρίς καμία αντίσταση σ' ένα χαώδες σκηνικό, όπου αλλόφρων πλήθη θα προσπαθούν απλώς να «σωθούν», να επιζήσουν.

Δεν είναι λοιπόν καθαρά εγκληματική συμπεριφορά των «αθεατών μηχανισμών» που μας διευθύνουν, των κλειστών κυκλωμάτων χρήματος, εξουσίας, δύναμης, όταν ταυτόχρονα νοιάζονται ταχα για την ασφάλεια των χωρών τους, προετοιμάζουν πολυμορφα την «άμυνά» τους, ξοδεύουν τεράστια ποσά γι' αυτήν, και ναρκοθετούν τις χώρες τους με εκτεταμένο δίκτυο από βεζούβιους πυρηνικής ραδιενέργειας, όταν «συμβατικά» και μόνο ακόμα όπλα είναι σε θέση να τους ενεργοποιήσουν;

Απομένει το «επιχείρημα» ότι δεν είναι δυνατόν να ξαναγυρίσουμε πίσω σε βιβλική πρωτόγονη κοινωνία, ότι η επιστημονική και τεχνολογική «πρόοδος» είναι πια ακατάσχετη, ότι οι διαθέσιμες πηγές ενέργειας δεν αρκούν ότι το συμπλήρωμα πυρηνικής ενέργειας είναι απαραίτητο ακόμα κι αν εξαιρέσουμε την πρωταρχική ανάγκη των ατομικών όπλων.

Αν βέβαια το πρότυπο κοινωνίας στο οποίο αποβλέπουμε είναι αυτό που επικρατεί στις ανεπτυγμένες Δυτικές και Ανατολικές χώρες, όπου τόση σπατάλη γίνεται πρώτων υλών, ενέργειας, κατανάλωσης υλικών αγαθών και υπηρεσιών αν το ελληνοκρατικό δημογραφικό πρόβλημα δεν λυθεί ιδιαίτερα στον «Τρίτο Κόσμο», τότε βέβαια δικαιολογείται να νοιαζόμαστε για την πιθανή έλλειψη ενεργείας. Αλλά ας υπογραμμίσουμε τις παρακάτω παρατηρήσεις.

Το πρότυπο αυτό κοινωνίας που αναπτύσσεται Δυτικά αλλά και Ανατολικά, χαρακτηριζόμενο από ολοένα μεγαλύτερες πόλεις, μεγαλύτερες εγκαταστάσεις, μεγαλύτερα, πολύπλοκα, ολοκληρωμένα μηχανικά συστήματα με κριτήριο την ολοένα μεγαλύτερη αύξηση της παραγωγής και της παραγωγικότητας, οδηγεί σε μια «διαδική κοινωνία».

Δηλαδή σε μια κοινωνία όπου ορισμένοι κατέχουν μεγάλα υλικά προνόμια καθώς και προνόμια εξουσίας και δύναμης, άλλοι γύρω τους και στην υπηρεσία τους κατέχουν κι αυτοί σε κατώτερο επίπεδο παρόμοιες απολαύσεις, ενώ ευρύνεται ταυτόχρονα ο αριθμός μόνιμων ανέργων, και νέων «φτωχών» ιδιαίτερα ανάμεσα στους νέους, τις γυναίκες, τους ξένους εργαζόμενους. Το πρότυπο αυτό, πλέει άλλωστε στον ωκεανό του «Τρίτου Κόσμου» που το περιβάλλει και το εξυπηρετεί.

Είναι οπωσδήποτε παγκόσμια ανεφάρμοστο. Η απέραντη περιφέρεια του «Τρίτου Κόσμου» διακρίνεται από εντελώς αντίστροφη σχέση προνομιάς και φτωχών. Οι τελευταίοι αποτελούν τη μεγάλη πλειοψηφία τόσο στην ύπαιθρο υπό καταστροφή, όσο και στις νέες μητροπόλεις όπου στοιβάζονται εκατομμύρια φτωχών και φτωχοποιημένων χωρίς ελπίδες ένταξης τους στην παραγωγή, κοινωνική δραστηριότητα. Δεν είναι επομένως δυνατόν να ευνουόμουμε ένα πρότυπο κοινωνίας που είναι παγκόσμια ανεφάρμοστο, και πρέπει να τείνουμε προς ένα πρότυπο όπου να είναι δυνατή μια μέση στάθμη βιωτικού επιπέδου σε παγκόσμια κλίμακα. Σε τέτοια περίπτωση, που συνεπάγεται και δραστική συγκράτηση της δημογραφικής έκρηξης στον «Τρίτο Κόσμο» η σημερινή σπατάλη ενέργειας θα περιοριζόταν σε όρια για πολύ μεγάλο ακόμα διάστημα άνετα.

Αλλά ακόμα και σήμερα, μέσα σε μια καθαρά παρανοϊκή κατάσταση του κόσμου μας, το ποσοστό με το οποίο συμμετέχει η πυρηνική ενέργεια στη διεθνή κατανάλωση ενεργείας, μπορεί κάλλιστα ν' αντικατασταθεί από άλλες πιο «ήπιες» μορφές ενεργείας, πριν απ' όλα της ηλιακής. Οι πρόοδοι που γίνονται από Αμερικανούς, Ιάπωνες και άλλους στον τομέα της ηλιακής ενέργειας είναι ήδη τεράστιες, αλλά η πληροφόρηση σ' αυτό τον τομέα σκόπιμα καθυστερεί και σαμποτάρεται.

Γιατί η ηλιακή ενέργεια είναι άφθονη, φθηνή, ελεύθερη και

δημοκρατική. Δεν απαιτεί τεράστιες εγκαταστάσεις διαχειριζόμενες από κλειστά κυκλώματα χρήματος, εξουσίας, δύναμης. Η πηγή της είναι ο ζωοδότης ήλιος, που δεν μπορεί να γίνει αντικείμενο ιδιωτικής, ή κρατικής ιδιοκτησίας. Μπορεί να ζεστάνει τα σπίτια μας, και να κινήσει τα εργοστάσια, και κάθε είδους μηχανές, πιο άμεσα και αποκεντρωτικά, πιο «δημιουργικά».

Βέβαια, κι εκεί χρειάζεται φειδώ, όχι σπατάλη, για να μην διαταραχθεί η οικολογική ισορροπία.

Αλλά είναι οπωσδήποτε αναμφισβήτητο ότι μιας τεράστιας σημασίας επιπρόσθετη πηγή ενέργειας πρέπει να 'ναι και θα 'ναι ο ήλιος, όταν εφαρμοστεί η τεχνολογία των φωτοβολταϊκών στοιχείων που ήδη μετατρέπουν περί το 27,5% ηλιακή ενέργεια σε ηλεκτρισμό. Άλλες συσκευές θα μπορούν σε σύντομο διάστημα να παράγουν ηλεκτρισμό και από διάχυτη, όχι άμεση, ηλιοφάνεια. Οι πρόοδοι αυτές χρειάζονται διαρκή παρακολούθηση ιδίως σε χώρες όπως η Ελλάδα. Βέβαια, η επιλογή της τεχνολογίας και της μορφής ενέργειας δεν είναι ζήτημα «μοιραίας» «αυτόματης», «ανάπτυξης», αλλά στενότητα συνδεδεμένο με το γενικότερο πρότυπο κοινωνίας που συνειδητά επιλέγουμε.

Χρειάζεται ένας τιτάνιος μακρύς αγώνας, για ν' αντιστραφούν οι τάσεις που αναπτύχθηκαν στις «προχωρημένες» βιομηχανικές ή μεταβιομηχανικές σύγχρονες κοινωνίες, καθώς και εκείνες που αυτές προώθησαν, ευνόησαν στον «Τρίτο Κόσμο». Αν όμως ο αγώνας αυτός δεν διεξαχθεί με σιδερένια επιμονή και θέληση από όσους κατ' αρχήν αποκτούν το απαραίτητο περίσσειμα συνειδησης σε ποιο παρανοϊκό και στο τέλος εξοντωτικό, μέλλον οδηγούμαστε, τότε τα αφηνιασμένα αλόγα της αποκάλυψης: κούρσα εξοπλισμών, ατομικά όπλα, δημογραφική έκρηξη, πυρηνική ενέργεια, στην ολότητα ή τους συνδυασμούς τους. Θα ολοκληρώσουν και θα παγκοσμιοποιήσουν το Three Mile Island και το Τσερνομπίλ.

Πήρες σήμερα τον ΜΙΚΡΟ ΗΡΩΑ;

ΠΡΟΣΦΟΡΑ:

Αναπαραγωγές

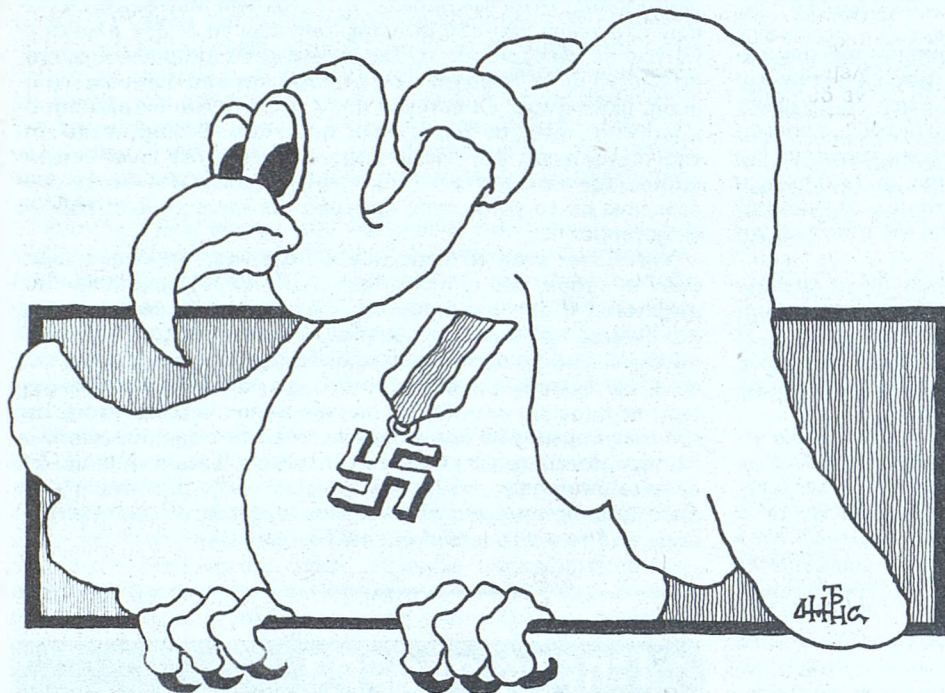
**8 ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ
ΕΞΩΦΥΛΛΑ**

της πρώτης έκδοσης

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΦΛΙΚ:

Οι κρυφοί κυβερνήτες της Δ. Γερμανίας

Πρώτο μέρος
μιας «συναρπαστικής» σταδιοδρομίας

του Ρολφ Πόλε

Ο Φρίντριχ Φλικ γεννήθηκε το 1883, στη σημερινή Βεστφαλία, γιος ενός αγρότη και εμπόρου ξυλείας. Σε όλη του τη ζωή, προσηλωμένος στους ισολογισμούς και στις στατιστικές, δεν τον ενδιέφερε το καλό ή το κακό, αλλά μόνο τα νούμερα στα διπλά λογιστικά βιβλία. Οι άνθρωποι μετρούσαν γι' αυτόν μόνο εφόσον αντιπρόσωπευαν χρήματα. Ίσως ήταν ο άνθρωπος που κέρδισε τα περισσότερα χρήματα από τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο (1914-1918), ως ιδιώτης.

Εκείνη την εποχή απόκτησε το απαραίτητο αρχικό κεφάλαιο για την κερδοσκοπία με μετοχές και ολόκληρες επιχειρήσεις: παντρεύτηκε μια πλούσια γυναίκα. Με τα χρήματα αυτά αγόρασε π.χ. τα αποθέματα χαλκού της Γερμανίας, τα φύλαξε για να τα πουλήσει χρόνια αργότερα σε απίστευτα υψηλές τιμές. Επίσης, με τα χρήματα αυτά απόκτησε ένα μικρό μεταλλείο σιδήρου, του οποίου ήταν πληρεξούσιος και πρόεδρος. Στη δεκαετία του '20, τότε που στο χρηματιστήριο του κόλλησαν το πατατούκλι «ο γύπας», κατάφερε, και με τη βοήθεια του τότε καλπάζοντος πληθωρισμού, να γίνει το υπ' αριθμόν 1 πρόσωπο της «καρδιάς του Ρουρ», δηλαδή, της «Ενωμένης Χαλυβουργίας».

Το 1932, όταν ο Φλικ έπεσε έξω στους υπολογισμούς του, βρέθηκε στην ανάγκη να πουλήσει μια μεγάλη επιχείρηση ορυχείων. Απειλώςε λοιπόν την κυβέρνηση ότι θα την πουλήσει στο «θανάσιμο εχθρό» της, τη Γαλλία, ή ακόμη χειρότερα στην Α-

μερική. Έτσι το κράτος αγόρασε από τον Φλικ τις μετοχές της επιχείρησης σε τετραπλάσια τιμή από εκείνη του χρηματιστηρίου, δηλαδή αντί 25 εκατομμύρια γερμανικά μάρκα, 100 εκατομμύρια. Τότε ειπώθηκε για πρώτη φορά ότι ο «Άσος» των «διπλών λογιστικών βιβλίων», δεν δούλεψε, όσο ζούσε, μόνο με δύο ταμεία, αλλά στην πραγματικότητα με τρία. Πρώτο, το επίσημο ταμείο για την Εφορία, δεύτερο, το ανεπίσημο ταμείο για την επιχείρηση και τρίτο, ένα «ειδικό ταμείο» ή όπως λένε στα γερμανικά ένα «μαύρο ταμείο». Από αυτό το «μαύρο ταμείο» δωροδοκήθηκαν οι πολιτικοί όλων των κομμάτων (με εξαίρεση τους κομμουνιστές) με σκοπό να αγοράσουν σε τετραπλάσια τιμή το ορυχείο.

Το 1931, για παράδειγμα, «έκανε δωρεά» σε ηγετικά στελέχη της πολιτικής ζωής, συνολικά 1,5 εκατομμύριο γερμανικά μάρκα (με τη σημερινή τιμή του γερμανικού μάρκου το ποσό αυτό έχει πολύ μεγαλύτερη αξία): για την επανεκλογή του προέδρου Χίντενμπουργκ, που το Γενάρη του 1933 θα αναγορεύσει τον Χίτλερ καγκελάριο, 90.000 μάρκα για τους τρεις καγκελάριους πριν από τον Χίτλερ καθώς και για τους σοσιαλδημοκράτες και το ναζιστικό κόμμα από 50.000 ως 150.000 μάρκα αντιστοίχα.

Λίγο πριν από την αναγόρευση του Χίτλερ σε καγκελάριο ο Φλικ άρχισε να «ποντάρει» αποκλειστικά στους Ναζί ξεκινώντας με «δωρεές» μερικών εκατοντά-

δων μάρκων. Στα 12 χρόνια του «χιλιετούς Ράιχ» δηλαδή, από το 1933 ως το 1945, οι «δωρεές» έφτασαν συνολικά τα 7,65 εκατομμύρια μάρκα, κυρίως οι «δωρεές» στους Χίτλερ και Γκαίρινγκ.

Το Φεβρουάριο του 1933 ιδρύθηκε στο σπίτι του Γκαίρινγκ, στο Βερολίνο, ο «Κύκλος των φίλων του Αρχηγού των Ες-Ες Χάινριχ Χίμλερ». Τον αποτελούσαν Γερμανοί επιχειρηματίες (εκτός από τον Φλικ, οι Σήμενς, Κρουπ κ.ά.) και οι ετήσιες «δωρεές» τους σύντομα θα φτάσουν το 1 εκατομμύριο μάρκα. Ο δεύτερος άντρας στο Συγκρότημα Φλικ έγινε αρχηγός της ταξιαρχίας των Ες-Ες.

Το 1943 στα 60 του χρόνια ο Φλικ είχε εγκαθιδρύσει τη μεγαλύτερη ιδιωτική βιομηχανική αυτοκρατορία στη ναζιστική Γερμανία. Έλεγε με 2 εκατομμύρια τόνους χάλυβα το 10% της συνολικής παραγωγής στη Γερμανία, καθώς και την παραγωγή του άνθρακα με το 8% και του λιγνίτη με το 5,6%. Στη μεγαλύτερη γερμανική βιομηχανία αεροπλάνων, τη Junkers, στην οποία από τότε είχαν μετοχές οι αμερικάνοι, διόρισε ήδη από το 1933 άνθρωπο δικό του, ειδικό στα αεροπλάνα, τον Χάινριχ Κόπενμπεργκ, ως γενικό διευθυντή.

Τον ίδιο χρόνο έκανε προσφορές για την κατασκευή πολεμικού υλικού και μπόρεσε ήδη από τις αρχές του 1934 να κατασκευάσει τις πρώτες οβίδες, βόμβες και κάννες πυροβόλων. Στους αξιωματικούς που πήραν μέρος στις διαπραγματεύσεις για τις παραγγελίες, έκανε δώρο μια μπρούτζινη προτομή του Φύρερ «ελπίζοντας ότι σας προσφέρουμε μια μικρή χαρά, στολίζοντας μ' αυτήν το γραφείο σας». Δέκα χιλιάδες αιχμώλωτοι πολέμου, κρατούμενοι σε παραρτήματα στρατοπέδων συγκέντρωσης ειδικά φτιαγμένα για τις επιχειρήσεις του Φλικ και «ξένοι εργάτες» (όπως έλεγαν τότε τους γκάσταρμπάιτερ) εξαναγκάζονταν να δουλεύουν συχνά κάτω από εξοντωτικές συνθήκες στις πολεμικές βιομηχανίες του Φλικ. Αυτό κατέληξε σε ένα ειδικό σχέδιο των Ναζί που είχε το τρομακτικό όνομα «εξόντωση μέσω της εργασίας». Δηλαδή οι άνθρωποι αυτοί έπρεπε να δουλεύουν κυριολεκτικά μέχρι θανάτου, μερικούς μήνες για 16 ώρες την ημέρα, χωρίς την απαραίτητη τροφή, χωρίς καθαρό αέρα (οι περισσότερες πολεμικές βιομηχανίες, λόγω των συμμαχικών βομβαρδισμών ήταν υπόγειες). Αντίθετα με άλλες επιχειρήσεις «εγκληματίων πολέμου» της εποχής αυτής, το Συγκρότημα Φλικ δεν πλήρωσε μέχρι σήμερα ούτε ένα μάρκο αποζημίωση στους ελάχιστους που επέζησαν από τη «δουλειά» αυτή.

Γι' μεγαλύτερη ληστρική επιχείρηση, οργάνωσε ο Φλικ μετά τη «Νύχτα των Κρυστάλλων» το Νοέμβριο του 1938, με την οποία άρχισε η συστηματική, αργότερα βιομηχανικά οργανωμένη, μαζική δολοφονία των Εβραίων, που δεν μπορούσαν τώρα πια να εξαγοράζουν τη ζωή τους και να φεύγουν μέσω Βιέννης για την κατεχόμενη Παλαιστίνη. Με αυτή έγινε ο πλουσιότερος άνδρας της Γερμανίας.

Έτσι σοφίστηκε το «Διάταγμα για τη χρησιμοποίηση της περιουσίας των Εβραίων», δηλαδή την χωρίς αποζημίωση απαλλοτρίωση, για να μπορέσει να οικειοποιηθεί την περιουσία της εβραϊκής οικογένειας Πέτσεκ, εγκατεστημένης στην Τσεχοσλοβακία. Η οικογένεια αυτή κατείχε στη Σαξωνία, στην Άνω Σιλεσία και

στο Βερολίνο περισσότερο από το ένα τρίτο του αποθέματος του γερμανικού λιγνίτη.

Ο άνθρωπος του Φλικ στην κατεχόμενη αυτή περιοχή ήταν ο Χανς - Μάρτιν Σλάιερ, τότε αξιωματούχος των Ες-Ες και ταυτόχρονα «οικονομικός υπεύθυνος» της περιοχής. Αυτός ο ίδιος που στη δεκαετία του '60 είναι γενικός διευθυντής της Daimler - Benz (Μερσεντές) που ανήκε τότε στο μεγαλύτερο μέρος της στον Φλικ, και το 1977 είναι πρόεδρος της δυτικογερμανικής ένωσης «εργοδοτών». Εκτελέστηκε μετά το θάνατο του Αντρέα Μπάαντερ, της Γκούντρουν Ένσλιν, του Γιαν Καρλ Ράσπε στις 18.10.77 από την ΡΑΦ (Οργάνωση Κόκκινος Στρατός), μια δυτικογερμανική οργάνωση ανταρτών πόλεως, στην οποία η αστυνομία σ' όλο τον κόσμο έδωσε το όνομα «Μπάαντερ-Μάινχοφ».

Μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ο Φλικ έχασε μεν τα 2/3 της περιουσίας του που βρίσκονταν στις «Ανατολικές περιοχές» δηλαδή στα σημερινά κράτη της Ανατολικής Ευρώπης αλλά του έμειναν ακόμα μερικές εκατοντάδες εκατομμύρια μάρκα καθώς και εργοστάσια στη Δύση. Η αντίσταση των Γερμανών εργατών ενάντια στους πρώην εγκληματίες πολέμου, Φλικ, Κρουπ, κ.ά., που ζητούσαν τη δήμωση των περιουσιών τους τσακίστηκε από τα αμερικανο - αγγλο - γαλλικά στρατεύματα κατοχής.

Το γιατί ο Φλικ στη δική της Νυρεμβέργης, ως εγκληματίας πολέμου, τη γλίτωσε τόσο φτηνά με 7 χρόνια φυλακή, εξηγεί ο Ρόμπερτ Τσάκσον, ο προϊστάμενος εισαγγελέας των ΗΠΑ: Στις ίδιες τις Ηνωμένες Πολιτείες χρειάζεται η ιδιωτική βιομηχανία για λόγους εξοπλισμού και δεν πρέπει να αποθαρρύνει κανείς τους βιομηχάνους «να συνεχίσουν να συνεργάζονται με την κυβέρνησή μας μέσα στα πλαίσια των μέτρων για τον εξοπλισμό που πρέπει να ληφθούν για το συμφέρον της μελλοντικής μας άμυνας», δηλαδή: οι ΗΠΑ αποφάσισαν τότε να συνεχίσουν να χρησιμοποιούν τους Φλικ, Κρουπ και Σήμενς, ή ό-πως αλλιώς λέγονται, στον «αγώνα κατά

του κομμουνισμού» με την παλιά τους ιδιότητα.

Έτσι ο Φλικ αφέθηκε ελεύθερος μετά από 3 χρόνια, όταν η αμερικανική ηγεσία αποφάσισε οριστικά τον επανεξοπλισμό της Δ. Γερμανίας, βάσει μιας αμνηστίας που έδωσε ο ανώτατος αμερικανός επίτροπος στη Δ. Γερμανία, βάσει μιας αμνηστίας που έδωσε ο ανώτατος αμερικανός επίτροπος στη Δ. Γερμανία, Τζων Μακ Κλού, το 1950.

Εντωμεταξύ, ο Φλικ μπορούσε βεβαίως από τη φυλακή να συνεχίσει να διευθύνει την αυτοκρατορία του (για τους εγκληματίες πολέμου δεν υπήρξαν λευκά κελιά) και έκανε δύο από τους στενότερους συνεργάτες του ιδρυτικά μέλη του χριστιανοδημοκρατικού κόμματος. Ο ένας από αυτούς θα γινόταν στη χριστιανοδημοκρατική κυβέρνηση του καγκελάριου Αντενάουερ «υπουργός με ειδικά καθήκοντα». Πιθανόν, ο στενότερος σύμβουλος του δυτικογερμανού αυτού καγκελάριου (1949-63), ο τραπεζίτης Ρόμπερτ Πφερντεμένγκελ, ήταν ήδη την εποχή του ναζισμού στο διοικητικό συμβούλιο των επιχειρήσεων Φλικ.

Ο Φλικ πούλησε την τεράστια περιουσία του στην περιοχή του Ρουρ για 280 εκατομμύρια μάρκα περίπου. Με αυτά αγόρασε μία γαλλική επιχείρηση μεταλλείων και σύντομα έλεγχε τη δεύτερη μεγαλύτερη επιχείρηση μεταλλείων στο Βέλγιο. Στους εξοργισμένους Βέλγους η κυβέρνηση Αντενάουερ είπε ότι ο Φλικ στην πραγματικότητα ήταν αντίθετος με τον Χίτλερ. Φυσικά και αυτή την εποχή λαδώνονται πολιτικοί και υπουργοί των αστικών κομμάτων, π.χ. ο επί χρόνια υπουργός Εσωτερικών και Εξωτερικών Γκέρχαρντ Σρέντερ. Είναι ενδιαφέρον, από που ξέρουμε για τις «πληρωμές» αυτές: ο Έμπερχαντ φον Μπράουχιτς, ο μάντζερ του Φλικ, που κατηγορείται αυτό τον καιρό μαζί με δύο πρώην υπουργούς οικονομικών του Φιλελεύθερου Κόμματος για δωροδοκία και φοροδιαφυγή πολλών εκατομμυρίων, δικαιολόγησε τις «πληρωμές» του Συγκροτήματος Φλικ σε όλα τα κόμ-

ματα τη δεκαετία του '70 (επίσημα, 25 εκατομμύρια μάρκα συνολικά) αποκαλύπτοντας τις δωροδοκίες των ετών 1931 και της δεκαετίας του '50!

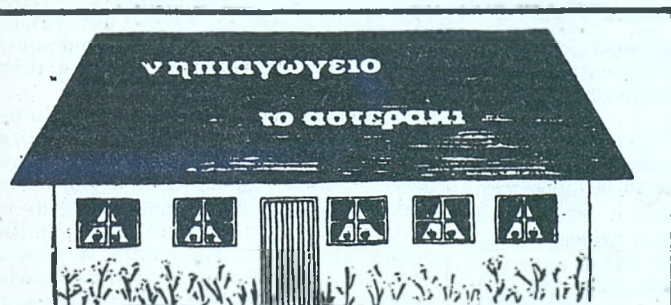
Από τα 280 εκατομμύρια μάρκα περίσσεψαν αρκετά χρήματα ακόμα, ώστε να κερδοσκοπήσει στο Χρηματιστήριο. Στη μεταπολεμική περίοδο, τη δεκαετία του '50, δεν υπήρχαν τόσα κεφάλαια στη Δυτική Γερμανία όπως σήμερα. Με 100 εκατομμύρια μπήκε ως καθοριστικός μέτοχος στη Μερσεντές, αγόρασε την Auto-Union και έφτιαξε από αυτές τις δύο το μεγαλύτερο ευρωπαϊκό συγκρότημα αυτοκινήτων. Τελικά, αγόρασε επίσης τη βιομηχανία χαρτιού «Feldmühle» και τη χημική επιχείρηση «Dynamit-Nobel».

Το 1960, δέκα χρόνια μετά την απόλυσή του από τη φυλακή, η οικονομική του δύναμη ήταν «μεγαλύτερη από ό,τι στο παρελθόν». Η μέχρι τότε ανεξάρτητη οικονομική εφημερίδα «Handelsblatt» έγραφε ότι η «οικονομική δράση του Φλικ δεν αφήνει να διαφαίνεται ότι έχει διδαχθεί κάτι από το παρελθόν του».

Την ίδια χρονιά (ο Φλικ πλησίαζε τα 80) διόρισε μερικούς μάντζερ στην επιχείρησή του, μεταξύ άλλων τον οικονομικό υπεύθυνο του κόμματος του Στράους (και προσωπικό του φίλο) τον Βόλφγκανγκ Πόλε, που ήταν ένας από τους δικηγόρους του Φλικ στη Δίκη της Νυρεμβέργης. Αυτός ο συνδυασμός, οικονομικού υπεύθυνου του Κόμματος του Στράους και μάντζερ του Φλικ, ήταν πολύ πρακτικός για δωροδοκίες, γιατί τα χρήματα περνούσαν από το ένα χέρι στο άλλο.

Εξάλλου, ο Έμπερχαντ φον Μπράουχιτς για τον οποίο μιλήσαμε παραπάνω, συμμαθητής του γιου Φρίντριχ Καρλ Φλικ που ανέλαβε την αυτοκρατορία μετά το θάνατο του πατέρα του (1972), έγινε εταίρος στην επιχείρηση.

● Στο επόμενο τεύχος θα αναφερθούμε στη δράση της αυτοκρατορίας υπό τη διεύθυνση του γιου, Φρίντριχ Καρλ Φλικ, από τη δεκαετία του '70, γνωστή σαν το «Σκάνδαλο Φλικ».

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαθητό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό άστεράκι».
- Μιά μικρή δασή μέσα στο τσιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο - Διδασκαλία και επίβλεψη από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για τό παιδί.
- Έλάτε νά γνωριστούμε και νά συζητήσουμε για τό παιδί σας.

Γκόλφω Τζελετοπούλου - Ευθυμία
Βαλαμάνος 4 και Άσκληπιού τηλ. 6447830 - 3635419.

Κυκλοφορεί
τεύχος
20-21

ΦΥΛΛΑΔΙΟ

ΓΙΑ ΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

- ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
- ΣΕ ΠΟΛΛΑ ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ ΑΘΗΝΑΣ-ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ-ΕΠΑΡΧΙΑΣ
- ΣΤΑ ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ ΑΘΗΝΑΪΚΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΑΠ' ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Αν υπερδευτρίκατε με τα μιλιρέμ (Μια συστηματική γνωριμία με τη ραδιενέργεια και τα πυρηνικά)
- Πυρηνικά και κοινωνικός έλεγχος
- Κ.Κ.Ε.σ: Τώρα τι γίνεται;
- Που πάει η Σ.Σ.Ε.Κ.;
- Η ενόπλη πέρα από ευχές
- Ο νέος δημοτικός κώδικας
- Πριν είναι αργά στα εθνικά
- Ε.Κ.Α.Μ. και φακελώματα

Οι βασανιστές δεν γεννιούνται...

της Μαρίας
Πίνιου - Καλλή

Αυτό που μεταμορφώνει ακίνδυνους πολίτες σε βασανιστές δεν είναι η «έμφυτη επιθετικότητα» που υπάρχει στο άτομο, αλλά η αυτο-υπερβατική του αφοσίωση σ' ένα σκοπό που συμβολίζεται από τον ηγέτη, στην εξουσία. Αυτό που προκαλεί την αλλαγή της ηθικής αντίληψης, την κατάργηση της προσωπικής ευθύνης, την αντικατάσταση του κώδικα συμπεριφοράς του ατόμου με τον κώδικα του ηγέτη, της αυθεντίας, είναι η «τάση ολοκλήρωσης» που ενεργεί σαν φορέας ή καταλύτης. Κατά τη διάρκεια αυτή της μοιραίας διαδικασίας, το άτομο ως ένα σημείο αποπροσωποποιείται. Δεν λειτουργεί σαν ένα αυτόνομο άτομο αλλά ούτε σαν μέρος κοινωνικού συνόλου. Σαν αυτόματο περιμένει εντολές και τις εκτελεί».

Η αποκάλυψη των βασανιστηρίων που έγιναν σε 14χρονο στο Βόλο από αστυνομικούς έφερε στην επιφάνεια το πρόβλημα των βασανιστηρίων. Το ANTI στο παρελθόν έθιξε αρκετές πλευρές του συστήματος που δημιουργεί βασανιστές. Σήμερα ολοένα και πληθαίνουν οι καταγγελίες για βασανιστήρια στον κόσμο που δεν προέρχονται μόνο από χώ-

ρες οι οποίες έχουν δικτατορικά καθίσματα. Οι αποκαλύψεις και καταγγελίες της «Διεθνούς Αμνηστίας» είναι απ' αυτή την άποψη χαρακτηριστικές. Στο κείμενο που δημοσιεύουμε στη συνέχεια γίνεται αναφορά στη διαδικασία δημιουργίας βασανιστών και τη σχέση της με την εξουσία.

Η κατάργηση των βασανιστηρίων, μιας μεθόδου για την απόσπαση ομολογιών, θεσμοθετήθηκε διεθνώς με την απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ τη 10η Δεκεμβρίου 1984 και στη χώρα μας, με το νόμο 1500 της 28/11/84 και θεωρεί τα βασανιστήρια αδίκημα, ιδιώνυμο, βαρύ, ποινικό.

Τα βασανιστήρια αποτελούν το ισχυρό μέσο πολιτικής καταπίεσης στα χέρια της οποιασδήποτε εξουσίας και μπορούμε να μιλάμε για μια τραγική πολιτική πραγματικότητα. Στην εποχή μας έχουν γίνει θεσμός... Μέτρα ενάντια στο θεσμό αυτό όπως είπαμε και παραπάνω έχουν παρθεί. Θα είναι όμως αρκετά για να αποτρέψουν, με το φόβο του κολλασμού, την εκτέλεση των βασανιστηρίων;

Βέβαια η επιβολή ποινής σε κάποιον που βασάνισε έχει κατασταλτικό χαρακτήρα τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο! Είναι όμως αρκετό για να προλάβει το αδίκημα.

Φοβάμαι πως όχι.

Ανατρέχοντας στην ανθρώπινη ιστορία είναι τραγικό να διαπιστώνει κανείς πως τα εγκλήματα των κακών... είναι λιγότερα και ηπιότερα από τις τιμωρίες που επιβάλλουν οι υποτιθέμενοι καλοί!

Οι γενοκτονίες, οι Σταυροφορίες, η Ιερή Εξέταση, τα βασανιστήρια, η θανατική ποινή, είναι μερικά παραδείγματα που θεμελιώνουν την προηγούμενη άποψη.

Μόλις μετά από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, σοκαρισμένη η ανθρωπότητα από τα εγκλήματα των Ναζί θέλησε να θεσμοθετήσει τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Τα τελευταία 25 χρόνια η Διεθνής Αμνηστία με τον καθημερινό της αγώνα και τις ετήσιες αναφορές τις πληροφορίες στην κοινή γνώμη, για το γεγονός των βασανιστηρίων και άλλων μορφών τιμωριών και κακής μεταχείρισης που υφίστανται άτομα, για τα διαφορετικά τους πιστεύω.

Ποιοι είναι όμως αυτοί που αποφασίζουν τα βασανιστήρια;

Ποιοι είναι αυτοί που τα εφαρμόζουν;

Η απόφαση ανήκει στην εκάστοτε εξουσία. Η εφαρμογή τους όμως γίνεται από πολλούς ανθρώπους, που τους χρησιμοποιεί κατάλληλα η εξουσία, όπως απέδειξαν και με τις εργασίες τους, οι Χένρυ Ντιλ, Αντόρνο και συνεργάτες της Σχολής Φραγκφούρτης και ο Μίλγκραμ με τα πειράματά του στο Πανεπιστήμιο του Γέηλ.

Βασανιστές μπορεί να γίνουν πολλοί άν-

θρωποι. Είναι εφιαλτική η σκέψη ότι μέσα σ' αυτούς μπορεί να είναι και το παιδί σου ή το «παιδί του γείτονα» όπως μας έδειξε η ομώνυμη ταινία που στηρίχθηκε στις εργασίες της Μίκας Φατούρου και την ομολογία του βασανιστή —στην περίοδο της Χούντας— Πέτρου.

Τα πειράματα του Μίλγκραμ στο Τμήμα Ψυχολογίας του Γέηλ συντάραξαν τον επιστημονικό κόσμο. Τα επανέλαβαν για να τα επαληθεύσουν πειραματικά εργαστήρια στη Γερμανία, την Ιταλία, την Αυστραλία και τη Νότιο Αφρική.

Σκοπός των πειραμάτων, ήταν να εντοπίσουν τα όρια υπακοής στην εξουσία, ενός μέσου ατόμου, όταν έπαιρνε εντολές να τιμωρήσει ένα άθωο θύμα προξενώντας του έντονο πόνο για ένα «ευγενή σκοπό» (εκτέλεση πειράματος, θεραπεία, μάθηση κ.ά.).

Στην περίπτωση του Μίλγκραμ ευγενής σκοπός ήταν η Παιδεία. Το πείραμα δηλαδή έγινε με σκοπό να αποδειχθεί αν η τιμωρία του μαθητή για τα σφάλματά του έχει θετική επίδραση στη διεργασία της μάθησης.

Για το πείραμα χρειάζονταν τρία άτομα, ο μαθητής ή θύμα, η αυθεντία ή δάσκαλος ή γιατρός, και το υποκείμενο του πειράματος στο οποίο η αυθεντία —ενδεχόμενη με λευκή μπλούζα— έδινε εντολές. Το πείραμα γινόταν σε μια αίθουσα με ομοιώματα μηχανημάτων που έμοιαζαν με ηλεκτρική καρέκλα ή καρέκλα εγκεφαλογραφήματος και ένα πίνακα με τριάντα διακόπτες από 15 βολτ έως 450 βολτ και τις ανάλογες επιγραφές: ελαφρό σοκ, έντονο σοκ, βίαιο σοκ, και ΚΙΝΔΥΝΟΣ.

Τα υποκείμενα του πειράματος, δηλαδή αυτοί που θα δέχονταν την εντολή, να γυρίσουν ή όχι, τους διακόπτες προσκλήθηκαν με μία μικρή αγγελία σε εφημερίδες μεγάλης κυκλοφορίας, ενώ η αυθεντία που έδινε εντολές και το θύμα που υφίστατο την τιμωρία ήταν ηθοποιοί που γνώριζαν το πείραμα και το σκοπό του και αντιδρούσαν ανάλογα.

Τα άτομα που πήραν μέρος στο πείραμα ήταν περίπου 1.000 και προερχόταν από διάφορες κοινωνικές τάξεις, ηλικίας, φύλο κτλ.

Πώς επέβαλλε, λοιπόν, την εξουσία της, η αυθεντία, στο υποκείμενο του πειράματος —τον «εκτελεστή» θα λέγαμε— και τον έκανε να συνεχίζει το αποτρόπαιο «καθήκον» του; Δεν εκφράσθηκαν απειλές ούτε υπήρξε ευγλωττη πειστικότητα. Η διαδικασία που ακολουθήσε η αυθεντία ήταν αυστηρά τυποποιημένη.

Σε διάφορα σημεία του πειράματος ο «εκτελεστής» στρεφόταν προς την αυθεντία για να δει αν θα προχωρήσει στα υψηλότερα βολτ το θύμα άρχιζε πια να ταραξεται και να διαμαρτύρεται. Ο «εκτελεστής» δεχόταν τα παραγγέλματα της αυθεντίας. «Παρακαλώ συνεχίστε», «το πείραμα απαιτεί να προχωρήσετε», «δεν μπορείτε να κάνετε αλλιώς πρέπει να συνεχίσετε». Ο τόνος της φωνής ήταν πάντα σταθερός και όχι αγενής. Όσο ανέβαιναν τα βολτ, τόσο οι αντιδράσεις ήταν εντονότερες μέχρι την προσποιητή λιποθυμία.

Πριν αρχίσει τα πειράματά του ο Μίλγκραμ ζήτησε από μια ομάδα ψυχιάτρων να προβλέψουν το αποτέλεσμα. Η απάντηση ήταν ότι όλα τα άτομα θα αρνούνταν να προχωρήσουν πάνω από τα 150 βολτ (δηλαδή όταν το θύμα ζητάει για πρώτη φορά να το αφίσουν). Πιστευαν ότι το 4% θα έφθανε εις τα 300 βολτ και ίσως το 1% στα 450 βολτ, δηλαδή στο υψηλότερο σοκ, που ήταν και επικίνδυνο για τη ζωή του θύματος.

Πόσο σοκαρίσθηκαν και κείνοι και η ανθρωπότητα όλη όταν τα αποτελέσματα των

πειραμάτων του Μίλγκραμ ανακοινώθηκαν και έγινε γνωστό ότι το 60% των υποκειμένων του πειράματος, «εκτελεστών» έφθασε στα 450 βολτ. Στο Μόναχο, που επαναλήφθηκαν τα πειράματα, στα 450 βολτ, έφθασε το 85% των υποκειμένων...

Οι περισσότεροι «εκτελεστές» όχι μόνο δεν έβρισκαν καμία ευχαρίστηση, κάνοντας το ηλεκτροσόκ στο θύμα, αλλά παρουσίαζαν και διάφορα συμπτώματα ψυχοσωματικά (συγκίνηση, τάση εμετού, ιδρώτας). Άλλοι παρακαλούσαν να σταματήσει το πείραμα γιατί το έβρισκαν ανόητο.

Τα 2/3 όμως έφθασαν παρόλα αυτά ως το τέλος. Τα συμπεράσματα που έβγαλε ο Μίλγκραμ από τα πειράματά του είναι ότι: «κοινοί άνθρωποι που απλά κάνουν τη δουλειά τους και που δεν τους διακρίνει ιδιαίτερη επιθετικότητα, μπορούν να γίνουν συνεργοί σε φοβερές καταστρεπτικές διεργασίες. Και πέρα απ' αυτό, ακόμα και όταν τα καταστρεπτικά αποτελέσματα της εργασίας τους γίνονται ολόφανερα και τους ζητούν να συνεχίσουν να κάνουν πράγματα που δεν τα χαρακτηρίζουν στοιχειώδεις ηθικές αρχές είναι σχετικά λίγοι εκείνοι που έχουν την απαραίτητη εσωτερική δύναμη για να αντισταθούν στις εντολές της εξουσίας».

Στα πειράματα λοιπόν αυτά αποκαλύφθηκε ότι η ανθρώπινη συμπεριφορά πολύ εύκολα επηρεάζεται καθώς το άτομο συνδέει την προσωπικότητά του με μεγαλύτερες θεσμικές δομές.

«Αυτό που μεταμορφώνει ακίνδυνους πολίτες σε βασανιστές», λέει ο Καίσιερ, «δεν είναι η «έμφυτη επιθετικότητα» που υπάρχει στο άτομο, αλλά η αυτο-υπερβατική του αφοσίωση σ' ένα σκοπό που συμβολίζεται από τον ηγέτη, την εξουσία. Αυτό που προκαλεί την αλλαγή της ηθικής αντίληψης, την κα-

τάργηση της προσωπικής ευθύνης, την κατάσταση του κώδικα συμπεριφοράς του ατόμου με τον κώδικα του ηγέτη, της αυθεντίας, είναι η «τάση ολοκλήρωσης» που ενεργεί σαν φορέας ή καταλύτης. Κατά τη διάρκεια αυτής της μοιραίας διαδικασίας, το άτομο ως ένα σημείο αποπροσωποποιείται. Δεν λειτουργεί σαν ένα αυτόνομο άτομο αλλά ούτε σαν μέρος κοινωνικού συνόλου. Σαν αυτόματο περιμένει εντολές και τις εκτελεί».

Πώς μετατρέπεται ένα άτομο σε βασανιστή και πώς εκπαιδεύεται γι' αυτό; Η εξομολόγηση ενός Τούρκου βασανιστή που αναδημοσιεύθηκε στο «Ποντίκι» μας δίνει πολλά στοιχεία, τα οποία συμπίπτουν και με τις περιγραφές άλλων βασανιστών.

Συνήθως τα άτομα που επιλέγονται γι' αυτό το ρόλο διέπονται από βαθύ σεβασμό ή και φόβο προς την εξουσία, όπως λέει και ο Μίλγκραμ στα συμπεράσματά του.

Η φιλοσοφία τους και η αντίληψή τους για τον κόσμο έχει χαρακτήρα ολοκληρωτισμού. Το διαφορετικό, το ατομικό, τους τρομάζει και τους θυμώνει, θέλουν να το μετατρέψουν.

Τα άτομα αυτά εκτίθενται στην αρχή στην παρακολούθηση βασανιστηρίων που κάνουν άλλοι. Ο φόβος και η ένταση συσσωρεύουν μέσα τους άγχος το οποίο μπορεί να εκδηλωθεί στην αρχή με απλές πράξεις βίας όπως βρίσιμο, χαστούκια, και η αδυναμία του θύματος να τους το ανταποδώσει τους γεμίζει με αίσθηση δύναμης και αυξάνει τον αυτοσεβασμό τους.

Ο καινούργιος ρόλος τους δημιουργεί ένταση ανάλογη με τη σύγκρουση που υπάρχει μεταξύ του ιδανικού εαυτού τους ή της συνείδησής τους και του καινούργιου εαυτού τους όπως τους αποκαλύπτεται. Σειρά δικαιολογιών που δίνουν οι ίδιοι ή το περιβάλλον

τους μπορεί να ανακουφίσει ή να βάλει όρια στο συσσωρευμένο άγχος και τις αποδιοργανωτικές του συνέπειες. Εκφράζονται με φράσεις όπως: «εγώ εκτελώ εντολές», «είναι μια δουλειά κι αυτή», «είμαι μόνο ένας κρίκος στην αλυσίδα», «εάν δεν το κάνω εγώ, θα το κάνει κάποιος άλλος» ή χρησιμοποιούν όρους αποκαλώντας τη φυλάκιση «σωφρονισμό» τον εγκλεισμό σε ψυχιατρεία για πολιτικούς λόγους «θεραπεία» τους κρατούμενους «τρομοκράτες», «πράκτορες ξένης δύναμης», «μιάσματα», «αντίχριστους» και τις διαφορετικές ιδέες «αρρώστια» που πρέπει να μπει σε γύψο, ή κοινωνικό καρκίνο που πρέπει να ξεριζωθεί κτλ.

Όλα αυτά οδηγούν σε μία απανθρωποποίηση του θύματος, στο μυαλό του βασανιστή και καταλήγουν σε μια παραδοχή της βαρβαρότητας του τρόπου σωφρονισμού και της απονέκρωσης του ανθρώπινου αισθήματος.

Στον «πολιτισμένο» κόσμο μας τα βασανιστήρια δεν έχουν σταματήσει. Η λογική ότι στη χώρα μας τώρα τέτοιες «περιπτώσεις» είναι μεμονωμένες το μόνο στο οποίο βοηθά είναι ο εφησυχασμός.

Πηγές ή Βιβλιογραφία

1. Adorno και συν. στην Frankfurt / Main 1974.
2. Allodi Frederico. Εισήγηση στο Περιφ. Συμπόσιο της Παγκόσμιας Ψυχιατρικής Εταιρείας, Ρώμη 1984.
3. Charitos - Fatouros M., Learning mechanisms involved in the proces of creating a torturer Chronic Amnesty Internatimal London A.I. publications 1979.
5. Milgram P., Πειράματα στο Πανεπιστήμιο Γένηλ 1974-1975 σελ. 20, 188.
4. Koestler Arthur. Πράξη Δημιουργίας, Εκδ. Χατζηνικολή.
6. «Ποντίκι» Εβδομαδιαία εφημερίδα 28.2.86.
7. «Times» Εφημερίδα Λονδίνου 27.7.86.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ
ΕΡΕΥΝΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΜΥΝΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Επιμέλεια Έκδοσης ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΑΛΗΝΑΚΗΣ - ΠΑΡΙΣ ΚΙΤΣΟΣ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ
ΜΕΛΕΤΕΣ

Νίκος Ανδρικός
Γιάννης Βαληνάκης
Θάνος Βερέμης
Κώστας Ιορδανίδης
Πάρις Κίτσος
Αντώνης Μπρεδήμας
Θανάσης Πλατιάς
Γιάννης Ρουμπάτης
Κώστας Τσιπής
Γιώργος Τσιτσόπουλος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

συγχρονη ελληνικη ιστορια

ΣΠΥΡΟΥ ΛΙΝΑΡΔΑΤΟΥ

απο τον εμφυλιο στη χουντα

τομος Ε'

1964-1967

εκδοσεις παπαζηση

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Με τη μέθοδο του Μπόρχες

Ο Λάιμπνιτς είναι ο δημιουργός ενός θαυμάσιου μύθου: σύμφωνα με αυτόν όλοι οι άπειροι πιθανοί κόσμοι είναι καταγραμμένοι στο μεγάλο βιβλίο του Θεού. Κάθε νέα αιτιακή σειρά που έχει ως αφετηρία μια πράξη του ανθρώπου —για παράδειγμα την πράξη ότι αυτή η σελίδα δεν γράφτηκε ποτέ κι εσείς ποτέ δεν αρχίσατε να την διαβάσετε ή το αντίστροφο —διαπλέκεται με την άπειρη αλληλουχία των αναρίθμητων αιτιακών σειρών που έχουν ως αφετηρία αντίστοιχες πράξεις και καταλήγει να σχηματίζει έναν άλλο κόσμο, διαφορετικό από το δικό μας. Από το άπειρο σύνολο αυτών των κόσμων που όλοι είναι καταγραμμένοι —σαν τεράστιες τοιχογραφίες— στο Μεγάλο Βιβλίο των Δυνατών Κόσμων, ο Θεός, ως η μοναδική άπειρη διάνοια που μπορεί ταυτοχρόνως να παρακολουθεί όλους τους εν δυνάμει κόσμους, επιλέγει τον καλύτερο δυνατό, αυτόν που ζούμε.

Παρότι ο Βολταίρος δεν σταμάτησε ποτέ να σαρκάζει τον Λάιμπνιτς για αυτή του τη φιλοσοφική σύλληψη, η ιδέα ότι τα πάντα είναι γραμμένα στο βιβλίο του Θεού ανταποκρίνεται σ' ένα βαθύτερο αίτημα του πνεύματος: πίσω από το χάος υπάρχει η τάξη του Θεού και η μόνη πραγματική έκφραση της ελευθέρης βούλησης είναι η ενσυνείδητη κατάφαση αυτής της τάξης.

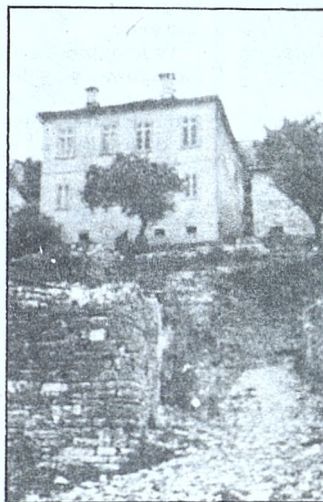
Η ίδια ιδέα αντιστρέφεται ειρωνικά από έναν άλλο εκπρόσωπο του διαφωτισμού. Ο Ντιντερό βάζει τον ήρωα του βιβλίου του «Ιάκωβος ο μοιρολάτρης» να ζει διάφορες περιπέτειες με τα βιβλία: να μην τα βρίσκει, να του πέφτουν στο κεφάλι όταν πάει να τα πιάσει από τα ψηλά ράφια της βιβλιοθήκης κτλ. Συνάμα, αρνείται στον ήρωά του το προνόμιο μιας δικής του μυθιστορηματικής ζωής, σημειώνοντας συχνά πως θα ήταν καλύτερα να σταματούσε το γράψιμο ή πως το βαρέθηκε. Στην ιδέα του Λάιμπνιτς ότι όλα είναι γραμμένα, ο Ντιντερό αντιπαραθέτει εκείνην του ανθρώπου - δημιουργού που με την ελεύθερη βούλησή του επιβάλλει μια νέα τάξη στο χάος.

Ο Μπόρχες στη «Βιβλιοθήκη της Βαβέλ» στρεβλώνει ακόμα περισσότερο αυτή τη σύλληψη. Ακόμα κι αν υπάρχει μια τάξη στο απέραντο χάος της βιβλιοθήκης, αυτή είναι πέρα από τις δυνατότητες του ανθρώπου. Θα έλεγε κανείς πως η Βιβλιοθήκη της Βαβέλ είναι η βιβλιοθήκη του Θεού του Λάιμπνιτς, που έμεινε εγκαταλειμμένη μετά το θάνατό του. Κι ο ήρωας του Μπόρχες είναι ο ίδιος με τον ήρωα του Λάιμπνιτς που περιφέρεται από αίθουσα σε αίθουσα δίχως κανείς πλέον να τον οδηγεί και να του αποκρυπτογραφεί το νόημα των ανοίκειων ιερογλυφικών. Ανάμεσα στους άπειρους «εν δυνάμει» κόσμους και στον «εν ενεργεία» έχει χαθεί όχι μόνον η δυνατότητα διάκρισης, αλλά έχει χαθεί και η δυνατότητα ενός, μοναδικού, και απόλυτου νοήματος. Στους άπειρους κόσμους ο Μπόρχες αντιπαραθέτει την άπειρη αλληλουχία των «εν δυνάμει» νοημάτων.

Ίσως η αντίληψή του για το βιβλίο να είναι βαθύτερη από εκείνη του Λάιμπνιτς και του Ντιντερό. □

Σημειωματάριο ειδήσεων

● Και τώρα τι να κάνουμε χωρίς Μουντιάλ; Μετά από ένα μήνα έντασης και συγκινήσεων, θα ξαναβρούμε ελπίζω, τα θερινά σινεμά, το θέατρο και τα υπαίθρια ταβερνάκια. Οι τυχεροί θα προγραμματίζουν ή θα έχουν ήδη αποφασίσει για τον τόπο των ονείρων τους ή έστω των καλοκαιρινών διακοπών. Για όσους θα ήθελαν να συνδυάσουν το τερπνόν μετά του ωφελίμου και είναι 18 έως 30 χρονών η ειδήση που μας έστειλε το Κέντρο Ερευνών Ζαγορίου.

Από τις 20 Ιουλίου μέχρι τις 10 Αυγούστου 1968 και στα πλαίσια του **7ου Ανοικτού Σχολείου** οργανώνεται φέτος στον παραδοσιακό οικισμό του Ζαγορίου Πρόγραμμα τριών εβδομάδων, που θα συγκεντρώσει νέους απ' όλες τις χώρες των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Οι νέοι αυτοί θα έχουν την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με τους κατοίκους των χωριών, να γνωρίσουν την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά τους, να μελετήσουν τα προβλήματά τους και να πάρουν μέρος στην προσπάθεια για τη διάσωση μιας περιοχής με ιδιαίτερη φυσική ομορφιά, που υποβαθμίζεται. Τα έξοδα ύπνου, φαγητού και επιτόπιες μετακινήσεις αναλαμβάνει το ΚΕΖ, ενώ τα έξοδα ταξιδιού μέχρι τα Ιωάννινα επιβαρύνουν τους συμμετέχοντες. Ως εγγύηση προκαταβάλλονται 2.000 δρχ. που θα επιστραφούν στο τέλος του προγράμματος. Οι υποψήφιοι θα πρέπει να ξέρουν να συννενοούνται στην αγγλική ή τη γαλλική γλώσσα. Για περισσότερες πληροφορίες:

ΚΕΖ, Σίνα 4 — 454 44 Ιωάννινα, τηλ. (0651)30869.

● Και από τα Ιωάννινα στην Κρήτη. Το Χανιώτικο Θεατρικό Εργαστήρι θα παρουσιάσει το καλοκαίρι, σε περιοδεία του σε ελληνικές πόλεις (και στην Αθήνα), τη σάτιρα του αργεντινού συγγραφέα Ρικάρντο Ταλέσνικ «Βαριέμαι». Τη μετάφραση και το συντονισμό της παράστασης έκανε η Ελπίδα Μπραουδάκη, τα σκηνικά και τα κοστούμια ο Σπύρος Ορνεράκης και τη μουσική επιμέλεια ο Γ.

Παπαδάκης. Παιζουν οι ηθοποιοί: Ελπίδα Μπραουδάκη, Δ. Μανουσάκης, Χρυσή Λεδάκη, Σ. Κατσικανδαράκης, Δ. Παναγόπουλος.

● Ο Εικαστικός χώρος Καλλιδρόμιο οργανώνει σε συνεργασία με τη Γεν. Γραμματεία Νέας Γενιάς την **Εικαστική Δράση I και II**. Η πρώτη που άρχισε στις 21/6 και διαρκεί έως τις 5/7, είναι μια πρωτότυπη έκθεση ζωγραφικής σε διαφημιστικά πανά στο κέντρο της Αθήνας, που γίνεται με τη συμμετοχή 54 καλλιτεχνών. Η δεύτερη 1/7 έως 10/7, είναι έκθεση που γίνεται στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων με προβολή βίντεο (από τη Δράση I), και διαφανειών (από την προσωπική δουλειά των καλλιτεχνών που συμμετέχουν στις εκδηλώσεις).

● Στον μεγάλο Ιταλό σκηνοθέτη και συγγραφέα, είναι αφιερωμένες δύο εκπομπές του Πρώτου Προγράμματος του Ραδιοφώνου της ΕΡΤ-1 «Το βιβλίο στο μικρόφωνο» (κάθε Σάββατο 6.05' - 6.30' το απόγευμα). Στις 5.7.86 «Ο Παζολίνι γράφει» παρουσιάζονται: — Το αφιέρωμα Παζολίνι του περιοδικού «Οδός Πανός» — τα βιβλία του Παζολίνι «Ένα Όνειρο» και «Το άρωμα των Ινδιών».

Στις 12/7/86 Έγραψαν για τον Παζολίνι, παρουσιάζονται τα βιβλία «Εγώ, ο Πιέρ Πάολο, στα χέρια του αγγέλου» του Τονιόνικ Φερναντέζ και «Πιέρ Πάολο Παζολίνι» του Αντρέα Ταρνανά.

Τη φροντίδα και των δύο εκπομπών έχει ο Γιώργος Σαρηγιάννης.

● Το τεύχος 28 του περιοδικού **Σύγχρονη Εκπαίδευση** περιλαμβάνει το αφιέρωμα **Παιδαγωγική Έρευνα και Εκπαίδευση**, στο οποίο δημοσιεύονται τα πρακτικά του 4ου Συνεδρίου της ΣΕ (2ο και 3ο μέρος). Επίσης, στο ίδιο τεύχος υπάρχει το τελευταίο μέρος της έρευνας **Μεθόδευση της διδασκαλίας και αξιολόγηση της σχολικής επίδοσης στο Γυμνάσιο και το Λύκειο**, που αφορά στα Αρχαία και Νέα Ελληνικά και στην εξαγωγή γενικών συμπερασμάτων. Σχόλια, άρθρα και βιβλιογραφία για θέματα εκπαίδευσης, συμπληρώνουν την ενδιαφέρουσα ύλη του περιοδικού.

● Ο συγγραφέας **Μένης Κουμανταρέας** συζητά στο τεύχος 54 του περιοδικού **η λέξη** με τους Θ. Νιάρχο και Α. Φωστήρη. Επίσης, στο ίδιο τεύχος δημοσιεύονται οι πρώτες σελίδες του νέου (ανεκδότου) έργου του «**Η Φανέλα με το Εννιά**», ενώ γράφουν για την πεζογραφία του ο Σπύρος Τσακνιάς, **Το σημείο καμπής στην πεζογραφία του Μ. Κουμανταρέα**, και η Λώρα Πάλμερ, **Παρωδία και μεταφορά**

στο **Κουρείο του Μένη Κουμανταρέα**. Διαβάσαμε ακόμα κείμενα των Ζαν Ζενέ, Ζαν Πωλ Σάρτρ, Έστεν Σγιεστραντ, Κ. Χουρμουζιάδη, Χ. Λιοντάκη, Α. Βιστωνίδη, Γ. Βαρβέρη.

● Ο **Πόρφυρας**, το λογοτεχνικό περιοδικό της Κέρκυρας, έφθασε αισίως και συνεχώς βελτιούμενο στα 35 τεύχη. Στο τελευταίο, ο Σάββας Πατσαλίδης γράφει για τον Ζαν Ζενέ, ο Τάσος Κουκής για τον Μπ. Στεπάνοβιτς και ο Νίκος Δαββέτας για τον Ρολάν Μπάρτ. Δημοσιεύονται ακόμα ποιήματα των Γ. Κάρτερ, Π. Κυπαρίσση, Δ. Κονιδάρη και Ζεσλάβ Μίλος (Μτφ. Β. Καραβίτη), και πεζογραφήματα των Φ. Δρακονταειδή, Ν.Α. Καββαδία, Κάτιας Κουρουπάκη κ.ά. Στο δεύτερο μέρος του περιοδικού, σχόλια, κινηματογραφική και θεατρική κριτική, αποσπάσματα από παλιές και νέες αναγνώσεις και βιβλιοκριτική.

● Και τελειώνουμε με μία είδηση που μας έρχεται από τον υφυπουργό Μεταφορών και Επικοινωνιών κ. Στέφανο Τζουμάκα. Ο υφυπουργός, λοιπόν, διαπιστώνει έλλειψη βασικών μελετών σε ότι αφορά τις Συγκοινωνίες, τις Μεταφορές και τις

Τηλεπικοινωνίες. Γι' αυτό μας αποστέλλει τον μικρό κατάλογο που ακολουθεί, προτείνοντας στους νέους επιστήμονες να ασχοληθούν σε μεταπτυχιακές τους εργασίες σε ένα από τα εξής θέματα:

Θεωρητικές - οικονομικές μελέτες

1. Ανταγωνισμός και Συμπληρωματικότητα των μέσων μαζικής μεταφοράς στη χώρα.
2. Ανταγωνισμός μεταξύ Δημοσίων και Ιδιωτικών μέσων μεταφοράς στην πόλη.
3. Ποσοτικές και ποιοτικές συνιστώσες της «Παραγωγικότητας».
4. Ιδιωτικοοικονομική λειτουργία Δημόσιου Οργανισμού.
5. Εκσυγχρονισμός και παραγωγικότητα Δημόσιου Οργανισμού.
6. Εκσυγχρονισμός και Απασχόληση.
7. Χαρακτηριστικά «Πρότυπου Δημόσιου Οργανισμού».
8. Προσφορά και Ζήτηση Τηλεματικών υπηρεσιών.
9. Τηλεπικοινωνίες και Αποκέντρωση.
10. Δημόσια Διοίκηση και Τηλεδιαχείριση.
11. Τηλεδιαχείριση και Αυτοδιαχείριση.
12. Τηλεματική και Οργάνωση των ΑΕΙ.

13. Ανάπτυξη ΜΜΕ μέσω νέων Τηλεπικοινωνιακών Τεχνικών.

14. Πρότυπο

Κοινωνικοποιημένης Επιχείρησης.

15. Χρηματοοικονομικά μεγέθη και αυτοχρηματοδότηση Επιχείρησης.

Εφαρμοσμένες Τεχνικές μελέτες

1. Συγκοινωνίες και Αστικός Σχεδιασμός.
2. Συγκοινωνίες και Περιφερειακός Σχεδιασμός.
3. Οδοποία και Δίκτυα Χερσαίων Μεταφορών, Υποδομή, Επιδομή και Κίνηση.
4. Σιδηροδρομικό Δίκτυο και Αγροτική Πολιτική.
5. Τραίνα μεγάλης Ταχύτητας στην Ευρώπη. Προτροπές για εκσυγχρονισμό των Ελληνικών Σιδηροδρόμων.
6. Αισθητική και Λειτουργική Αναμόρφωση, Αεροδρομίων, Σιδηροδρομικών Σταθμών, Λιμανιών.
7. Χρήσεις Γης και Δίκτυα Συγκοινωνιών.
8. Η Ελλάδα στο δίκτυο Διεθνών Συγκοινωνιών. Βέβαια, καλό είναι να γνωρίζει το κράτος τις ελλείψεις του σε επιστημονικές εργασίες, χρήσιμα να ήταν, όμως, να προσφύγει τα κίνητρα για την εκπόνηση τους. Να περιμένουμε τη συνέχεια μιας κατ' αρχήν σωστής πρωτοβουλίας;

Βγαίνουμε απ' το τούνελ... Καλοκαίριασε

Η Φατμέ ξαναχτυπά. Ένα χρόνο μετά το τελευταίο μεγάλο της ρίσκο μας προσφέρει ένα απολαυστικό δισκάκι με δεκατέσσερα τραγουδάκια¹ κομμάτια για παραλίες ή αυτοκίνητα, κομμάτια που θες ν' ακούς συνέχεια, από ραδιόφωνα και κασετόφωνα ή —κρυφός πόθος— από κάποιο παλιό τζουκ-μποξ. Κομμάτια πλασμένα για σαρανταπεντάρια, όπως όλα τα μεγάλα καλοκαιρινά τραγούδια...

... που και βέβαια είναι ερωτικά! Οι Φατμέ ανακάλυψαν τις «ενοχές της ευτυχίας» κι ο πόνος γίνεται γλυκιά ανάμνηση που της χρωστάν πολλά... Όμως δεν σταματάν εκεί. Ο Πορτοκάλογλου δείχνει γι' άλλη μια φορά την ικανότητά του να μετατρέπει τ' «όνειρο για δυο» σ' ένα όνειρο με πολλούς πρωταγωνιστές που ο καθένας τους κουβαλάει το προσωπικό —και μοναχικό— του όραμα. Κι έτσι καταφέρνει να εκφράσει αυτούς τους «μπερδεμένους κι ευαίσθητους Νεοέλληνες που... δεν μπορούν να στέκονται κάτω απ' τις σημαίες των κομμάτων, ή να κρύβονται στα κόκκινα μαλλιά των πανκς»². Κι αναζητούν, μέσα απ' τις παρέες (κι όχι μόνο) αυτή την περίφημη νέα συλλογικότητα που θα υπάρχει ακριβώς επειδή κανείς δεν θα ξεπου-

λάει τη μοναδικότητα της προσωπικότητάς του.

Και σ' αυτή την αέναη αναζήτηση είναι που συναντιόμαστε με τους Φατμέ καθώς κι αυτοί «βαδίζουν» προς το τραγούδι που οραματίζονται³. Ένα τραγούδι «άγριο και γλυκό» που βγαίνει κατ' ευθείαν μέσα απ' τα «Ψέμματα», μπουλιαρισμένο με το «Ρίσκο». Ένα τραγούδι χαμογελαστό, ζεστό, από κάποιον που φωνάζει τον έρωτά του. Γι' αυτή, για την ίδια τη Ζωή. Ο έρωτας είναι το μέσο για την πραγμάτωση του ονείρου. Μα, ταυτόχρονα είναι κι ο τελικός στόχος. «Έλα έρωτα αντάρτη να συμποτάρεις τη μιζέρια και οι Φατμέ ξαναδίνουν το στίγμα τους.

Με μελωδίες ονειρικές που παίρνουν από παντού (και, βέβαια, τις περνάν μέσα απ' το προσωπικό τους φίλτρο δημιουργώντας τα Δικά τους τραγούδια). Παλιές γαλλικές μελωδίες (θυμάστε εκείνα τα τραγουδάκια που λέγαμε... γλυκανάλατα) και Νίνο Ρότα («Εξ αμελείας»), βρετανική ποπ, λαϊκά μα και κείνο το κάτι που 'χουν κοινό με τους «Χάνομαι γιατί Ρεμβάζω», παιχναδίσματα στα φωνητικά (κι όλη η παρέα επί σκηνής) σαν κάτι από παλιό Πουλικάκο. Και ρυθμοί, που αυτή τη φορά δεν

χρειάζεται να προσφέρουν την καθαρή απ' τον πόνο, όπως στο «Ρίσκο». Αλλά χτίζουν της «Μεσόγειου το ροκ να χορεύουν τα παιδιά», ρίχνουν «λάδι στη φωτιά το μυαλό να ζαλιστεί να κουνί και τα χλωρά». Κι έπειτα υπάρχει κι η Χαρούλα που λες κι ήταν από χρόνια μέλος της μπάντας. Και βγάζει αυτό το φοβερό «Πέστο κι έγινε», το απόλυτο δόσιμο χωρίς τις αιματοχυσίες της «Μεταγγίσης». Νά, το σουξέ που ψάχνουμε.

Δεν γίνεται να γράψεις γι' αυτά τα τραγούδια. Τι να πεις, τ' ακούς και καθάρισε. Τα παίρνεις μαζί σου και βγαίνεις απ' το τούνελ. Τρέχεις, η παραλία είναι εκεί κι οι παρέες αυτής της πόλης δώσαν ραντεβού για να συναντηθούν. Και τότε συνειδητοποιείς πως η παρέα απ' τη Ν. Σμύρνη μας έδωσε την «δύο-τρία» «δικά μας» τραγούδια να χορεύουμε, να ουρλιάζουμε, να πηδάμε πάνω κάτω ή να παίζουμε ξύλο με τα ΜΑΤ»³. Αλλά ευτυχώς στις παραλίες δεν έχει ΜΑΤ...

Λάμπρος Τσουκνίδας

18.6.1986

1 και 2. Από συνέντευξη των «Φατμέ» στον Φ. Απέργη («Ελευθεροτυπία», 24.1.84)

3. «Σε αναζήτηση αφορμών για τη δημιουργία ενός ελληνόφωνου ροκ εντ ρολλ» του Θ. Μανίκα, «ντέφι», τ. 2.

Αγορά εργασίας, Τοπική Αυτοδιοίκηση και οργάνωση του χώρου

Μια συνέντευξη της Doreen Massey

στον Κωστή Χατζημιχάλη

Η Doreen Massey, γεννημένη στο Μάντσεστερ είναι σήμερα καθηγήτρια της Γεωγραφίας στο Open University, ένα πρωτοποριακό εκπαιδευτικό θεσμό της Μ. Βρετανίας. Είναι διεθνώς γνωστή από τα άρθρα και τα βιβλία της για τη γεωγραφία, περιφερειακή ανάπτυξη και την αναδιάρθρωση της χωρικής κατανομής της εργασίας¹. Η D.M. είναι επίσης δραστήριο μέλος του Εργατικού Κόμματος, και συμμετέχει ενεργά στην τοπική αυτοδιοίκηση της Ευρύτερης Περιοχής του Λονδίνου (αυτού που ονομάζεται Greater London Council, GLC). Στα πλαίσια αυτά είναι μέλος της Επιτροπής Επενδύσεων της Ευρύτερης Περιοχής Λονδίνου (GLEB: Greater London Enterprise Board). Την εποχή αυτή βρίσκεται στην Νικαράγουα προσκεκλημένη της κυβέρνησης των Σαντινίστας για να βοηθήσει σε μία σειρά πολεοδομικών και περιφερειακών προγραμμάτων. Τη συνέντευξη αυτή την έδωσε για το ANTI λίγο πριν φύγει για τη Νικαράγουα, στο Μόλυβο της Μυτιλήνης. Πέρα από το γενικό ενδιαφέρον των ζητημάτων που θίγει η D.M., η συνέντευξη έχει επικαιρότητα μια και στις 31 Μαρτίου, η κυβέρνηση της κ. Θάτσερ προχωρεί στην διάλυση του GLC, (και όλων των άλλων δευτεροβάθμιων οργάνων Τ.Α.) δίνοντας έτσι ακόμα ένα κτύπημα στις αριστερές πρωτοβουλίες σε τοπικό επίπεδο.

ΕΡ: Τα τρία τελευταία χρόνια συνδυάζεις την ακαδημαϊκή απασχόληση με την ενεργό σου συμμετοχή στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Ποιες είναι οι εμπειρίες σου;

ΑΠ.: Όπως ξέρεις το GLEB έχει ιδρυθεί το 1982 από το GLC που είναι και ο αποκλειστικός του χρηματοδότης. Την απασχόλησή μου εκεί τη βλέπω σαν μία άμεση εφαρμογή των ερευνών που κάνω εδώ και μερικά χρόνια στο πανεπιστήμιο. Είναι νομίζω ένας όμορφος συνδυασμός και έχω την ευκαιρία να συνεργάζομαι με πολύ ικανούς ανθρώπους. Έτσι, παρά τις δυσκολίες του ευρύτερου πλαισίου —εννοώ την απάνθρωπη πολιτική της κ. Θάτσερ— οι εμπειρίες μου από τον συνδυασμό πανεπιστημίου και Τ.Α. είναι θετικές. Πιστεύω ότι σήμερα έχουμε κάθε δικαίωμα να είμαστε υπερήφανοι για τις εναλλακτικές προτάσεις για την βιομηχανική αναδιάρθρωση του Λονδίνου. Δεν ξέρω τι θα γίνει μετά τις 31 Μαρτίου —ημέρα που διαλύεται από τους Συντηρητικούς το GLC. Το GLEB θα παραμείνει χωρίς όμως να γνωρίζουμε το νέο του χρηματοδότη.

ΕΡ: Ποιες είναι αυτές οι εναλλακτικές προτάσεις και για ποιον είναι εναλλακτικές;

ΑΠ.: Το GLEB είναι ένας επενδυτικός οργανισμός που έχει σκοπό να κάνει στρατηγικές επενδύσεις στη βιομηχανία στην ευρύτερη περιοχή του Λονδίνου. Το εναλλακτικό στην στρατηγική του είναι ότι δίνει έμφαση στη βιομηχανική αναδιάρθρωση από την

σκοπιά της εργασίας κι όχι του κεφαλαίου. Αυτό σημαίνει ότι έχουμε μία διαφορετική εκτίμηση για την οικονομική κρίση, την ανεργία και την αποβιομηχάνιση του Λονδίνου. Έχουμε μία διαφορετική πρόταση τόσο από τη νεοφιλελεύθερη στρατηγική της Θάτσερ όσο και από το κενσινανό μοντέλο του Εργατικού Κόμματος όπως αυτό εφαρμόζονταν μέχρι το 1979. Η πρόθεσή μας είναι να επεμβούμε στην σφαίρα της παραγωγής κι όχι μόνο στην κατανάλωση. Υποστηρίζουμε ότι τα κέντρα των πόλεων δεν είναι καταδικασμένα να απαλλοτριωθούν από τις τράπεζες και ότι οι άνεργοι βιομηχανικοί εργάτες δεν χρειάζεται να μετακινηθούν στο Νότο για δουλειά. Ένα άλλο σημαντικό σημείο των εναλλακτικών προτάσεων είναι η έμφαση που δίνουν στην προώθηση ίσων ευκαιριών για τις γυναίκες και τις μειονότητες, δημιουργούν νέες μορφές βιομηχανικής δημοκρατίας μέσα από συνεργατικές και υποστηρίζουν την εφαρμογή κοινωνικά χρήσιμων τεχνολογιών. Οι απόψεις του Εργατικού Κόμματος για όλα αυτά είναι σαφώς λιγότερο προωθημένες απ' ό,τι του GLC. Και έχουμε επιπλέον ξεφύγει από τις προγραμματικές συμφωνίες της εποχής του 1970. Σήμερα δεν πιστεύουμε πια ότι το κράτος κάτω από «προοδευτικό» έλεγχο μπορεί να λειτουργεί βοηθητικά σε τέτοιες πρωτοβουλίες. Γι' αυτό προσπαθούμε να αυξήσουμε τον εργατικό έλεγχο σε κάθε παραγωγική μονάδα.

ΕΡ: Έχουν γίνει εφαρμογές αυτής της εναλλακτικής στρατηγικής και σε τι διαφέρουν από τις γνωστές «διορθωτικές» επεμβάσεις που έκανε μέχρι τώρα το εργατικό κόμμα;

ΑΠ.: Οι εμπειρίες από τις εθνικοποιήσεις των προηγούμενων εργατικών κυβερνήσεων ήταν ιδιαίτερα αρνητικές για τους εργαζόμενους. Το GLC «έμαθε» από αυτές τις αρνητικές εμπειρίες. Είμαστε ιδιαίτερα ευαίσθητοι στα προβλήματα δημοκρατικού ελέγχου μέσα σε κάθε εταιρεία, ποιος αποφασίζει για το είδος της χρησιμοποιούμενης τεχνολογίας και πώς. Η απλή ιδιοκτησία δεν είναι αρκετή και προσπαθούμε να βρούμε άλλους δρόμους. Για παράδειγμα, το GLEB είναι ενάντια στο μονοπώλιο της γνώσης και γι' αυτό έχουμε ιδρύσει «Δίκτυα Τεχνολογικών Πληροφοριών», με έμπνευση του Mike Cooley, που ήταν πριν στο εργοστάσιο Lucas Aerospace Inc και τώρα εργάζεται στο GLEB². Τώρα, σε περισσότερο πρακτικό επίπεδο, το GLEB διαχειρίστηκε περίπου 30 εκ. λίρες τα τρία αυτά χρόνια. Απ' αυτά χρησιμοποιήθηκαν περίπου 18 εκ. για να δημιουργήσουμε ή να διασώσουμε 3.000 θέσεις εργασίας στη βιομηχανία (βλ. χάρτη). Τα χρήματα αυτά είναι κάτι περισσότερο από τα αντίστοιχα επιδόματα ανεργίας γι' αυτές τις 3.000 θέσεις. Αλλά πιστεύουμε ότι είναι καλύτερα να δίνεις χρήματα για να κάνουν κάποιοι δουλειά παρά να δίνεις λιγότερα για να τους συντηρήσει 'σαν άνεργους. Η δημιουργία νέ-

ων θέσεων απασχόλησης θα γίνεται καθημερινά περισσότερο δαπανηρή, γι' αυτό επενδύσαμε και σε ακίνητα (περίπου 16 εκ. λίρες) που μελλοντικά θα δώσουν εργασία σε 4.000 εργάτες στη βιομηχανία και 3.500 στις οικοδομές.

ΕΡ: Υπήρχε κάποιος προγραμματισμός για την κατανομή αυτών των επενδύσεων μεταξύ των δήμων του ευρύτερου Λονδίνου και σε ποιο βαθμό προωθήσατε νέες μορφές εργασιακών σχέσεων, όπως έλεγες προηγουμένα.

ΑΠ.: Από τον χάρτη φαίνεται η μέχρι σήμερα κατανομή των θέσεων απασχόλησης. Αν και επιδιώξαμε να δημιουργηθούν νέες θέσεις εκεί που οι ανάγκες ήταν μεγαλύτερες, αυτό δεν ήταν πάντα δυνατό. Για παράδειγμα, δεν υπήρχαν φτηνά βιομηχανικά οικοπέδα και εγκαταλειμμένα κτίρια στους κεντρικούς δήμους —όπου και τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας— ενώ στην περιφέρεια αυτό ήταν ευκολότερο. Μία σημαντική καινοτομία της πολιτικής του GLEB είναι η δανειοδότηση εργατικών συνεργατικών: 51 τον αριθμό που απασχολούν περίπου 250 άτομα με πρωτοποριακές νομίζω για την εποχή μας αντιεξουσιαστικές και αντιεραρχικές εργασιακές σχέσεις. Όλα αυτά βέβαια δεν αποτελούν τρομερές επιτυχίες σ' ένα Λονδίνο των 450.000 ανέργων. Δείχνουν όμως ότι υπάρχουν άμεσα εφαρμόσιμες εναλλακτικές λύσεις πέρα από το θατασερικό μοντέλο πέρα από τις κενσινανές μεθόδους μιας βαρετής κεντρικής σο-

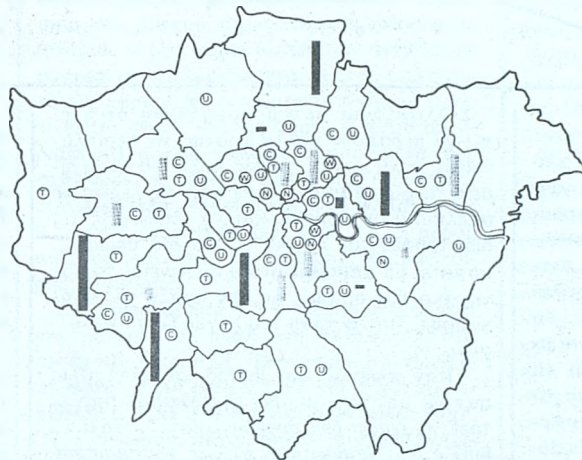
σιαλδημοκρατίας. Γι' αυτό και η πολιτική και ιδεολογική τους σημασία είναι μεγαλύτερη από τα άμεσα πρακτικά αποτελέσματα.

ΕΡ: Περνώντας τώρα σε εθνικό επίπεδο, έχεις υποστηρίξει επανειλημμένα στα βιβλία σου τη σημασία που παίρνουν στη σύγχρονη Μ. Βρετανία οι γεωγραφικές διαφοροποιήσεις. Ποιες είναι οι εκτιμήσεις σου για την τελευταία πενταετία που κυβερνούν οι συντηρητικοί;

ΑΠ.: Προσωπικά πάντα πίστευα ότι η γεωγραφία παίζει ένα καθοριστικό ρόλο στην οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας μου. Σήμερα ίσως περισσότερο επειδή οι επιπτώσεις από την πολιτική των συντηρητικών στη χωρική κατανομή της εργασίας, αγγίζουν ολοένα και πλατύτερα στρώματα του πληθυσμού. Τελειώς σχηματικά θα μπορούσα να διακρίνω τρεις σημαντικές περιοχές προβλημάτων. Έχουμε βιομηχανικές περιοχές που, μέσα από τη βιομηχανοποίηση, χάνουν συνεχώς θέσεις απασχόλησης και οι συνθήκες ζωής χειροτερεύουν φθάνοντας στα πιο χαμηλά επίπεδα από την κρίση του 1936. Η Β.Α. Αγγλία, η Ν. Ουαλία και η περιοχή του Μάντσεστερ είναι χαρακτηριστικά δείγματα. Οι συνεχείς λαϊκές κινητοποιήσεις στο Λίβερπουλ και η απόφαση της κυβέρνησης να διαλύσει το GLC στο Λονδίνο δίνουν τον τόνο. Μία δεύτερη κατηγορία χωρο-κοινωνικών προβλημάτων είναι αυτή των περιφερειών με ανθρακωρυχεία. Η αντιμετώπιση του προβλήματος από την Θάτσερ είναι ίσως η πιο ξεκάθαρη εφαρμογή μιας αντεργατικής πολιτικής που χρησιμοποιεί τις γεωγραφικές διαφοροποιήσεις για να κτυπήσει το συνδικαλιστικό κίνημα και να προωθήσει μία νέα βιομηχανική αναδιάρθρωση προς όφελος του κεφαλαίου. Ένα τρίτο δεδομένο - πρόβλημα είναι η ανάπτυξη της γεωγραφικής βάσης του θάτσερισμού στο Νότο στη «ζώνη του ήλιου» όπως τη λέμε εμείς (που είναι λίγο υπερβολικό να το περιγράψω έτσι βρισκόμενη τώρα στην Ελλάδα). Το κύριο χαρακτηριστικό είναι μία μικροσκοπική «αγροτικότητα» (σε αντιπαράθεση με την αστικότητα). Οι νέοι μάντζερ ζουν στις πράσινες περιαστικές ζώνες των μεγάλων πόλεων, απασχολούνται στις νέες βιομηχανίες (κυρίως ηλεκτρονικών) και «ανακαλύπτουν» κάθε τόσο με δέος και με διάθεση φιλανθρωπίας τις προβληματικές περιοχές.

ΕΡ: Οι πολιτικές επιπτώσεις αυτών των γεωγραφικών διαφοροποιήσεων είναι ήδη εκφρασμένες στην εκλογική συμπεριφορά των βρετανών στις γενικές εκλογές και στις εκλογές δήμων και περιφερειακών συμβουλίων. Οι εργατικοί κυριαρχούν στο Βορά και σε κάποιες περιοχές του

Θέσεις εργασίας που έχουν διασωθεί ή δημιουργηθεί από το GLEB(*) και η τοποθεσία των νέων οργανώσεων που ιδρύθηκαν από το GLC(*) στην ευρύτερη περιοχή Λονδίνου.

(*) Δες κείμενο για τα αρχικά

κέντρου και της Ουαλίας ενώ οι Συντηρητικοί στο Νότο και στο κέντρο...

ΑΠ.: Ναι, σίγουρα. Είναι όμως κάτι παραπάνω από τη γεωγραφική εκλογική συμπεριφορά: είναι μία νέα γεωγραφική κατανομή της κοινωνικής αναπαραγωγής, είναι μία νέα γεωγραφία της πολιτικής ιδεολογίας. Έτσι μόνο μπορούμε να δικαιολογήσουμε την εκλογική μεταστροφή περιοχών που παραδοσιακά ψήφισαν Εργατικούς προς την Θάτσερ και τη Συμμαχία. Και σ' αυτό φταίει και η παραδοσιακή εργατιστική και πατερναλιστική πολιτική ορισμένων δήμων που ελέγχονται από το εργατικό κόμμα. Δεν είχαν καταλάβει τις έντονες αλλαγές στην αγορά εργασίας, τον ειδικό ρόλο των ανέργων, των γυναικών και των μειονοτήτων, για μια πολιτική τόσο στους τόπους δουλειάς όσο και έξω απ' αυτούς, στις γειτονιές των μονότονων κατοικιών του '50 και του '60. Το GLC ήταν μία εξαίρεση και πιστεύω ότι λειτουργήσε σαν καταλύτης στη λογική της Αριστεράς.

ΕΡ: Μιλάς αυτοκριτικά για το Εργατικό Κόμμα. Ήθελα να ξέρω σε τι είδους εμπειρίες βασίζεις την αυτοκριτική και τι ρόλο έπαιξε για την Αριστερά —και εκτός εργατικού κόμματος— η απεργία των ανθρακωρύχων;

ΑΠ.: Νομίζω ότι οι εσωτερικές διαίρεσεις και τάσεις στο Εργατικό Κόμμα είναι λίγο πολύ γνωστές. Οι θέσεις της ηγεσίας του κόμματος στην απεργία των ανθρακωρύχων ήταν πολύ κακές. Αλλά οι τοπικές οργανώσεις ακολουθήσαν άλλη πολιτική, ενώθηκαν και βοήθησαν ενεργητικά τους απεργούς. Έπειτα από πολύχρονη διαπάλη μέσα στο κόμμα, οι αυθόρμητες κινητοποιήσεις στη βάση, ξεπέρασαν το κόμμα, και αντί να περιμένουν

εγκρίσεις κτλ., υλοποίησαν τις αποφάσεις τους.

ΕΡ: Πώς έγινε αυτό; Δεν υπήρχαν αντιδράσεις από τον μηχανισμό του κόμματος;

ΑΠ.: Το καταστατικό επιτρέπει κάποιες διαφοροποιήσεις στις Ο.Β. και οι τάσεις στο κόμμα είναι θεσμοθετημένες. Αυτό επιτρέπει την εφαρμογή τελείως διαφορετικών πολιτικών από περιοχή σε περιοχή και από δήμο σε δήμο. Στην απεργία των ανθρακωρύχων για παράδειγμα, το πιο θετικό αποτέλεσμα ήταν οι αυτόνομες λαϊκές επιτροπές συμπαράστασης των απεργών. Εκεί έγινε συνείδηση σ' όλα τα μέλη του εργατικού κόμματος που τις στελέχωσαν της δύναμης των κινητοποιήσεων έξω από κομματικές καθοδηγήσεις. Ήταν μια λαϊκή κινητοποίηση που είχε χρόνια να συναντήσει η Αριστερά στη Μ. Βρετανία.

ΕΡ: Επαναφέροντας το προηγούμενο ερώτημα ποιος ήταν ο ρόλος των άλλων αριστερών κομμάτων και ειδικά του ΚΚΜΒ;

ΑΠ.: Νομίζω ότι το ΚΚΜΒ γενικά έπαιξε αρνητικό ρόλο, δημιουργώντας ένα είδος καρικατούρας της βρετανικής Αριστεράς. Γι' αυτούς υπάρχουν μόνο δύο είδη αριστεράς: η σύγχρονη φιλελεύθερη Αριστερά του «Marxism Today» και η Αριστερά των «άλλων» που χαρακτηρίζεται με επίθετα π.χ. δογματικοί, σκληροπυρηνικοί, κ.ά. Νομίζω ότι οι διαχωρισμοί αυτοί είναι όχι μόνο άχρηστοι σήμερα αλλά λανθασμένοι. Π.χ. το GLC δεν χωρά σε καμιά από τις κατηγορίες του Marxism Today και γι' αυτό δεν αναφέρεται καν. Αναλύοντας τη δομή της σύγχρονης βρετανικής κοινωνίας δίνουν μεγαλύτερη σημασία στις νέες μεσαίες τάξεις και ξεχνούν τους μαύρους, τις εθνικές μειονότητες τους άνερ-

ΝΕΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

- Ⓒ Τοπικά παραρτήματα αναπτυξιακών συνεταιρισμών.
- Ⓐ Δίκτυα Τεχνολογικών Πληροφοριών.
- Ⓣ Επιτροπές υποστήριξης συνδικάτων.
- Ⓢ Κέντρα βοήθειας ανέργων εργατών.
- Ⓦ Επιτροπές υποστήριξης γυναικείων οργανώσεων.

0 - 10 11 - 25 26 - 100 100+

Θέσεις εργασίας που διασώθηκαν ή δημιουργήθηκαν

Πηγή:

The London Industrial Strategy, GLC (1985)

γους, τις γυναίκες. Ξεχνούν τέλος ότι υπάρχουν ριζοσπαστικά στοιχεία και μέσα στην νέα μεσαία τάξη.

Ο θάτσερισμός έσπασε την παλιά παράδοση της σοσιαλδημοκρατίας και δημιούργησε —όσο και αν φαίνεται περίεργο— τις δυνατότητες για την ανάπτυξη νέων αριστερών ριζοσπαστικών κινήματων όχι τόσο ποσοτικών όσο ποιοτικών.

Κινήματα σαν κι αυτά στηρίζουν οργανώσεις σαν το GLC, που πιστεύω ξεπερνούν τα παραδοσιακά πολιτικά σχήματα. Το σημαντικό είναι ότι δεν βρίσκονται στα χαρτιά και τις προθέσεις, αλλά, υλοποιούνται. Πρέπει να χρησιμοποιήσουμε αυτές τις ομαδικές και ατομικές μας εμπειρίες για να δημιουργήσουμε μία πλατειά αριστερή αντίληψη, για να αντιπαραθεθούμε στην αυταρχική αντίληψη του μέλλοντος. □

1. Από τα πιο γνωστά βιβλία της είναι:

D. Massey, A. Catalano (1980) *Capital and Land*, Arnold, London.

D. Massey, R. Meegan (1981) *The Anatomy of Job Lows*, Methuen, London.

D. Massey, (1983) *Spatial Division of Labour*, Methuen, London.

D. Massey, J. Allen (1985) (eds) *Geography matters!*, Cambridge Univ.

D. Massey, R. Meegan (1985) (eds) *Politics and Method*, Methuen, London.

2. Σημείωση: Το εργοστάσιο Lucas Aerospace Inc έγινε πρώτα γνωστό στην Μ. Βρετανία, όταν στην πρόταση να κλείσει λόγω ελλείψεως παραγγελιών, οι εργαζόμενοι σ' αυτό παρουσίασαν μία αντιπρόταση ν' αλλάξει παραγωγικό προσανατολισμό και να προωθήσει «κοινωνικά χρήσιμες» κατανομές. Σαν τέτοιες, υποβλήθηκε ένας κατάλογος 230 (!) προϊόντων (από λεωφορεία μέχρι βούρτσες) που θα μπορούσαν να παραχθούν στο εργοστάσιο, με το υπάρχον εργατικό δυναμικό και με μικρές μετατροπές του εξοπλισμού.

Η κρυφή γοητεία του Τόμας Πίντσον ... και η δεξίωσή του στην Ελλάδα

του Δημήτρη Δημηρούλη

Προσωπικό πολύ προσωπικό

Όταν πρωτοδιάβασα Τόμας Πίντσον, από τις πρώτες κιόλας σελίδες, αναπάντεχα, μοιραία, μ' ένα αίσθημα ανεπανάληπτης ευφορίας, ένιωσα ότι συναντήθηκα μ' έναν ασυνήθιστα ιδιόρρυθμο συγγραφέα και με μια ανεξάντλητα πλούσια και αποκαλυπτικά πολυσήμη αφηγηματική γραφή. Μετά από ένα εισαγωγικό ειδύλλιο, που ίσως και να είναι απόρροια ωραιοποιητικών εκλογικεύσεων εκ των υστέρων, και εντελώς απροσδιόριστα, απροσδόκητα και ακαθόριστα κάποια περιέργη σχέση αναπτύχθηκε ανάμεσα στο λαβυρινθώδες κείμενο και στην πενόμενη αναγνωστική μου φαντασία — μια σχέση που βασιζόταν σε (και εμπεριείχε) φαντασμαγορικούς συνδυασμούς και εξαισία συμπλέγματα από φαντασία, λόγο, τρέλα και απόλαυση.

(Χειμώνας με πολύ χιόνι... Χριστούγεννα ή πριν... γυρνώντας — πάλι ταξιδεύοντας — από το Δουβλίνο...). Συντροφιά με το / τη V, όπου κιόλας στην αρχή εμφανίζεται ο Μπένι Προφέν (τι όνομα!) *γιογιονίζοντας*, στρίβει σε μια γωνιά και... ο δρόμος πέφτει αναπάντεχα επάνω του... (επάνω του;) — και τότε μου *αποκαλύφθηκε*, μυστηριωδώς, πως ότι θα ακολουθούσε μ' ενδιαφέρε *κρίσιμα* και *προσωπικά*...

Τα πρώτα σημάδια — η ταραχή, η περιέργεια, το ξάφνιασμα — ξύπνησαν παλιές μνήμες και αναγνωστικούς έρωτες, ζωντάνεψαν τα πάθη της βιβλιοθήκης το πρώτο και έσχατο καταφύγιο και όνειρο). Ανακάλυψα ξανά την ικανότητα και τη χάρη να είμαι ταυτόχρονα αναγνώστης και ήρωας της αφήγησης — κάτι που θυμίζει τη μακρινή και μαγική εποχή, όταν χωρίς κόπο και προμελέτη η τυπωμένη σελίδα γέμιζε με πύργους, τέρατα, αντιπάλους, εραστές, πολίτειες, δωμάτια και πάθη. Και, κατόπιν, όσο χανόμουν στον κόσμο της αφήγησης, πάντα συντροφιά με την απουσία της V, κι έπιανα τον εαυτό μου να έχει μπερδέψει τα όρια ανάμεσα στο έξω και στο μέσα, στην ανάγνωση και στο ανάγνωσμα, στο πραγματικό και στο φανταστικό, βεβαιωνόμουν πια οριστικά ότι αυτός ήταν ο συγγραφέας που αναζητούσα (χωρίς να το ξέρω, στα τυφλά) και η γραφή του ήταν η γραφή που είχα πιστέψει πως δεν θα έβρισκα ποτέ (με την κρυφή ελπίδα ότι έτσι θα την έκανα δική μου κάποτε).

Μετά το πρώτο ακολούθησε το δεύτερο και μετά το τρίτο (όλα αφηγηματικές πανδαισίες) και κάθε φορά κλείνοντας ένα βιβλίο του Τόμας Πίντσον, βγαίνοντας μέσα από τις θείες κωμωδίες του και την παράφορη γραφή του, έπαιρνε χρόνο να επιστρέψω στον κόσμο μου (αν επέστρεψα ποτέ ξανά ο ίδιος). Μικρές ασωτείες μιας *ηδονικής ανάρρωσης*, τότε που ξανασκέφτεται κανείς τη σχέση του με τον κόσμο, τους άλλους, τον εαυτό του, τη γλώσσα, την τύχη και τη σκοτεινή ανθρώπινη μοίρα — για μια ακόμη φορά...

Συλλογίζομαι, με θυμόσοφη θλίψη, ότι πρέπει να περάσουν πολλά χρόνια, να περιπλανηθείς πολύ και να χαθείς πολύ, να κυνηγήσεις τα φαντάσματα πίσω από τις λέξεις με απελτισμένη επιμονή και να υποφέρεις τις διαστροφές του λόγου, για να διατυπώσεις, κάποτε, με αποσβολωτική σαφήνεια, το μαχητικό σου ορισμό για την πράξη της ανάγνωσης, για τα πάθη του λόγου (και «νόον έγνω...»):

Όταν κλείνεις ένα βιβλίο και συνεχίζεις σαν να μην έχει συμβεί (ή αλλάξει) τίποτε, τότε *πράγματι* δεν συνέβη τίποτε — γιατί το βιβλίο δεν *διαβάστηκε*, απλώς *χρησιμοποιήθηκε*. Στην πραγματικότητα διαβάστηκε με *κλειστά μάτια* όπως διαβάζουμε την εφημερίδα ή τόσα άλλα πράγματα. Η έσχατη δικαιοσύνη του παθολογικού και παθιασμένου αναγνώστη, που το οντολογικό — και πρακτικό — πρόβλημά του είναι πρόβλημα χρόνου, δηλαδή θανάτου, είναι η απόλυτη *προσοικείωση* και η φιλοδοξία *υπέρβαση* του βιβλίου που μόλις έκλεισε. Διαβάζει για να πλουτίσει και να προστατευθεί. Και κάτι τέτοιο μπορεί να γίνει (είναι εφικτό) μόνον όταν το ίδιο το βιβλίο (το *κείμενο*) του παρέχει τα μέσα για ριζική (αυτο)κριτική στον κόσμο και περί του κόσμου.

Συνεπώς: υπάρχουν α) *κείμενα* που *συνοδεύουν τη ζωή μας για να δίνουν τροφή στη λησμονιά ή στην πλήξη*, και β) *κείμενα* που *αλλάζουν τη ζωή μας και δοξάζουν τη μνήμη μας*.

Μακρύς ορισμός όπως και η πορεία προς την ολοκλήρωσή του. Ίσως ακατανόητος σε όσους δεν ένωσαν, διαβάζοντας λ.χ. Ντοστογιέφσκι, σαν ντοστογιέφσκι οι ήρωες (μέλη, ας πούμε, της οικογένειας Καραμαζώφ). Και απλός — όπως όλα τα πράγματα, που, ηλιθίως, νομίζουμε ότι μας ξεχάσαν επειδή δεν τα κοιτάμε.

Το τυχαίο συναπάντημα με το έργο του Τόμας Πίντσον υπήρξε τόσο συνταρακτικό και άφησε τόσο έντονα ίχνη στην έντυπη φαντασία μου, όσο και η προμελετημένη συνάντησή με το έργο του Τζέιμς Τζόνς. Κι έτσι άρχισε μια περίπλοκη ιστορία εγκόσμιας παιδείσης για τη *θυμόσοφη γενναιοδωρία* και τη *γενναιοδωρή θυμοσοφία*...

Ανάμεσά τους η σκοτεινή κοσμολογία του συγγραφέα και το πάθος της γραφής: Η Σκύλα και η Χάρυβδη...

Ετσι κάπως θα μπορούσαν να εκφραστούν οι θυμικές αντιδράσεις ενός αναγνώστη του Πίντσον. Βγαίνοντας από το ή ξαναμπαινόντας στο *Καθαρτήριο* και τη φοβερή *Κόλαση* της γραφής του... Παρακολουθώντας την αδύνατη (έσχατη) τροχιά της μεταφυσικής του ρουκέτας (αυτού του ασύλληπτου συμβόλου).

Ωστόσο το πιο πιθανό είναι να παραμείνει στα ελληνικά περισσότερο ένα όνομα παρά ένα έργο — όπως ο Τζόνς του *Οδυσσέα* (ίσως) και του *Φίνεγκανς Γουέικ* (σίγουρα).

Πιος και *πότε* άραγε θα αποτολήσει να μεταφράσει το *Ουράνιο Τόξο της Βαρύτητας*; Σε τέτοιους χαλεπούς καιρούς λιγοστεύουν, αλίμονο, και οι παλαβοί της αυταπάρησης. Τώρα πια το χάρισμα, κατά τον Μαξ Βέμπερ και τον Τόμας Πίντσον, γίνεται ρουτίνα (ρουτινοποιείται) — και όσο σπανίζει το χάρισμα καθ' αυτό τόσο η ρουτίνα γίνεται χάρισμα και Χάρις.

Είτε - Είτε: Το έσχατο δίλημμα

Στη φαντασία και τη γραφή του Τόμας Πίντσον τα κρίσιμα προβλήματα του ανθρώπου και του κόσμου ανάγονται κάποια στιγμή, χωρίς να χάσουν ωστόσο την πολυμορφία και την πολυπλοκότητά τους, σε μια επιτακτική, ριψοκίνδυνη και αναπόδραστη διάζευξη που έχει τη μορφή «είτε - είτε». Πίσω από το μύθο και τη μυθολόγηση, στις παρυφές της γοτθικής αφήγησης, στις σκιές του κατακερματισμένου λόγου, το οντολογικό και το ηθικό πρόβλημα του Πίντσον γίνονται ένα — το επίμονο, βασανιστικό και *έσχατο δίλημμα* μιας αντιθετικής διάζευξης, το απροσμέτρητο ερώτημα του *όλα ή τίποτα*: «Γιατί ήταν *τώρα* *σα* να περπατούσε στη μήτρα ενός μεγάλου κομπιούτερ, τα μηδέν και τα ένα *ζευγαρωμένα* στο πάνω μέρος... Πίσω από τις ιερογλυφικές οδούς υπάρχει ή ένα υπερβατικό νόημα ή τίποτα... Ένα άλλο είδος νοήματος πίσω από το προφανές ή τίποτα. Είτε η Οιδίπα στον εκστατικό στρόβιλο μιας αληθινής παράνοιας είτε ένα πραγματικό Τρίστερο. Γιατί είτε υπήρχε κάποιο Τρίστερο πέρα από το φαινόμενο της Αμερικής ως κληρονομιάς, ή υπήρχε μόνο η Αμερική και αν υπήρχε μόνο η Αμερική τότε ήταν φανερό πως ο μοναδικός τρόπος να συνεχίσει και να έχει κάποια σχέση με τη χώρα ήταν ένας απόκοσμος, ακαθόριστος, υποτιθέμενος εγκλεισμός σε κάποιο είδος *παράνοιας*». Έτσι σκέφτεται η κ. Οιδίπα Μάας στο τέλος του «*Η Συλλογή των 49 στο Σφυρί*», όταν η ανίχνευση της σύγχρονης Αμερικής και η περιπέτειά της με τους επικονιατικούς κώδικες την έχουν οδηγήσει στα οριακά διλήμματα του *είτε - είτε*.

Οι ήρωες του Πίντσον επιδιώκουν πάντοτε συνειδητά ή ασυνειδητά, εκούσια ή ακούσια, κάτι ανέφικτο ή άγνωστο ή αμφίβολο ή καταστροφικό ή αμφίσημο. Οι πράξεις και οι τύχες τους, η ιστορία τους, είναι μέρος μιας άλλης ιστορίας, άγνωστης, σκοτεινής και παντοδύναμης, που δεν ξέρουμε πού αρχίζει και πού τελειώνει, που κατευθύνεται, πιος την ελέγχει, πώς γράφεται. Τόσο ο άνθρωπος όσο και ο κόσμος αποτελούν το ένα μέλος του ζεύγματος «είτε - είτε», το άλλο μέλος είναι δύσκολο να προσδιοριστεί γιατί αναφέρεται σε κάτι άγνωστο, σκοτεινό και ανεξιχνίαστο, σε κάτι που αρνείται ή υπονομεύει τον καθημερινό άνθρωπο και τον οικείο κόσμο. Αυτό το «άλλο» σημαίνεται άλλοτε μ' ένα γράμμα (V), άλλοτε μ' ένα παράξενο ουσιαστικό (Τρίστερο) και άλλοτε με την απειλητική αντωνυμία «*Αυτοί*»... Το μυθιορηματι-

κό σύμπαν του Πίντσον μυθολογεί τον κόσμο, την ιστορία και τον άνθρωπο κατά τέτοιο τρόπο που να υποδηλώνει μια άλλη πραγματικότητα, έναν άλλο κόσμο που έχει στα χέρια του τις ζωές των ανθρώπων και καθορίζει τη μοίρα και την ιστορία τους. Από τη δύναμη και την εξουσία αυτού του «άλλου» δεν υπάρχει σωτηρία ούτε διαφυγή. Η ταυτότητα του κάθε «είτε» ορίζεται πάντα και υποχρεωτικά από μια απρόσιτη, κι εντούτοις παρούσα, ετερότητα.

Οι ήρωες του Πίντσον, υποταγμένοι στην ακατανίκητη επιθυμία τους για οριστικές απαντήσεις, τελικές αλήθειες, καθολικούς νόμους και απόλυτες ταυτότητες, επιμένουν να επιζητούν τη λύση του προβλήματος, την υπέρβαση του διλήμματος, την κατάργηση της διαρκούς διαφοράς του «είτε - είτε». Ακόμη και όταν διαβλέπουν, διαισθάνονται ή διαπιστώνουν τη ματαιότητα της απόπειρας και το άσκοπο του εγχειρήματος, επιμένουν στις αναζητήσεις τους για την απόλυτη ταυτότητα, για το «άλλο» που ασκεί πάνω τους κάποια δύναμη μαγική και γι' αυτό ακαταμάχητη. Η σύγκρουση αυτή με το απόλυτο δεν έχει τραγικές συνδηλώσεις: οι ήρωες του Πίντσον είτε αποδέχονται τελικά τον ορατό κόσμο και καταλήγουν, υπαρκτικά, να εξομοιωθούν με τα πράγματα (τα αντικείμενα), είτε καταφεύγουν στην παράνοια, για να προστατευθούν και να δημιουργήσουν κάποιον «λόγο». Τελική απάντηση δεν υπάρχει, το διλήμμα παραμένει άλυτο, ο λόγος αμφισβητικός, ο κόσμος άγνωστος, ο άνθρωπος ατελής. Η ανθρωπίνη πραγματικότητα δεν είναι μόνον αυτό που φαίνεται αλλά και δεν μπορεί να «γνωρίσει» αυτό που δεν φαίνεται. Στην κάθε πράξη μας, στον κάθε λόγο μας, στο κάθε όνειρο ή αίσθημά μας υπάρχει η άλλη πλευρά του «είτε», το σκοτεινό και άγνωστο βασίλειο του «άλλου» που δεν θα κατακτήσουμε ποτέ —η αυτοκρατορία μιας υπερβατικής Μαφίας.

Η προβληματική του Πίντσον έχει διαστάσεις πολιτικές (υπό την έννοια κυρίως της πλεκτάνης, της συνωμοσίας, της σκοπιμότητας και της εξουσίας) και θεολογικές (υπό την έννοια κυρίως των ηθικών διλημάτων, των σκοτεινών δυνάμεων και νοημάτων, των εσχάτων ερωτήσεων και των οριακών καταστάσεων): οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος. Έχουμε εντέλει να κάνουμε με εσχατολογικές αναζητήσεις, με τη μόνη διαφορά ότι ο συγγραφέας νιώθει άβολα (κάποτε ένοχα) με την εσχατολογία. Στα μυθιστορήματά του *διεκτραγώδεται* η μάχη του με το «υπερβατικό» ή απλώς το «παράλογο», η αγωνία του για τις καθημερινές και τις ιστορικές μορφές θανάτου, η δίψα του για γλωσσική πλήρωση και αισθητική μοναδικότητα. Και γίνονται αυτά με δεξιότητες, πείσμα, σαρκασμό, ειρωνεία, λεπτότητα και ύψιστο χιούμορ. Τα κείμενα του Πίντσον μπορούν να θεωρηθούν ευφάνταστες *γοτθικές μεταφυσικές παρωδίες* που βασίζονται, κατά κύριο λόγο, στις τεχνικές και στη σχετική παραφιλολογία των κινούμενων σχεδίων, των κόμικς, της λαϊκής κουλτούρας, του περιπετειώδους μυθιστορήματος, του χολιγουντιανού κινηματογράφου και της αμερικάνικης μουσικής.

Συναφείς προς τις υπαρκτικά ιλιγγιώδεις διαζεύξεις είναι και οι επίμονα επανερχόμε-

νες *αγεφύρωτες αντιθέσεις*: Λογική - Τρέλα, Βορράς - Νότος, Καλό - Κακό, Έμψυχο - Άψυχο, Αλήθεια - Ψέμα, Ζωή - Θάνατος, Άσπρο - Μαύρο, Τάξη - Αταξία, Ιερό - Εγκόσμιο κτλ. Κάπου, όμως, κάποτε, μέσα στην ιστορία, οι δύο πόλοι αυτών των αντιθέσεων συγχέονται ή αλλοιώνονται κι έτσι, ενώ η αντίθεση παραμένει, δεν είμαστε σίγουροι τι αντιτίθεται σε τι. Άλλες φορές η αντίθεση (η διαφορά) αφορά επιμέρους φαινόμενα που στην ουσία αποτελούν μέρος μιας ευρύτερης, συνολικότερης ταυτότητας ή το αντίστροφο: η μερική ταυτότητα δεν είναι παρά μέρος μιας υψηλότερης, γενικότερης, διαρκέστερης, διαφοράς.

Στο μυθιστόρημα *V* η αντίθεση εκφράζεται εναργέστερα ως εναλλαγή *φλιπ/φλοπ*: «Σ' αυτόν τον πόλεμο (*B' Παγκόσμιο*) ο κόσμος *ε-φλίπησε*. Αλλά ήρθε το '45 και ο κόσμος *ε-φλόπησε*. Εδώ στο Χάρλεμ όλοι *εφλόπησαν*. Όλα κρύωσαν, πάγωσαν πουνενά αγάπη, μίσος, αγωνίες, ενθουσιασμός. Κάθε λίγο και λιγάκι όμως κάποιος *φλιπίζει* προς τα πίσω. Πισω εκεί που μπορεί ακόμη ν' αγαπήσει...».

«Ίσως να είναι αυτό» είπε το κορίτσι μετά από λίγο. «Ίσως πρέπει να είσαι *παλαβός* για ν' αγαπάς κάποιον».

«Ναι, αλλά όταν *συμβαίνει* και *φλιπίζουν* πολλοί άνθρωποι, την ίδια στιγμή, έχεις *πόλεμο*. Κι ο πόλεμος δεν είναι *αγάπη*, δεν *συμφωνείς*».

Όταν είσαι στο *φλιπ* αγγίζεις την *τρέλα* ή την *παράνοια* (οι *ισορροπίες* μεταβάλλονται, οι αξίες ανατρέπονται, τα πάθη οξύνονται, το καζάνι της ιστορίας *κοχλάζει*...) όταν είσαι στο *φλοπ* αγγίζεις τη *λογική*, το μέτρο, την προφύλαξη, τον υπολογισμό (οι αξίες σταθεροποιούνται, οι *ισορροπίες* αποκαθίστανται, ο κόσμος *ειρηνεύει*, η ζωή *βρίσκει* τον καθημερινό της ρυθμό...). Κι ωστόσο ο διακόπτης *φλιπ/φλοπ* δεν ανοιγοκλείνει πάντοτε σταθερά ή διαλεκτικά, γιατί ο κόσμος του ανθρώπου και ο άνθρωπος του κόσμου δεν είναι ποτέ εντελώς στο *φλιπ* ή εντελώς στο *φλοπ*. Κατά κάποιον τρόπο *φλιφλοπίζουν* για μεγάλα χρονικά διαστήματα πριν φτάσουν στην οριακή στιγμή της επιλογής... Και ξανά επιστρέφουν...

Η μυθιστορηματική φαντασία του Τόμας Πίντσον ομιλεί τη «γλώσσα» του «είτε - είτε» και είναι ο λόγος αυτής της γλώσσας που επιτείνει την περιέργειά μας και εντείνει την αγωνία μας. Όπως έχει παρατηρήσει ο Φρόντ στο περίφημο κείμενό του «Το Αλλόκοτο» ο καλλιτέχνης που επιδιώκει να δημιουργήσει στον αναγνώστη του το αίσθημα του ηδονικού τρόμου, ξέρει να χειρίζεται επιδέξια την αμφισβησία του «είτε - είτε» σε σχέση με το τι είναι «πραγματικό» και τι όχι. Όσο ο καλλιτέχνης, ευφάνταστα και πανούργα, αναβάλλει διαρκώς την υπέρβαση του «είτε - είτε» και αρνείται να αποκαλύψει στον αναγνώστη τι είναι τελικά αληθινό και τι πλαστό, τόσο εντείνεται η αγωνία, η ανησυχία και ο φόβος. Μόνο την τελευταία στιγμή αποκαθίστανται τα πράγματα και οι σημασίες.

Ο Πίντσον ωστόσο κρατά την αμφισβησία του εν ενεργεία και την τελευταία στιγμή —τότε που ο τρόμος γίνεται υπαρκτικό κενό, η περιέργεια γνώση και η αμφισβησία μυστήριο...

Μια υποτιθέμενη «δεξίωση»

Τι έχει να κάνει ένας τόσο ιδιόρρυθμος και δύσκολος συγγραφέας με τον ελληνικό λόγο; Τι ενδιαφέρει το ελληνικό κοινό μια γραφή τόσο ανοίκεια και ιδιόμορφα αμερικάνικη; Τι σχέση έχει η μυθιστορηματική κοσμολογία και η συγγραφική τεχνική του Πίντσον με την παράδοση και την πραγματικότητα της ελληνικής λογοτεχνίας;

Ως συνυπεύθυνος για την πρώτη μετάφραση ενός ολόκληρου έργου του στα ελληνικά* βρέθηκε συχνά μπλεγμένος με παρόμοια ερωτήματα. Σε στιγμές τέτοιου αυτοελέγχου επιχειρούσα να φανταστώ τη μελλοντική «δεξίωση» του από το ελληνικό κοινό. Αλλά κάτι τέτοιο στάθηκε αδύνατο. Η τύχη των κειμένων είναι απροσδιόριστη (μονολογούσα). Ωστόσο κάτι μου ψιθύριζε ότι οι μυθιστορηματικές μονομανίες σπάνια ξεπερνούν έναν μικρό αριθμό ανθρώπων, δηλαδή σπάνια ξεπερνούν τα όρια του «ατομικού» και του «περιθωριακού» —τουλάχιστον στην αρχή. Κατέληξα λοιπόν στην απόφαση να παίξω ταυτόχρονα το ρόλο του συνοδού στη δεξίωση και του οικοδεσπότη της δεξίωσης. Γρήγορα όμως αντιλήφθηκα ότι *δεξίωση* δεν υπάρχει, ότι τελικά έπρεπε και αυτή να δημιουργηθεί και να υπάρξει *πριν* ακόμη, *όντως*, πραγματοποιηθεί.

Και κάτι τέτοιο θα ήταν φυσικά αδύνατο να γίνει αν δεν είχα καταλήξει στο συμπέρασμα ότι το έργο του Πίντσον έχει να κάνει και με το ελληνικό κοινό και με την ελληνική λογοτεχνία και με την ελληνική γλώσσα. Κι αυτό το «έχει να κάνει» δεν είναι φυσικά δεδομένο ή ήδη υπαρκτό αλλά πρέπει να δημιουργηθεί κι έτσι, κατά κάποιο τρόπο, να αποδειχθεί.

Περιμένοντας αυτή τη *δεξίωση* και αυτό το *έχει να κάνει* αναρωτιέμαι μαζί με την κ. Οιδίπα Μάας (που τώρα πια έχει γίνει απλώς *Οιδίπα*):

«Εάν ο Πύργος είναι παντού και ο ελευθερωτής υπότης δεν μπορεί να μας γλιτώσει από τα μάγια του, τι απομένει;».

* Τόμας Πίντσον, *Η Συλλογή των 49 στο Σφυρί* (μτφ. Δημήτρης Δημηρούλης - Χαρά Δημηρούλη), Αθήνα: Ψυλόν, 1986.

THOMAS PYNCHON

ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ

1. V., 1963.

2. *The Crying of Lot 49*, 1966 (ελληνική μετάφραση: *Η Συλλογή των 49 στο Σφυρί*, 1986, εκδ. Ψυλόν).

3. *Gravity's Rainbow*, 1973.

4. *Slow Learner*, 1984.

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ (επιλογή)

1. David Cowart, *Thomas Pynchon: The Art of Allusion*, Southern Illinois UP, 1980.

2. G. Levine και D. Leverenz (eds), *Mindful Pleasures. Essays on Thomas Pynchon*, Boston: Little Brown, 1976.

3. Edward Mendelson (ed.), *Pynchon: A Collection of Critical Essays*, Englewood Cliffs: Prentice-Hall 1978.

4. Richard Pearce (ed.), *Critical Articles on Thomas Pynchon*, Boston: G.K. Hall, 1981.

5. Joseph Slade, *Thomas Pynchon*, London: Methuen, 1982.

6. Tonh Tanner, *Thomas Pynchon*, London: Methuen, 1982.

7. Douglas Fowler, *A Reader's Guide to Gravity's Rainbow*, Ann Arbor: Ardis, 1980.

ΧΟΡΧΕ ΛΟΥΙΣ ΜΠΟΡΧΕΣ

«ΜΠΟΡΧΕΣ, Γεώργιος Φραγκίσκος Ισίδωρος Λουδοβίκος: Συγγραφέας και αυτοδίδακτος, γεννηθείς στην πόλη του Μπουένος Άιρες, τότε πρωτεύουσα της Αργεντινής, το 1899. Οι συνθήκες του θανάτου του παραμένουν άγνωστες, δεδομένου ότι οι εφημερίδες (φιλολογικό προϊόν της εποχής) εξαφανίστηκαν κατά τη διάρκεια των μεγάλων συγκρούσεων τις οποίες σήμερα διευθετούν οι εκεί ιστορικοί. Ο πατέρας του ήταν καθηγητής της ψυχολογίας: Ήταν αδελφός της Νόρα Μπόρχες. Αγαπούσε τη λογοτεχνία, τη φιλοσοφία και την ηθική. Απόδειξη της αγάπης του για την πρώτη είναι το έργο που μας άφησε —ένα έργο όπου χωρίς αμφιβολία διαφαίνονται ορισμένες αθεράπευτες ατέλειες...».

Έτσι αρχίζει το λήμμα μιας μελλοντικής εγκυκλοπαίδειας που έγραψε ο ίδιος ο Μπόρχες για τον εαυτό του (ελ. μετ. Αχ. Κυριακίδης, Χάρτης τεύχος 8). Και με μια ισχυρή δόση ειρωνίας που χαρακτηρίζει όλο το έργο του, συνεχίζει: «...η φήμη που έχαιρε ο Μπόρχες κατά τη διάρκεια της ζωής του, τεκμηριωμένη από ένα σωρό μονογραφίες και πολεμικές, μας εκπλήσσει ακόμα και σήμερα».

Στην Ελλάδα, παρότι έχει εκδοθεί ένα μεγάλο μέρος από το συνολικό έργο του και διαθέτει φανατικούς φίλους, το ευρύτερο αναγνωστικό κοινό μάλλον τον αγνοεί. Ίσως το έργο του —αυτή η λογοτεχνική εκδοχή της μεταφυσικής και της θεολογίας— προσκρούει στις παγιωμένες συνήθειες και τις επίκτητες ευαισθησίες της σύγχρονης κοινωνίας των γραμμάτων μας. Κι όμως ο Μπόρχες είναι αναμφίβολα μία από τις πηγές της σύγχρονης λατινοαμερικάνικης λογοτεχνίας και έχει σφραγίσει με την παρουσία τη λογοτεχνία της Αργεντινής.

Θεωρώντας αυτόν ότι κάθε απόπειρα συνολικής παρουσιάσής του είναι αδύνατη στα πλαίσια ενός μικρού αφιερώματος που αποκτά επικαιρότητα εξαιτίας του πρόσφατου θανάτου του, επιλέξαμε μια εμπρόθετα μερική οπτική ελπίζοντας πως ο αναγνώστης —έτσι όπως τον ορίζει ο ίδιος ο Μπόρχες— θα αναλάβει να συμπληρώσει τα κενά και να παραγάγει για τον εαυτό του το εγχείρημα «της επικείμενης αποκάλυψης» του νοήματος.

Και τα δύο κείμενα που παραθέτουμε εδώ —η διάλεξη του Μπόρχες με θέμα την Καμπάλα και το δοκίμιο του Ζενέτ— υπηρετούν την ίδια κεντρική ιδέα: την αντίληψη του Μπόρχες για τη λογοτεχνία και την κριτική ανάγνωση των κειμένων.

Χωρίς να υποστηρίζουμε πως αυτή η διάλεξη του αποτελεί ένα από τα αντιπροσωπευτικά κείμενά του, θεωρούμε πως υποδεικνύει μία από τις κεντρικές αναφορές του που διατρέχουν το σύνολο του έργου του. Παράλληλα, ενώ διατηρεί κάτι από την αμεσότητα και τη χάρη της προφορικής επικοινωνίας, αναδεικνύει έναν Μπόρχες που διαλέγεται νηφάλια με τις ιδέες και τους ανθρώπους. Επιπλέον, πλάι στην εικόνα του «έλληνα» Μπόρχες των λαβυρίθων, ανακαλεί τον Μπόρχες που μελετά τις μυστικιστικές παραδόσεις της Ανατολής και χρησιμοποιεί την εβραϊκή παράδοση των καμαλιστών όχι μόνον για τη λογοτεχνική και αισθητική της αξία, αλλά και ως μήτρα για μία από τις πλέον κεντρικές ιδέες του: την ιδέα ότι η λογοτεχνία είναι «ένα βιβλίο της άμμου», ανεξάντλητο και άπειρο.

Αυτό το σταθερό ενδιαφέρον του Μπόρχες για την Καμπάλα —ας σημειωθεί ότι το 1931 γράφει ένα δοκίμιο με τον τίτλο «Υπεράσπιση της Καμπάλας»— και την ιδέα ότι αυτή η παράδοση αρδεύει σε βάθος το έργο του, επιδιώκει να υπηρετήσει αυτό το μικρό αφιέρωμα. Να ελπίσει κανείς ότι έτσι θα μπορούσε να ανοίξει ένας ευρύτερος διάλογος;

Χ. Γ. Α.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΜΠΟΡΧΕΣ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

1. **Λαβύρινθοι** («Ficciones»), μετάφρ. Βαγγέλη Κατσάνη, «Πλειάς», Αθήνα 1974.
2. **Η αναφορά του Μπρόντι** («El informe de Brodie»), μετάφρ. Κλειώς Νταβέλη — Χρύσας Τσαμαδού, «Εξάντας», Αθήνα 1974.
3. **Ιστορίες** (πεζά από διάφορα βιβλία και το «Αυτοβιογραφικό δοκίμιο»), μετάφρ. Κάτιας Γουίλσον, «Ερμής», Αθήνα 1975.
4. **Ανθολογία** («Anthología personal»). Ποιήματα και πεζά. Μετάφρ. Λάμπρου Καμπερίδη (με χρονολόγιο, εισαγωγή του μεταφραστή και σημειώσεις), «Δόμος», Αθήνα 1979.
5. **Ο Δημιουργός** («μικρή ανθολογία πεζογραφημάτων από διάφορα βιβλία), μετάφρ. Ν. Δ. Καρούζου — Δημήτρη Καλοκύρη (με χρονολόγιο και σημειώματα των μεταφραστών). «Ύψιλον / βιβλία», Αθήνα 1980.
6. **Το βιβλίο της άμμου** («El libro de arena»), μετάφρ. Σπύρου Τσακνιά (με σημείωμα του μεταφραστή), «Νεφέλη», Αθήνα 1982.

7. **Το εγκώμιο της σκιάς** (Ποιητική ανθολογία), μετάφρ. Δημήτρη Καλοκύρη (με σημειώσεις του μεταφραστή). «Ύψιλον / βιβλία», Αθήνα 1982.
8. **Παγκόσμια ιστορία της ατιμίας** («Historia universal de la infamia»), μετάφρ. Δημήτρη Καλοκύρη, «Ύψιλον / βιβλία», Αθήνα 1982.
9. **Ρόδινο και γαλάζιο** («Rosa y azul»), μετάφρ. Αχιλλέα Κυριακίδη (με επιλεγόμενα και σημειώσεις του μεταφραστή), «Ύψιλον / βιβλία», Αθήνα 1982.
10. **Οι μεταμορφώσεις της χελώνας** (Δοκίμια και διηγήματα από διάφορα βιβλία), μετάφρ. Γ. Δ. Χουρμούζιάδη (με εισαγωγή του μεταφραστή), «Ύψιλον / βιβλία», Αθήνα 1982.
11. **Παγκόσμια ιστορία της ατιμίας**, μετάφρ. Αγγελικής Μανουσάκη — Μηνά Γρηγοράτου, «Ερατώ», Αθήνα 1982.
12. **Ιστορία της Αιωνιότητας** («Historia de la Eternidad»), μετάφρ. Αχιλλέα Κυριακίδη (με σημειώσεις του μεταφραστή και Σχεδιάσμα Βιβλιογραφίας Μπόρχες σε «Παράρτημα»), «Ύψιλον / βιβλία», Αθήνα 1982.
13. **Το βιβλίο των φανταστικών Όντων** («El libro

- de los seres imaginarios») μετάφρ. Γιώργου Βέη, «Libro», Αθήνα 1983.
14. Χ. Λ. Μπόρχες - Αντόφλο Μπιόι Κασάρες, 6 **Προβλήματα για τον Δον Ισίδωρο Παρόδι**, μετ. Αχ. Κυριακίδη, «Ύψιλον / βιβλία», Αθήνα 1984.
 15. **Εβραίο Καριέγκα**, μετ. Τ. Δενέγρης, «Ύψιλον / βιβλία», Αθήνα 1984.

ΜΕΛΕΤΕΣ

- Alazraki, Jaime, **Χόρχε Λουίς Μπόρχες**, μετ. Σπύρου Τσακνιά, «Νεφέλη» 1982.
- Ο Μπόρχες στην Κρήτη**, «Στιγμή» 1985, τιμητικό τεύχος για την αναγόρευση του Χ. Λ. Μ. σε επίτιμο διδάκτορα της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κρήτης, περιέχει το δοκίμιο του Ν. Βαγενά, **Ο Μπόρχες και ο λαβύρινθος της ειρωνίας**.

ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΑ

- «Χάρτης» τεύχος 8, Οκτώβριος 1983.
- «Διαβάζω» τεύχος 79, 19.10.1983.

Η Καμπάλα

του J.L. Borges

Τα ποικίλα και μερικές φορές αντιφατικά δόγματα που ονομάζουν Καμπάλα προκύπτουν από μια έννοια εντελώς ξένη στη δυτική νοοτροπία μας, την έννοια του ιερού βιβλίου. Έχουμε, θα μου πείτε, μιαν ανάλογη έννοια: αυτήν του κλασικού βιβλίου. Νομίζω πως θα μου είναι εύκολο να αποδείξω, με τη βοήθεια του Όσβαλντ Σπένγκλερ και του βιβλίου του *Der Untergang des Abendlandes, Η Παρακμή της Δύσεως*, ότι αυτές οι δύο έννοιες διαφέρουν.

Ο Σπένγκλερ στην *Παρακμή της Δύσεως*, στο κεφάλαιο που αφιερώνει στη μαγική κουλτούρα, επισημαίνει ότι το πρωτότυπο του μαγικού βιβλίου είναι το Κοράνι. Για τους ουλεμάδες, τους διδασκάλους του μουσουλμανικού νόμου, το Κοράνι δεν είναι ένα βιβλίο σαν όλα τα άλλα. Όσο απίστευτο κι αν μας φαίνεται, είναι ένα βιβλίο που προηγείται της αραβικής γλώσσας: δεν μπορούμε να το μελετήσουμε ούτε ιστορικά ούτε φιλολογικά διότι υπάρχει πριν από τους Άραβες, πριν από τη γλώσσα στην οποία είναι γραμμένο και πριν από το σύμπαν. Δεν γίνεται καν αποδεκτό ότι το Κοράνι είναι έργο του Θεού: είναι κάτι πιο εσωτερικό, πιο οικείο και πιο μυστηριώδες. Για τους ορθόδοξους Μουσουλμάνους το Κοράνι είναι ένα κατηγορηματικό του Θεού, όπως η οργή Του, το έλεός Του ή η δικαιοσύνη Του. Μεσ στο ίδιο το Κοράνι, γίνεται λόγος για ένα μυστηριώδες βιβλίο, τη μήτρα του βιβλίου, που είναι το ουράνιο αρχέτυπο του Κορανιού, που βρίσκεται στον ουρανό και το λατρεύουν οι αγγέλοι.

Αυτή είναι η έννοια του ιερού βιβλίου, εντελώς διαφορετική από αυτήν του κλασικού βιβλίου. Σε ένα ιερό βιβλίο είναι ιερές όχι μόνον οι λέξεις αλλά και τα γράμματα που τις συνθέτουν. Οι καμπαλιστές εφάρμοσαν αυτή την έννοια στη μελέτη της Αγίας Γραφής. Υποπτεύομαι πως χρησιμοποίησαν αυτόν τον *modus operandi* με σκοπό να ενσωματώσουν στην εβραϊκή μυστικιστική παράδοση ιδέες των γνωστικών, για να δικαιωθούν μέσα από τη Γραφή, για να παραμείνουν ορθόδοξοι. Όπως κι αν έχουν τα πράγματα, μπορούμε να δούμε πολύ σύντομα (όμως δεν ξέρω αν έχω καν το δικαίωμα να μιλώ γι' αυτά τα θέματα) ποιος είναι ή μάλλον ποιος ήταν ο *modus operandi* των καμπαλιστών που άρχισαν να ασκούν την παράξενη επιστήμη τους στη νότια Γαλλία, στη βόρεια Ισπανία —στην Καταλωνία, έπειτα στην Ιταλία, στη Γερμανία κι έπειτα σχεδόν παντού. Επίσης είναι παρόντες στο Ισραήλ αν και οι ρίζες τους δεν κρατούν από εδώ αλλά μάλλον από στοχαστές γνωστικούς και καθαρούς.

* Αποσπάσματα από μια διάλεξη που έδωσε ο J.L.B. στο Μπουένος Άιρες το 1977 με θέμα την Καμπάλα. Περιλαμβάνεται στη συλλογή «Siete Noches - Borges oral» που εκδόθηκε σε γαλλική μετάφραση με τον τίτλο «Conferences». Η μετάφραση έγινε από αυτή τη γαλλική έκδοση. Gallimard 1985.

Η ιδέα της Καμπάλα είναι η ακόλουθη: η Πεντάτευχος, η Τώρα, είναι ένα ιερό βιβλίο. Μια άπειρη διάνοια καταδέχτηκε να εκπληρώσει το ανθρώπινο έργο της σύνθεσης ενός βιβλίου. Το Άγιο Πνεύμα καταδέχτηκε να κάνει λογοτεχνία, πράγμα που είναι εξίσου απίστευτο όπως το να πιστεύουμε ότι ο Θεός δέχτηκε να γίνει άνθρωπος. Όμως, στη συγκεκριμένη περίπτωση, η θεϊκή συγκατάβαση ασκήθηκε με έναν τρόπο πιο εσωτερικό, πιο οικείο: το Άγιο Πνεύμα καταδέχτηκε να κάνει λογοτεχνία κι έγραψε ένα βιβλίο. Σ' αυτό το βιβλίο, τίποτα δεν μπορεί να είναι τυχαίο. Σε κάθε ανθρώπινη γραφή υπάρχει κάτι το τυχαίο.

Ξέρουμε με πόση δεισιδαιμονία ευλάβεια περιβάλλεται ο Δον Κιχώτης, ο Μάκβεθ ή το Έπος του Ρολάνδου, όπως και τόσα άλλα βιβλία...

Αν ένας αναγνώστης του Θερβάντες φανταζόταν ότι μπορεί να πει: ο Δον Κιχώτης αρχίζει με δύο μονοσύλλαβες λέξεις που τελειώνουν σε η (*en* και *un*) και συνεχίζεται με μια λέξη πέντε γραμμάτων (*lugar*), έπειτα με δύο λέξεις των δύο γραμμάτων (*de la*) και με μια άλλη των πέντε ή των έξι γραμμάτων (*Mancha*) και αν αυτός ο αναγνώστης άρχιζε να βγάζει συμπεράσματα με αυτή τη μέθοδο, αμέσως θα σκεφτόμασταν ότι είναι τρελός. Η Βίβλος μελετήθηκε με αυτό τον τρόπο.

Εξηγούν, για παράδειγμα, ότι αρχίζει με το γράμμα *beith*, αρχικό γράμμα της λέξης *Bereshit*. Γιατί διαβάζουμε «στην αρχή, δημιούργησε οι θεοί τους ουρανούς και τη γη», με το ρήμα στον ενικό ενώ το υποκείμενο είναι στον πληθυντικό;* Γιατί η Βίβλος αρχίζει με το γράμμα *beith*? Επειδή αυτό το αρχικό γράμμα στα εβραϊκά, σημαίνει ό,τι και το *b* —το αρχικό της λέξης *benediction* (ευλογία)— και επειδή το κείμενο δεν θα μπορούσε να αρχίζει με ένα γράμμα που θα αντιστοιχούσε σε κατάρα: έπρεπε να αρχίζει με μια ευλογία. *Beith*: εβραϊκό αρχικό της λέξης *braja* που σημαίνει *ευλογία*.

Υπάρχει και μια άλλη σύμπτωση, πολύ περιεργή, που πρέπει να επηρέασε την Καμπάλα: ο Θεός δημιούργησε τον κόσμο με λέξεις, ο λόγος ήταν το εργαλείο για το έργο του (όπως λέει ο μεγάλος συγγραφέας Σααβέδρα Φαχάρδο). Ο Θεός είπε «γεννηθήτω φως και εγένετο φως». Φθάνουν λοιπόν στο συμπέρασμα ότι ο κόσμος δημιουργήθηκε από τη λέξη *φως* ή από τον τόνο με τον οποίο ο Θεός πρόφερε τη λέξη *φως*. Αν είχε πει μια άλλη λέξη με διαφορετικό τόνο, το αποτέλεσμα δεν θα ήταν το φως, θα ήταν διαφορετικό.

Με αυτό τον τρόπο φθάνουμε σε κάτι τόσο απίστευτο όσο και αυτά που σας είπα μέχρι τώρα. Σε κάτι που δεν μπορεί παρά να σκανδαλίζει τη δυτική μας νοοτροπία (τη δική μου του-

* Στη μετάφραση των Εβδομήκοντα αυτή η φράση αποδίδεται χωρίς το συντακτικό παράδοξο που σχολιάζουν οι καμπαλιστές: «εν αρχή εποίησεν ο Θεός τον ουρανόν και την γην» (Στ.Μ).

μίζει το *Χρυσό Σκαρβαίο* του Έντγκαρ Αλ Πόε, φθάνουν στο Δόγμα*.

.....

Αυτός ο περιέργος *modus operandi* των καμπαλιστών θεμελιώνεται σε μια λογική μείζονα πρόταση: στην ιδέα ότι η Γραφή είναι ένα απόλυτο κείμενο, άρα σε ένα απόλυτο κείμενο τίποτα δεν μπορεί να είναι καρπός της τύχης.

Δεν υπάρχουν απόλυτα κείμενα· τα ανθρώπινα κείμενα, τουλάχιστον, δεν είναι απόλυτα. Σε ένα κείμενο πεζού λόγου, προσέχουμε κυρίως το νόημα των λέξεων. Στην ποίηση, τη μουσική τους. Σε ένα κείμενο που το έχει συντάξει μια άπειρη διάνοια, σε ένα κείμενο συνταγματικό από το Άγιο Πνεύμα, πως να υποθέσει κανείς μια αδυναμία, ένα χάσμα; Τα πάντα οφείλουν να είναι μοιραία. Σ' αυτό το μοιραίο οι καμπαλιστές στηρίζαν το σύστημά τους.

Αν η Αγία Γραφή δεν είναι μια γραφή άπειρη, ως προς τι διαφοροποιείται από τις τόσες ανθρώπινες γραφές, ως προς τι το βιβλίο των Βασιλέων διαφοροποιείται από ένα βιβλίο ιστορίας, το Άσμα Ασμάτων από ένα Ποίημα; Πρέπει να πιστέψουμε ότι όλα αυτά τα κείμενα έχουν έναν άπειρο αριθμό νοημάτων. Ο Σκώτος Εριγένης είπε ότι η Βίβλος περιείχε έναν άπειρο αριθμό νοημάτων, ότι ήταν σαν τα αιολόχροα φτερά ενός παγωνιού.

.....

... Η Καμπάλα δεν είναι μόνον ένα αντικείμενο μουσείου, είναι ένα είδος μεταφοράς που παραπέμπει στη σκέψη.

Θα ήθελα τώρα να μιλήσω για έναν από τους μύθους, για μία από τις πιο περιέργες διηγήσεις της Καμπάλας. Το μύθο του γκολέμ που ενέπνευσε το γνωστό μυθιστόρημα του Μέυρινκ που με τη σειρά του μου έδωσε το θέμα για ένα ποίημα. Ο Θεός παίρνει ένα σβώλο χώμα (Αδάμ σημαίνει κοκκινόχωμα), του εμφυσά τη ζωή και δημιουργεί τον Αδάμ που, για τους καμπαλιστές, είναι το πρώτο γκολέμ. Δημιουργήθηκε από τον θείο λόγο, από μια πνοή ζωής. Όπως είναι γραμμένο στην Καμπάλα, το όνομα του Θεού είναι όλη η Πεντάτευχος, όμως τα γράμματα είναι ανακατεμένα, κι αν κάποιος λοιπόν γνώριζε το όνομα του Θεού ή αν κάποιος κατόρθωνε να φτάσει στο *Τετραγράμματον* —το όνομα του Θεού με τέσσερα γράμματα— και ήξερε να το προφέρει σωστά, θα μπορούσε να δημιουργήσει έναν κόσμο και θα μπορούσε επίσης να δημιουργήσει ένα γκολέμ, έναν άνθρωπο.

.....

Ανέφερα κάποιους μύθους αλλά θα ήθελα να επιστρέψουμε σε αυτό που σας έλεγα στην αρχή, σ' αυτή τη θεωρητική σύλληψη που πιστεύω ότι αξίζει την προσοχή μας και η οποία θέλει να εμπεριέχεται σε καθέναν από εμάς ένα μικρό τμήμα της θεότητας. Είναι προφανές πως αυτός ο κόσμος δεν μπορεί να είναι το έργο ενός παντοδύναμου και δικαίου Θεού, αλλά πως εξαρτάται από εμάς τους ίδιους. Αυτό είναι το μάθημα που μας άφησε η Καμπάλα, πέρα από το γεγονός ότι είναι ένα αντικείμενο περιέργειας για τους ιστορικούς και τους δασκάλους της γραμματικής. Η Καμπάλα... διδάσκει αυτό που οι Έλληνες ονομάζουν *αντικατάσταση*, η θεωρία σύμφωνα με την οποία, στο τέλος μακρινών μεταναστεύσεων, όλα τα δημιουργήματα, συμπεριλαμβανόμενου του Κάιν και του Δαίμονα, θα επιστρέψουν για να συντηχθούν μες στην θεότητα από όπου μια μέρα αναδύθηκαν.

Μετάφραση: Χ. Γ. Λάζος

* Αυτή η λέξη πρέπει να εννοηθεί μάλλον ως «σύστηματική θεωρία» κι όχι ως απολιθωμένο σύστημα τύπων, παρότι εμπεριέχει και τα δύο νοήματα (Στ.Μ).

λάχιστον) το οποίο —παρόλα αυτά— έχω την υποχρέωση να σας το εκθέσω! Όταν σκεφτόμαστε τις λέξεις, θεωρούμε, χρονολογικά, ότι οι λέξεις αρχικά ήσαν ένας ήχος κι ύστερα έγιναν γράμματα. Αντίθετα, στην Καμπάλα (που σημαίνει *παράδοση*) υποθέτουν ότι τα γράμματα προηγούνται· ότι τα γράμματα ήσαν τα εργαλεία του Θεού και όχι οι λέξεις που σήμαιναν τα γράμματα. Είναι σαν να θεωρεί κάποιος σε αντιδιαστολή με κάθε εμπειρία, ότι η γραφή υπήρχε πριν από την προφορική εκφορά των λέξεων. Με αυτή την έννοια, τίποτα δεν είναι τυχαίο στη Γραφή· τα πάντα δεν μπορεί παρά να είναι καθορισμένα. Για παράδειγμα, ο αριθμός των γραμμάτων κάθε χωρίου.

Στη συνέχεια εφευρίσκουν αντιστοιχίες ανάμεσα στα γράμματα. Μεταχειρίζονται τη Γραφή σαν να επρόκειτο για μια κωδικοποιημένη γραφή, κρυπτογραφική, και εφευρίσκουν διάφορους κανόνες για να τη διαβάσουν. Μπορεί κανείς παίρνοντας κάθε γράμμα της Γραφής, να θεωρήσει αυτό το γράμμα ως το αρχικό μιας άλλης λέξης και να διαβάσει το νόημα αυτής της άλλης λέξης. Και ούτω καθεξής για κάθε ένα από τα γράμματα του κειμένου.

Επίσης, μπορεί κανείς να συνθέσει δύο αλφάβητα τσ ένα πάνω από το άλλο· το ένα, για παράδειγμα, πηγαίνει από το α έως το μ και το άλλο από το ν έως το ω ή στα αντίστοιχα εβραϊκά γράμματα. Θεωρούν ότι τα γράμματα του άνω αλφαβήτου ισοδυναμούν με αυτά του κάτω. Επίσης, μπορεί κανείς να διαβάσει το κείμενο *βουστροφηδόν*, δηλαδή από δεξιά προς τα αριστερά. Εξίσου μπορεί κανείς να προσδώσει στα γράμματα μια αριθμητική αξία. Όλα αυτά διαμορφώνουν μια κρυπτογραφία, όλα αυτά μπορούν να αποκρυπτογραφηθούν και τα αποτελέσματα πρέπει να ληφθούν υπόψη αφού όλα οφείλουν να έχουν προβλεφθεί από το νου του θεού που είναι άπειρος. Έτσι, χάρη στην αποκρυπτογράφιση, χάρη σ' αυτήν την εργασία που θυ-

Η λογοτεχνική ουτοπία

του Gérard Genette

Σε πρώτη όψη, το κριτικό έργο του Μπόρχες μοιάζει σαν να έχει καταληφθεί από το δαίμονα της παράθεσης και της συσχέτισης. Μερικά από τα δοκίμιά του ανάγονται σε ένα σύντομο κατάλογο των διαφορετικών αποχρώσεων που πήρε κατά τη διάρκεια των αιώνων μια ιδέα, ένα θέμα, μια μεταφορά... Όταν δεν αναζητά τις πηγές, ο Μπόρχες πρόθυμα ιχνηλατεί τους προδρόμους: τους προδρόμους του Γουέλς (Ρόσνεϊ, Λύττον, Πάλτοκ, Συρανό, Μπαϊηκον, Λουκιανό), του Μπέκφορντ (Ερμπελ, Χάμιλτον, Βολταίρος, Γκαλάν, Πιρανέζε, Μαρίνο), του Κάφκα: «Μια μέρα, μου ήρθε η ιδέα να κάνω μια απογραφή των προδρόμων του Κάφκα. Αρχικά, θεωρούσα αυτόν τον συγγραφέα τόσο μοναδικό όσο και τον φοίνικα των εγκωμίων των ρητόρων. Μέσα από τη συναναστροφή μαζί του πίστεψα πως αναγνώρισα τη φωνή του, ή τουλάχιστον τον τρόπο του, σε κείμενα από διάφορες λογοτεχνίες και διαφορετικές εποχές. Θα αναφέρω εδώ μερικά, με χρονολογική σειρά»¹. Ακολουθούν: ο Ζήνων, ο Χαν Γιου, ο Κίρκεγκαρντ, ο Μπρόουνινγκ, ο Μπλουά και ο Λόρδος Ντάνσταν. Αν συναντήσεις κανείς τέτοιες απარიθμήσεις δίχως να αναγνωρίσει την ιδέα που τις ζωογονεί, κινδυνεύει να επιδοκιμάσει στην πιο αυστηρή εκδοχή της τη φράση όπου ο Νέστωρ Ιμπάρρα, στον πρόλογο των «Ficciones», μιλάει για μια «ερωτοτροπία πολύ συνειδητή και μερικές φορές προσφιλή στο σχολαστικισμό», και να φανταστεί πως η κριτική του Μπόρχες είναι όμοια με τα πιο απελπισμένα εγχειρήματα της πανεπιστημιακής μεθόδου των συμπληρημάτων...

Όμως η διάθεση για συναντήσεις και παραλληλισμούς ανταποκρίνεται στον Μπόρχες σε μια βαθύτερη ιδέα, οι συνέπειες της οποίας μας ενδιαφέρουν. Μια επιθετική διατύπωση αυτής της ιδέ-

ας βρίσκουμε στο αφήγημα *Tlön Uqbar Orbis Tertius*: «Όρισαν ό-τι όλα τα έργα είναι έργο ενός μόνον συγγραφέα, που είναι άχρο-νος και ανώνυμος»². Στο όνομα αυτής της βεβαιότητας, οι συγ-γραφείς του Τlön δεν υπογράφουν τα βιβλία τους, ακόμα και η ιδέα της λογοκλοπής είναι άγνωστη, όπως ίσως και η ιδέα της επιρροής, της ενσυνειδητής μίμησης, ή της πλαστότητας...

... Εφαρμόζοντας στον εαυτό του τη δική του μέθοδο, ο Μπόρχες δεν παρέλειψε να μας επισημάνει τις προηγούμενες εκδοχές αυτής της ιδέας όπως τις αποδίδουν ο Σέλλεϋ, ο Έμερσον ή ο Βαλερύ. Σύμφωνα με τον Σέλλεϋ, όλα τα ποιήματα είναι ισάριθμα αποσπάσματα ενός μοναδικού καθολικού ποιήματος. Για τον Έμερσον «ένα μόνο πρόσωπο είναι ο συγγραφέας όλων των βιβλίων που υπάρχουν στον κόσμο». Όσο για τον Βαλερύ, ο καθένας θυμάται πως απαιτούσε μια ιστορία της Λογοτεχνίας που θα έχει συλληφθεί «σαν μια ιστορία του πνεύματος ως παραγωγού και καταναλωτή λογοτεχνίας, και αυτή η ιστορία θα μπορούσε να γίνει χωρίς καν να προφερθεί το όνομα έστω και ενός συγγραφέα».

Αυτό το όραμα μιας λογοτεχνίας όμοιας με έναν ομοιογενή και αντιστρεπτό χώρο όπου οι ατομικές ιδιαιτερότητες και τα χρονολογικά προβαδίσματα δεν έχουν πέραση, αυτό το *οικουμενικό* συναίσθημα που μετατρέπει την παγκόσμια λογοτεχνία σε μια τεράστια ανώνυμη δημιουργία όπου κάθε συγγραφέας δεν είναι παρά η ενσάρκωση ενός Πνεύματος άχρονου και απρόσωπου, ικανού να εμπνεύσει, όπως ο Θεός του Πλάτωνα, το πιο ωραίο τραγούδι στον πιο μέτριο τραγουδιστή, και να αναστήσει σ' έναν Άγ-γλο ποιητή του 18ου αιώνα το όνειρο ενός μογγόλου αυτοκράτο-ρα του 13ου αιώνα —αυτή η ιδέα ενδέχεται να φανεί σε ανθρώ-πους θετικούς απλώς σαν μια ευφάνταστη και παράδοση σύλλη-ψη ή σαν καθαρή τρέλα. Ας θεωρήσουμε ότι πρόκειται μάλλον για ένα μύθο με την ισχυρή σημασία του όρου, δηλαδή για μια βαθύ-τερη επιθυμία της σκέψης. Ο ίδιος ο Μπόρχες προτείνει τη δυ-νατότητα δύο επιπέδων ερμηνείας αυτής της εικασίας: την ακραία, ή «πανθειστική» εκδοχή σύμφωνα με την οποία ένα μόνο πνεύμα κατοικεί τη φαινομενική πολλαπλότητα των συγγραφέων και των έργων, των γεγονότων και των πραγμάτων, και αποκρυπτογρα-φεί, μες στους πιο τυχαίους συνδυασμούς των ατόμων, τη γραφή ενός Θεού. Σύμφωνα με αυτή την υπόθεση, ο κόσμος των βιβλίων και το βιβλίο του κόσμου είναι ένα και το αυτό... Η άλλη ερμηνεία είναι αυτή η «κλασική» ιδέα, που επικρατούσε δίχως αντίλογο μέ-χρι τις αρχές του 19ου αιώνα, ότι η πλειοψηφία των συγγραφέων, απλώς, δεν αξίζει να μας απασχολήσει: αν ο Όμηρος ήταν τυ-φλός, αυτό δεν έχει αφήσει κανένα ίχνος στο έργο του. Μπορού-με, κατά βούληση, να ανακαλύψουμε στην πρώτη εκδοχή μια με-ταφορά της δεύτερης, ή στη δεύτερη μια δειλή ενόραση της πρώ-της. Όμως αυτή η *ακραία* ιδέα της λογοτεχνίας, όπου ο Μπόρχες αρέσκεται να μας παρασύρει, υποδηλώνει ίσως μια βαθύτερη τά-ση του πνεύματος, μια τάση να έλκει και να συγκεντρώνει μες στη δική του σφαίρα την ολότητα των υπαρκτών (ή ανύπαρκτων) πραγμάτων, λες και η λογοτεχνία δεν μπορεί να σταθεί και να δι-καιωθεί παρά μόνον μέσα από αυτή την ολοκληρωτική ουτοπία. Ο κόσμος υπάρχει, έλεγε ο Μαλλαρμέ, για να καταλήξει σ' ένα βι-βλίο. Ο μύθος του Μπόρχες συναιρεί τη μοντέρνα εκδοχή *όλα υ-πάρχουν για να γραφούν* με την κλασική *όλα είναι γραμμένα* σε μια διατύπωση ακόμα πιο φιλόδοξη, που θα ήταν περίπου η εξής: *το παν είναι Γραπτό*. Η Βιβλιοθήκη της Βαβέλ που υπάρχει *ab ae-terno* και περιλαμβάνει «ό,τι είναι δυνατόν να εκφραστεί σε όλες τις γλώσσες»³, προφανώς συγγέεται με το Σύμπαν —ο Ιμπάρρα εκτιμά ότι είναι απείρως μεγαλύτερη⁴—: πολύ πριν γίνει αναγνώ-στης, βιβλιοθηκάριος, αντιγραφείς, ερανιστής, «συγγραφέας», ο άνθρωπος είναι μια σελίδα γραφής.

Για περισσότερα από εκατό χρόνια ο τρόπος με τον οποίο σκε-φτόμαστε —και χρησιμοποιούμε— τη λογοτεχνία έχει επηρεα-στεί από μία προκατάληψη που η όλο και πιο διεισδυτική και τολ-μηρή εφαρμογή της αδιάκοπα εμπλουτίζει αλλά και διαστρέφει και τελικά φτωχαίνει την κοινωνία των Γραμμάτων: είναι το αξίω-μα σύμφωνα με το οποίο ένα έργο καθορίζεται ουσιαστικά από τον συγγραφέα του και, συνεπώς, *τον εκφράζει*. Αυτό το φοβερό αυτόνητο αξίωμα δεν αλλοίωσε μόνον τις μεθόδους και τα αντι-

* Αποσπάσματα από το ομώνυμο άρθρο του G.G., Figures I, Seuil, 1966, σελ. 123-132.

κείμενα της κριτικής της λογοτεχνίας, αλλά επέδρασε και πάνω στο πιο λεπτό και το πιο σημαντικό από όλα τα εγχειρήματα που συμβάλουν στη γέννηση ενός βιβλίου: την ανάγνωση. Τον καιρό του Μοντένιου το να διαβάζεις ήταν ένας διάλογος αν όχι ισότιμος, τουλάχιστον αδελφικός: σήμερα είναι μια αδιακρίσια υπό το πρόσχημα της επιστήμης, που έλκει την καταγωγή της ταυτόχρονα από το θάλαμο παρακολούθησης τηλεφώνων και την αίθουσα βασανιστηρίων. Και για ένα μικρό μυστικό που εξορύχθηκε (ή ξεκοιλιάστηκε), πόσα μεγάλα μυστικά χάνονται! Όταν ο Μπόρχες προτείνει στον θαυμασμό μας ένα Βαλερύ, «έναν άνθρωπο που ξεπερνά τα χαρακτηριστικά που διακρίνουν ένα εγώ και για αυτόν μπορούμε να πούμε, όπως ο Γουίλλιαμ Χάζλιτ για τον Σαίξπηρ, *he is nothing in himself*», προφανώς μας καλεί να αντιδράσουμε εναντίον αυτής της επίβουλης υποβάθμισης, δοξάζοντας μια σκέψη κι ένα έργο που θέλουν να μην ανήκουν σε κανέναν ιδιαίτερο...

... Για τον Μπόρχες, όπως και για τον Βαλερύ, ο δημιουργός ενός έργου δεν διατηρεί και δεν ασκεί πάνω του κανένα προνόμιο. Το έργο, από τη γέννησή του κιόλας (και ίσως νωρίτερα), ανήκει στην περιοχή του δημοσίου και ζει μέσα από τις αναρίθμητες σχέσεις που δίνει με τα άλλα έργα μέσα στον χωρίς σύνορα χώρο της ανάγνωσης. Κανένα έργο δεν είναι πρωτότυπο, διότι «η ποσότητα των μύθων ή των μεταφορών που είναι ικανή να δημιουργήσει η φαντασία των ανθρώπων είναι περιορισμένη», όμως κάθε έργο είναι παγκόσμιο, διότι «αυτός ο μικρός αριθμός των ευρημάτων μπορεί να είναι κοινό κτήμα, όπως ο Απόστολος»⁵. Το έργο που αντέχει στο χρόνο «είναι ικανό να παραγάγει άπειρες αμφισημίες και πλαστικότητες... είναι ένας καθρέφτης που επιτρέπει στον αναγνώστη να αναγνωρίσει τα χαρακτηριστικά του»⁶, και αυτή η συμμετοχή του αναγνώστη αποτελεί όλη τη ζωή του λογοτεχνικού αντικειμένου. «Η λογοτεχνία είναι ανεξάντλητη, για τον ικανό λόγο ότι και μόνον ένα βιβλίο είναι ανεξάντλητο. Το βιβλίο δεν είναι μια κλειστή οντότητα: είναι μια σχέση, είναι το κέντρο αναρίθμητων σχέσεων». Κάθε βιβλίο ξαναγεννιέται σε κάθε αναγνώση, και η ιστορία της λογοτεχνίας εξίσου η ιστορία των τόπων και των αιτιών της ανάγνωσης, όσο και των τρόπων γραφής και των αντικειμένων της: «Μια λογοτεχνία διαφέρει από μια άλλη λιγότερο εξαιτίας των κειμένων και περισσότερο εξαιτίας του τρόπου με τον οποίο διαβάζεται: αν είχα τη δυνατότητα να διαβάσω σήμερα οποιαδήποτε σελίδα —αυτήν εδώ, για παράδειγμα— όπως θα την διαβάσουν το 2.000, θα γνώριζα τη λογοτεχνία του 2.000»⁷.

Έτσι οι φαινομενικές επανεκδόσεις της λογοτεχνίας δεν υποδεικνύουν μόνον μια συνέχεια, αποκαλύπτουν μια αργή και αδιάκοπη μεταμόρφωση. Γιατί όλοι οι πρόδρομοι του Κάφκα ανακαλούν τον Κάφκα χωρίς να μοιάζουν μεταξύ τους; Διότι το μοναδικό σημείο όπου συγκλίνουν είναι αυτό το έργο που πρόκειται να έρθει και το οποίο θα προσδώσει αναδρομικά στη σύμπτωσή τους μια διάταξη κι ένα νόημα: «Το ποίημα *Fears and Scruples*, του Ρόμπερτ Μπρόουνινγκ, αναγέλλει το έργο του Κάφκα, όμως η δική μας ανάγνωση του Κάφκα εμπλουτίζει και στρεβλώνει αισθητά την ανάγνωση του ποιήματος. Ο Μπρόουνινγκ δεν το διάβαζε όπως το διαβάζουμε σήμερα... Κάθε συγγραφέας δημιουρ-

γεί τους προγόνους του. Η προσφορά του μετατρέπει την αντίληψή μας για το παρελθόν και για το μέλλον»⁸. Αυτή η ανάδραση επιτρέπει και δικαιολογεί όλους τους προσφιλείς «αναχρονισμούς» του Μπόρχες, διότι εάν αυτή η συνάντηση, ως πούμε του Μπρόουνινγκ και του Κίρκεγκαρντ, δεν υπάρχει παρά μόνον ως συνάρτηση αυτής της κατοπινής συνισταμένης που είναι το έργο του Κάφκα, οφείλουμε να διατρέξουμε αντίστροφα το χρόνο των ιστορικών και το χώρο των γεωγράφων: η αιτία έπεται του αποτελέσματος η «πηγή» είναι εμπρός, διατί, εδώ, η συμβολή των υδάτων αποτελεί την πηγή. Στον αντιστρεπτό χρόνο της ανάγνωσης, ο Θερβάντες και ο Κάφκα είναι για μας σύγχρονοι, και η επίδραση του Κάφκα στον Θερβάντες δεν είναι μικρότερη από την επίδραση του Θερβάντες στον Κάφκα.

Αυτή είναι η θαυμασία ουτοπία που μας προτείνει η λογοτεχνία έτσι όπως την αντιλαμβάνεται ο Μπόρχες. Είναι νόμιμο να ανακαλύψει κανείς σ' αυτόν τον μύθο περισσότερη αλήθεια από όση περικλείουν οι αλήθειες της φιλολογικής μας «επιστήμης». Η λογοτεχνία είναι ακριβώς αυτό το πλαστικό πεδίο, αυτός ο *καμπύλος* χώρος όπου οι πιο απρόσμενες σχέσεις και οι πιο παράδοξες συναντήσεις είναι κάθε στιγμή δυνατές. Οι καθολικότεροι, κατά την άποψή μας, κανόνες που διέπουν την ύπαρξη και τη χρήση της— όπως η τάξη της χρονολογικής διαδοχής και ο δεσμός συγγένειας ανάμεσα στον συγγραφέα και το έργο του— δεν είναι παρά σχετικές μέθοδοι, ανάμεσα σε άλλες, για να προσεγγίζουμε το νόημά της. Η γέννηση ενός έργου, μες στο χρόνο της ιστορίας και μέσα στη ζωή ενός συγγραφέα, είναι η πιο τυχαία και ασημαντή στιγμή της διάρκειάς του... Ο χρόνος των έργων δεν είναι ο οριστικός χρόνος της γραφής, αλλά ο απεριόριστος χρόνος της ανάγνωσης και της μνήμης. Το νόημα των βιβλίων είναι μπροστά τους δεν είναι πίσω τους, είναι μέσα μας: ένα βιβλίο δεν είναι ένα τελειωμένο νόημα, μια αποκάλυψη που πρέπει να την υποστούμε, είναι ένα απόθεμα μορφών που περιμένουν το νόημά τους, είναι «το επικείμενο μιας αποκάλυψης που δεν παράγεται»⁹ και που ο καθένας πρέπει να παραγάγει για τον εαυτό του. Έτσι ο Μπόρχες επαναλαμβάνει, ή λέει, με τον τρόπο του πως η ποίηση είναι δημιουργία όλων, κι όχι ενός. Ο Πιέρ Μενάρ είναι ο συγγραφέας του *Don Kichōtch* για το λόγο ότι κάθε αναγνώστης (κάθε αληθινός αναγνώστης) είναι συγγραφέας. Όλοι οι συγγραφείς είναι ένας μοναδικός συγγραφέας διότι όλα τα βιβλία είναι ένα μοναδικό βιβλίο, και από εδώ έπεται, επίσης, ότι ένα μοναδικό βιβλίο είναι όλα τα βιβλία... Η Βιβλιοθήκη της Βαβέλ είναι τέλεια *ab aeterno*· ο άνθρωπος, λέει ο Μπόρχες, είναι ένας ατελής βιβλιοθηκάριος. Μερικές φορές, επειδή δεν βρίσκει το βιβλίο που αναζητά, γράφει ένα άλλο: το ίδιο ή περίπου το ίδιο. Η λογοτεχνία είναι αυτό το αδιόρατο και άπειρο έργο.

Μετάφραση: Χ. Γ. Λάζος

1. J.L.B. "Enquêtes" σελ. 147
2. "Fictions" σελ. 36
3. "Fictions" σελ. 100
4. Cahier de l' Hermès, αφιέρωμα στον Μπόρχες, σελ. 438

5. "Enquêtes" σελ. 307
6. Το ίδιο, σελ. 119
7. Το ίδιο, σελ. 244
8. Το ίδιο, σελ. 150-151
9. Το ίδιο, σελ. 15

				Σ Ε Ι Ρ Α ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΝΙΚΟΣ ΓΙΑΝΝΑΔΑΚΗΣ Ο ελληνικός φιλοσοφικός στοχασμός, από τους Προσωκρατικούς ως τους Νεοπλατωνικούς. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία», Τσιμισκή 78
CHARLES KAHN Ο Αναξίμανδρος και οι απαρχές της ελληνικής κοσμολογίας	ΠΡΟΚΛΟΥΣ Στοιχειώδεις θεολογικές Εισαγωγές: E.R. Dodds	ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ Περί Μυστικής Θεολογίας Εισαγωγή: Vladimir Lossky	G.S. KIRK Ηράκλειτος: Τα κοσμολογικά αποσπάσματα	

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΘΥΜΑΤΑ - ΘΥΤΕΣ

● Από τον αναγνώστη μας Ζήση Λιάσκο, πήραμε το γράμμα που ακολουθεί —αντίδραση στις εκδηλώσεις μετά την επίθεση σε περιπολικό της Αστυνομίας και τον εμπρησμό των δύο αστυνομικών στη Θεσσαλονίκη:

Αγαπητό «Αντί»

Είναι ν' απορεί και μαζί να θαυμάζει κανείς για το «κουράγιο» των προοδευτικών λεγόμενων δυνάμεων ιδίως εκείνων που εκφράζονται μέσα απ' τους αριστερούς φοιτητικούς συλλόγους και οργανώσεις που τολμούν και παίρνουν «τέτοιες» αποφάσεις που είναι ενάντιες στο κοινό αίσθημα και τη λογική.

Και μάλιστα αμέσως μετά —θα πει κανείς σ' απάντηση— της πυρπόλησης του περιπολικού της Αστυνομίας, με τον εγκλωβισμό σαν σε φάκα και το κάψιμο μ' ασυνήθιστα για τα ελληνικά δεδομένα τρόπο δύο ανθρώπων υπαλλήλων, που εκτελούσαν μια δουλειά που όσο άχαρη κι αν είναι (άραγε θα την ήθελαν;), τους την ανέθεσε η Πολιτεία, κι ενώ η κοινή γνώμη του λαού της πόλης μας, στο σύνολό της, ήταν συγκλονισμένη κι ανήσυχη, ερμηνεύοντας ανάλογα την «πράξη» αποφασίσθηκε από τους παραπάνω προοδευτικούς φορείς, πορεία διαμαρτυρίας.

Πορεία διαμαρτυρίας και συμπαράστασης, όχι για τα τραγικά θύματα, ούτε για τις συχνές αδικαιολόγητες καταλήψεις πανεπιστημιακών σχολών, προκαλώντας με τις καταστροφές, τους εμπρησμούς τεράστιες ζημιές στη

λειτουργία των Σχολών και τεράστια οικονομικά βάρη που θα φορτωθούν στον ελληνικό λαό, αλλά πορεία ενάντια στο κλίμα της τρομοκρατίας κι αστυνομοκρατίας.

Και η πορεία πραγματοποιήθηκε (10/6) μέσα απ' τους κεντρικούς δρόμους της πόλης μας και οι συμμετέχοντες και διαμαρτυρόμενοι με συνθήματα και πανό, ούτε είδαν, ούτε κατάλαβαν τίποτε από την ψυχρότητα, τη συγκρατημένη εχθρότητα μπορεί να πει κανείς, και την περιφρόνηση που αντίκρυζαν κατά το πέρασμά τους.

Ήλθε ο καιρός που ανεξάρτητα απ' το πολιτικό κόστος (αν υπάρξει) οι ηγεσίες των προοδευτικών δυνάμεων οφείλουν να πουν την Αλήθεια κι η Αλήθεια είναι η συμπεριφορά, ο σχολιασμός κι η αντίδραση του εργαζόμενου λαού ιδιαίτερα στις λαϊκές γειτονίες για παρόμοια ή και «άλλα» που συμβαίνουν στο Πανεπιστήμιο και που σε καμιά χώρα σ' Ανατολή και Δύση δεν παρατηρούνται. Κι η ευθύνη είναι κοινή κι αφορά όλους στα Πανεπιστήμια.

Σ' άλλους καιρούς, σ' άλλες εκδηλώσεις, δεν θυμούνται ότι ο λαός τους χειροκροτούσε, τους πλαισιώνει τους έδινε θάρρος, τους συμπαραστεκόταν;

Σήμερα κάνουν μεγάλο σφάλμα γιατί ξεμακρύνουν απ' την πραγματικότητα και ξέκοψαν απ' τις αστείρευτες πηγές του λαού, απ' την ίδια τη ζωή.

Όσοι θέλουν να βρίσκονται, και πρέπει δίπλα στον εργαζόμενο λαό και να μην κάνουν του «κεφαλιού» τους, έχουν υποχρέωση πριν απ' όλα ν' ακροάζονται

τους παλμούς, τις ευαισθησίες, τις αντιδράσεις του λαού για να μην με τις πράξεις τους σε τελευταία ανάλυση ενισχύουν τις αντιδραστικές δυνάμεις που караδοκούν.

Παρά τη συμπάθειά μας στ' ανθρώπινα θύματα, η Αστυνομία θα πρέπει να αυξήσει το ενδιαφέρον της σε τομείς που κατά γενική ομολογία δείχνει εκνευριστική ραθυμία γιατί ο κόσμος νιώθει ανασφάλεια και απροσπάτετος απ' τους κάθε είδους εγκληματίες που αφθονούν τώρα τελευταία.

Ευχαριστώ
Ζήσης Λιάσκος
Θεσσαλονίκη

ΠΡΟΣ ΠΑΝΤΑ ΑΡΜΟΔΙΟ — ΥΠΕΥΘΥΝΟ

● Τα παθήματά του από μεγάφωνα και ηχεία καλοκαιρινών πολιτιστικών εκδηλώσεων ιστορεί ο αναγνώστης μας Ι. Βλαχόπουλος από τη Θεσσαλονίκη. Αρμόδιοι και υπεύθυνοι ας τα ακούσουν. Αυτός ελπίζει πάντως αν μη σε κάποια αντιμετώπιση του προβλήματος, τουλάχιστον στην κατανόηση όσων έχουν την ευθύνη διοργάνωσης των πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Προς τον Δήμαρχο
το Δημοτικό Συμβούλιο
το Διαμερισματικό Συμβούλιο
το Τοπικό Συμβούλιο
το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο
το Πολιτιστικό Συμβούλιο
και παν Συμβούλιο που θα μπορούσε να κάνει κάτι.

Κύριοι

Αν κύριο στοιχείο του πολιτισμού είναι ο σεβασμός της προσωπικής ζωής του άλλου, τότε

σεβαστείτε μας· διαφορετικά, τουλάχιστον λυπηθείτε μας.

Είμαι ένας από τους ατυχείς παροίκους συμπαθεστάτης πλατείας της Χαριλάου. Λέγω ατυχής, διότι κάθε Σαββατοκύριακο, από πρώιμου θέρους μέχρις οψιμωτάτου, ποικιλώνυμοι «πολιτιστικοί φορείς», νεαροί έως και υπερώριοι, εφορμούν στην καλή μας πλατεία και μας τραβούν από ένα εκπολιτισμό πολύ μερακλωμένο, τη βοήθεια πάσης φύσεως και διαστάσεως μεγαφώνων και ηχείων. Τότε, λοιπόν, κάθε ευαισθητός παρατηρητής μπορεί να μελαγχολήσει επί τη θεά ακάκων γερόντων και γραιδίων παραιτουμένων στοικώς (έχουν δει δα και χειρότερα) απ' τα παγκάκια, τις ευτελείς των μικροσυζητήσεις, τις δειλινές αναπολήσεις τους. Και κάθε εχέφρων περίοικος, ενόψει της επερχομένης θεομηνίας, ή φορτώνεται με το έτσι θέλω σε φίλους διαμένοντας σε ασφαλή απόσταση, ή παραφρονεί, καθώς αυθαιρέτως εγκαθίστανται μέσα στο σάλο, στο γραφείο ή και στο υπονοματίό του, φύρδην - μείγδην, καλοπροαίρετα φάλτσα και ρητορικές εξάρσεις, κλιμακώριες βραχνάδες και εφηβικοί λαρυγγισμοί, πασπαλισμένα όλα απαραίτητως με ολίγον Μπρεχτ και άφθονες Ρίξες της Φυλής, πάντοτε δε στον υπερθετικό των βατ.

Αυτά στο πάρκο Ν. Πλαστήρα της Χαριλάου, αλλά, υποθέτω, και σε αμέτρητα άλλα πάρκα ανά το Πανελλήνιο.

Εκ μέρους, λοιπόν, όλων των συμπασχόντων Ελλήνων, οι οποίοι εγκαταλείπουν ατάκτως και αλλόφρονες τα φερ-φορζέ των μπαλκονιών τους σε κάθε πολιτιστική επέλαση, απευθύνω έκκληση στους αυτόκλητους εκπολιτιστές μας: Αγαπητοί, εάν

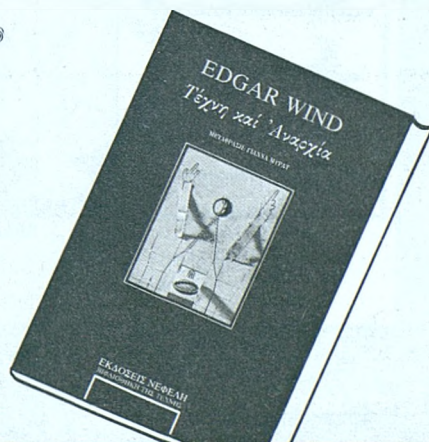
Κυκλοφόρησε

EDGAR WIND : Τέχνη και 'Αναρχία

ΕΝΑ
ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΚΟ
ΒΙΒΛΙΟ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 9 ΑΘΗΝΑ 10 679
ΤΗΛ. 36.04.793

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

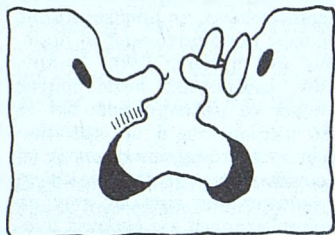

Καλές
διακοπές
με ένα καλό
βιβλίο

ΙΑΝΟΣ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 7

σας είναι τόσο ζωτική ανάγκη η ιεραποστολική δραστηριότης, χαλάλι σας, αλλά τουλάχιστον εκπολιτίστε μας πολιτισμένα, δηλαδή υποβαθμίστε κάπως τα बात σας, μη στοχεύετε τόσο μαζικά και, κυρίως, αφήστε σε μερικούς αδιόρθωτους το δικαίωμα να παραμείνουν απολιτίστοι.

Ευχαριστώ
Ιορδάνης Βλαχόπουλος

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΑΝΕΝΤΑΚΤΩΝ;

● Ο αναγνώστης μας Γ. Γιαννούτας μας έστειλε την επιστολή που ακολουθεί. Αναφέρεται στην εμπειρία του από μία ΚΟΒ του ΚΚΕ Εσ. και διατυπώνει τις απόψεις του για την εσωκομματική κατάσταση σ' αυτό το κόμμα.

... Αν ένα από τα γνωρίσματα του σταλινισμού είναι η κατάρρευση της πολιτικής —μέσα σε μία διαδικασία μετατοπίσεων του πολιτικού αντικειμένου, ΣΕ ΜΙΑ ΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΠΟΥ ΚΑΤΑΡΓΕΙ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΣΑ ΒΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ, που καταργεί τα πολιτικά δικαιώματα των μελών, τα σπρώχνει στη ρου-

τίνα, τα στριμώχνει με τη μέγγενη της «πρακτικής δουλειάς», τα παραδίνει στον εργατισμό και τον αντιδιανοουμενισμό, που ισοπεδώνει την ιδεολογική και κοινωνική πολυμέρεια των κινημάτων και των διαφορετικών σχεδίων, που μετατρέπει τη θεωρία σε απολογία ή κατήχηση και την κοινωνική επιστήμη σε περιγραφικό χόμπυ, που στη θέση της ερμηνείας βάζει την περιγραφή και στη θέση της περιγραφής την ειδησεογραφία, που περιφρονεί το συγκεκριμένο εκθειάζοντας τη γενικολογία και περιστέλλει το γενικό σε ανεκδότολογία —αν λοιπόν, η πολιτική και το δικαίωμα στην πολιτική— στοιχειώδες ανθρωπινό δικαίωμα— καταργείται ή αναιρείται πρακτικά, δεν φτάνει να ανατρέξουμε στις μακρινές, ιστορικά και γεωγραφικά, εστίες του σταλινισμού, δεν αρκεί ν' αποκηρύξουμε τις εξωτερικές εξαρτήσεις, αλλά και κυρίως ΝΑ ΚΟΙΤΑΞΟΥΜΕ ΕΔΩ, ΣΗΜΕΡΑ, ΔΙΠΛΑ ΜΑΣ, ΜΕΣΑ ΜΑΣ ΚΑΙ ΝΑ ΑΝΑΡΩΤΗΘΟΥΜΕ:

ΜΑ ΤΙ ΕΙΝΑΙ Ο ΣΤΑΛΙΝΙΣΜΟΣ ΣΗΜΕΡΑ;

«ο ανεύρετος σοσιαλισμός» σελ. 38 του Α. Ελεφάντη Δεκ. 1978
(οι υπογραμμίσεις δικές μου)

Το παραπάνω απόσπασμα - ερώτημα είναι αφιερωμένο εξαιρετικά στους συντρόφους της ΚΟΒ Παγκρατίου. Εκεί όπου αντί για «πολιτικές λειτουργίες» έχουμε τις ετήσιες συνεστιάσεις του

κόμματος (με ή χωρίς φουσαρνό-νικα), αντί για πολιτική πρακτική δουλειά έχουμε τις εκδρομούλες του πούλμαν της αγάπης για τα νυφιάζαρα του σαββατοκύριακου, υπ' αριθμόν ένα δε επαναστατικό καθήκον οι τακτικές και έκτακτες οικονομικές εξομήσεις του κόμματος. Η «ταξική πάλη» κορυφώνεται το φθινόπωρο στα φεστιβάλ «αυγής - θούριου». Τα φροντιστήρια για τα «απλά μαθήματα σταλινισμού» γίνονται ή προσυνεδριακά ή μετά από αποφάσεις της Κεντρικής Επιτροπής, πάντα σε συνθήκες «ανακατέματος της τράπουλας» στην κορυφή του κόμματος και στο μέτρημα των «κουκιών» στη βάση.

Αυτή η ΚΟΒ (χωρίς ντροπή) παρουσίασε προ-συνεδριακά 45! μέλη (εννοείται φυσικά στα χαρτιά) απαιτούμενο αριθμό για να στείλει η οργάνωση απ' ευθείας αντιπρόσωπο στο συνέδριο και 7 μέλη στη συνδιάσκεψη της Α' Αθήνας. Ενώ η οργάνωση ΟΥΔΕΠΟΤΕ συγκέντρωσε σε ολομέλεια πάνω από 28-30 μέλη.

Η παράθεση αυτή των γεγονότων μέσα από απόψεις και η περιγραφή του κλίματος που επικρατεί στην εν λόγω ΚΟΒ, δεν γίνεται για να εκφράσει μια πραγματικότητα του σήμερα. Είναι μια παγιωμένη κατάσταση εδώ και μια δεκαετία περίπου. Αποτελεσμα; Να απομακρυνθούν από την ΚΟΒ Παγκρατίου του ΚΚΕ Εσωτ. ΔΕΚΑΔΕΣ σύντρο-

φοι χωρίς ποτέ κανείς από τα καθοδηγητικά όργανα να ενδιαφερθεί και να μάθει τους λόγους. Υπάρχουν βέβαια πάρα πολλά περιστατικά με πρόσωπα και πράγματα που δείχνουν ανάγλυφα τις χωρίς αρχές φραξιονιστικές λειτουργίες που παραχαράσσουν τη φυσιογνωμία μας, απεμπολούν την ιδεολογία μας, αλλοιώνουν τους συσχετισμούς και αναδεικνύουν νόθες πλειοψηφίες.

Η μικρή - μικρή ιστορία του κόμματος στο Παγκράτι είναι μια αναμέτρηση της ιδεολογίας μας με τους Κυρκικούς και τους Κυρκικότερους του Κύρκου.

Χωρίς ασφαλώς να έχει ευθύνες ο σ. Λεωνίδας. Αλίμονο αν χρεώσουμε στο νέο γραμματέα του κόμματος ότι: Άνθρωποι που δεν θέλουν δημιουργία νέων κομματικών οργανώσεων, δεν θέλουν την ΕΚΟΝ «Ρ.Φ.» νεολαία του κόμματος, δεν θέλουν νέες στρατολογήσεις, ΔΕΝ έχουμε το δικαίωμα να διαφωνούμε με το σ. Λεωνίδα Κύρκο και να συμφωνούμε με τον σ. Γιάννη Μπανιά.

ΥΓ.: Εάν μετά το 4ο συνέδριο «της αλληλλοεξόντωσης» δεν λειτουργήσουν εδώ και τώρα συσπειρωτικές διαδικασίες (με λόγια και πράξεις) στην ηγεσία και στα κύτταρα του κόμματος που λέγονται ΚΟΒ τότε πολύ φοβάμαι ότι ο χώρος του ΚΚΕ Εσωτ. θα συνεχίζει να είναι ένα εργαστήριο παραγωγής ανέντακτων της ανανεωτικής αριστεράς.

Γιώργος Γιαννούτας

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

Η ΑΔΙΑΧΩΡΗΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΕΝΑΙ ΔΙΑΦΗΜΙΣ
ΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΜΕ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΑΘΗΝΑ 1985

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

Η ΑΔΙΑΧΩΡΗΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Μ. Κοτζιά και Σία»

Τσιμισκή 78

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ-ΜΑΡΤΕΝ

ΛΑΜΠΡΑΚΗΔΕΣ

Ιστορία μιας γένιας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΑΘΗΝΑ 1984

ΕΚΘΕΣΕΙΣ, ΓΛΩΣΣΑ, ΣΥΝΤΑΞΗ

● Στο άρθρο της Π. Βουτσινά, (τχ. 315) αναφέρεται το γράμμα που ακολουθεί:

Αγαπητό Αντί,

Χρειάζεται κανείς αρκετές σελίδες για να ξεκαθαρίσει και να κρίνει τα μπερδεμένα σημεία αυτού του άρθρου, γι' αυτό θα προσπαθήσω, όσο πιο σύντομα μπορώ, να κάνω κάποιες παρατηρήσεις σε δύο τρία σημεία του:

Γράφει λοιπόν η κ. Βουτσινά:

«*Η πως να λησμονήσουμε, πάλι, την κακή τύχη της νεοελληνικής σύνταξης, που κι αυτή πάντα έχει "δίδαχθει" κάποιον προηγούμενο χρόνο; Ή, ακόμα, πως να καταπιούμε την πάγια συνήθεια, οχτώ στους δέκα καθηγητές (και βάζουμε αυτό το ποσοστό για κείνους που δεν έχουμε δει) να μην σημειώνουν στην έκθεση τα φριχτά, σοβαρότατα, απίστευτα συντακτικά λάθη, συχνότατα μάλιστα και τα ορθογραφικά; Μ' αυτό τον τρόπο, ο μαθητής τελειώνει το σχολείο χωρίς να ξέρει πως τα ελληνικά τα γράφει σαν Πολυνήσιος*».

1. Είναι δυνατόν η κ. Βουτσινά να ξέρει πως διορθώνουν την έκθεση οι οχτώ στους δέκα καθηγητές (φιλόλογοι), δηλαδή το 80% των φιλόλογων; Η «Δομή» είναι τέλος πάντων; Και σαν να μην έφτανε αυτό γράφει απτόητη μέσα σε παρένθεση: «*και βάζουμε αυτό το ποσοστό για κείνους που δεν έχουμε δει*». Και το συμπέρασμα που βγαίνει; Το υπόλοιπο 20%, δηλαδή όλοι οι φιλόλογοι έχουν την ίδια πάγια συνήθεια. Πραγματική αυθεντία η κ. Βουτσινά για να κάνει τέτοιες σοβαρές (;) κρίσεις. Ο καθένας νομίζω μπορεί να καταλάβει, πόσο παράλογο και απόλυτα είναι αυτά.

2. Ο ρόλος της έκθεσης είναι η διόρθωση των ορθογραφικών και συντακτικών λαθών; Κάποτε πραγματικά αυτός ήταν. Σήμερα νομίζω πως αυτό σιγά σιγά ξεπερνιέται. Η έκθεση, είναι το μάθημα που προσφέρεται περισσότερο από κάθε άλλο, για την αντιπαράθεση των απόψεων των μαθητών πάνω σε οποιοδήποτε θέμα, για ένα γόνιμο διάλογο μέσα στην τάξη, για τη συστηματικότερη μελέτη των προβλημάτων που απασχολούν τον άνθρωπο και την κοινωνία γενικότερα. Το ρόλο της διόρθωσης των λαθών, ως τον κρατήσουν περισσότερο η γραμματική και το συντακτικό κι όχι τόσο η έκθεση. Άλλωστε ελάχιστοι φιλόλογοι μπορεί να μη διορθώνουν τα συντακτικά - ορθογραφικά λάθη.

3. Έθιξε η κ. Βουτσινά την κακή τύχη της νεοελληνικής σύνταξης. Αν μπορούσα να παραθέσω κάποια αποσπάσματα απ' το άρθρο της, θα φαινόταν καθαρά η κακή της τύχη (ενν. της σύνταξης), από τα απειρίγραπτα που γράφει σε μερικά σημεία και απ' όπου δύσκολα κανείς βγάζει κά-

ποιο νόημα. Η γλώσσα βέβαια πραγματικά απαράδεκτη. Κάποια παραδείγματα (σελ. 42):

1. «*η κοινωνία κάποτε μόρφωνε ολίγους, με ταξικά κριτήρια οπωσδήποτε αλλά α πό ό ταν ό λ ος ο χ ύ μ α κ ό σ μ ος απόχτησε δικαίωμα στη μόρφωση...*».

2. «*Σήμερα στον κόσμο, ως προς αυτό το θέμα υ π ά ρ χ ε ι μ ο ί ρ α κ ι έ χ ε ι τ η σ τ ι β α ρ ή δ ύ ν α μ η των αριθμών και του προγραμματισμού*».

3. «*Στην πρώτη αποφυλώνονται οι γνώσεις από κάθε φ λ ο υ και περιττό στοιχείο*».

Θα έπρεπε λοιπόν η κ. Βουτσινά, να μάθει η ίδια καλύτερα την ελληνική γλώσσα, πριν κάνει και τις όποιες κρίσεις της.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία

Σωτήρης Θανασιάς

ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΣΕ ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΤΗ

● Από τον Γ. Σαραντόγλου, όσα ακολουθούν —υπερρεαλιστικά και μη:

Αγαπητό «Αντί»,

Στο τεύχος σου 316 της 9/5/86 είχα την ευτυχία να αναγνώσω τη «δάκνουσα» κριτική του Γ. Καρτσούνη, η οποία με περιλαβαίνει, αν κατάλαβα καλά, από την κορυφή μέχρι τα νύχια και από της γεννησεώς μου μέχρι σήμερα, για να κορυφωθεί με τις εξακοντίζουσες βολές εναντίον του αρθριδίου περί «υπερρεαλιστικής πρόκλησης» το οποίο δημοσίευσα στο τεύχος 311 του «Αντί».

Ευχαριστώ θερμά τον κ. Γ.Κ. γιατί με στοργή ενέκυψε στα γραφόμενά μου και συνευρέθη μαζί τους μετά του προσήκοντος πάθους, τα ηρραβωνίσθη και τώρα (ολοφάνερα!) διάγει τη γνωστή εκείνη περίοδο τερτιπίων και πεισμάτων η οποία προηγείται παντός Υμεναίου.

Ομολογώ! Κύριε Καρτσούνη ό-τι καταγίνομαι συστηματικά με τις «super-structures» του υπερρεαλιστικού κινήματος, αφήνοντας κατά μέρος (σε εσάς π.χ.) τη φροντίδα για τη «βάση» για μία «πυρηνική» δηλαδή ανάγνωση του εν λόγω κινήματος, για μία ορθόδοξη πολιτική τοποθέτησή του στο χώρο και στο χρόνο κατά τέτοιο τρόπο που ένας πυρήνας - «βάση» ιστορικό - κοινωνικό - οικονομικό να ελέγχει τους όποιους «δορυφορισμούς» (π.χ. η περίπτωση Dalí: φασίστας αχρείος που μιλιέται όμως —έστω άκων— από ένα λόγο βαθύτατα επαναστατικό...).

Όμοια καθώς οι Γάλλοι υπερρεαλιστές θα εκφωνούσαν το γνωστό «Ο έρωτας ή είναι τρελός ή δεν υπάρχει...» (και άλλα παρόμοια) θα σας πέταγα και εγώ κύριε Καρτσούνη το γάντι: ο υ-

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

Η ΑΔΙΑΧΩΡΗΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΕΝΑΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ
ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΕ ΤΗ ΛΟΓΙΣΤΕΧΝΙΑ

ΕΚΔΟΣΗ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1985

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,

Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,

Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

φυλλα - φτερα

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1983

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,

Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Μ. Κοτζιά και Σία,

Τσιμισκή 78

Μ. ΚΟΥΚΟΥΛΕ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ

Α Θ Υ Ρ Ο Σ Τ Ο Μ Ι Α

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ
ΚΑΙ Ο Β' ΤΟΜΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΝΕΦΕΛΗ
ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 9
ΑΘΗΝΑ 10 679
ΤΗΛ. 36.07.744-36.04793

περρεαλισμός ή βιώνεται μέχρι τις υπερβολές της τραγικότητας του... ή εξαιρείται...

Κατά τα λοιπά ο υπερρεαλισμός δεν θα γίνει ποτέ σου —ή συ-ρεαλιστικός γιατί τη διαθήκη αυτή μας αφήσαν οι, τα πάνδεινα παθόντες, έλληνες μπροστάρηδες του. (Βλ. και τη σχετική τεκμηρίωση από τον Νίκο Καλαμάρη το 1937).

Και κάτι ακόμη: Καθώς επισμαίνει ο εκ των μεγίστων υπερρεαλιστολόγων S. Alexandrian (σε επιστολή προς τον γράφοντα στα τέλη του '85) «πανεπιστημιακά διδακτορικά, συνέδρια μουσειολογικά, έχουν βαλθεί εσχάτως να «μονιμοποιήσουν», πριν την ώρα του, τον υπερρεαλισμό παρουσιάζοντάς τον σαν «Σχολή» και αποκρύπτοντας το ότι το υπερρεαλιστικό κίνημα συνιστούσε κατ' αρχήν τη συλλογική αναζήτηση μιας ατραπού προς το Α-συνειδητο...». Όσο η περιπέτεια αυτή συνεχίζεται και εντείνεται ο υπερρεαλισμός, ασπείρων, θα αναζητάει κατοικία στα ενύπνια, στις φαντασιώσεις και στους «υψιπετείς» στίχους των εραστών του.

Φιλικά και με εκτίμηση
Γ. Σαραντόγλου

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΠΕΡΙ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΑ ΑΕΙ

● Επανερχεται αναγνώστριά μας για τις κρίσεις στα ΑΕΙ, θέμα που εθίζαν με το γράμμα τους και σε προηγούμενο τεύχος δύο αναγνώστριες (τχ. 319). Να πια είναι η γνώμη της με αφορμή την εκλογή δύο λεκτόρων στο φαρμακευτικό τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών στις 20-6-86:

Κάθε μικρή κοινωνική ομάδα θα μπορούσε να πει κανείς ότι είναι ο δείκτης των αξιεξόδων που συμβαίνουν στην ελληνική κοινωνία. Μια τέτοια κοινωνική ομάδα είναι και ο Πανεπιστημιακός χώρος. Εδώ κινούνται διάφορες κατηγορίες ανθρώπων που οι τίτλοι τους δεν μας ενδιαφέρουν μιας και δεν καθορίζονται σαν άτομα απ' αυτούς, αλλά μόνο μισθολογικά και ίσως κοινωνικά για ορισμένους.

Εκείνο που μας ενδιαφέρει είναι αν τα άτομα αυτά με ή χωρίς «τίτλους» χρησιμοποιούν και πόσο συχνά το ήθος τους, την αξιοπρέπεια τους, σε βάρος των μικροπρεπών, αντιδραστικών και μικροφιλόδοξων επιδιώξεών τους.

Ακόμα μας ενδιαφέρει αν μέσα στις επιδιώξεις των ανθρώπων αυ-

τών είναι να χρησιμοποιήσουν με άσχημο τρόπο, ή να εμποδίσουν άλλους να υπάρξουν και μόνο, μέσα σ' αυτό το χώρο για τον οποίο στο κάτω κάτω, πολλοί θυσιάσαν και την προσωπική τους ζωή.

Από την περίοδο της χούντας, οι πανεπιστημιακοί πλην εξαιρέσεων έδειξαν περγαμινές που όλοι άλλωστε γνωρίζουν. Στη μεταπολίτευση απ' ό,τι φάνηκε, τίποτα δεν άλλαξε, μόνο οι φοιτητές ευχαριστημένοι από την «απλόχερη» (για εκείνη την εποχή) αίσθηση ελευθερίας, ζητούσαν αποχουντοποίηση. Οι ίδιοι αργότερα αποκτώντας τα πτυχία τους και μπαίνοντας στην παραγωγή απέκτησαν άλλοι προβλήματα και έχασαν τα φοιτητικά τους αιτήματα, που διαιωνίζονται.

Όσο για τα άτομα που πλησίασαν το φοιτητικό κίνημα, συχνά περιθωριοποιήθηκαν ή και αποχώρησαν από το Πανεπιστήμιο όταν πίστευαν ότι η «δουλειά δεν είναι ντροπή».

Τα παραπάνω άτομα είναι υπεύθυνα και για την επιλογή των νέων ανθρώπων που θα δουλέψουν για το Πανεπιστήμιο όχι με βάση πάντα το επιστημονικά προσόντα ή το ήθος του υποψήφιου, αλλά με βάση άλλα κριτήρια που ο νόμος διόλου δεν πρόβλεψε, αλλά που όμως σιωπηρά κουβεντιάζονται στους γνωστούς «διαδρόμους».

Αλλά τι να πει κανείς για τους νόμους!! Όταν κατ' εξακολούθηση δεν εφαρμόζονται ή εφαρμόζονται για τους «ημέτερους» βεβαίως και τα κριτήρια είναι ελαστικά και αμφισβητούμενα και αλλοίμονο σ' όσους θα έχουν την τύχη να υποστούν τις νομοταγείς διαδικασίες της Πανεπιστημιακής Κοινότητας.

Με βάση τα παραπάνω, οι διαδικασίες που καταγγέλλονται στο τεύχος 319 «περί κρίσεων στα ΑΕΙ», στερούνται προφανώς πρωτοτυπίας. Και αυτό γιατί οι μεθοδεύσεις του καθηγητικού κατεστημένου είναι γνωστές και σταθερές στο χρόνο. Γνωστή είναι επίσης και η ευθυνοφοβία διαφοροποίησης από τους καθηγητές των πανεπιστημιακών των υπολοίπων βαθμίδων (Λέκτορες Επίκουροι κτλ.), οι οποίοι με τον τρόπο αυτό κατατάσσονται αυτοδικαίως στην βαθμίδα των αντιδραστικών.

Αυτό όμως που θα πρέπει να επισημανθεί ιδιαίτερα είναι ο αυταρχισμός επιστημόνων που δηλώνουν «προοδευτικοί» και που έχουν την ικανότητα να προωθούν τις απόψεις τους στηριζόμενοι στην αυθεντία που τους προσδίδει κάποιος τίτλος ή η δημοσιότητα που απολαμβάνουν. Οι πανεπιστημιακοί αυτοί δάσκαλοι (sic) μη διαφοροποιούμενοι από τους παραπάνω, συμβάλλουν με τον τρόπο τους στην παραγωγή και αναπαραγωγή σχέσεων εξουσίας που ήδη υφίστανται στα πανεπιστήμια, αδυνατώντας να συνδέσουν την επιστήμη με την αλήθεια και τη ζωή.

Μπέτου Γεωργίου

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Υπεύθυνος, σύμφωνα με το νόμο:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
Σπαρτάκου 9, Καλλιθέα
- Δημοσίες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
«ΛΙΘΟΤΥΠ» Α.Ε.
Ιασιού 5 - Περιστερί
Τηλ. 57.22.201

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξάμ. 1.100 δρχ. - Ετήσια 2.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 7.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 14
ετήσια: δολ. 28
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 17
ετήσια: δολ. 34

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 100
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 150

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

ΧΑΟΥΑΡΝΤ ΦΑΣΤ

Ο Πολίτης Παινήν

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Τηλ. 3234.270

Χωριό μου είναι ο κόσμος
και πατρίδα μου εκεί όπου
δεν υπάρχει λευτεριά.

ΚΑΛΕΝΤΗΣ

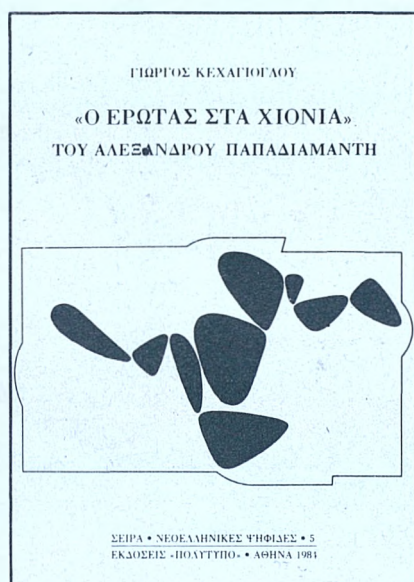
ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΣΕΙΡΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ

**«Ο ΕΡΩΤΑΣ ΣΤΑ ΧΙΟΝΙΑ»
ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ
ΜΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΗ**

Μια ανάγνωση φιλολογική και κριτική του διηγήματος του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη «Ο έρωτας στα χιόνια». Ακολουθούνται τρόποι σύγχρονοι, όσο και δοκιμασμένοι: στρουκτουραλισμός, υφολογία, σημειωτική και αφηγηματολογία· αλλά αξιοποιούνται και οι πιο παραδοσιακοί δρόμοι ανάγνωσης ανάλυσης - ερμηνείας της λογοτεχνίας. Η «ανάγνωση» του διηγήματος πραγματοποιείται σε τρία στάδια: Γραμματική, Λογική και Ποιητική του κειμένου. Τέλος, συνάγονται ορισμένα πορίσματα και διατυπώνονται ερωτήματα ως προς το σύνολο του Παπαδιαμάντειου έργου.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 – τηλ. 36.02.007

**ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ**

D. Anzieu / Φρ. Καραπάνου / J. Gillibert / A. Green / N. Νικολαΐδης / Α. Ποταμιάνου

*D. Anzieu / Φρ. Καραπάνου
J. Gillibert / A. Green
N. Νικολαΐδης / Α. Ποταμιάνου*

**ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ**

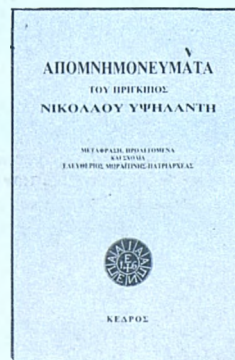
Μια σειρά κειμένων που εξετάζουν τις πολλαπλές όψεις του οιδιπόδειου προβληματισμού σε σχέση με τους μύθους του Οιδίποδα, του Θησέα, του Προμηθέα ή της προσωπικότητας της Κασσάνδρας, αντιμετωπίζοντας από ψυχαναλυτική άποψη τα πιο γενικά προβλήματα της λειτουργίας του μύθου, της γραφής και της γλώσσας.

Ανζέλ Κουρτιάν

ΦΡΑΓΜΑ ΣΙΩΠΗΣ

Μια προσωπική μαρτυρία που μέσα απ' αυτήν φαίνεται το δράμα ολόκληρου του Αρμένικου λαού. Ένα βιβλίο που θα μιλήσει σε κάθε καρδιά που χτυπάει για Ανθρωπιά και Δικαιοσύνη.

Ελ. Μωραϊτίνης-Πατριαρχέας

**ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ
ΤΟΥ ΠΡΙΓΚΙΠΟΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΥΨΗΛΑΝΤΗ**

Το περίφημο χειρόγραφο του Νικολάου Υψηλάντη που ο Δημήτρης Καμπούρογλου ανακάλυψε το 1895, στα γαλλικά, στα αρχεία της Εθνικής Βιβλιοθήκης. Μετάφραση ολοκληρωμένη και σχολιασμένη από τον μελετητή της Νεοελληνικής Ιστορίας Ελευθέριο Μωραϊτίνη-Πατριαρχέα.

STYLE OF LIFE

